

DZIESMU SVĒTKU MAZĀ ENCIKLOPĒDIJA

0304064451

Lihgo.
26 juhnijà
1873

M-2
13451

DZIESMU SVĒTKU MAZĀ ENCIKLOPĒDIJA

IZDEVNIECĪBA
MUSICA BALTICA

Latvijas Nacionālā
bibliotēka

Grāmata izdota ar
Valsts kultūrkapitāla fonda,
Rīgas domes Kultūras pārvaldes
un
Rīgas Latviešu biedrības
atbalstu

Rīgas Dome

Rīga
iedvesmas pilsēta

VALSTS
KULTŪRKAPITĀLA FONDS

DZIESMU SVĒTKU
MAZĀ ENCIKLOPĒDIJA

ISBN 9984-588-30-0

© MUSICA BALTICA, 2004, reģ. Nr. 40103114067
K. Barona ielā 39, Rīga, LV-1011

Tālrunis 7275575, fakss 7272755
musbalt@latnet.lv
musicabaltica.com

Iespiests SIA "JUMI"
Lienes ielā 19, Rīga, LV-1009

NO SASTĀDĪTĀJA

Dziesmu svētki ir visdažādāko nozaru darbinieku kopējā darba rezultāts. Tieši tādēļ Mazās enciklopēdijas tapšanā tika iesaistīti dažādu nozaru speciālisti. Par Dziesmu svētku celtnēm materiālu gādāja arhitekts Dr. arch. Andrejs Holcmanis, par lietišķās mākslas izstādēm — šī novada speciāliste Dagmāra Prīberga. Informāciju par karogiem sarūpēja Anita Gailiša, par svētku piemiņas zīmēm — vēsturniece Māra Eihe, par dalībnieku tautastērpiem — Dr. hist. Aija Jansone, par Deju svētkiem — ilggadējā šo svētku virsvadītāja horeogrāfe Ingrīda Saulīte. Pēcvārda autore ir UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas ģenerālsekretāre Dace Neiburga, bet Priekšvārdu deva šī izdevuma iniciators un virzītājs — Rīgas Latviešu biedrības priekšsēdētājs Valdis Rūmnieks.

Muzikologa Arvīda Bomika pārziņā galvenokārt bija *dziesmu karu* norišu pārskats, kā arī ieskats pūtējorķestru un tautas mūzikas ansambļu aktivitātēs. Viņš arī sagatavoja materiālu par Latvijā un ārpus tās notikušo svētku virsdiriģentiem. Dr. art. Oļģerta Grāvīša — latviešu mūzikas vēstures lielākā lietpratēja erudīcija un materiālu vākums noderēja ne vien Dziesmu svētku vēsturei un dokumentējumam veltītajās nodaļās, bet arī visas enciklopēdijas veidojumam kopumā. Darba procesā šie materiāli saplūda Dr. art. Ilmas Grauzdiņas rokās, kura uzrakstīja gan *Ievada* un *Mūzikas* nodaļu, gan arī lūkoja sakārtot iespējami pārskatāmā veidā visu pārējo autoru sagādāto materiālu.

Sastādītājas visdziļākā pateicība projekta koordinatorei Dainai Raitumai, kura uzņēmās grāmatas autoru grupas nebūt

ne vieglo saskaņošanas darbu, kā arī gādāja par ilustrācijām izmantoto fotomateriālu. Paldies arī izdevniecībai *Musica Baltica*, pirmām kārtām tās vadītājai Solvitai Sējānei un maketētājam Vitautam Drandem, kas gādāja par to, lai enciklopēdija ieraudzītu dienas gaismu.

Grāmatā izmantoti Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja, Rakstniecības, teātra un mūzikas muzeja, Valsts aģentūras *Tautas mākslas centrs*, žurnāla *Dziesmusvētki*, periodiskā izdevuma *Latvju mūzika*, arhīvu, kā arī Leona Baloža, Didža Kauliņa, Jura Krūmiņa, Leona Līņa, Edmunda Mickus, Kārļa Pakārkļa, Imanta Prēdeļa, Anatolija Solodovņikova un Nikolaja Šelušenkova fotogrāfijas.

Ilma Grauzdiņa

SATURS

Dziesmas nebeidzamais ceļš *13*

Ievads

NO PUTNA LIDOJUMA 130 GADU AUGSTUMĀ

1. **Latviešu Dziesmu svētku tradīcijas stūrakmeņi** *15*
2. **Dziesmu svētku vēstures periodizācija** *17*
3. **Pastāvīgais un mainīgais Dziesmu svētku modelis** *17*
   - *3.1. Svētku gājiens* *18*
   - *3.2. Kopkora koncerti un lieluzvedumi* *19*
   - *3.3. Dziesmu kari, skates un sacensības* *21*
   - *3.4. Citi koncerti un izrādes* *23*
   - *3.5. Izstādes* *24*
   - *3.6. Goda mielasti un balles* *26*

I nodaļa

VĒSTURE

1. **Priekšvēsture** *28*
   - *1.1. Vācu vīru koru dziedāšanas biedrības Baltijā* *28*
   - *1.2. Vācbaltu dziesmu svētki Rīgā* *29*
   - *1.3. Pirmie latviešu kopkoru koncerti un dziesmu dienas* *30*
   - *1.4. Rīgas Latviešu biedrības dibināšana* *31*
2. **Divdesmit trīs soļi cauri laikmetiem** *33*
   - *2.1. Pirmais periods (I–V svētki)* *33*
   - *2.2. Otrais periods (VI–IX svētki)* *39*

2.3. Trešais periods (X–XIX svētki) *43*
2.4. Ceturtais periods (XX–XXIII svētki) *56*
3. Dziesmu svētku zari un atzari Latvijā *64*
3.1. Novadu svētki *64*
3.2. Deju svētki *65*
3.3. Studentu dziesmu un deju svētki *72*
3.4. Koru salidojumi *72*
3.5. Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki *73*
3.6. Pūtējorķestru salidojumi *74*
3.7. Baltijas un Ziemeļvalstu dziesmu svētki *75*
4. Dziesmu dienas un dziesmu svētki ārpus Latvijas *76*
4.1. Pirmajos pēckara gados Vācijā *76*
4.2. Dziesmu dienas Anglijā *77*
4.3. Austrālijas Latviešu kultūras dienas *78*
4.4. Kanādas latviešu dziesmu svētku kustība *79*
4.5. Amerikas latviešu Vispārējie dziesmu svētki *80*
4.6. ASV Rietumkrasta latviešu dziesmu svētki *81*
4.7. Eiropas latviešu dziesmu svētki *82*
4.8. Citas aktivitātes *83*
4.9. Pasaules brīvo latviešu dziesmu dienas *83*
4.10. Ar ko ārpus Latvijas notikušie svētki atšķiras no Latvijas Dziesmu svētkiem? *84*
4.11. Latviešu mūzikas tradīciju turpinātāji trimdā — komponisti un diriģenti *86*
4.12. Trimdas dziesmu svētku un dziesmu dienu ievērojamāko virsdiriģentu īsbiogrāfijas *87*

II nodaļa

KORI, ORĶESTRI, DIRIĢENTI

1. Ne ar ko neaizstājamā sajūta: būt līdzās, vidū ... *110*
2. Labākie no labākajiem — ievērojamākie kori un diriģenti ... *111*
   - *2.1. Pirmais periods: I–V svētki ... 111*
   - *2.2. Otrais periods: VI–IX svētki ... 114*
   - *2.3. Trešā perioda X–XIII svētki ... 114*
   - *2.4. Kas tas ir — Tautas koris? ... 116*
   - *2.5. Trešā perioda XIV–XIX svētki ... 117*
   - *2.6. Ceturtais periods: XX–XXIII svētki ... 120*
3. Ievērojamākie pūtējorķestri un to diriģenti ... *126*
4. Kokļu ansambļu gājums ... *129*
5. Lielā kora virsdiriģenti ... *130*
   - *5.1. Pirmā perioda svētku kopkora diriģenti ... 130*
   - *5.2. Otrā perioda svētku kopkora diriģenti .. 135*
   - *5.3. Trešā perioda svētku kopkora diriģenti ... 138*
   - *5.4. Ceturtā perioda svētku kopkora vadoņi — Latvijas diriģenti ... 148*
6. Pūtējorķestru un tautas mūzikas orķestru virsdiriģenti ... *155*
7. Dziesmu svētku simfoniskā orķestra diriģenti .. *163*

III nodaļa

MŪZIKA

1. Kopkora repertuārs skaitļos ... *166*
2. Tautasdziesmas apdare Dziesmu svētkos ... *171*
   - *2.1. Latviešu tautasdziesma I–V svētkos ... 171*
   - *2.2. Latviešu tautasdziesma VI–IX svētkos . 173*
   - *2.3. Latviešu tautasdziesma X–XIX svētkos . 175*
   - *2.4. Latviešu tautasdziesma XX–XXIII svētkos ... 176*
   - *2.5. Citu tautu dziesmu apdares ... 176*

3. Balādes un citas lielās dziesmas 177
4. Himnas — īstās un neīstās, kas kļūst par visīstākajām 180
4.1. Baumaņu Kārlis un Dievs, svētī Latviju ... 180
4.2. Dziesmas brīvajai Latvijai 182
4.3. Trešā perioda himniskās dziesmas 182
5. ...un arī liriskā oriģināldziesma 184
6. Reliģiskā mūzika Dziesmu svētkos 186
6.1. Korāļi 186
6.2. Mūsu Tēvs debesīs 186
6.3. Vācu un austriešu reliģiskie darbi I–V svētkos 187
6.4. Latviešu reliģiskās kompozīcijas I–V svētkos 187
6.5. Reliģiska satura darbi trimdas dziesmu svētkos 188
7. Kantātes 188
8. Pūtējorķestru mūzikas gaita 189
8.1. Pūtējorķestru līdzdalība I–IX svētkos ... 189
8.2. Amatieru pūtējorķestru attīstība Dziesmu svētku trešajā periodā 190
8.3. Jaunas vēsmas jauno laiku repertuārā 191
9. Citu mūzikas sarīkojumu pienesums 192
9.1. Dziesmu karu ieroči 191
9.2. Vokāli instrumentālo koncertu devums ... 192
9.3. Kokļu mūzikas kopēji 193
9.4. Deju mūzikas gādnieki 194

IV nodaļa

LIETAS UN VIETAS

1. Dziesmu svētku karogi 197
2. Dziedāšanas biedrību un koru karogi 202

2.1. Dziesmu svētku priekšvēstures un pirmā perioda biedrību un koru karogi 202
2.2. Dziesmu svētku otrā perioda biedrību un koru karogi 204
2.3. Padomju perioda karogi 204
3. Dziesmu svētku piemiņas zīmes 205
3.1. 1938. gada izstāde — Dziesmu svētku kolekcijas aizsākums 205
3.2. Karoga piederumi — dziesmu karu godalgas 206
3.3. Diriģentu zižļi 207
3.4. Kausi un kannas 209
3.5. Citas balvas 210
3.5. Krūšu nozīmes 211
4. Par svētku dalībnieku tērpiem 213
4.1. Kas ir latviešu tradicionālais tautastērps? 213
4.2. Tautastērpa pakāpeniskā atdzimšana Dziesmu svētku pirmajā periodā 214
4.3. Tautastērpa godinājums Dziesmu svētku otrajā periodā 215
4.4. Koru tērpi Dziesmu svētku trešajā periodā Latvijā un trimdā 216
4.5. Tērpa autentiskuma un identitātes meklējumi turpinās 218
5. Dziesmu svētku celtnes Latvijā 220
5.1. Pirmo reizi — Doma baznīcā un Ķeizardārzā 220
5.2. Īpašās celtnes II–V Dziesmu svētkiem .. 220
5.3. Svētku estrādes Esplanādē 222
5.4. Devīto svētku estrāde Uzvaras laukumā 224
5.5. Mežaparka Lielā estrāde 224
6. Svētku norises vietas trimdā 226

6.1. Brīvdabas sarīkojumu tradīcijas *226*
6.2. Latviešu dziesma pasaules lepnākajās zālēs *227*

V nodaļa
SVĒTKU RĪKOTĀJI UN DOKUMENTĒJUMS
1. Svētku rīkotāji *229*
1.1. Nozīmīgākās biedrības Dziesmu svētku pirmajā periodā *229*
1.2. Nozīmīgākās biedrības Dziesmu svētku otrajā periodā *230*
1.3. Svētku organizācijas struktūra Dziesmu svētku trešajā periodā *231*
1.4. E. Melngaiļa Tautas mākslas centrs *232*
1.5. Dievs, dod tautas darbiniekiem... ..... *234*
2. Latviešu Dziesmu svētku bibliogrāfija *236*
2.1. Bibliogrāfiskie pirmavoti *236*
2.2. Dziesmu svētku vēsturei veltītie svarīgākie izdevumi *238*
2.3. Latvijā notikušo Dziesmu svētku dokumentējums svētku Vadoņos *un albumos* *240*
2.4. Trimdas dziesmu svētku un dziesmu dienu liecības *241*
2.5. Periodikas bagātības *242*
3. Dziesmu svētku dokumentējums kino materiālos .. *244*

Pēcvārds *246*
Summary *248*
Die Zusammenfassung *251*

Pielikumi
1. Latviešu skaņraži — Dziesmu svētku komponisti *255*

2. I–XXIII Vispārējo latviešu Dziesmu svētku kopkora un apvienoto (izlases) koru repertuārā ietvertie latviešu komponistu skaņdarbi 272
3. I–XXIII Vispārējo latviešu Dziesmu svētku apvienoto orķestru un apvienoto ansambļu repertuārā ietvertie latviešu komponistu skaņdarbi 289
4. Personu rādītājs 295
5. Kur un kad? 321
6. Lietotie saīsinājumi 323

Dziesmas nebeidzamais ceļš

Dziesma rodas vientulības melnā tumsā, no dvēseles haosa ar zelta pakavu izsitot dievišķas dzirkstis. Dziesma rodas tūkstošu jūrā, piepeši un likumsakarīgi veidojot skanisku enerģētisko paātrinājumu, kas vieno diriģentu un kori, vieno tautu, pagātni un nākotni. Tas ir Dziesmas nebeidzamais ceļš, pār kuru laikiem nav varas.

Mūsu tauta to sajutusi dziļāk, redzīgāk, mēs neesam pazaudējuši Dziesmas dzīvības ceļu, kas mūs saista ar aizmūžiem.

Mēs, protams, neesam izgudrojuši dziedāšanu un dziedāšanas svētumu, bet mēs esam vieni no retajiem, kuri sapratuši Dziesmu svētku nebeidzamību. Divdesmit trīs kopā sanākšanas 130 gados īstenībā nav nekāds ārkārtējs skaitlis. Un tomēr — Dziesmu svētki radīja latviešu klasisko kormūziku, izveidoja augsti profesionālu diriģentu skolu, mūzikas kritiku, attīstīja instrumentālo mūziku un deju, tautas garamantu pētniecību. Dziesmu svētki veidoja latviešu patstāvības un spītības garu. Dziesmu svētki radīja latviešu nāciju un beidzot — mūsu vienīgo Tēvzemi, kura ir skaistākā visā pasaulē.

Trijus gadsimtus — XIX, XX, XXI — ir pārdzīvojuši Dziesmu svētki. Trijus gadsimtus pārdzīvojusi arī Rīgas Latviešu biedrība, kura ir Dziesmu svētku kustības aizsācēja. Jauniņai Rīgas Latviešu biedrībai bija tikai pieci gadi, kad 1873. gadā, izprasot cara valdības atļauju sarīkot I Vispārīgos latviešu dziedāšanas svētkus Rīgā, sākās aizrautīgs darbs visos Latvijas novados.

1873. gada 26.–29. jūnijs bija diža d a r b a aizsācēji. Dziesmu svētku nebeidzamības pamatā ir sūrs un neatlaidīgs ikdienas darbs, kurā 130 gados savu spēku, savas šaubas un varēšanu izbaudījis katrs latvietis. Svešzemju pētniekiem pagrūti saprast, kālab tauta — dzīvodama dažādu lielvaru apspiestībā, karu un izsūtījumu ārprātā, bēgļu gaitu bezcerībā, allaž domājusi par nākošiem Dziesmu svētkiem, kuriem jāgatavojas soli pa solītim, slīpējot dziedāšanas māku, šujot

tērpus, krājot naudu un gaidot to brīdi, kad dziesmas spēks apskries visu Latviju vienā elpas vilcienā. Nu jau arī UNESCO līmenī atzīta mūsu, tāpat arī Lietuvas un Igaunijas Dziesmu svētku neatkārtojamība, piederība pasaules kultūras dārgumu krātuvei.

Protams, šī nelielā enciklopēdija var iezīmēt tikai pamatmetus Dziesmu svētku nebeidzamajā plūdumā — ar hronoloģiju, repertuāra ievilcieniem, ar mūsu spilgtāko komponistu, diriģentu, organizatoru paveiktā iezīmējumu. Dziesmu svētku vēsture ir tikpat plaša kā mūsu tautas vēsture no XIX gs. otrās puses līdz mūsu dienām.

Pareizāk sakot, tā nav vēsture, kura ir aizgājusi pagātnes tumsā, jo Dziesmu svētku kustība turpinās un būs tikpat mūžīga kā Latvijas Valsts.

Rīgas Latviešu biedrība 2003. gadā atzīmēja savu 135. dzimšanas dienu. Mēs esam lepni, ka Rīgas Latviešu biedrība ilgus gadus bija Dziesmu svētku organizatore, virzītāja un nepārtrauktības uzturētāja, mēs esam laimīgi, ka Dziesmu svētku tradīcija turpinās un pati kā mirdzoša straume rauj līdzi komponistu jaunrades viļņojumus, sapurina organizatorus un pagurušos. Un citādāk taču nemaz nevar būt. Dievs jau sen ir svētījis Latviju. Apzināsimies to katru brīdi, kamēr vien mēs esam.

Valdis Rūmnieks
Rīgas Latviešu biedrības priekšsēdētājs
2004. gada janvārī

NO PUTNA LIDOJUMA 130 GADU AUGSTUMĀ

1. Latviešu Dziesmu svētku tradīcijas stūrakmeņi

Sociālās nospiestības un šauro izglītības iespēju dēļ latviešiem līdz pat 19. gs. vidum nebija iespējams piedalīties profesionālās mūzikas veidošanā. Viss tautas muzikāli radošais potenciāls tika ieguldīts tradicionālajā mūzikā. Tā rezultātā ir izveidojies un saglabājies pārsteidzoši plašs un bagāts latviešu folkloras mantojums. Tas viss kopumā, un īpaši jau 1052 dziesmas par dziedāšanu, kas ievietotas Krišjāņa Barona *Latvju dainu* pirmā sējuma pirmajā nodaļā, liecina par apbrīnojami spēcīgu dziedāšanas dziņu, kas latviešiem liek dziedāt priekos un bēdās, svētkos un ikdienā.

Atšķirībā no Rietumzemēm, kur demokrātiski un nacionāli iekrāsotā koru kustība veidojās galvenokārt pilsētu vidē un aptvēra visai norobežotus sociālos slāņus (studentu kori, strādnieku, amatnieku, draudžu kori), latviešu koru kustības sākuma galvenais spēkavots ir lauku laicīgās dziedāšanas biedrības, kā arī lauku baznīcu kori. Tāpēc jau no pirmajiem soļiem mūsu koru kustība noslēdz auglīgu sadarbības līgumu ar tradicionālo mūziku — tautasdziesmu apdares kļūst par koru repertuāra neatņemamu sastāvdaļu.

Koru saliedēšanās ap tautasdziesmu ir izšķirīgs spēks, kādēļ Latvijā lielie dziesmu svētki var turpināties un nesairst arī 20. gadsimta sākumā, kad sociālo nesaskaņu dēļ koriem rodas atšķirīgas intereses, ideoloģija, repertuārs un dažā labā senākā dziesmu svētku zemē gigantisko kopkori tāpēc vairs neizdodas sapulcināt. (A. Klotiņš. Latviešu koru fenomens. — R.: Jumava, 1998. — 21. lpp.)

Sava loma dziesmu svētku ilglaicībā bijusi arī gadsimtu koptajai pienākuma apziņai un darba tikumam, kas tiek pārnests arī uz **dziedāšanas darbu**. Nostiprinās uzskats, ka kora dziedāšana ir skaists mīlestības un pienākuma darbs. Tikpat pašsaprotams kā puķu dobes iekopšana mājaspriekšā, ābeļdārza stādīšana, tautastērpa darināšana.

Atšķirībā no Rietumeiropas zemēm, kur amatierkori un to dziesmu svētki 19. gs. profesionālās kultūras bagātajā, gadsimtu veidotajā panorāmā ieņem pieticīgu vietu, jaunajā latviešu mūzikas kultūrā dziesmu svētki kļūst par galveno muzikālās pašapliecināšanās formu. To sagatavošanā un norisē iesaistās paši ievērojamākie latviešu komponisti, diriģenti, atskaņotājmākslinieki, organizatori. Turklāt šī cieņas pilnā attieksme, profesionāļu interese par amatierkoru dziedāšanas tālākattīstību Latvijā saglabājās arī 20. gs., kad, sakuplojot visiem profesionālās skaņumākslas žanriem, mūzikas dzīves kopaina kļūst daudzveidīga un profesionāļu intereses, gluži dabiski, sadalās.

Tādējādi trijās kaimiņzemēs (Latvijā, Igaunijā un Lietuvā) ir radies un līdz mūsdienām saglabājies Baltijas dziesmu svētku saturiski unikālais pamatmodelis. Tam ir trīs skaldnes. Vienā — līksmība, jautrība, mūzika ielās un laukumos, etnogrāfiskais stils tautastērpos, folkloras klātbūtne repertuārā. Kā **tautas svētkos**. Otrā — profesionālu komponistu, diriģentu, horeogrāfu, režisoru, organizatoru un tūkstošu amatieru nopietna, apzināta mākslinieciska darbība. Kā **mākslas svētkos**. Trešajā — misijas, tradīciju turpināšanas apziņa, atbildības sajūta, atrodoties vidū starp savas tautas pagātni un nākotni. Kā nacionāli un valstiski svarīgā rituālā — kā **Dziesmu svētkos**. Šīs trīs skaldnes organiski apvienojas vienā veidojumā, krāšņā piramīdā, kas nozīmē un vērtībā neatpaliek no slavenajām Ēģiptes piramīdām. Pat pārsniedz tās, jo tuksnešu piramīdas ir sastingušas, nemainīgas, bet mūsu Dziesmu svētki — dzīvi, elpojoši, mainīgi.

Literatūra:

D. Bula. Dziedātājtauta. Folklora un nacionālā ideoloģija. — R.: Zinātne, 2000.

A. Klotiņš. Latviešu koru fenomens. — R.: Jumava, 1998.

2. Dziesmu svētku vēstures periodizācija

Dziesmu svētki ir mūsu vēstures daļa un spogulis. To sagatavošana, repertuārs, norise nav atraujama no vēstures gaitas. Izvērtējot Dziesmu svētku saistību ar Latvijas sabiedriskajiem, vēsturiski politiskajiem notikumiem, iezīmējas šādi attīstības posmi:

priekšvēsture — no 19. gs. vidus līdz 1873. gadam;

pirmais periods — 19. gs. nogale un 20. gs. sākums (I–V sv.);

otrais periods — Latvijas pirmās brīvvalsts laikmets (VI–IX sv.);

trešais periods — padomju okupācijas, Otrā pasaules kara un LPSR laiks (X–XIX sv.);

ceturtais periods — tautas trešās nacionālās Atmodas, *dziesmotās revolūcijas* laiks (1988–91) un atjaunotās Latvijas valsts pirmā desmitgade (XX–XXIII sv.). Pašlaik esam liecinieki šī perioda turpinājumam.

3. Pastāvīgais un mainīgais Dziesmu svētku modelis

Jebkura norise par tradīciju kļūst tad, ja tā ietver sevī kādu stabilu, atkārtojošos elementu kopumu. Tādi, bez šaubām, ir arī Dziesmu svētkos. Tajā pat laikā kā jebkurš attīstībā esošs organisms Dziesmu svētki ietver arī mainīgo daļu. Dažas jaunās norises pamazām kļūst par svētku neatņemamu sastāvdaļu. Citas uz laiku var izzust, tad atkal atgriezties apritē.

Konkrēto saturu atspoguļojot, vairākkārt mainījies svētku nosaukums: dziedāšanas svētki, dziesmu svētki, dziesmu un mūzikas svētki, Dziesmu un Deju svētki. Tomēr formas pamatmodelis ir saglabāts tāds, kādu to pieteica pirmā perioda svētki, attīstīja un nostabilizēja otrā perioda sarīkojumi. Arī tas ir viens no Dziesmu svētku — šī tautas rituāla — ilglaicības iemesliem.

Latvijas Nacionālā bibliotēka

Pirmā perioda svētku scenāriju — ar gājienu, kopkora koncertiem, dalībnieku sacensībām — latvieši gandrīz nemainītā veidā pārņēma no Baltijas vāciešu dziesmu svētkiem. Tomēr saturiskā piepildījuma ziņā jau tolaik atšķirības iezīmējās pietiekami skaidri:

— vācbaltu dziesmu svētki Latvijā bija sabiedrības priviliģēto slāņu svētki, tādēļ dalībnieku skaita ziņā tie nevarēja būt pārāk plaši; latviešu svētki turpretim pulcēja ar katru reizi aizvien vairāk ļaužu no visām Latvijas malām;

— vācbaltu dziesmu svētki, turpinot *Liedertafel* tradīciju, bija galvenokārt vīru koru svētki; latviešu svētkos, kaut arī sākumā vīru kori bija pārsvarā, uzreiz jau piedalījās arī jauktie kori;

— kopdziedāšana latviešu valodā kļuva par spēcīgu nacionālās pašapziņas kaldinātāju, dažādu sociālo slāņu vienotāju; vēl jo spēcīgāk to sekmēja tautasdziesmu un patriotiska satura dziesmu dziedāšana mātes valodā.

3.1. Svētku gājiens

Gājieni notikuši visos svētkos (izņemot VI; 1926) un veido jebkuru svētku vizuāli krāšņāko, visvairāk apjūsmoto daļu. Gājiena solis pauž dalībnieku pašcieņu, ceļ pašapziņu un spārno dvēseli, bet ielu malās blīvās rindās stāvošo skatītāju gaviles vienmēr skanējušas kā tautas pateicība Dziesmu svētku rīkotājiem un dalībniekiem.

Gadu simteņiem nosirmojusē Rīga gan nebūs vēl nekad piedzīvojusi un redzējusi tāda gājiena, — II Dziesmu svētku brošūrā rakstīja J. Lautenbahs-Jūsmiņš, krāšņos vārdos stāstot par *Līgo karogu*, kuru nesuši Kurzemes, Vidzemes un Rīgas pārstāvji, par biedrību karogiem, *kas saulē ar saviem jaukajiem izšuvumiem un izrakstiem laistīt laistījās, plivināt plivinājās,* par pūtējorķestriem gājiena sākumā un vidū, par koristiem, kuri gājuši *pa sešiem rindā kopā ar saviem diriģentiem.*

Bet tādu pat sajūsmu aculieciniekos izraisījis vai katru nākamo svētku gājiens! VIII sv. — ar senlatviešu apģērbos tērptiem jātniekiem priekšgalā. IX sv. — ar parādes grandiozitāti,

kad gājiens kā gara lente no Vienības laukuma pāri tiltam sniedzās gandrīz līdz pat Uzvaras laukumam Pārdaugavā. Simtgadē — ar neaprakstāmo krāšņumu, jo šiem svētkiem turpat katrs koris, deju kolektīvs un orķestris bija šūdinājis jaunus tērpus. XX sv. — ar atgūtajiem Latvijas valsts un nacionālajiem simboliem, ar sarkanbaltsarkanajiem karogiem, ar trimdas latviešu koru un dejotāju līdzdalību, ar vārdos pat grūti aprakstāmu, daudzus līdz asarām saviļņojošu pacilātību.

Līdzās svētku galvenajai parādei dažkārt notikuši arī vēl citi ar gājieniem saistīti pasākumi. II–IV sv. obligāta sastāvdaļa bija dalībnieku un rīkotāju došanās uz gubernatora pili un *serenādes* dziedāšana pilspriekšā. II sv., piem., slavinošās runas, kora nodziedātās tautasdziesmas un, protams, trīsreiz atkārtoto cariskās Krievijas himnu vēlīgi noklausījies šo svētku aizbildnis — gubernatora kungs. Goda izrādīšana gubernatoram tobrīd bija tikpat nepārspriežams pienākums kā padomju laika gājiena dalībniekiem obligātā ziedu nolikšana pie Ļeņina pieminekļa. Šodien viens no gājiena emocionālajiem akcentiem ir brīdis pie Brīvības pieminekļa.

3.2. Kopkora koncerti un lieluzvedumi

Kopkora koncerti ir Dziesmu svētku būtība. Tieši tāpēc dziedātāji pulcējas, lai visi kopā dziedātu kopējas, visu apgūtas dziesmas – vienā elpā, vienā mēlē, vienā jūsmā.

Dziesmu svētku p i r m a j ā periodā reliģiskā un laicīgā satura dziesmas tika šķirtas — pirmais koncerts bija garīgais, otrais — ar laicīgu programmu. Sākot ar III sv., galveno sarīkojumu skaitā iekļaujas vēl trešais koncerts — vokāli instrumentālais. IV un V sv. trešajā koncertā līdzās orķestra priekšnesumiem un *a cappella* dziesmām skan kantātes, kuras izpilda kopkoris un solisti orķestra pavadījumā. Patstāvīga vokāli instrumentālā koncerta tradīciju ar simf. orķestra piedalīšanos pēc ilga pārtraukuma atjauno tikai XX (1990) sv.

Dziesmu svētku o t r a j ā periodā rīkotāji atsakās no atsevišķa garīgās mūzikas koncerta: reliģiska satura dziesmas

skan pirmā sarīkojuma sākumā. Tā kā šajā laikā vairs netiek rīkots īpašs svētku atklāšanas akts, tad oficiālo atklāšanu arī veic pirmā koncerta ievadā.

Par galvenajiem tiek uzskatīti divi *a cappella* koncerti. Trešā sarīkojuma saturs katros svētkos bijis atšķirīgs. Tajā skanējušas gan jaunas, gan iepriekšējo programmu skaistākās dziesmas, uzstājušies viesu kolektīvi — somi, igauņi, lietuvieši, bijušas arī kantātes (VI sv.), apvienotā *kara orķestra* (armijas daļu apvienotā pūtējorķestra) priekšnesumi. IX sv. kopkoncerti ir tikai divi, toties vērienīgi. Otrajā skan jaunas *a cappella* dziesmas, vairākas kantātes ar simf. orķestra pavadījumu, uzstājas viesu kori un kā atbilde viesu priekšnesumiem skan lietuviešu un igauņu himnas oriģinālvalodā.

T r e š ā perioda divu pirmo svētku programmās ir iekļauti jaukta tipa koncerti, kuros savu māku demonstrē arī sportisti. Turpmāk izveidojas tradīcija rīkot divus lielos kopkora koncertus Mežaparkā un apvienoto deju kolektīvu koncertu stadionā. Koncertu programmas, sākot ar 20. gs. 60. gadiem, sabiedrības lielās atsaucības dēļ parasti tikušas atkārtotas vairākkārt (īpaši — Deju svētku programmas). XIII–XV sv. klausītājam, kurš vēlējās iepazīt kopkora pilnu repertuāru, vajadzēja dzirdēt abu vakaru programmas, jo tās bija pilnīgi atšķirīgas, turpretim X, XII, XVII sv. klausītājs uz otro koncertu varēja arī neiet, jo lielākā daļa dziesmu jau bija skanējusi pirmajā vakarā.

Vēl daži fakti par variantu meklējumiem kopkora koncertos:

— X–XII sv. un XIX sv. priekšnesumos piedalās karavīru vienības — kori, orķestri;

— sākot ar XII sv., kopkoncertu programmās regulāri tiek iekļauti deju priekšnesumi; sākot ar XIII sv. — apvienotā pūtējorķestra spēlēti skaņdarbi;

— XIII–XV sv. pirmajos koncertos uzstājās jauktie kori, bet otrajos koncertos — viendabīgie; sākot ar Simtgades atceres svētkiem, atkal vienā koncertā ir pārstāvēti visu tipu kori;

— sākot ar XIV sv., programmās parādās dubultkora dziesmas, bet XIX sv. noslēdz visu trīs tipu apvienoto koru dziedātas dziesmas.

Saturiski jaunu, nacionālajai tradīcijai atbilstošāko un organizatoriski iespējami labāko variantu meklējumi īpaši intensīvi risinājušies c e t u r t ā perioda svētkos (folkloras kopu iesaiste, deju lieluzvedumu principiāla tuvināšana nacionālajai tradīcijai, tematisko programmu veidošana u.tml.). Šo meklējumu mērķis — saglabāt kopkora koncertu un deju lieluzvedumu nacionāli īpatno kolorītu un vienreizīgo auru.

3.3. Dziesmu kari, skates un sacensības

Tradicionālo *dziesmu karu*, vēlāk arī tērpu sacensību, *deju karu*, *pūtējorķestru karu* jēga nav tikai noteikt labākos, bet gan kļūt par spēcīgu dzinuli, kas paaugstinātu amatiermākslas līmeni kopumā, pievērstu īpašu uzmanību lietišķās mākslas un etnogrāfijas vērtībām, turklāt spēcīgākos kolektīvus stimulētu sasniegt sevišķi augstas virsotnes.

Pirmajā un otrajā periodā *dziesmu kari* notika I–V sv. un IX sv., turpretim VI–VIII sv. koru sacensību nebija. Viens no iemesliem — šajā laikā kordiriģentu starpā valdošā saspringtā gaisotne un nesaskaņas, tāpēc visa uzmanība tika virzīta uz jauna veida *kariem* — uz sacensībām par etnogrāfiski pareizākajiem, īstākajiem un skaistākajiem koru un individuālo dalībnieku tērpiem (tuvāk skat. IV nod.).

Rūpes par koru mākslinieciskā līmeņa paaugstināšanu šai laikā izpaužas citās formās. Viena no tām: pirms Dziesmu svētkiem pārbaudīt katru kori, un tos, kuri paredzēto repertuāru nav apguvuši pienācīgā līmenī, no Vispārējo Dziesmu svētku dalībnieku pulka svītrot. Tad, kad šī doma presē izskan pirmo reizi (pirms VI sv.), daļa diriģentu to uzskata bezmaz vai par personisku apvainojumu. To tik ir izgudrojuši komponisti, kas grib kopkora repertuārā iedabūt savas grūtās dziesmas! Tam noteikti ir politisks zemteksts! Tā ir dziedātāju tiesību ierobežošana! Tomēr rezultāts runā par sevi: pēc respektējamu

vērtētāju atziņām 1926. gada vasarā kopkoris demonstrējis vienu no augstākajiem muzikālajiem sasniegumiem un programmas kvalitātēm visā latviešu Dziesmu svētku vēsturē.

Šī jaunā koru kvalitātes kontroles forma praksē īsti ieviešas tad, kad svētku organizāciju uzņemas 1930. gadā nodibinātā Latviešu dziesmu svētku biedrība. Piem., pārbaudēs pirms 1931. gada svētkiem komisija *izbrāķē* 58 no pieteiktajiem koriem, daļa koru atsakās paši. Tā gan rodas liels atbirums, toties koncertu mākslinieciskajam līmenim šīs stingrās prasības nāk par labu.

Dziesmu svētku trešajā periodā koru kvalitāti pozitīvi ietekmē regulāras, par tradīciju kļuvušas atskaites formas — skates un sacensības katru Vispārējo svētku sagatavošanas periodā. Teiktais attiecināms arī uz dejotājiem un orķestrantiem, jo dejotāju sacensības notiek kopš 1948. gada, bet pūtējorķestru sacensības — kopš 1960. gada. Dziesmu svētku organizēšanas vairākpakāpju modeļa ideja, kas dzimusi jau 1948. gada Dziesmu svētkos, pilnveidotās formās tiek izmantota vēl tagad.

Divpakāpju modelis ietver sevī Vispārējo Dziesmu svētku vasarā sarīkotas: 1) rajonu koru skates un dziesmu svētkus, 2) republikas koru sacensības un dziesmu svētkus. Šo sistēmu izmantoja 1948., 1965., 1970. gada svētkos. Trīspakāpju modelis ietver: 1) gadu pirms lielajiem svētkiem sarīkotas rajona koru sacensības un dziesmu svētkus, 2) mēnesi pirms lielajiem svētkiem sarīkotas rajona koru sacensības un dziesmu svētkus, 3) republikas labāko koru sacensības un Dziesmu svētkus Rīgā. Šo sistēmu īstenoja 1950., 1955. gada svētkos. Kā laika ziņā izkliedētāks iepriekšējā variants, kas veidojas pat no četrām pakāpēm, minams vēl sekojošs: 1) novadu (zonālās) skates un svētki gadu pirms Vispārējiem, 2) rajona koru skates Vispārējo svētku gada pavasarī, 3) rajona dziesmu svētki jūnijā, 4) lielie svētki jūlijā. Šis modelis izmantots 1973. gadā un vairākos turpmākajos svētkos, dodot iespēju rajonu koru skatēs

kolektīvus novērtēt vienai vienotai žūrijai, kurai tādējādi veidojas objektīvs un salīdzināms pārskats par visu *ierindas koru* līmeni.

Tomēr šai amatiermākslas koordinācijas sistēmai nav tikai kontroles iezīmes: katra rajona vai novada svētki ir mākslinieciski individuāls organisms, kura tradicionālās sastāvdaļas (sacensības, gājiens, kopkora koncerts) tiek variētas un bagātinātas ar citiem sarīkojumiem.

Repertuāra papildināšanā svarīga nozīme ir **jaundarbu konkursiem** — komponistu sacensībām (pirmo reizi — pirms III sv.), vēlāk arī deju jaunrades sacensībām (pirmais latviešu jaunrades deju konkurss notiek 1958. gadā). Ļoti liela atsaucība šai ziņā bijusi pirms VI sv.: konkursā piedalījušies 37 komponisti ar 48 lielākām vai mazākām partitūrām. Vērienīga ir komponistu sacensība pirms IX sv., kad Latviešu dziesmu svētku biedrība 1935. un 1937. gadā organizē četrus dažādus kora jaundarbu konkursus, pievēršot uzmanību vokāli instrumentālajiem darbiem, mudinot komponistus un dzejniekus Latvijas valstiskuma un nacionālā pašlepnuma cildinošai tematikai. Jaundarbu konkursi regulāri notikuši gan pēckara gadu Latvijā, gan trimdā, un to loma repertuāra bagātināšanā bijusi ļoti liela. Praktizēta arī skaņdarbu (īpaši — izvērstāku kantāšu) pasūtināšana konkrētiem komponistiem.

3.4. Citi koncerti un izrādes

Līdzās galvenajiem koncertiem jau pirmajā periodā rīkotāji arvien devuši iespēju svētku dalībniekiem noskatīties teātra izrādes (IV sv., piem., Valmieras, Jelgavas, Rīgas latviešu biedrību teātra trupu vairākkārt spēlētas dažādas izrādes), noklausīties muzikāli vērtīgus koncertus (III sv., piem., pirmā latviešu ērģeļvirtuoza Ā. Ores koncertu Rīgas Domā).

Otrā perioda svētkiem ir sevišķi bagāts nacionālās mākslas demonstrējuma konteksts. Piem., VI sv. laikā skan latviešu simf. mūzikas koncerts, M. Vīgneres-Grīnbergas tautasdziesmu rīts, Reitera kora koncerti Operteātrī un Domā, Melngaiļa kora

rīkotā dziesmudiena RLB un *Lielā latviskā liturģija* Jaunajā Sv. Ģertrūdes baznīcā, Alfrēda Kalniņa ērģeļkoncerts Domā, A. Rebānes latviešu solodziesmu rīts, Rakstnieku diena Nacionālajā teātrī, Jāņa Mediņa opera *Uguns un nakts*, apvienotā pūtējorķestra latviešu mūzikas koncerts Esplanādē.

VII un VIII sv. interesentiem piedāvā brīvdabas izrādes Esplanādes estrādē, tai skaitā Raiņa lugas *Jāzeps un viņa brāļi*, operu *Aīda* un *Karmena* brīvdabas iestudējumus, koncertus Arkādijā, Vērmanes un citos dārzos. IX sv. aicina uz plašu latviešu simf. mūzikas koncertu Operteātrī, uz latviešu autoru operu (J. Kalniņa *Ugunī*, *Hamlets*), baletu (Jāņa Mediņa *Mīlas uzvara*, Jāņa Vītoliņa *Ilga*), lugu izrādēm.

Padomju periodā, kad tiek veicinātas internacionālisma izpausmes, sākot ar Simtgades svētkiem, tiek ieviesti īpaši Tautu draudzības koncerti Operas un baleta teātrī. Tie patiešām ir krāšņi, mākslinieciski augstvērtīgi sarīkojumi ar patiesi izcilu vieskolektīvu piedalīšanos, tikai tiem nav nekāda sakara ar latviešu Dziesmu svētkiem.

Par būtisku un perspektīvu Dziesmu svētku sastāvdaļu kopš Simtgades svētkiem kļūst Tautas mūzikas koncerti LU aulā, kuru pastāvīgi dalībnieki ir kokļu ansambļi. Dažādi variētas, šīs programmas vienmēr spējušas parādīt, kāds valdzinājums ir latviešu senās kokles modernizētās māsas — koncertkokles — balsij. Dzidrai, domīgai, līksmai, un vienmēr — dvēselīgai.

3.5. Izstādes

Jau drīz pēc nodibināšanas RLB Zinību komisija sāk vākt materiālus Latviešu etnogrāfiskajam muzejam. Pirmā mākslas amatniecības izstāde notiek 1886. gadā — divus gadus pirms III Dziesmu svētkiem. IV sv. laikā tiek sarīkota plaša lauksaimniecības, rūpniecības un amatniecības izstāde (ap 4000 eksponātu), kuru sagatavo Kurzemes Lauksaimniecības un ekonomiskā biedrība, bet gadu pēc IV sv. RLB Zinību komisija izveido vērienīgu, zinātniski pamatotu Latvijas etnogrāfisko izstādi, kuru apmeklē 40 000 skatītāju. Izstāde atklāj, cik daudz

garamantu un gudrības glabā vienkāršā un tradīcijām bagātā latviešu zemnieku māksla. Iekšējā aktivitāte un tēlainība ir tas jaunais, kas raksturo 19. gs. amatniecību, apvienojot sevī mākslas un sadzīves pielietojuma funkcijas.

Lietišķās mākslas izstādes regulāri tiek rīkotas Latvijas pirmajā brīvvalsts laikā. Šīs tradīcijas aizsācēji ir tautas mākslas entuziasti, kuru priekšgalā VI sv. (1926) cēlienā nostājas mākslinieki A. Dzērvītis un R. Pelše. Nozares attīstību spēcīgi stimulē Keramikas meistardarbnīcas atvēršana (1924) Mākslas akadēmijā, mākslas amatniecības skolu darbība Kuldīgā, Liepājā, Cēsīs, Daugavpilī, Rīgā. Sevišķi vērienīgs sarīkojums ir Latvijas I Daiļamatniecības izstāde (1937), kurā īpaši tiek izceltas tautas tradicionālās amatu prasmes un darinājumi. Pašu Dziesmu svētku laikā nacionālās kultūras demonstrējumam parasti ir atvērti visi muzeji un izstāžu zāles, turklāt lielākajā daļā muzeju svētku dienās par ieeju nav jāmaksā. VIII sv. laikā Valsts Vēsturiskajā muzejā, piem., apskatāma īpaša etnogrāfiska izstāde *ar latviešu saimnieciskajām mantām un mūzikas rīkiem, tautiskiem uzvalkiem un rotu lietām.* Savukārt IX sv. Rīgas pilsētas Vēsturiskajā muzejā bez maksas aplūkojama plaša un bagāta latviešu Dziesmu svētku izstāde.

Pēckara gados nodibinātā Tautas mākslas nama paspārnē kopš 1947. gada darbojas Tautas lietišķās mākslas nodaļa, kas līdz pat šodienai ir šīs nozares procesu un kultūrizglītības darba organizatoriskais centrs. Tās pārziņā ir izstādes, skates, konkursi, tālākizglītības kursi — viss pasākumu kopums Dziesmu svētku starpposmos, kas kulmināciju sasniedz kārtējo Vispārējo latviešu Dziesmu svēku Lielajā tautas lietišķās mākslas izstādē.

Lai stimulētu meistarus radoši strādāt, pilnveidot savu amata prasmi un apmācīt jaunos, 1959. gadā tiek izveidots goda nosaukumu *Tautas daiļamata meistars.* Laika posmā līdz 2000. gadam šo goda nosaukumu ir ieguvuši 3369 cilvēki. Pašlaik valstī ir 93 tautas lietišķās mākslas studijas un kopas,

kurās darbojas vairāk nekā 1500 dalībnieku, no tiem 574 — Tautas daiļamata meistari.

Bez lietišķās mākslas — šī izcili krāšņā tautas mākslas novada — izstādēm Dziesmu svētki šobrīd nemaz vairs nav iedomājami. Lietišķās mākslas meistari sen jau kļuvuši par pilntiesīgiem svētku dalībniekiem.

3.6. Goda mielasti un balles

Kas tie būtu par latviešu svētkiem bez goda mielastiem un kārtīgas izlustēšanās! Lūk, daži vēstures fakti, kurus mūsdienu svētku dalībnieki droši var papildināt ar savu neseno pieredzi un atmiņām par dancošanu līdz pirmajiem rīta gaiļiem.

I sv. otrās dienas vakarā notiek goda mielasts RLB namā apmēram 600 dalībniekiem. Vairākums no viņiem par galda karti, kā tajos laikos un arī vēlāk — visā Dziesmu svētku pirmajā periodā — bija pieņemts, maksājuši paši. Tieši te uzliesmo slavenā polemika par tautiskuma un latviskuma būtību starp J. Cimzi un A. Bīlenšteinu, no vienas puses, un nacionālās atmodas tribūnu, kvēlo jaunlatvieti Kronvalda Ati, no otras puses. Citādā ziņā zīmīgs ir III sv. kopmielasts, uz kuru pārdotas 2184 biļetes un izdalītas arī vēl daudzas brīvbiļetes. Tā laikā notiek Vīgneru Ernesta noorganizētā apdziedāšanās, kas sarado tautas seno tradīciju ar 1888. gada aktualitātēm. Apdziedāšanās notiek arī IV sv. goda mielasta laikā. (*Galda kartes Rbļ. 1,25 gabalā; klausītāji, kas galda kartes neņem, maksā par ieeju 30 kap.*)

Īpašs valdzinājums bijis Dziesmu svētku noslēguma ballēm. II–V sv. dalībniekus sajūsminājis svētku ēku spožais elektriskais apgaismojums, kas daudziem lauciniekiem vēl nepavisam nebija ierasts un ikdienišķs. II sv. piedalījušies ap 4000 dalībnieku un dejā reizēm griezušies pat 800 pāru. Vēl daudz vairāk ļaužu līksmojuši Jelgavas milzu hallē IV sv. noslēgumā — vairāk nekā 10 000 ballinieku.

Latvijas brīvvalsts laikā svētku noslēgumi parasti notikuši Esplanādē. VII sv. noslēdzis Zāļu vakars ar līgošanu un lielu dancošanu, bet VIII sv. — grandioza nakts balle.

Šo tradīciju — lielas atvadu balles, tāpat arī iespējami daudzu, dažādu blakuspasākumu — izrāžu, koncertu, izstāžu, rakstnieku cēlienu, dažādu sanāksmju rīkošanu un vispār — ļoti plašas kultūras programmas izveidi — allaž centušies ievērot trimdas dziesmu svētku organizētāji. Uz Amerikas, Kanādas, Austrālijas latviešu svētkiem braucot, ceļam vajadzīgas ne stundas, bet dienas, pārvarot ne pārdesmit kilometru tuvumu, bet simtiem kilometru tālumu. Tad arī gribas piedāvāt, gūt un paspēt visu — latvisko dziesmu, deju, mākslu, dzeju, zinības, biedrošanos un līksmu sadzīvi.

I nodaļa

VĒSTURE

1. Priekšvēsture

Dziesmu svētki nav latviešu izgudrojums. Tie radās un pastāvēja jau 19. gs. pirmajā pusē Vācijā, Šveicē, Austrijā un citur, kur kora dziedāšana — pati demokrātiskākā mākslas muzicēšanas forma — kļuva par tautu mobilizējošu patriotiskās un nacionālās kustības spēku. Viens no vērienīgākajiem šī veida pasākumiem notiek Leipcigā 1848. gadā, kur apvienotajā vīru korī vienkopus pulcējas ap 5000 dalībnieku.

1.1. Vācu vīru koru dziedāšanas biedrības Baltijā

Sekojot klasisko dziesmu svētku zemju paraugam, daudzās Baltijas pilsētās vācbaltu vidē 19. gs. 30.–50. gados tiek dibināti amatieru dziedāšanas pulciņi ar Vācijā ierastajiem nosaukumiem *Liedertafel*, *Liederkranz* u.tml. Jelgavā, piem., dziedātāju kopa ar nosaukumu *Liedertafel* oficiāli darbojas kopš 1845. gada, bet faktiski pastāv jau no 1819. gada. Rīgā tādas ir pat vairākas. *Die Rigaer Liedertafel* tiek dibināta 1833. gadā pēc H. Dorna iniciatīvas, bet 1851. gadā H. Preisa ierosināta — *Der Rigaer Liederkranz*. Līdzās šīm darbojas arī *Der Rigasche Sängerkreis* (dib. 1859) un *Rigaer Männergesangverein* (dib. 1862). Palaikam notiek arī šo biedrību sadraudzības vakari ar kopējiem koncertiem. Līdzās muzicēšanai — galvenokārt vīru koru un kvartetu dziedāšanai — ievērojama vieta tiek ierādīta arī saviesīgai sadzīvei.

Nozīmīgs notikums Rīgas kultūras dzīvē ir Daugavas Mūzikas svētki (*Düna-Musikfest*) 1836. gada 19.–21. jūnijā, kuros piedalās amatierkori no Rēveles (Tallinas), Tērbatas,

Pērnavas, Jelgavas, Liepājas, Valmieras un Rīgas. Tie ir pirmie šāda veida svētki Baltijā. Šajās dienās koru koncerti notikuši vai visās Rīgas koncertzālēs un parkos — Domā, Muses biedrībā, Ķeizardārzā, Vasaras dārzā, Ganību dambī, Altonavā, Melngalvju namā, Mazās Ģildes namā, jaunatvērtajā Vērmanes dārzā.

1.2. Vācbaltu dziesmu svētki Rīgā

Plašāka mēroga svētki, uz kuriem tiek aicināti vācu kori no visas Baltijas, notiek Rēvelē 1857. gadā, bet īsti plaši — Rīgā no 1861. gada 29. jūnija līdz 4. jūlijam. Baltijas dziedātāju svētkos Rīgā (*Das Baltische Sängerfest in Riga*) piedalās 21 vīru koris no Rīgas, Kuldīgas, Liepājas, Cēsīm, Limbažiem (tajā dzied arī nākamais RLB priekšnieks R. Tomsons), Rēveles, Klaipēdas, Pērnavas, Kēnigsbergas. Virsdiriģents ir čehu izcelsmes rīdzinieks J. Šrāmeks. Notiek garīgais koncerts Doma baznīcā un laicīgais — svētku hallē jaunuzceltās dzelzceļa stacijas ēkā. Garīgā koncerta galvenais skaņdarbs ir respektējama kompozīcija — L. Kerubīni *Rekviēms*, ko izpilda 670 vīru kopkoris un 70 mūziķu liels orķestris.

Notiek svinīgi parādes gājieni, lāpu gājiens uz gubernatora pili, goda mielasti, virkne citu sarīkojumu. Ķeizardārzā izskan koru sacensība — *parādes koncerts*, kurā cits pēc cita uzstājas atsevišķi kolektīvi un skatītāju rindās ir ap 10 000 klausītāju.

Nākamie lielākie vācbaltu dziesmu svētki tiek sarīkoti 1866. gada 2.–9. jūlijā Rēvelē un 1880. gada 14.–17. jūnijā Rīgā. Rīgas svētkos piedalās vairāk nekā 800 vīru liels kopkoris, un tie notiek tieši pirms latviešu II Dziesmu svētkiem. Taču starp vācu un latviešu biedrībām nav nekādas sadarbības, ko apliecina, piemēram, fakts, ka 1880. gadā Rīgā vienlaicīgi tiek celtas divas lielas svētku halles: Ķeizardārzā — vācu svētkiem, tagadējā Arsenāla rajonā — latviešu svētkiem. RLB priekšlikumu izmantot vienu celtni abiem svētkiem vācu biedrības kategoriski noraida.

Literatūra:

F. Millers. Baltvācu kordziedāšanas tradīciju pārmantošana. — R.: *Latvijas ZA Vēstis*, 1990, Nr. 6. — 29.–33. lpp.

V. Lindenberga, J. Torgāns, L. Fūrmane. Gadsimtu skaņulokā. — R.: Zinātne, 1997.

1.3. Pirmie latviešu kopkoru koncerti un dziesmu dienas

Vācbaltu dziesmu svētku ideju pārtver mācītājs un rakstnieks J. Neikens. 1864. gada pavasarī viņš sarīko latviešu vīru koru pirmo novada kopkoncertu Dikļos, mācītājmuižas parkā. Piedalās 6 kori ar 120 dziedātājiem, kā arī dziedāšanai sagatavots skolas bērnu pulks. Virsdiriģents — Rūjienas vācbaltu mūziķis E. Švehs.

60. gadu otrajā pusē Latvijas laukos un mazpilsētās strauji aug dziedāšanas, teātra un citu kultūras biedrību skaits. Kora dziesmu kā vienu no demokrātiskās mākslas formām, kas saliedē tautu kopējiem centieniem pēc garīgās dzīves aktivizēšanās, augstu vērtē jaunlatvieši. Lielu praktisko ieguldījumu biedrību organizēšanā un kora dziesmas popularizēšanā dod *cimzieši* — J. Cimzes vadītā skolotāju semināra muzikāli labi izglītotie absolventi. Dikļiem līdzīgi tuvējo koru kopānākšanas svētki notiek dažādās vietās — Matīšos (1865), Rūjienā (1866), Jaunpilī (1867), Smiltenē (1868), Cesvainē (1869) u.c.

Pirmie igauņu Dziesmu svētki (1869. gadā Tērbatā ar 800 vīru kopkori un virsdiriģentu A. Kunileidu — J. Cimzes audzēkni, Vidzemes skolotāju semināra absolventu) sadūšo Irlavas skolotāju semināra mūzikas skolotāju J. Bētiņu organizēt Kurzemes dziedāšanas svētkus Dobelē 1870. gada vasarā. Piedalās 400 dziedātāji un 40 vīru orķestris, kuru veido Irlavas skolotāju semināra audzēkņi un absolventi. Kurzemes novada svētkus mēdz saukt par latviešu Vispārējo dziesmu svētku ģenerālmēģinājumu. Līdzās augstai sajūsmībai tajos asi atklājas kāda nopietna problēma — koriem trūkst latviska repertuāra, cittautu dziesmu dziedāšana ar tulkotiem tekstiem vien nopietni

apdraud jau kupli sazēlušās latviešu koru kustības nākotni. Pie darba aktīvi ķeras tautskolotāji, J. Cimze un RLB.

1.4. Rīgas Latviešu biedrības dibināšana

Ir pašsaprotams, ka vāciski krieviskajā Rīgā pakāpeniski ieplūstošie *zemākās kārtas* ļaudis — laucinieciskie latvieši, cenšas nepazaudēt savu novadnieku, tāpat ģimeņu un radu saites, laiku pa laikam mēģinot savstarpēji ciešāk sadarboties. Pavīd atsevišķu tautiešu pulciņu īslaicīgāka vai regulārāka kopā sanākšanas prakse. Tāda tendence iezīmējas jau 18. gs. beigu cēlienā, taču īpaši aktivizējas 19. gs. 40. gados.

Latviskās brāļošanās tieksmēm tomēr nemitīgi jāsaduras ar oficiālās varas iestāžu klaju aizdomīgumu un Rīgā valdošo priviliģēto aprindu asu pretdarbību. Laika ritumā tā nerimstas, bet — gluži otrādi — aug augumā. Pat tad, kad latvju tauta 19. gs. vidū savas pirmās nacionālās atmodas rītausmā beidzot pieredz sabiedriski politisko norišu straujos pārvērtību laikus, ir spītīgi jāpretojas svešās varas niknai nelabvēlībai pret tautiskās kustības aktīvajiem uzplaukuma centieniem. To sākotnējās izpausmes tiek turētas šķietami apolitiskās, brīžam pat it kā naivās pozīcijās. Taču zem kopējām *grāmatu lasīšanas, jautājumu izskaidrošanas* un vēl dažādu citu *kulturālo sapulču* formām, dziļdziļi zemdegās gudri paslēpts, kvēlo augošās jaunlatviešu kustības drosmīgais politiskais spēks.

Rīgas Latviešu biedrības rašanās aizsākums izskatās gauži tāls tās idejiskajiem nākotnes mērķiem. Sakarā ar somu un igauņu 1867.–68. gada nelaimi — postošo neražu un tai sekojošo bada situāciju — rīdzinieku vidū rodas Rēveles palīdzības komitejas aicinājumam atsaucīgi pirmie 14 darbinieki (viņu vidū arī avīzes *Mājas Viesis* redaktors A. Leitāns). Šie vīri pirmdien, 1868. gada 19. februārī (pēc jaunā stila 2. martā), sapulcējušies kādas *restaurācijas sāņu istabā,* nolemj dibināt rēveliešus atbalstošu biedrību. Aizrautība ir spēcīga, otrā vakarā *palīdzības biedrības* līdzdalībnieku pieteikšanās turpinās.

Ceturtdien, 22. februārī, jaunu biedru uzņemšanas plūsmai turpinoties, sapulces vadītājs — *enkurnieku aldermanis J. Roze* (Pēterburgas Mākslas akadēmijā brīvmākslinieka grādu ieguvušais Atmodas laika gleznotājs portretists Jānis Staņislavs Roze) klātesošajiem sajūsmināts ziņo par Vidzemes ģenerālgubernatora un Rīgas *policijmeistaru palkavnieka* doto darbošanās uzsākšanas atļauju Latviskas palīdzības biedrībai priekš trūkumu ciesdamiem igauņiem. Nekavējoties tiek sarakstīta *Uzaicināšana.* 30 000 eksemplāros iespiesta, pilsētās un laukos izplatīta, tā vēršas pie tautiešiem visā Latvijā. Jaunās organizācijas rindās darboties gribošo latviešu skaits apbrīnojami strauji pieaug. Taču izrādās, ka tikpat strauji vasarā uzlabojas ekonomiskā situācija igauņu pusē. Palīdzība kaimiņiem vairs nav vajadzīga.

Tomēr rīdzinieku biedrošanās vilnis jau ir sabangojies tādā spēkā, ka to apturēt vairs nav iespējams. Liekot lietā diplomātisku veiklību un tālredzīgi saglabājot *augstās valdīšanas* nesen dotās atļaujas, 1868. gada 14. (26.) aprīļa protokolā tiek atzīmēts, ka sekmīgu darbu turpmāk izvērtīs Latviska palīdzības biedrība priekš trūkumu ciesdamiem (bez vārdiņa — igauņiem!). Jūnija sākumā biedrošanās aktivitāte sper tālāku soli. Pārmantojot kopdarbības nelielo pieredzi, tiek sarakstīti *palīdzības biedrību* aizvietojoši Rīgas latviešu biedrības likumi. Kopā ar attiecīgu *lūgšanas rakstu,* ko paraksta 36 sabiedrībā jau krietnu autoritāti ieguvuši darbinieki (viņu vidū arī arhitekts J. Baumanis, J. S. Roze), tie 1868. gada 20. jūnijā tiek iesniegti gubernatoram. Enerģiski turpinādami organizatoriskos priekšdarbus, arī nemitīgas jaunu biedru uzņemšanas, RLB iniciatori pacietīgi gaida augstākās priekšniecības izšķirošo lēmumu.

Pēc neziņas un šaubu pilniem četriem mēnešiem no Pēterburgas beidzot pienāk paša Krievijas *iekšķīgu lietu Ministera kunga* apstiprināta RLB darbošanās atļauja. Tā dod pamatu *turnhallē* (tagadējā Vingrotāju ielā 1) 1868. gada 10. (22.) novembrī *pulksten pus vienā pusdienā* sapulcināt visus *biedrības cēlajus,* lai pieņemtu *Rīgas Latviešu biedrības kārtības rulli*

(Vidzemes gubernators to oficiāli apstiprina nākamā gada 17. (29.) janvārī) un ievēlētu jaundibinātās biedrības 36 runas vīrus. No viņu vidus savukārt amatos tiek celti RLB pirmie vadītāji: *priekšnieks — hofrāts* B. Dīriķis, *pirmais priekšnieka vietnieks — fabrikants* R. Tomsons, *otrais priekšnieka vietnieks — arķitekts* J. Baumanis.

Tā RLB tālāko radošo sezonu pašaizliedzīgos darbus, tautas nacionālās pašapziņas nostiprināšanas un latvju radošo spēku apvienošanas cēlos uzdevumus pašu ievēlētu uzticības personu lietpratīgajā vadībā 1868. gada decembrī uzsāk jaunās organizācijas pirmie 229 īstenie biedri.

Likumu otrajā paragrāfā jaundibinātā biedrība sola tautas izglītošanu veicināt gan ar *ziņību un derīgu rakstu izplatīšanu, grāmatu krātuves (bibliotēkas) iekārtošanu, gan dziedāšanas izkopšanu.* Tādēļ saprotams, ka 70. gadu sākumā tieši RLB uzņemas Pirmo vispārīgo latviešu dziedāšanas svētku organizācijas pūles. Biedrības aicināts, J. Cimze sagatavo *Dziesmu rotas* divu pirmo daļu manuskriptu, Baumaņu Kārlis no Pēterburgas atsūta vairāku savu oriģināldziesmu rokrakstus. Visi priekšdarbi — nošu pavairošana un izsūtīšana, ceremoniāla izstrāde, karoga šūdināšana (tuvāk skat. IV nodaļā) — tiek veikti apbrīnojami īsā laikā, jo rīkotājus spārno skaistā, cildenā latviešu kopdziedāšanas svētku sarīkošanas ideja.

Literatūra:

Rīgas Latviešu biedrības pirmais gadu desmits, 1868–1878. — R., 1878.

2. Divdesmit trīs soļi cauri laikmetiem

2.1. Pirmais periods (I–V svētki)

Visā šī perioda laikā Baltija ir Krievijas impērijas daļa. Latvijas novadi oficiāli tiek saukti par Kurzemes un Vidzemes guberņām. Latgale sākotnēji vēl ir Vitebskas guberņas daļa, tādēļ šī perioda svētkos pat nepiedalās (izņemot divu koru līdzdalību V sv.). Lai iegūtu gubernatora vēlību un svētku atļauju, rīkotājiem nākas likt lietā gudrību un viltību, veltot svētkus kādam valstiski nozīmīgam pasākumam. II sv. tiek

pieskaņoti cara Aleksandra II valdīšanas 25. gadskārtai, IV sv. — 100 gadu atcerei, kopš Kurzeme pievienota Krievijai, V sv. paredz sarīkot laikā, kad apritēs 200 gadi, kopš Vidzeme nonākusi *zem Krievijas caru žēlastības*. Pēdējā iecere gan izraisa asu pretsparu un polemiku presē, jo pēc 1905. gada revolūcijas sabiedrības noskaņojums ir stipri vien citādāks nekā 19. gs. pēdējā ceturksnī, un kādreizējā ticība *cara tētiņa* žēlastībai neglābjami sapostīta.

Bet šie pieskaņojumi ir tikai obligāto nodevu virskārta. Svarīgākais ir tas, ka pirmo četru gadu desmitu laikā, ejot kopsolī ar koru kustību un Dziesmu svētkiem, latviešu profesionālā mūzika — gan jaunradē, gan atskaņotājmākslā — no bikliem pirmajiem mēģinājumiem izaug par respektējamu jaunas nācijas kultūras un mākslas nozari.

I Dziesmu svētki (1873)

ar nosaukumu *Pirmie vispārīgie latviešu dziedāšanas svētki* notiek Rīgā 1873. gada 26.–29. jūnijā (pēc jaunā stila 8.–11. jūlijā). Rīko RLB; svētku komisijas vadītājs — RLB priekšnieka vietnieks R. Tomsons.

Kopkorī 45 koru 1003 dziedātāji; Irlavas skolotāju semināra orķestrī 30 dalībnieki. Virsdiriģenti: J. Bētiņš un I. Zīle.

26.VI (8.VII) 14.00 atklāšanas akts RLB zālē. 27.VI (9.VII) 18.00 garīgais koncerts Rīgas Domā. 28.VI (10.VII) 17.00 svētku gājiens; 19.00 laicīgais koncerts Ķeizardārzā (vēlākajā Viesturdārzā — Dziesmu svētku parkā). 29.VI (11.VII) 17.00 *dziesmu karš* Ķeizardārzā (piedalās 15 kori = 5 jk. + 10 vk.).

Kopkora repertuārā 25 dziesmas, no tām 12 (~ 48 %) — latviešu autoru Baumaņu Kārļa, J. Cimzes, D. Cimzes un J. Neilanda darbi. Pirmatsk. vidū arī J. Cimzes tdz. apd. vk. *Rīga dimd* un *Nu ar Dievu, Vidzemīte*, D. Cimzes tdz. apd. jk. *Kas tie tādi, kas dziedāja* un *Maza biju, neredzēju*.

I sv. atklāšanas aktā RLB zālē ienes *Līgo karogu*, ko pavada krāšņa procesija. *Papriekšu ienāca zālē seši jaunekļi, goda sargi, ar*

sarkan-baltām krūts lentēm puškoti. Tad nāca deviņas kundzes. Pēc tam jaunais svētku karogs, ko Latviešu biedrības priekšnieks un divi runas vīri nesa. Karogam no pakaļas nāca trīs iecelti karoga nesēji, kuriem bija apkārt baltas zīda krūts lentes ar zelta pušķiem galā. Tiem no pakaļas nāca karoga apgādātājas, deviņas jaunkundzes, un visu pēdīgi atkal seši goda sargi. (R. Tomsons, 1873)

Vēsture ir saglabājusi karoga dāvātāju — *deviņu jaunkundžu un kundžu no Rīgas, Vidzemes un Kurzemes* — vārdus. Deviņas jaunkundzes — tās ir *Antonija Bange, Emilija Bvik, Vilhelmīne Zvirgzdiņa, Paulīne Fogel, Emilija Oše* no Rīgas, *Kristīne Meņģele, Karoline Rozenkopfa, Rozalī Poreš* no Vidzemes un *Emilija Jansone* no Kurzemes. Deviņas kundzes — *Katarīne Dombrovska, Elīze Tomson, Marta Neugrot, Minna Kozlovska, Eva Veiss, Eva Birnul,* divas *Annas Martinsones* un *Margarete Balod.*

II Dziesmu svētki (1880)

ar nosaukumu *Otrie vispārīgie latviešu dziedāšanas svētki* notiek Rīgā 1880. gada 17.–20. jūnijā (pēc jaunā stila no 29. jūnija līdz 2. jūlijam). Organizē RLB; rīcības komisijas vadītājs RLB priekšnieks K. Kalniņš.

Kopkorī 69 koru 1624 dalībnieki un vēl individuāli dziedātāji (kopā 1653). Pavadījumu spēlei nolīgts 25 profesionālu vācu mūziķu pūtējorķestris. Virsdiriģenti: J. Bētiņš un I. Zīle.

17.VI (29.VI) 12.30 atklāšanas akts svētku ēkā jeb *svētku pagalma atdarīšana* (turpat arī citi sarīkojumi). 18.VI (30.VI) 18.00 garīgais koncerts. 19.VI (1.VII) 16.30 svētku gājiens un laicīgais koncerts. 20.VI (2.VII) 16.00 *dziesmu karš* (piedalās 18 kori = 11 jk. + 7 vk.).

Kopkora repertuārā 29 dziesmas, no tām 11 (~ 37 %) — piecu latviešu autoru darbi. Latviešu komponisti — šo svētku debitanti: Jurjānu Andrejs, Oskars Šepskis. Pirmatsk. vidū arī Baumaņu Kārļa *Trimpula* [*Kā Daugava vaida*] vk.

III Dziesmu svētki (1888)

ar nosaukumu *Latviešu trešie vispārīgie dziedāšanas svētki* notiek Rīgā 1888. gada 18.–21. jūnijā (pēc jaunā stila no 30. jūnija līdz 3. jūlijam). Organizē RLB; rīcības komisijas vadītājs RLB priekšnieks F. Grosvalds.

Kopkorī 117 koru 2618 dziedātāji. Pavadījumu spēlei un instrumentāli vokālajam koncertam nolīgts 40 profesionālu vācu mūziķu simf. orķestris. Virsdiriģenti: I. Zīle un debitanti Jurjānu Andrejs, Vīgneru Ernests. Goda virsdiriģents — J. Bētiņš.

18.VI (30.VI) 9.00 un 16.00 *dziesmu karš* (piedalās 30 kori = 15 jk. + 15 vk.); 14.00 svētku gājiens; 14.30 dziedātāju apsveikšana svētku ēkā (turpat arī citi sarīkojumi). 19.VI (1.VII) 17.00 garīgais koncerts. 20.VI (2.VII) 17.00 laicīgais koncerts; 22.00 goda mielasts, kura laikā notiek Vīgneru Ernesta vadītā apdziedāšanās. 21.VI (3.VII) 17.00 instrumentāli vokālais koncerts; 22.00 svētku noslēguma balle.

Kopkora repertuārā 31 kompozīcija, no tām 21 (~ 67 %) — desmit latviešu autoru darbi. Latviešu komponisti — šo svētku debitanti: J. Kade, Ā. Ore, Straumes Jānis, Vīgneru Ernests, J. Vītols. Pirmatsk. vidū arī D. un J. Cimzes kopdarbs — tdz. apd. jk. *Saulīt' tecēj' tecēdama*, Jurjānu Andreja *Lūk, roze zied* vk. un kantāte *Tēvijai* jk/p., Vīgneru Ernesta *Kā Daugava vaida* vk/p. un tdz. apd. vk. *Strauja upe.*

Pirmos dziesmu svētkos īsti mazāk izglītoti Rīgas vācu puses iemītnieki rādīja šur tur latviešu dziedātājiem atklāti nievāšanu un izturējās pret viņiem dažā ziņā aizskaroši. Otros svētkos nievāšana gan nebija vairs manāma, bet sastopama lielāko tiesu vienaldzība. Turpretim tagad, Trešos svētkos, parādās jau vispārīgā laipnība vai visumazāk godiga pieklājības ievērošana. (Kalnirieks [Kaudzīte Matīss], 1888)

IV Dziesmu svētki (1895)

ar nosaukumu *Ceturtie vispārējie latviešu dziesmu un mūzikas svētki* notiek Jelgavā 1895. gada 15.–18. jūnijā (pēc jaunā stila

27.–30. jūnijā). Organizē Jelgavas Latviešu biedrība; rīcības komisijas vadītājs — biedrības priekšsēdis, advokāts, vēlākais Latvijas valsts pirmais prezidents J. Čakste.

Slikto laika apstākļu dēļ pieteikto 5000 dziedātāju vietā ierodas 128 koru nepilni 3000 dziedātāji; amatieru un profesionāļu apvienotajā latviešu simf. orķestrī — 170 spēlētāji. Virsdiriģenti: Jurjānu Andrejs, Vīgneru Ernests, debitants J. Kade. Goda virsdiriģenti — J. Bētiņš un I. Zīle.

15.VI (27.VI) 13.30 svētku gājiens; 16.30 atklāšanas akts svētku ēkā (turpat arī citi sarīkojumi), pēc tā — *dziesmu karš*. 16.VI (28.VI) 17.00 garīgais koncerts, pēc tā — *dziesmu kara* turpinājums (piedalās 22 kori = 16 jk. + 6 vk.). 17.VI (29.VI) 14.00 laicīgais koncerts; 21.00 goda mielasts *ar runām, mūziku, apdziedāšanu un galda dziesmām*. 18.VI (30.VII) 14.00 instrumentāli vokālais koncerts; 21.00 noslēguma balle.

Kopkora repertuārā 27 kompozīcijas, no tām 17 (~ 63 %) — deviņu latviešu autoru darbi. Pirmatsk. vidū arī Baumaņu Kārļa *Dievs, svētī Latviju*, Jurjānu Andreja tdz. apd. jk. *Aiz upītes es uzaugu*, dziesma vk. *Latvijā* un kantāte jk/vk/p. *Līgojat, līksmojat*, J. Vītola *Beverīnas dziedonis* jk.

Kā Jānis Čakste izglāba Jelgavas Dziesmu svētkus

IV sv. pirmās dienas gājiens, lietum līstot, brien pa dubļu jūru un svētku ēku sasniedz ar pusotras stundas aizkavēšanos. Sākas atklāšanas akts, koru sacensība, bet situācija kļūst arvien neapskaužamāka. Milzu lielā svētku ēka apjumta paviršī, un lietus nu gāžas caur jumta šķirbām ar joni, mērcēdams cilvēkus un mūzikas instrumentus, draudēdams *pārvērst milzu svētku telpas par tuksnesi: kas ies koncertā, kad viņam līst aiz krāgas?* (J. Vītols). Sākas glābšanas darbi Čakstes tiešā pārraudzībā un par viņa paša personīgiem līdzekļiem (tas izmaksājis 2600 rubļu!): tiek savesti jumta papes ruļļi, tiek mobilizēti visi Jelgavas jumiķi un palīgstrādnieki, kuri divpadsmit stundu laikā, lietū strādājot, ēkai uzklāj ūdensnecaurlaidīgu papes jumtu. Svētki ir glābti! Nākamajās dienās viss notiek, kā programmā paredzēts.

V Dziesmu svētki (1910)

ar nosaukumu *Piektie vispārējie latviešu dziesmu svētki* notiek Rīgā 1910. gada 18.–21. jūnijā (pēc jaunā stila 1.–4. jūlijā). Organizē RLB; rīcības komisijas vadītājs F. Grosvalds.

Kopkorī 89 koru ~2300 dziedātāji. Pavadījumiem un instrumentāldarbu atkaņojumam nolīgts Edinburgas (Majoru) simfoniskais orķestris, kas papildināts vēl ar 20 stīdziniekiem. Virsdiriģenti: Jurjānu Andrejs un debitanti P. Jurjāns, P. Jozuus, J. Vītols. Goda virsdiriģenti — J. Bētiņš un I. Zīle.

18.VI (1.VII) 14.00 svētku gājiens; 14.30 atklāšanas akts svētku ēkā (turpat arī citi sarīkojumi); 9.00 un 16.00 *dziesmu karš* (piedalās 15 kori = 13 jk. + 2 vk.). 19.VI (2.VII) 17.00 garīgais koncerts. 20.VI (3.VII) 17.00 laicīgais koncerts. 21.VI (4.VII) 17.00 instrumentāli vokālais koncerts.

Kopkora repertuārā 47 kompozīcijas, no tām 33 (~ 70 %) — 12 latviešu autoru darbi. Latviešu komponisti — šo svētku debitanti: N. Alunāns, E. Dārziņš, P. Jurjāns, Alfrēds Kalniņš, E. Melngailis, E. Veidenbergs. Pirmatsk. vidū arī Jurjānu Andreja *Mūsu Tēvs debesīs* jk. un tdz. apd. jk. *Pūt, vējiņi*, J. Vītola *Gaismas pils* jk., E. Dārziņa *Mēness starus stīgo* jk., Alfrēda Kalniņa *Imanta* jk.

Ja ar darba garu un dziesmu garu, ar taisnības garu, ar stipru gribu, ticību un mīlestību dosimies tautu bangojošā okeānā, tad Dievs neļaus mūsu laivai grimt, tad Dievs svētīs Latviju. (J. Kreicbergs, 1910)

Literatūra:

Pirmie vispārīgie latviešu dziedāšanas svētki/ sast. R.Tomsons. — R., 1873.

J. Lautenbahs-Jūsmiņš. Latviešu otrie vispārīgie dziedāšanas svētki. — Jelgava, 1880.

J. Lautenbahs-Jūsmiņš. Latviešu trešie vispārīgie dziedāšanas svētki. — R., 1888.

J. Lautenbahs-Jūsmiņš. V vispārējie latviešu dziesmu svētki. — R., 1911.

Seši latvju vispārējie dziesmu svētki 1873–1926/ red. R. Eglentāls. — R., 1928.

V. Bērzkalns. Latviešu dziesmu svētku vēsture 1864–1940. — ASV, 1965.

2.2. Otrais periods (VI–IX svētki)

Otrā perioda svētki notiek brīvību un neatkarību ieguvušajā, 1918. gada 18. novembrī proklamētajā Latvijas valstī. E. Melngailis, J. Vītols, Alfrēds Kalniņš un citi pirmā lieluma komponisti, neraugoties uz dažu konservatīvāku diriģentu iebildumiem, panāk to, ka repertuārā tiek iekļauti arī izvērsti, muzikāli izsmalcināti, tehniski grūti skaņdarbi. Tādējādi Latvijas amatierkoru varēšana sasniedz atzīstami augstu līmeni.

Latvijas brīvvalsts periodu sagatavo vairākas kara un pirmo pēckara gadu aktivitātes. Pirmkārt, latviešu strēlnieku deviņos pulkos plaši izvērstā orķestru un vīru koru darbošanās, pat ar īpašu Strēlnieku dziesmu svētku sarīkošanas vainagojumu *sarkanajā* Maskavā 1918. gada jūnijā J. Reinholda vadībā. Otrkārt, jaunās Latvijas valsts institūciju veicinātās daudzu veco koru atjaunošanas un desmitu jaunu koru nodibināšanas tendence, tajā skaitā T. Reitera rosinātā, vēlākā pasaulslavenā *Reitera kora* dzimšana (1920. gada 25. februārī) un A. Bobkovica LU jauktā kora — pēc Otrā pasaules kara slavenā *Juventus* — spožās vēstures aizsākšanās (1920. gada 18. oktobrī). Latviešu koru pieaugošās aktivitātes spēcīgi stimulē arī pēckara pirmie dziedāšanas skolotāju kursi (1921).

Mūzikas darbinieku atbalstīta, kara gados dibinātā Latviešu Jaunatnes savienība sarīko Latvijas Jaunatnes dziesmu svētkus Rīgā, speciāli jaunceltajā Esplanādes estrādē (1922. gada 18.–22. jūnijā). Pārsteidz 126 koru 3000 dziedātāju liela kopkora uzstāšanās. Par virsdiriģentu aicināts jau pieredzējušais P. Jozuus (svētku laikā gan saslimst) un divi debitanti — E. Melngailis un T. Reiters. Organizatoriem izdodas atjaunot I–V sv. *dziesmu kara* tradīciju, kas nākamajos Dziesmu svētkos, par nožēlu, nepelnīti tiek aizmirsta.

Baidoties no pēckara dzīves saimnieciskajām grūtībām, Latvijas vadošie mūziķi nolemj Vispārējo dziesmu svētku 50 gadu jubileju atzīmēt pieticīgos Atceres dziesmu dienu divos koncertos Rīgā, Esplanādē 1923. gada 16.–17. jūnijā. Piedalās 36 koru 1500 dziedātāji. Virsdiriģenti ir P. Jozuus un T. Reiters.

Tā paša gada 28.–30. jūlijā turpat izskan arī Dziesmu svētku atskaņu koncerti, godinot Vīgneru Ernesta muzikālās darbošanās 50. gadskārtu, kā arī sevišķā Pirmo Vispārējo Dziesmu svētku veterānu izlases kopkorī atzīmējot pusgadsimtu kopš diriģenta un skolotāja J. Dreiberģa — *Dievs, svētī Latviju* pirmatskaņotāja — mūziķa karjeras sākumiem.

Pēckara diriģentu un koru rosmes strauji veicina 1923. gada 30. septembrī sasauktā Latvijas mūziķu sapulce, kas ievēl VI Vispārējo latviešu Dziesmu svētku pagaidu rīcības komiteju. Tā sāk darboties, kaut uzdevums nav vienkāršs, jo gaidāmo svētku saturu un formu izstrādā atšķirīgu māksliniecisko viedokļu virzītas organizācijas. Spēcīgākās no tām (tuvāk skat. V nod.) samērā sīvā privilēģiju konkurencē beigu beigās atrod kompromisu kopējam svētku modelim.

VI Dziesmu svētki (1926)

ar nosaukumu *Sestie latvju vispārējie dziesmu un mūzikas svētki* notiek Rīgā 1926. gada 19.–21. jūnijā Esplanādes estrādē. Organizē rīcības komiteja J. Vītola vadībā.

Kopkorī 158 koru 6526 dziedātāji. Piedalās Latvijas armijas 15 pulku apvienotais pūtēju (t.s. *kara*) orķestris ar 352 spēlētājiem, kā arī vokālinstrumentālo opusu pavadītājs — 128 mūziķu liels simf. orķestris. Kora virsdiriģenti: P. Jozuus, debitanti Alfrēds Kalniņš, E. Melngailis, T. Reiters. Goda virsdiriģenti — P. Jurjāns un Vīgneru Ernests. Pūtēj-orķestra diriģenti: armijas kapelmeistari L. Grēza, F. Košs un E. Kuškēvics.

19.VI 17.30 kopkora 1. koncerts. 20.VI 12.00 apvienotā pūtējorķestra koncerts; 16.30 kopkora 2. koncerts. 21.VI 17.30 kopkora 3. koncerts.

Kopkora repertuārā 14 latviešu autoru 42 darbi (100 %). Kopkora debitanti — komponisti Jāzeps Mediņš, H. Ore, V. Ozoliņš, J. Zālītis. Pirmatsk. vidū arī J. Vītola *Karogs* jk., E. Dārziņa *Mūžam zili* vk., *Sapņu tālumā* jk. un *Senatne* jk., E. Melngaiļa *Bārenītes slavināšana* jk. un *Bij' man vienas rozes dēļ*

vk., Alfrēda Kalniņa *Latvju himna* jk., J. Zālīša *Biķeris miroņu salā* jk. un *Birztaliņa* jk.

Dziesmu tilts starp vakardienu un jauno dienu

Brīvvalsts laika pirmo lielo Dziesmu svētku pacilāti nacionālo gaisotni 1926. gada 19. jūnijā krietni vien veicina pirmskara svētku laiku izcilo personību līdzdalība: Valsts prezidenta Jāņa Čakstes kvēlā atklāšanas uzruna, Vīgneru Ernesta saviļņojošais *Dievs, svētī Latviju* priekšnesums, P. Jurjāna spars, kopkora reliģiskās programmas nodaļas ievadījumā diriģējot korāli *Ak, Jeruzaleme, mosties* aizsaulē aizgājušā, bet neaizmirstamā Jurjānu Andreja skanīgajā apdarē. Satikšanās dziesmā ar tautā tik iemīļoto, tieši V sv. gadā traģiski bojā gājušo E. Dārziņu. Priecīgā atkaltikšanās ar toreiz jaunajiem, tagad — vīra spēka gados esošajiem diriģentiem P. Jozuusu, E. Melngaili, Alfrēdu Kalniņu. Tās visas ir izcilas personības — droši balsti pāri laikiem ceļamajam latviešu paaudžu kultūras un mūzikas mākslas tiltam.

VII Dziesmu svētki (1931)

ar nosaukumu *Septītie latvju vispārējie dziesmu svētki* notiek Rīgā, Esplanādē 1931. gada 20.–22. jūnijā. Tos rīko Latviešu dziesmu svētku biedrība, priekšsēdētājs J. Vītols, galvenais šo svētku organizatorisko darbu veicējs E. Melngailis.

Kopkorī 275 koru 10 880 dziedātāji. Virsdiriģenti: P. Jozuus, T. Kalniņš, E. Melngailis, T. Reiters.

20.VI 17.00 svētku gājiens; 18.00 kopkora 1. koncerts. 21.VI 18.00 kopkora 2. koncerts. 22.VI 18.00 kopkora 3. koncerts; koncerta starpbrīdī sumina un godalgo tautastērpu sacensību uzvarētājus.

Kopkora repertuārā 47 dziesmas, to vidū 20 latviešu autoru 44 darbi (~ 94 %). Kopkora debitanti — komponisti Ā. Ābele, J. Cīrulis, J. Graubiņš, J. Kalniņš, A. Kauliņš, K. Kažociņš, P. Līcīte, J. Poruks, M. Zariņš. Pirmatsk. skaitā arī J. Vītola *Karaļmeita* jk., *Saules svētki* jk., *Upe un cilvēka dzīve* jk.,

E. Melngaiļa *Jāņuvakars* jk., J. Graubiņa tdz. apd. jk. *Trīcēj' kalni, skanēj' meži*, K. Kažociņa *Kā gulbji* jk., Ā. Ābeles tdz. apd. jk. *Aiz upītes meitas dzied*, J. Zālīša *Ceļš uz dzimteni* jk.

Viss plašais rīkotāju aparāts, čaklo dziedātāju pulki ar saviem diriģentiem un — paldies Dievam! — arī sabiedrības vairums neuzskata vis dziesmu svētkus par vienkāršu izdziedāšanos un izlustēšanos. Dziesmu svētki ir bijuši un būs tautas kultūras parāde, tautas vienības stiprinātāji un spēku avots. [..] dziesmu svētku dižās sanāksmes vairāk nekā viss cits liek tautai sajusties vienotai kopējiem lieliem mērķiem un uzdevumiem. (J. Graubiņš, 1931)

VIII Dziesmu svētki (1933)

ar nosaukumu *Dziesmu svētku 60 gadu atcerei veltītie Astotie vispārējie dziesmu svētki* notiek Rīgā, Esplanādē 1933. gada 17.–19. jūnijā. Rīko Latviešu dziesmu svētku biedrība, priekšsēdētājs J. Vītols.

Kopkorī 251 kora ~ 10 000 dziedātāji. Piedalās Latvijas armijas apvienotais pūtējorķestris. Kora virsdiriģenti: P. Jozuus (slimības dēļ koncertos nepiedalās), T. Kalniņš, E. Melngailis, T. Reiters. Pūtējorķestra diriģenti: J. Jurjāns, J. Skujiņš, Jānis Vītoliņš.

17.VI 8.30 pūtējorķestru spēlēti korāļi Doma, Jaunās Sv. Ģertrūdes, Mārtiņa un Pāvila baznīcu torņos; 16.00 svētku gājiens; 17.00 tērpu parāde (sacensības ar īpaši izveidotu žūriju) Esplanādē; 18.00 kopkora 1. koncerts. 18.VI 18.00 kopkora 2. koncerts. 19.VI 18.00 svētku 3. koncerts; koncerta beigās tiek paziņoti tautastērpu godalgošanas rezultāti.

Kopkora repertuārā 21 latviešu autora 39 darbi (100 %). Kopkora debitanti — komponisti P. Barisons, V. Dārziņš. Pirmatsk. vidū arī V. Dārziņa *Birzīm rotāts* jk., tdz.apd. jk. *Trīs māsiņas mežā gāja*, *Švāģera meitiņa*, J. Kalniņa tdz. apd. jk. *Kurš putniņš dzied tik koši*, P. Barisona *Dziesmas lielas lidotājas* jk.

IX Dziesmu svētki (1938)

ar nosaukumu *Latvju dziesmas devītie svētki* notiek Rīgā, Pārdaugavas Uzvaras laukuma jaunceltajā estrādē 1938. gada 16.–19. jūnijā. Sākotnēji tos rīko Latviešu dziesmu svētku biedrība, bet kopš 1938. gada sākuma — īpaša rīcības komiteja, kuras priekšsēdētājs ir J. Vītols un kura darbojas prezidenta Kārļa Ulmaņa protektorātā.

Kopkorī 381 kora 14 456 dziedātāji; apvienotajā simfoniskajā orķestrī 250 mūziķi. Virsdiriģenti: T. Kalniņš, E. Melngailis, T. Reiters.

16.VI 14.00 *dziesmu karš* (13 kori = 8 lauku kori + 5 pilsētu kori). 18.VI 16.00 svētku gājiens; 18.00 kopkora 1. koncerts Uzvaras laukuma estrādē. 19.VI 18.30 kopkora 2. koncerts.

Kopkora repertuārā 34 kompozīcijas jeb 16 latviešu autoru 32 darbi un divas kaimiņvalstu (Igaunijas un Lietuvas) himnas. Kopkora debitanti — komponisti A. Feils, Jānis Mediņš, J. Norvilis, Ā. Skulte. Pirmatsk. vidū arī J. Vītola *Rīgā pirku sirmu zirgu* jk., V. Ozoliņa *Latvija daiļa* jk., V. Dārziņa *Rotaļa* jk., Jāņa Mediņa *Tev mūžam dzīvot, Latvija* jk/p.

Literatūra:

Vadonis VI latvju vispārējiem dziesmu un mūzikas svētkiem / V. Peņģerota red. — R., 1926.

VII latvju vispārējie dziesmu svētki / N.Dakera red. — R., 1931.

I Dziesmusvētku 60 gadu atceres Dziesmusvētku Vadonis/ iekārtojis E. Melngailis. — R., 1933.

IX latviešu Dziesmusvētki / red. Jēkabs Vītoliņš. — R., 1938.

V. Bērzkalns. Latviešu dziesmu svētku vēsture 1864–1940. — ASV, 1965.

2.3. Trešais periods (X–XIX svētki)

Svētku organizācija pilnībā ir padomju varas — Latvijas Komunistiskās partijas un LPSR valdības — rokās. Pēckara presē, radioraidījumos, kinohronikās, dokumentālajās filmās, vēlāk televīzijā, norit varena propagandas kampaņa pret visu, kas bijis pirms kara, par visu, kas būs 1948. gadā un tālākajos *īstajos tautas svētkos*. Ļaužu mākslinieciskās darbošanās intereses

koros, tautisko deju ansambļos, pūtējorķestros tiek atbalstītas vērienīgi. Mūziķi var būt iepriecināti, redzot, cik liela nākotne gaidāma LVK jaundibinātajām Kordiriģentu (1944), vēlāk arī Mūzikas pedagogu (1960), Kultūras darbinieku (1967) nodaļām. Tomēr grūti pieņemt, piem., Dziesmu svētku secības nume-rācijas radikālo maiņu: Padomju Latvijas I Dziesmu un deju svētki — 1948; II — 1950; III — 1955 utt. Turklāt šie sarīkojumi jāpieskaņo LPSR nodibināšanas dienai — 1940. gada 21. jūlijam, no svētku ierastā laika — Jāņu nedēļas — pārejot uz jūlija vidu. Pakļaujoties Maskavas diktātam, svētki Rīgā nemitīgi jāveltī dažādām oficiālām jubilejām, turklāt visi šie veltījumi obligāti jāieraksta plakātos, lozungos, svētku programmās.

Ko gan toreiz varējām darīt? — šo laiku atceroties, O. Grāvītim 1993. gada vasarā stāstīja tik daudzus svētkus aizvadījušais virsdiriģents H. Mednis. — *Staļina laikos boikotēt lielos svētkus būtu neprāts. Jurjāna, Vītola, Dārziņa, Melngaiļa, Kalniņa un citu latviešu klasiķu dziesmas kopkora rindās veicināja mūsu tautas savstarpējās sapratanās sajūtu. Padomju okupācijas gados, diriģēdams* Lauztās priedes, Gaismas pili, *jutu to pašu, ko visi godīgie latvieši, — ka tieši šajā mūzikā dziļi slēpta ticība mūsu brīvības nepārprotamajai nākotnei. Tāpēc — par spīti visam — bija jādzied, bija jādejo...*

X Dziesmu svētki (1948)

ar nosaukumu *Latviešu Dziesmu svētku septiņdesmitpiecgadei veltītie Padomju Latvijas I dziesmu svētki* notiek Rīgā 1948. gada 19.–22. jūlijā jaunceltajā Esplanādes (toreizējā Komunāru laukuma) estrādē. Vienlaicīgi — I Deju svētki sporta stadionā *Dinamo*. Šos un visus nākamos trešā perioda svētkus rīko Centrālā republikāniskā dziesmu svētku komisija.

Pieaugušo kopkorī 14 542 dziedātāji; bērnu kopkorī — 5141. Deju kopu koncertos 921 dalībnieks. Svētkus kuplina sportisti un mākslas vingrotāji. Pavadījumus spēlē armijas apvienotais pūtējorķestris — 5 orķestru 199 mūziķi.

Virsdiriģenti: T. Kalniņš, debitanti Jēkabs Mediņš, Jānis Ozoliņš, L. Vīgners. Goda virsdiriģenti — Alfrēds Kalniņš (kopkora koncertos neieradās), E. Melngailis. Deju virsvadītāji: M. Lasmane, B. Priede un H. Tangijeva-Birzniece.

19.VII 18.00 svētku gājiens; 19.30 ievadījuma koncerts *Dinamo* stadionā. 20.VII 13.30 *deju karš*; 19.00 kopkora 1. koncerts. 21.VII 14.00 kopkora 2. koncerts; 21.00 mākslinieciskās pašdarbības kolektīvu koncerts (dejas, sports, pūtēj-orķestris). 22.VII 8.00 *dziesmu karš* (69 kori = 46 jk.+ 10 sk.+ 10 bk. + 3 vk.).

Kopkora repertuārā 40 kompozīcijas; no tām 32 (~ 80%) — latviešu autoru darbi. Komponisti — kopkora debitanti: A. Liepiņš, Jēkabs Mediņš, Jānis Ozoliņš, L. Vīgners. Pirmatsk. vidū arī E. Melngaiļa tdz. apd. jk. *Rīgas torņa gala zīle,* Jurjānu Andreja tdz. apd. jk. *Kur tu skriesi, vanadziņi,* P. Barisona *Dziesmai šodien liela diena* jk., L.Vīgnera *Kalējiņi, bāleliņi* vk., Jēkaba Mediņa *Tēvu zemei* vk. un *Ziedi, mana linu druva* sk.

Padomju pašdarbības paradokss

Gan pirmajos pēckara gados, gan vēlāk Latvijā bijuši arī cilvēki, kuriem latviešu dziedāšanas kāre likusies nesaprotama un traucējoša, bet diriģentu lūgumi palīdzēt koriem — līdz kaklam apnikuši. Taču cīņā pret viņiem dziesmai palīdzējis acīmredzot tikai padomju iekārtas totalitārās sistēmas apstākļos iespējamais paradoksālais pašdarbības veicināšanas mehānisms. Padomju valsts kultūrpolitikas karogā ierakstītie Ļeņina vārdi: *Māksla pieder tautai!* direktīvās sistēmas apstākļos tiek interpretēti kategoriskā formā: *mākslinieciskā pašdarbība ir obligāta! Pašdarbībā jāpiedalās tik un tik procentiem no strādājošo skaita! Katrā kolhozā un katrā rūpnīcā ir jābūt pa korim!*

No vienas puses, šāda *stimulācijas metode*, šķiet, nekādi nav savienojama ar jēdzienu *pašdarbība*, kas taču nozīmē cilvēka paša brīvprātīgi izvēlētu darbošanos. No otras puses, šī rīkojumu sistēma iededz zaļo gaismu diriģentiem, mākslinieciskо kolektīvu vadītājiem, cilvēkiem, kuri patiešām

mīl dziesmu un deju. Un jāatzīst, ka bez valstiskā atbalsta un šīm kategoriskajām, pēckara pirmajai desmitgadei raksturīgajām amatiermākslas stimulēšanas formām, būtu nopietni apdraudēta kā koru kustības masveidība, tā arī vispār pašu Dziesmu svētku eksistence.

Neticami, bet fakts, ka minēto apstākļu dēļ dažos avīžrakstos pēc 1948. gada svētkiem lasāms apgalvojums, ka visā Latvijā koros dzied 80 000 dalībnieku. Kā liecina apriņķu dziesmu svētku pārskati, dalībnieku skaits bijis 32 583. Turklāt iespējams, ka arī šis skaits bijis krietni vien pārspīlēts.

XI Dziesmu svētki (1950)

ar nosaukumu *Padomju Latvijas Otrie Dziesmu svētki* notiek Rīgā 1950. gada 18.–23. jūlijā Esplanādes (toreizējā Komunāru laukuma) estrādē, vienlaicīgi ar II Deju svētkiem stadionā *Dinamo*.

Pieaugušo kopkorī 13 866 dziedātāji, bērnu kopkorī — 3571, deju koncertos 1270 dejotāji. Atsevišķus muzikālos un sporta priekšnesumus sniedz Latvijas arodskolu (t.s. *Darba rezervju*) 2250 jaunieši, Rīgas garnizona karavīru kopkora 800 dziedātāji. Apvienotajā pūtējorķestrī spēlē 467 civilie un 200 armijas mūziķi. Piedalās arī Dobeles vidusskolas jauniešu pūtējorķestra 28 spēlētāji.

Virsdiriģenti: T. Kalniņš, Jēkabs Mediņš, Jānis Ozoliņš, L. Vīgners, debitants H. Mednis. (Par virsdiriģentu ieceltais Maskavas mūziķis — toreizējais LPSR Operas un baleta teātra galvenais diriģents M. Žukovs — nevienā no sarīkojumiem nepiedalās.) Deju virsvadītāji: M. Lasmane un B. Priede.

18.VII *deju karš* (32 deju kopu 540 dalībnieki). 21.VII svētku gājiens; pēc tā — kopkora 1. koncerts. 22.VII *dziesmu karš* (38 kori ar 3172 dziedātājiem); 19.00 jaukta tipa koncerts *Dinamo* stadionā. 23.VII 11.00 iepriekšējās dienas koncerta atkārtojums stadionā; 16.00 kopkora 2. koncerts.

Kopkora repertuārā 44 kompozīcijas; no tām 30 (~68 %) — latviešu autoru darbi. Pirmatsk. vidū arī E. Dārziņa *Lauztās*

priedes jk., E. Melngaiļa tdz. apd. jk. *Tumša nakte, zaļa zāle,* Jāzepa Mediņa *Jaunais laiks* jk., M. Zariņa tdz. apd. jk. *Mugurdancis.*

Goda virsdiriģentu statusā arī šoreiz ir iecelti Alfrēds Kalniņš un E. Melngailis. Alfrēda Kalniņa dēls — komponists J. Kalniņš — šai laikā atrodas trimdā. E. Melngaiļa vecākā meita ar ģimeni kļuvusi par iepriekšējā gada deportācijas upuri. Abi vecmeistari šos izteikti padomiskās orientācijas Dziesmu svētkus, kuru repertuārā ir nesamērīgi daudz pašmāju un Maskavas autoru masu dziesmu, ignorē. Viņi savu attieksmi pauž ar neierašanos svētku laukumā, kaut tādai *brīvdomībai* šajā laikā varēja būt smagas sekas.

XII Dziesmu svētki (1955)

ar nosaukumu *Padomju Latvijas Trešie Dziesmu svētki* notiek Rīgā 1955. gada 18.–22. jūlijā jaunceltajā, visos tālākajos svētkos līdz pat mūsdienām izmantotajā Mežaparka Lielajā estrādē. Vienlaicīgi — III Deju svētki sporta stadionā *Daugava.*

Pieaugušo kopkorī 10 767 dziedātāji; bērnu kopkorī — 1665, deju priekšnesumos 1808 dejotāji. Vēl 1500 Latvijas arodskolu pašdarbnieki, 8 pūtējorķestru 152 mūziķi, Rīgas garnizona karavīri — 1350 koristi un orķestranti.

Virsdiriģenti: T. Kalniņš, Jēkabs Mediņš, H. Mednis, Jānis Ozoliņš, L. Vīgners, debitanti J. Dūmiņš un E. Tons. Deju virsvadītāji: M. Lasmane un B. Priede. Deju pavadījumus pirmo reizi spēlē apvienotais amatieru pūtējorķestris, kuru diriģē H. Dzērve un A. Krisbergs.

18.–20.VII koru un deju kolektīvu sacensības (71 koris, 70 deju kolektīvi). 19.VII 19.30 deju koncerts *Daugavas* stadionā. 21.VII 10.00 svētku gājiens; 17.00 kopkora 1. koncerts Mežaparkā, kuru pirmo reizi tiešraidē translē Latvijas TV. 22.VII 18.00 kopkora 2. koncerts.

Kopkora repertuārā 32 kompozīcijas; no tām 21 (~ 66%) — latviešu autoru darbi. Komponisti — kopkora debitanti: D. Gailis, A. Žilinskis. Deju pavadījumu aranžējumos pirmo

reizi sevi piesaka G. Ordelovskis. Pirmatsk. vidū arī Jāņa Ozoliņa *Būsim jauni* jk., *Migla, migla* vk., J. Vītola *Mežezers* vk.

Pirmo reizi Dziesmu svētku kora koncertos tiek iekļauti deju priekšnesumi. Sākumā šī ideja negūst viennozīmīgi pozitīvu vērtējumu. Stipri noraidoši uzstājas L. Vīgners, arī vairāki vecākās paaudzes diriģenti. Tomēr paši koristi un skatītāji deju priekšnesumus uzņem atzinīgi. Tas nodrošina dejai paliekošu vietu Mežaparka koncertos.

Sākumā ideja par mākslu, kas būtu *nacionāla pēc formas, sociālistiska pēc satura* vienam otram pat šķiet pievilcīga, jo Dziesmu un deju svētki pieļauj spilgtu latviskuma izcēlumu (tautiskā repertuāra padziļināšanā, tautastērpu krāšņuma atdzīvināšanā, nacionālās ornamentikas ieviešanā svētku plakātos, bukletos, estrāžu arhitektūrā). Laika ritumā tomēr atklājas, ka aiz ārējās nacionālās spozmes (kas vairāk domāta ārzemju apmānīšanai — sak', *lūk, kā latvieši [arī igauņi, lietuvieši] mīl padomju varu...*) slēpjas boļševismam raksturīgie meli un viltus. To pierāda dzīves īstenība: svētku repertuārs pakāpeniski tiek piesārņots ar komunistu partijas, tās vadoņu, *dzimtenes — varenās PSRS* slavinājumiem. Spēkā pieņemas koriem obligātā dziedāšana *dažādās mēlēs*. Tauta labi jūt aizvien pieaugošās, gudri slēptās un nomaskētās pārkrievošanas tendences. Pēc Staļina nāves (1953) Ņ. Hruščova aizsāktajā idejiskā *atkušņa* gaisotnē Latvijas komunistu progresīvākā daļa ar E. Berklavu priekšgalā cenšas dzīvi veidot tautas nacionālās patstāvības tendencēm atbilstošā virzībā, taču šo līniju sagrauj LKP CK 1959. gada slepenais Plēnums reakcionarā A. Pelšes vadībā. Ap 800 latviešu *nacionālie komunisti* 50.–60. gadu mijā pakāpeniski tiek padzīti no visiem vadošajiem amatiem, daudzi nosūtīti darbos ārpus Latvijas — Krievijā.

Literatūra:

K. Mediņš. *Latviešu dziesmu svētki* (R., 1955) un šīs grāmatas kritika J. Dz. [V. Bērzkalns] apcerē *Dziesmu svētki okupētajā Latvijā.* — *Latvju Mūzika* Nr. 1, 1968, 46.–63. lpp.

Baumaņu Kārļa dziesmu krājuma *Līgo* (1874) titullapas tēlos un kompozīcijā saskatāma nepārprotama līdzība ar *Līgo karoga* zīmējumu — pats krīvu krīvs svētī latviešus jaunu dziesmu gaitām

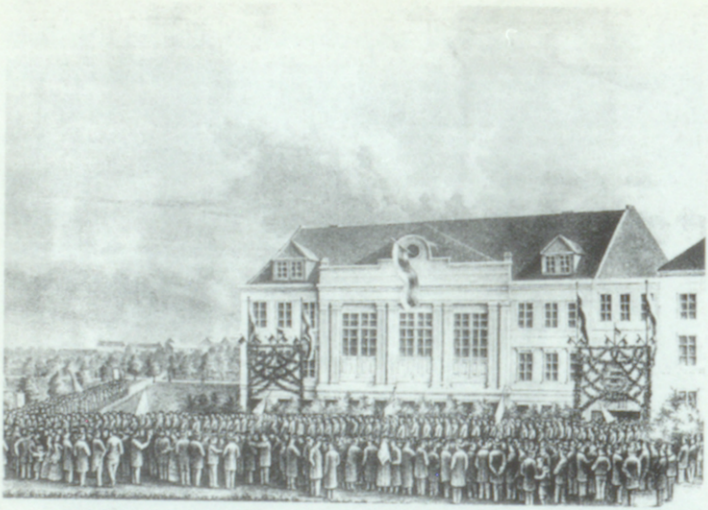

Dziesmu svētku nebeidzamā maršruta sākumpunkts — Rīgas Latviešu biedrības nams. Kārļa Kronvalda litogrāfija (1873)

Baumaņu Kārlis, mūsu valsts himnas autors:

Dievs, svētī Latviju, mūs' dārgo tēviju...

Jānis Cimze, *Dziesmu Rotas* izveidotājs:

Tautasdziesma ir *tā vienīgā manta, kas mums no tēvu tēviem atlikusi*

Pa Ķeizardārza ēnainajām alejām uz Pirmo Dziesmu svētku laicīgo koncertu devās pirmais tūkstotis dziedātāju un pirmie tūkstoši klausītāju

Jānis Bētiņš no Irlavas Kurzemē

Indriķis Zīle no Valkas Vidzemē

Vienprātība un mīlestība lai valda starp latviešiem, lai kurzemnieki, vidzemnieki un rīdzinieki nekad savas tautas bēdās un priekos savrup neietu, bet cieši kopā turētos! (R. Tomsons;*1873)*

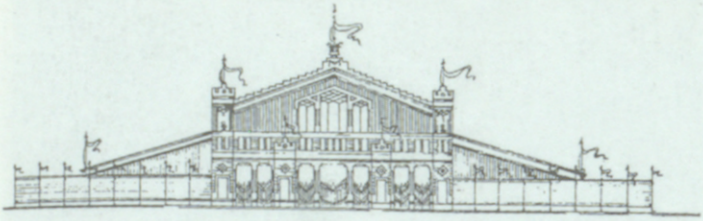

II sv. (1880) celtne.

Šajā *svētku pagalmā*, kurā vieta apmēram 10 000 klausītājiem, notiek viss svarīgākais: koncertu *ģenerālproves*, paši koncerti, koru *cīkstēšanās* un noslēguma balle. Ēka tika uzcelta starp tagadējo Arsenāla un Valdemāra ielu

Viens no 117 koriem — III sv. (1888) dalībniekiem: Lazdonas draudzes koris ar diriģentu Kārli Pētersonu

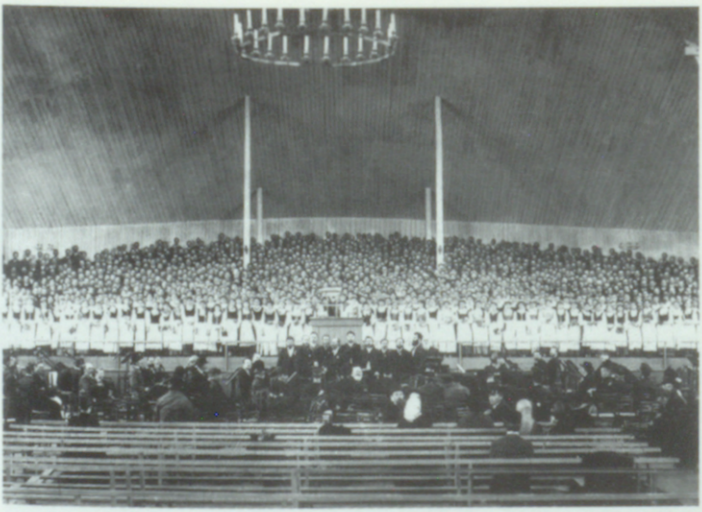

III sv. (1888) ēka atradās tagadējās Latvijas Mākslas akadēmijas un Valsts Mākslas muzeja vietā ar ieeju no Valdemāra ielas un Kalpaka bulvāra stūra

No 12 diriģentiem — III sv. (1888) virsdiriģenta posteņa pretendentiem — vislielāko balsu skaitu saņem Vīgneru Ernests

Viens no populārākajiem cilvēkiem Latvijā III–IV sv. periodā — enerģiskais diriģents, komponists, ērģelnieks un mežradznieks Jurjānu Andrejs

IV sv. (1895) ēka Jelgavā — milzu liela, skaista, lepna. Tajos laikos — lielākā koka celtne pasaulē. Grūti pat noticēt, ka tā celta tikai vienai svētku nedēļai un pēc tam nojaukta

RLB dāvātā sudraba kanna — viena no IV sv. *dziesmu kara* godalgām. To darinājis Rīgas zeltkaļu meistars Georgs Heinrihs Šmits

V sv. (1910) celtne. Šajā vietā Preču stacijas rajonā starp tagadējo Hanzas un Melngaiļa ielu pašlaik atrodas Skonto halle

Diriģenta Paula Jozuusa vadītais Rīgas Latviešu dziedāšanas biedrības koris — viens no V sv. sacensību uzvarētājiem. Karoga galā greznojas saņemtā balva — uzgalis sudraba liras veidā

Annija Vītola un Jāzeps Vītols VI sv. (1926) — pirmajos, kas notiek brīvā, neatkarīgā Latvijā

VI sv. dalībnieki — saposušies, pacilāti. Varbūt tieši šajā brīdī viņi dzied Alfrēda Kalniņa un Viļa Plūdona dziesmas *Latvju himna* vārdus: *Mēs gribam būt kungi, mūsu dzimtajā zemē…*

VII sv. (1931) plakāts, kuru grezno izteiksmīgi, latviski stilizēti Jūlija Madernieka zīmēti ornamenti

VII sv. *lielā, pilnā bļoda* jeb svētku estrāde Esplanādes laukumā, Rīgā

Teodors Kalniņš VII sv.: *Trīcēj' kalni, skanēj' meži…*

Teodors Reiters VII sv.: *Jānīts nāca pa gadskārtu savus bērnus apraudzīt…*

VII sv. dalībnieces no Nīcas: *Vai bij māte, vai bij meita, visām daiļi lindraciņi…*

VII sv. koristes — tautastērpu sacensību uzvarētājas

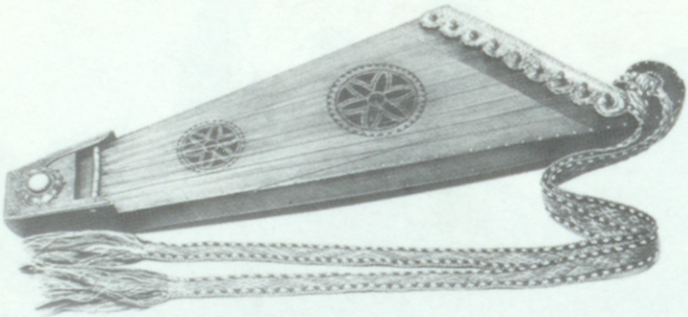

Valsts prezidenta Alberta Kviešа ceļojošā balva korim, kas pratis vispareizāk sapost savus dziedātājus svētkiem

VII sv. virsdiriģenta tribīnē — Emilis Melngailis: *Cekulaina zile dzied Rigas torņa galiņā...*

Sevišķi skaists un rūpīgi veidots ir I sv. 60. gadskārtas atceres jeb VIII sv. (1933) *Vadonis*, kuru iekārtojis Emilis Melngailis

Ar augstām gavilēm VIII sv. dalībnieki sagaida no ASV pārbraukušo komponistu Alfrēdu Kalniņu

Jāzeps Vītols — Dziesmu svētku rīcības komitejas ilggadējs vadītājs, darbinieks

IX sv. (1938) plakāts.
Kam drosme ir un goda prāts.., tas nāk man līdz (Kārlis Ulmanis)

IX sv. laukuma kopskats Pārdaugavā, Rīgā

IX sv. *dziesmu karu* godalgas

IX sv. uzvarētājs lauku koru grupā — Haralda Medņa vadītais Lazdonas draudzes koris

Koristi IX Dziesmu svētkos: te dzied Latvijas tauta

1940. gada 17. jūnijā Latvijas teritorijā iebrauc padomju tanki. Brīvvalsts kļūst par okupētu zemi

XIII Dziesmu svētki (1960)

ar nosaukumu *Padomju Latvijas Ceturtie Dziesmu svētki* notiek Rīgā 1960. gada 18.–24. jūlijā Mežaparka Lielajā estrādē. Vienlaicīgi — IV Deju svētki *Dinamo* sporta stadionā.

Kopkorī 11 248 dziedātāji; deju koncertos 2244 dejotāji. Svētkos piedalās arī Rīgas un rajonu apvienotā pūtējorķestra 300 spēlētāji. Pēcsvētku bilancē (pieskaitot piedalījušos profesionālos mūziķus) parādās skaitlis 14 800.

Kora virsdiriģenti: J. Dūmiņš, T. Kalniņš, H. Mednis, Jānis Ozoliņš, L. Vīgners, debitants S. Broks. Pūtējorķestra virsdiriģenti: Jānis Ozoliņš, A. Krisbergs, A. Segliņš. Deju virsvadītāji: A. Donass, A. Lembergs, H. Sūna. Goda virsvadītāja — M. Lasmane.

18.–21.VII koru, deju kolektīvu un — pirmo reizi — pūtējorķestru sacensības (85 kori, pāri par 100 deju kolektīvu, 15 orķestri). 22.VII slikto laika apstākļu dēļ atceļ paredzēto gājienu un deju koncertu. 23.VII 10.00 svētku gājiens; 18.00 kopkora 1. koncerts Mežaparkā. 24.VII 12.00 deju svētki *Dinamo* stadionā; 18.00 kopkora 2. koncerts.

Kopkora repertuārā 43 kompozīcijas; no tām 28 (~ 65%) — latviešu autoru darbi. Komponisti — kopkora debitanti: Aldonis Kalniņš, V. Kaminskis, J. Ķepītis, J. Rozītis. Pirmatsk. vidū arī Aldoņa Kalniņa *Latgalē* sk., V. Kaminska *Priedes* vk., Alfrēda Kalniņa *Kādi augsti kalni* jk., A. Žilinska tdz. apd. sk. *Bēda mana, liela bēda.*

XIII sv. mākslinieciskā ziņā kļūst par pirmo virsotni pēckara Dziesmu svētku vēsturē. Tie iecerēti un sagatavoti 50. gadu nogales politiskā atkušņa laikā un nenoliedzami atspoguļo šī laika spirgtos vējus, kaut gan notiek tad, kad LKP CK jau ir uzņēmusi kursu uz jebkādu nacionālo aktivitāšu plānveidīgu izskaušanu.

Dziesmu kara izcilie rezultāti rada ideju par amatierkoru kustībā ieviešamo goda nosaukumu — *Tautas koris* (vēlāk arī *Tautas deju ansamblis*, *Tautas pūtēju orķestris*). Pēc XIII sv. kā

pirmie šo nosaukumu saņem desmit izcilākie kori — *dziesmu kara* laureāti (tuvāk skat. II nodaļā). Sākas īpašas Tautas koru aktivitātes.

XIV Dziesmu svētki (1965)

ar nosaukumu *Padomju Latvijas 25. gadadienai veltītie dziesmu un deju svētki* notiek Rīgā 1965. gada 10.–18. jūlijā Mežaparka Lielajā estrādē. Vienlaicīgi — V Deju svētki stadionā *Daugava.*

Kopkorī 12 441 dziedātājs; deju koncertos 2176 dejotāji; apvienotajā pūtējorķestrī 530 dalībnieki.

Kora virsdiriģenti: S. Broks, J. Dūmiņš, H. Mednis, Jānis Ozoliņš, E. Tons, L. Vīgners, kā arī debitanti I. Cepītis, D. Gailis, I. Kokars. Goda virsdiriģents — Jēkabs Mediņš. Pūtējorķestra virsdiriģenti: N. Savkovs, A. Krisbergs un šo svētku debitants G. Ordelovskis. Deju virsvadītāji: A. Lembergs un debitanti — E. Drulle, I. Saulīte, I. Strode. Goda virsvadītāji — M. Lasmane, H. Tangijeva-Birzniece.

10.–14.VII kolektīvu sacensības. 16.VII 19.00 deju svētki stadionā *Daugava.* 17.VII 10.00 svētku gājiens; 18.30 kopkora 1. koncerts. 18.VII 19.00 kopkora 2. koncerts.

Kopkora repertuārā 52 kompozīcijas; no tām 32 (~ 61%) — latviešu autoru darbi. Komponisti — kopkora debitanti: L. Garūta, O. Grāvītis, J. Ivanovs. Pirmatsk. vidū arī E. Melngaiļa tdz. apd. jk. *Gaismiņa ausa,* V. Kaminska tdz. apd. jk. *Bēdu manu, lielu bēdu,* O. Grāvīša tdz. apd. sk. *Maza biju, bet jau gudra,* A. Žilinska *Mana dzimtene jaukā* dk. un tdz. apd. sk. *Ai, tu zaļā līdaciņa.*

XV Dziesmu svētki (1970)

ar nosaukumu *V. I. Ļeņina simtgadei un republikas trīsdesmitgadei veltītie Padomju Latvijas dziesmu un deju svētki* notiek Rīgā 1970. gada 11.–20. jūlijā Mežaparka Lielajā estrādē. Vienlaicīgi — VI Deju svētki stadionā *Daugava.*

Kopkorī 12 700 dziedātāji; deju koncertos vairāk nekā 3000 dejotāji; apvienotajā pūtējorķestrī 400 dalībnieki. Vokāli

instrumentālajā koncertā piedalās apvienotais simf. orķestris, kurā spēlē profesionālie mūziķi.

Kora virsdiriģenti: S. Broks, I. Cepītis, J. Dūmiņš, D. Gailis, I. Kokars, H. Mednis, Jānis Ozoliņš, L. Vīgners, kā arī debitanti G. Kokars un E. Račevskis. Goda virsdiriģents — Jēkabs Mediņš. Pūtējorķestra virsdiriģenti: A. Krisbergs, G. Ordelovskis. Deju virsvadītāji: A. Lembergs, E. Drulle, I. Saulīte un debitanti — V. Bļinovs, V. Ozols, O. Štrauss, U. Žagata. Goda virsvadītāja — M. Lasmane.

11.–15. VII kolektīvu sacensības. 18. VII 10.00 svētku gājiens; 18.30 deju svētki stadionā *Daugava*. 19.VII 11.00 deju svētku atkārtojums; 18.00 kopkora 1. koncerts. 20. VII 19.00 kopkora 2. koncerts.

Kopkora repertuārā 44 kompozīcijas; no tām 31 (~ 70%) — latviešu autoru darbi. Komponisti — kopkora debitanti: M. Gubene, Ģ. Ramans, J. Rijnieks. Pirmatsk. vidū arī Aldoņa Kalniņa *Galvas noliecam* jk., V. Kaminska *Zvērests* jk/p. un *Himna dzimtenei* jk/p., Jāņa Ozoliņa *Ieviņa* sk., Alfrēda Kalniņa *Šurp, brāļi* vk. un Līgo dziesmas no operas *Baņuta* jk/p., E. Melngaiļa tdz. apd. dk. *Meita sēde kuražās* un *Nebrauc tik dikti*.

Dziesmu svētku koncertus kopumā vērtējot, skaidri var samanīt repertuāra politikā valdošo tendenci — *no visa pa druskai*: lai būtu kaut kas par Ļeņinu, par Dzimteni, lai būtu apliecinātas brālības jūtas citām republikām, lai būtu arī latviešu klasika, apdares, jaunas oriģināldziesmas. Tā ir tieksme veidot svītas tipa programmas, kurās grūti saklausīt kādu caurviju līniju. Līdzīgi arī deju koncertos, kaut gan te atsevišķās dejas parasti mēģināts apvienot tematiskās grupās. Priekšstatu par 70. gadu tipiskajiem deju koncertiem sniedz, piem., 1970. gada 18. jūlija sarīkojuma programma.

Svētku prologā mēģināts savīt *tautisko un laikmetīgo*: puiši tautastērpos ar tāšu taurēm imitē fanfaru spēli, sanākušie dejotāju pulki stadiona zaļajā laukumā izveido Latvijas kartes kontūru un *ieraksta* tajā vārdu *Leņins*. Koncerta pirmo grupu

veido latviešu dejas ar *Es mācēju danci vest* ievadā un *Kur tu teci* virknes noslēgumā. Deju otro grupu veido baltkrievu, krievu, moldāvu, igauņu, ukraiņu, latviešu dejas. Trešajā daļā ar nosaukumu *Baltijas jūra — miera jūra* iekļautas igauņu, lietuviešu, poļu, vācu, somu un latviešu dejas.

XVI (Simtgades) Dziesmu svētki (1973)

ar nosaukumu *PSRS nodibināšanas 50. gadadienai un dziesmu svētku Simtgadei veltītie Padomju Latvijas dziesmu un deju svētki* notiek 1973. gada 15.–22. jūlijā Mežaparka Lielajā estrādē. VII Deju svētki šoreiz tiek rīkoti citā laikā — 1975. gada 17.–19. jūlijā.

Kopkorī 14 800 dziedātāji; apvienotajā pūtējorķestrī 1444 dalībnieki; priekšnesumos iesaistīti ap 100 koklētāji; sarīkojumus kuplina 1190 dejotāji.

Kora virsdiriģenti: S. Broks, I. Cepītis, J. Dūmiņš, D. Gailis, G. Kokars, I. Kokars, H. Mednis, Jānis Ozoliņš, E. Račevskis, L. Vīgners, kā arī debitante A. Derkēvica. Pūtējorķestra virsvadībā līdzās G. Ordelovskim stājies V. Vikmanis. Deju virsvadītāji — I. Saulīte un U. Žagata.

15.–17.VII kolektīvu sacensības. 18.–22.VII seši Tautas deju ansambļu koncerti Sporta pilī (pirmo reizi — masu deju svētki slēgtā telpā ar apmēram 900 dejotājiem). 18.VII 15.00 izstādes *Simt dziesmoti gadi* atklāšana; 20.00 Tautas mūzikas koncerts LVU aulā. 19.VII 19.30 Tautu draudzības koncerts Operas un baleta teātrī. 21.VII 9.30 svētku gājiens; 11.00 Dziesmu svētku memoriāla atklāšana bij. Ķeizardārzā [Viesturdārzā]; 17.30 kopkora 1. koncerts. 22.VII 11.00 kopkora 2. koncerts; 17.00 kopkora 3. koncerts (rīta koncerta programmas variants).

Kopkora repertuārā 58 kompozīcijas; no tām 38 (~ 66%) — latviešu autoru darbi. Komponisti — kopkora debitanti: R. Jermaks, I. Kalniņš, R. Pauls. Pirmatsk. vidū arī I. Kalniņa *Ļeņinam* jk., E. Dārziņa *Nāru dziesma* sk.

Simtgades svētki tiek gatavoti sevišķi aizrautīgi. Kopkora kvalitāti sekmē 1972. gada vasarā visā Latvijā plaši izvērstie novadu dziesmu svētki. Spožus latviešu kora kultūras sasniegumus apliecina vērienīgais *dziesmu karš* — atsevišķi Tautas koriem un netitulētajiem koriem. Arī paši Simtgades svētki Rīgā izvēršas par izcili skaistu un emocionālu notikumu. Kaut arī koncerta galvgali aizpilda *tematiskās dziesmas*, vakara gaitā priekšplānā arvien skaidrāk izvirzās Dziesmu svētku Simtgades sajūta.

Repertuārs bagātīgs, tomēr latviešu mūzikas 30 oriģināldarbu un 9 tdz. apd. nozīmīgumu jūtami mazina cittautu 19 skaņdarbu raibums. Daudzo PSRS viesu vidū arī Gruzijas kultūras ministrs — komponists un diriģents O. Taktakišvili. Viņa *Skaistā Aragva* visas Latvijas sieviešu koru apvienotajā priekšnesumā ciemiņu saviļņo līdz asarām. Īpaši atkārtojums, kad virsdiriģenta J. Dūmiņa un koristu aicināts, dziesmu lieliski nodiriģē pats apdares autors. Tomēr kādā neoficiālā sarunā viesis vēlāk O. Grāvītim teicis: *Cik skaisti jūs protat dažādu tautu dziesmas! Arī manējo. Pie mums Gruzijā sevišķi skaisti dzied vīri. Taču viņi dzied tikai savas dziesmas. Atbrauc ciemos! Cittautu mūziku nedzirdēsi! Arī tavējā — atvaino! — mūsu svētkos neskan un nekad neskanēs.* (No O. Grāvīša atmiņām)

XVII Dziesmu svētki (1977)

ar nosaukumu *Lielās Oktobra sociālistiskās revolūcijas 60. gadadienai un Padomju Latvijas 37. gadskārtai veltītie Dziesmu svētki* notiek Rīgā 1977. gada 17.–24. jūlijā Mežaparka Lielajā estrādē.

Kopkorī 14 466 dziedātāji; apvienotajā pūtējorķestrī ap 1800 mūziķu. Piedalās koklētāju ansambļi, izcilākās deju kopas. Svētkus kuplina dažādi vieskolektīvi, kas koncertē jaunceltajā Sporta pilī.

Kora virsdiriģenti: S. Broks (mēnesi pirms svētkiem traģiski iet bojā), I. Cepītis, A. Derkēvica, J. Dūmiņš, D. Gailis, G. Kokars, I. Kokars, H. Mednis, E. Račevskis. Goda virsdiriģenti — Jānis Ozoliņš un L. Vīgners. Pūtējorķestra virsdiriģents G. Ordelovskis. Deju koncerta mākslinieciskie vadītāji — I. Saulīte un U. Žagata.

17.–19.VII kolektīvu sacensības. 20.–22.VII pieci Tautas deju ansambļu koncerti Sporta pilī. 20.VII 20.00 Tautas mūzikas koncerts LVU aulā. 22.VII 18.00 kopkora ieskaņu koncerts. 23.VII 10.00 svētku gājiens; 18.00 kopkora 1. koncerts. 24.VII 17.00 kopkora 2. koncerts.

Kopkora repertuārā 27 kompozīcijas, no tām 17 (~ 63%) — latviešu autoru darbi. Pirmatsk. vidū arī I. Kalniņa *Pakāpies kalnā* jk., J. Rozīša tdz. apd. sk. *Stāvēju, dziedāju,* V. Kaminska *Mūžu mūžos būs dziesma* vk., R. Paula *Manai dzimtenei* jk/p.

Pēc XVII sv. prese apjūsmo 19 000 svētku dalībnieku pulku, kurā ieskaitīti arī Tallinas, Viļņas, Ļeņingradas, Tomskas, Saratovas, Ščecinas (Polija), Kobes (Japāna) vieskori un daudzie Krievijas deju kolektīvi. Viss grandiozi sarkankarogotais sarīkojums cildina *padomju mākslas internacionālo daili.* Ir teicami mākslinieciski sasniegumi koru un orķestru sacensībās. Ir jaunas oriģināldziesmas. Tikai pati senā latviešu dziesmu svētku n a c i o n ā l ā tradīcija kā sērdienīte atstumta pavisam tālā šo svētku maliņā. Diemžēl, tāpat tas ir arī divos nākamajos svētkos.

XVIII Dziesmu svētki (1980)

ar nosaukumu *Padomju Latvijas Dziesmu un deju svētki, kas veltīti 40. gadadienai kopš padomju varas atjaunošanas Latvijā* notiek Rīgā 1980. gada 5.–13. jūlijā Mežaparka Lielajā estrādē. Vienlaicīgi — VIII Deju svētki stadionā *Daugava.*

Kopkorī 17 425 dziedātāji; apvienotajā pūtējorķestrī ap 2000 dalībnieku; stadionā ap 5000 dejotāju. Svētku programmās iesaistītas arī Latvijas profesionālo mūziķu vienības, tautas mūzikas ansambļi, viesu kori un deju kopas. Dalībnieku kopskaits — ap 24 000.

Kora virsdiriģenti: I. Cepītis, A. Derkēvica, J. Dūmiņš, D. Gailis, G. Kokars, I. Kokars, H. Mednis, E. Račevskis, kā arī debitants P. Kvelde. Goda virsdiriģenti — Jānis Ozoliņš un L. Vīgners. Pūtējorķestra virsdiriģenti: G. Ordelovskis un debitants H. Eglītis. Deju virsvadītāji: A. Lembergs, V. Ozols,

I. Saulīte, H. Sūna, U. Šteins, O. Štrauss, U. Žagata, pirmo reizi — I. Magone un A. Spura.

5.–8.VII kolektīvu sacensības. 9.VII 19.30 Tautas mūzikas koncerts LVU aulā. 10.VII 19.30 Tautu draudzības koncerts Operas un baleta teātrī. 11.VII 18.30 Deju svētku koncerts stadionā *Daugava*; 18.30 kopkora ieskaņu koncerts Mežaparkā. 12.VII 9.30 svētku gājiens; 12.00 un 20.00, kā arī 13.VII 11.00 Deju svētku koncerta atkārtojums. 12.VII 17.30 kopkora 1. koncerts. 13.VII 17.00 kopkora 2. koncerts.

Kopkora repertuārā 32 kompozīcijas, no tām 23 (~72%) — latviešu autoru darbi. Komponisti — kopkora debitanti: S. Broks, P. Plakidis. Pirmatsk. vidū arī P. Plakida *Ar dziesmu dzīvībā* jk., O. Grāvīša tdz. apd. sk. *Rozēm kaisu istabiņu.*

LPSR Kultūras ministrijas atbildīgajām amatpersonām un republikas drošības orgānu darboņiem negaidītas rūpes sagādā *Gaismas pils* autora J. Vītola atraitnes — ņujorkietes Annijas Vītols ierašanās Mežaparka Lielās estrādes klausītāju pulkā 13. jūlija koncertā. Tautastērpā posusies, deviņdesmitgadīgā viešņa, kopkora sumināta un klausītāju saukta, uznāk svētku estrādē lepna un stalta. Saņem ziedu klēpjus pēc *Gaismas pils* pacilātības pārpilnā priekšnesuma ar tādu apgarotu pārliecību, it kā viņa pati šo latvju kora balādes šedevru būtu sarakstījusi. Ovāciju neapturamībā meistardarbs tiek atkārtots. Bet tautas sajūsmība nerimstas. Nav šaubu, ka ļaužu tūkstoši A. Vītols personībā pirmo reizi atklāti sāk demonstrēt savas simpātijas visai mūsu tautiešu trimdai. Lai kā nepūlas *modro acu pārstāvji*, šīs stihiskās gaviles nav apturamas un rimstas tikai tad, kad virsdiriģents paceļ rokas Dziesmu svētku vēsturē vēl nebijušajam *Gaismas pils* t r e š a j a m atkārtojumam.

XIX Dziesmu svētki (1985)

ar nosaukumu *Padomju Latvijas Dziesmu un deju svētki, kas veltīti 40. gadadienai kopš padomju tautas uzvaras Lielajā Tēvijas karā un 45. gadskārtai kopš padomju varas atjaunošanas Latvijā* notiek Rīgā

1985. gada 15.–21. jūlijā Mežaparka Lielajā estrādē. Vienlaicīgi IX Deju svētki — stadionā *Daugava*.

Kopkorī 16 850 dziedātāji; pūtējorķestrī 1650 dalībnieki; stadionā 6400 dejotāji. Koncertos piedalās arī 15 apvienotie kokļu ansambļi, 12 etnogrāfiskie ansambļi un lauku kapelas, vairākas profesionālo dziedoņu un mūziķu vienības, vairāki ārzemju vieskolektīvi.

Kora virsdiriģenti: I. Cepītis, A. Derkēvica, J. Dūmiņš, D. Gailis, G. Kokars, I. Kokars, P. Kvelde, E. Račevskis un debitants I. Matrozis. Pūtējorķestra virsdiriģenti: G. Ordelovskis, H. Eglītis un debitants V. Kokamegi. Deju virsvadītāji: A. Lembergs, V. Ozols, I. Saulīte, A. Spura, H. Sūna, U. Šteins, O. Štrauss, U. Žagata, pirmo reizi — M. Apsīte, A. Baumane un B. Šteina.

15.–18.VII kolektīvu sacensības. 17.VII 20.00 Tautas mūzikas koncerts LVU aulā. 18.VII 19.00 Tautu draudzības koncerts Operas un baleta teātrī. 19.VII 18.30 kopkora ieskaņu koncerts Mežaparkā; 18.30 Deju svētku koncerts stadionā *Daugava*; tā atkārtojums 20.VII 12.00 un 20.30, 21.VII 11.00. 20.VII 9.30 svētku gājiens; 18.00 kopkora 1. koncerts. 21.VII 18.30 kopkora 2. koncerts.

Kopkora repertuārā 38 kompozīcijas, no tām 26 (~ 69%) — latviešu autoru darbi. Komponisti — kopkora debitanti: P. Dambis, A. Engelmanis. Pirmatsk. vidū arī Ģ. Ramana *Ar dziesmu Rīgā* jk., J. Cimzes apdare *Teici, teici, valodiņa* jk. (tautas melodija, J. Neilanda vārdi), M. Zariņa tdz. apd. vk. *Ko mēs, brāļi, darīsim.*

2.4. Ceturtais periods (XX–XXIII svētki)

20. gs. 80. gadu nogale Latvijas vēsturē ierakstīta kā tautas trešās Atmodas periods. Tajā liela loma bijusi gan Latvijas politiķu aktivitātēm un radošās inteliģences drosmei, gan starptautiskajām norisēm un trimdas sabiedrības atbalstam. Bet modināšanā un atmodas možuma uzturēšanā visu laiku ir piedalījusies Dziesma.

1988. gads. Latvijas inteliģence savā Radošo savienību jūnija plēnumā atklāti novērtē stāvokli Latvijā un aicina visus Latvijas iedzīvotājus cīnīties par latviešu tautas tiesībām. Arī par tiesībām dziedāt *Dievs, svētī Latviju*, *Daugav' abas malas*, *Lai līgo lepna dziesma*. Notiek Starptautiskais folkloras festivāls *Baltica '88*. Dziesmas daudzina latviešu dzīvesziņu, mitoloģiju, aicina godāt senču tikumus, tautas vēsturi. Oktobrī, Tautas frontes aicināta, tauta pulcējas Mežaparkā, lai tradicionālajā Dziesmu svētku norises vietā manifestētu tautas Atmodu.

1989. gads. Vasarā notiek VI Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki. Tornī virs Lielās estrādes plīvo sarkanbaltsarkanais karogs. Jauno balsu kopkoris vecmeistara L. Vīgnera vadībā dzied *Dievs, svētī Latviju*. 23. augustā triju republiku iedzīvotāji sadodas rokās, veidojot Baltijas ceļu, demonstrējot triju Baltijas tautu vienotību, apņēmību atgūt brīvību. Dziesmas skan trijās valodās, bet vienā elpā.

1990. gads. 4. maijā tiek pieņemta Deklarācija par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu. Spriedze, cerība, prieks, dziesmas. Milzīga rosme un pacilātība, gatavojoties šīs vasaras Dziesmu svētkiem.

XX Dziesmu svētki (1990)

ar nosaukumu *Divdesmitie Vispārējie latviešu Dziesmu svētki un Desmitie latviešu Deju svētki* notiek Rīgā no 1990. gada 30. jūnija līdz 8. jūlijam.

Kopkorī 20 399 dziedātāji. Apvienotajā pūtējorķestrī 2062 mūziķi. Deju priekšnesumos 10 116 dejotāji. Apvienotajā simf. orķestrī — 300 mūziķi. Piedalās ārzemju latviešu koru un deju ansambļu 841 dalībnieks. Kopumā — 35 438 dalībnieki.

Kora virsdiriģenti: A. Derkēvica, J. Dūmiņš, D. Gailis, G. Kokars, I. Kokars, P. Kvelde, H. Mednis, E. Račevskis, L. Vīgners, kā arī viesi V. Bendrups, D. Cilne, A. Jansons, V. Maksiņa, M. Opeskins, A. Purvs, L. Zobens, R. Zuika. Debitanti — I. Bērziņš, T. Broka, J. Erenštreits, S. Kļava, J. Kļaviņš, J. Zirnis. Pūtējorķestra virsdiriģenti: G. Ordelovskis,

pirmoreiz — J. Ābols, R. Igolnieks, J. Raslavs. Tautas mūzikas orķestra virsdiriģenti: Ē. Daugulis, J. Grigalis, A. Klingenbergs, V. Kokamegi, kā arī G. Ordelovskis. Deju virsvadītāji: M. Apsīte, A. Baumane, I. Magone, V. Ozols, I. Saulīte, H. Sūna, U. Šteins, O. Štrauss, U. Žagata, pirmoreiz — I. Adāviča, T. Aruma, D. Doniks, O. Grasis, Z. Miezītis (Kanāda), U. Ozols, U. Rikmanis, M. Gipmanis, R. Spalva. Šo svētku galvenais režisors ir P. Pētersons, bet scenārija autore — M. Zālīte.

4.VII 19.00 Tautas mūzikas koncerts LU aulā; 19.30 Ārzemju latviešu koru koncerts LNO. 5.VII 19.00 koncerts *Likteņdziesma* Mežaparkā; 22.00 koncerts *Spēlē, spēlmani, es iešu dancot* stadionā *Daugava* (atkārtojums 6.VII 22.00 un 7.VII 22.00). 6.VII 17.00 koncerts *Es mācēju sadancot ar visiem novadiem* stadionā *Daugava* (atkārtojums 7.VII 13.00 un 8.VII 14.00); 19.00 koncerts *Tautasdziesma* Mežaparkā (atkārtojums 7.VII 19.00); 19.30 Rīgas sadraudzības pilsētu kolektīvu koncerts LNO. 7.VII 9.00 svētku gājiens; 13.00 simf. mūzikas koncerts Sporta pilī. 8.VII 11.00 koncerts *Dzīvības dziesma* Mežaparkā (atkārtojums 18.00). Ļoti plašs izstāžu klāsts. Visā svētku gaitā — sadziedāšanās un sadancošanās ar ārzemju latviešu kolektīviem, viesu koru un deju ansambļu koncerti Rīgas parkos, laukumos, Brīvdabas muzejā.

Kopkora repertuārā 73 kompozīcijas; no tām 70 (~ 95%) — latviešu autoru darbi. Komponisti — kopkora debitanti: M. Brauns, J. Karlsons, A. Kuprisa, T. Ķeniņš, S. Mence, H. Pavasars, P. Vasks. Pirmatsk. vidū arī M. Brauna *Saule, Pērkons, Daugava* jk., R. Jermaka tdz. apd. vk. *Es karāi aiziedams*, I. Kalniņa *Lūgšana* jk/p., J. Karlsona *Mana dziesma* jk., A. Kuprisas tdz. apd. jk. *Ģērbies, saule, sudrabota*, S. Mences *Kur tu biji, bāleliņi* sk/p.

XX Vispārējie latviešu Dziesmu svētki 1990. gada vasarā kļuva par skaistākajiem godavārtiem ceļā uz Latvijas valstiskās neatkarības atgūšanu. [..] Šie svētki ir neatkārtojami savā emocionālajā intensitātē. Tajos vainagojās visa līdzšinējā organizatoriskā, mākslinieciskā un dvēseliskā pieredze. (M. Zālīte, 1993)

XXI Dziesmu svētki (1993)

ar nosaukumu *Divdesmit pirmie Vispārējie latviešu Dziesmu svētki un Vienpadsmitie Deju svētki* notiek Rīgā no 1993. gada 27. jūnija līdz 4. jūlijam.

Kopkorī 13 000 dziedātāji. Apvienotajā pūtējorķestrī ap 1600 mūziķu. Deju koncertos 10 746 dejotāji. Uzstājas arī folkloras un tautas mūzikas ansambļu 700 dalībnieki, ārzemju latviešu koru un deju kopu 700 dalībnieki.

Kora virsdiriģenti: I. Bērziņš, T. Broka, A. Derkēvica, J. Dūmiņš, J. Erenštreits, S. Kļava, J. Kļaviņš, G. Kokars, I. Kokars, P. Kvelde, E. Račevskis, J. Zirnis, kā arī viesi E. Brusubārdis III, A. Kronīte, V. Maksiņa, L. Zobens. Debitanti — V. Gailis, E. Grāvītis, Jēkabs Ozoliņš, R. Vanags. Goda virsdiriģenti: H. Mednis, L. Vīgners, R. Zuika. Pūtējorķestra virsdiriģenti: J. Ābols, R. Igolnieks, V. Kokamegi, J. Raslavs. Debitanti — J. Puriņš, P. Rudzītis. Tautas mūzikas orķestra virsdiriģenti: J. Grigalis, V. Kokamegi. Deju virsvadītāji: M. Apsīte, T. Aruma, A. Baumane, I. Magone, U. Ozols, V. Ozols, I. Saulīte, H. Sūna, U. Šteins, O. Štrauss, U. Žagata, pirmo reizi — J. Ērglis, A. Ezeriņš, I. Mažāne.

29.VI 19.00 simf. koncerts Dzintaru koncertzālē. 30.VI 20.00 koncerts LU aulā *Latviešu mūzika pasaulē*; 20.00 profesionālo pūtējorķestru koncerts Filharmonijas zālē; 20.00 sadraudzības pilsētu koncerts Kongresu namā. 1.VII 20.00 Tautas mūzikas koncerts LU aulā; 21.00 Deju svētku koncerts *Daugavas* stadionā (atkārtojums 2.VII 21.00 un 3.VII 20.00). 2.VII 19.00 simf. mūzikas koncerts Sporta pilī. 3.VII 9.00 svētku gājiens; 19.00 Dziesmu svētku koncerts Mežaparkā. 4.VII 19.00 Noslēguma koncerts Mežaparkā.

Līdztekus tam — Novadu dienas Rīgas Latviešu biedrības namā, koncerti dažādās zālēs, parkos, pilsētas laukumos, Latvijas un ārzemju latviešu kultūras darbinieku zinātniska konference Dauderu muzejā, daudzveidīgas izstādes muzejos un izstāžu zālēs, garīgās mūzikas koncerti baznīcās, dalībnieku balle Daugavmalā.

Kopkora repertuārā 33 kompozīcijas — latviešu autoru darbi. Komponisti — kopkora debitanti: I. Arne, A. Jērums, A. Salaks, J. Vaivods. Pirmatsk. vidū arī A. Jēruma tdz. apd. jk. *Ej, saulīte, drīz pie Dieva*, R. Paula *Pacel galvu, baltā māt'* dk., tdz. apd. jk. *Aiz upītes jēri brēca*, P. Plakida *Tavas saknes tavā zemē* jk.

Noslēgusies nebrīves ēra, pienācis laiks, kad mums katram jādara viss iespējamais, lai mūsu tauta, mūsu Dziesma paliktu vienota. Plecs pie pleca. Apkārt mums un mūsos — Latvija. Katrs pats sevī lai izdzied to dziesmu, kas pašam vistuvākā. Un kopkorī — to kopīgo, kas mums dos spēkus un ticību pārvarēt šī laika grūtības, veidojot patiesi brīvu, neatkarīgu Latviju. (R. Pauls, 1993)

XXII Dziesmu svētki (1998)

ar nosaukumu *Divdesmit otrie Vispārējie latviešu Dziesmu svētki un Divpadsmitie latviešu Deju svētki* notiek Rīgā no 1998. gada 29. jūnija līdz 5. jūlijam.

Kopkorī 13 402 dziedātāji. Deju priekšnesumos 10 659 dejotāji. Apvienotajā pūtējorķestrī 1691 mūziķis. Apvienotajās folkloras kopās 813 dalībnieki, tautas muzikanti — 118, apvienotajā profesionāļu simf. orķestrī 300 mūziķi. Kopumā 28 864 dalībnieki.

Kora virsdiriģenti: T. Broka, A. Derkēvica, J. Dūmiņš, J. Erenštreits, E. Grāvītis, S. Kļava, J. Kļaviņš, G. Kokars, I. Kokars, P. Kvelde, Jēkabs Ozoliņš, E. Račevskis, R. Vanags, J. Zirnis, kā arī viesi — V. Maksiņa, L. Zobens. Debitanti — A. Platpers, M. Sirmais. Goda virsdiriģenti — H. Mednis, L. Vīgners, R. Zuika. Pūtējorķestra virsdiriģenti: R. Igolnieks, J. Puriņš, P. Rudzītis. Tautas mūzikas orķestra virsdiriģents J. Grigalis. Deju virsvadītāji: A. Baumane, J. Ērglis, A. Ezeriņš, O. Grasis, I. Magone, I. Mažāne, V. Ozols, I. Saulīte, R. Spalva, O. Štrauss, pirmo reizi — E. Belinskis, V. Birnbaums, J. Butkēvičs, A. Daņiļevičs, I. Dreļs, R. Juraševskis, Z. Mūrniece, J. Purviņš, A. Sakārne, G. Skuja. Goda virsvadītāji — A. Spura, H. Sūna, U. Žagata.

28.VI Tautas lietišķās mākslas izstādes atklāšana Sv. Pētera baznīcā. 1.VII 19.00 Jauniešu koru koncerts *Mūzika cauri gadsimtiem* LNO. 2.VII 21.00 Deju svētku koncertuzvedums Sporta manēžā *Solis laikā* (atkārtojums 4.VII 22.00); 20.00 profesionālo pūtējorķestru koncerts Lielajā Ģildē. 3.VII 12.00 un 19.00 simf. mūzikas koncerts LNO; 20.00 Tautas mūzikas koncerts *Akmens balss* LU aulā; 21.00 Deju svētku lieluzvedums *Cik stūrīšu, tik rakstiņu* stadionā *Daugava* (atkārtojums 4.VII 11.00 un 17.00). 4.VII 10.00 Tautas mākslas svētki Etnogrāfiskajā Brīvdabas muzejā; 21.00 vokāli simf. mūzikas koncerts *Mūžigais ceļš* Mežaparkā. 5.VII 9.00 svētku gājiens; 14.00 tautastērpu skates finmāls Kongresu namā; 19.00 Noslēguma koncerts Mežaparkā.

Kopkora repertuārā 39 latviešu autoru kompozīcijas, vokāli simf. koncertā arī 7 cittautu komponistu darbi. Komponisti — kopkora debitanti: M. Aldiņš, Z. Liepiņš, J. Lūsēns, A. Maskats, R. Skulte, I. Zemzaris. Pirmatsk. vidū arī R. Jermaka tdz. apd. sk. *Ar savu bērīti*, J. Karlsona *Dainu kalnā* jk., A. Maskata *Pavasara mūzika* jk., S. Mences *Neba maize pate nāca* jk., R. Skultes tdz. apd. jk. *Še dziedāju, gavilēju*, J. Vaivoda tdz. apd. dk. *Rīgas dziesmas.*

Vispārējie latviešu dziedāšanas un dejošanas svētki atkal skan Latvijā. Šogad, 1998. gadā, pēdējo reizi šajā gadsimtā. Gadsimtā ar mūsu tautas atmodām, valsts dzimšanu, pasaules smagākajiem kariem, gulagiem un fašismu, un cilvēces gaitu uz gaismu. Gadsimtā, kam tik daudz krāsu (no vismelnākās līdz baltajai) un tik daudz dziesmu. Jo dziesmās katra latvieša un visas Latvijas liktenis ierakstīts. (J. Kurpnieks, 1998)

XXIII Dziesmu svētki (2003)

ar nosaukumu *Divdesmit trešie Vispārējie latviešu Dziesmu svētki* notiek Rīgā no 2003. gada 27. jūnija līdz 6. jūlijam.

Svētkos piedalās: 319 koru 12 380 dziedātāji, 538 deju kolektīvu 13 400 dejotāji, 51 amatieru pūtējorķestra un 6 profesionālo pūtējorķestru 1600 mūziķi, 105 tautas lietišķās

un tēlotājas mākslas studiju 1250 dalībnieki, 30 folkloras kopu 450 dalībnieki, 37 koklētāju ansambļu 324 dalībnieki, kā arī profesionālie simf. orķestri, solisti, viesu kolektīvi, vokālās grupas, instrumentālās grupas un kapelas.

Kora virsdiriģenti: S. Kļava, Jēkabs Ozoliņš, A. Platpers, E. Račevskis, R. Vanags, J. Zirnis, pirmoreiz — A. Birziņa, I. Cinkuss, A. Ikauniece, G. Ķirsis, A. Lipska, G. Paškovska. Goda virsdiriģenti: T. Broka, A. Derkēvica, J. Dūmiņš, G. Kokars, I. Kokars, P. Kvelde, R. Zuika. Pūtējorķestra virsdiriģenti: R. Igolnieks, J. Puriņš, pirmoreiz — R. Ašmanis, H. Bārzdiņš, A. Maculēvičs, P. Vilks. Vokāli simf. mūzikas koncerta diriģenti — S. Kļava, A.Veismanis, A.Viļumanis. Jauniešu koru koncerta diriģents — N. Šnē. Senioru koru koncerta diriģenti: T. Bērziņš, A. Jurjāne, B. Cabulis, S. Brīdaka, V. Ezeriņa, D. Neimane, A. Priekule, I. Skutāne-Piese, kā arī J. Balaško, I. Bērziņa, A. Bērziņš, D. Galeja, A. Jansone-Grīnberga, A. Kaža un S. Pugača. Deju lieluzveduma virsvadītāji: I. Dreļs, J. Ērglis, I. Mažāne, J. Purviņš, G. Skuja, pirmoreiz — V. Dundure, O. Freiberga, A. Melnalksne. Goda virsvadītāji: M. Apsīte, A. Baumane, O. Grasis, I. Magone, Z. Miezītis, V. Ozols, I. Saulīte, U. Šteins, O. Štrauss, U. Žagata.

27.VI 17.00 Tautas lietišķās un tēlotājas mākslas izstādes atklāšana Starptautiskajā izstāžu centrā Ķīpsalā. 29.VI 11.00 Pēterdienas gadatirgus Ķīpsalā; 16.00 Dziesmu svētku karoga godināšana RLB; 18.30 Garīgās mūzikas koncerts Rīgas Domā (piedalās 23 kori); 20.30 svētku atklāšana Doma laukumā (piedalās 6 kori, Rīgas Tautas deju ansambļi, pūtējorķestru dalībnieki, grupa *Time After Time*). 30.VI un 1.VII koru, deju kolektīvu un pūtējorķestru konkursi. 30.VI 21.00 vokāli simf. mūzikas koncerts Doma laukumā (piedalās 6 kori, apvienotais profesionālais simf. orķestris). 1.VII 21.00 tautastērpu skate, uzvedums *Latviešu kāzas* (atkārtojums 2., 3. un 4.VII 19.30) Izstāžu centrā Ķīpsalā. 2.VII 19.00 Kokļu mūzikas koncerts Lielajā Ģildē; 19.00 simf. mūzikas koncerts LNO. 3.VII 18.00 mazākumtautību festivāls *Latvijas vainags* Kongresu namā

(piedalās 34 kolektīvu 505 dalībnieki); 22.00 jauniešu koru koncerts Skonto stadionā (kopā ar latviešu pop- un rokmūziķiem dzied 43 Latvijas jauniešu kori; pavadījumus atskaņo simf. orķestris un grupa *Time After Time*). 4.VII 21.00 sieviešu un vīru koru koncerts *Teiksma par latvieti* Mežaparkā (piedalās 2260 sk., 952 vk. un 1000 bk. dziedātāji). 4.VII un 5.VII 22.00 deju lieluzvedums *Mana pasaule* stadionā *Daugava*. 5.VII 11.00–15.00 Folkloras diena Etnogrāfiskajā Brīvdabas muzejā; 12.00–22.30 pūtējorķestru *Dižkoncerts* Doma laukumā. 6.VII 9.30 Baumaņu Kārļa bareljefa atklāšana Viesturdārzā; 10.00 svētku gājiens; 15.00 senioru koru un deju kolektīvu koncerts Doma laukumā (ap 1000 dziedātāju un ap 600 dejotāju); 19.00 Noslēguma koncerts Mežaparkā.

Kopkora un izlases apvienoto koru repertuārā kopumā — 41 latviešu autora 83 kompozīcijas. Komponisti — kopkora debitanti: V. Bērzkalns, A. Broks, R. Dubra, M. Einfelde, U. Prauliņš, I. Rupaine, B. Skulte, U. Stabulnieks, V. Zilveris. Pirmatsk. vidū — A. Maskata *Mēs nākam* vk, U. Stabulnieka *Līgo*, R.Paula tdz. apd. jk. *Sasala jūrīna.*

Dziesmu svētkiem nav jāpaliek kā sastingušai, arhaiskai vērtībai. Tas ir tikpat pašsaprotami kā tas, ka uz svētkiem vairs nedodamies ar zirgu pajūgiem, pārtikas sainīšus azotē iespieduši, un organizēšanā lietojam mobilos telefonus.[..] Man nav iebildumu pret augstajām tehnoloģijām, ja vien tās nenostumj malā tādas vērtības kā ētika, morāle, garīgums, kultūra, tradīcija, mantojums. Ja saglabājas tas enerģētiski blīvais strāvojums, kas uztur Dziesmu svētku tradīciju pie dzīvības. (I. Rībena, kultūras ministre, 2003)

Dziesmu svētkos ik reizi no jauna atdzimst ideālā Latvija. Ideālā Latvija savu spēku rod šajā mīlestības pilnajā brīdī. Tā nevar pastāvēt vispār, tā pastāv tikai un vienīgi katra un visu Dziesmu svētku dalībnieku dvēselēs. (U. Brikmanis, XXIII sv. režisors, 2003)

3. Dziesmu svētku zari un atzari Latvijā

Latviešu mūzikas vēsture pierāda, ka varenam ozolam līdzīgā 130-gadīgā Vispārējo Dziesmu svētku tradīcija, no savām saknēm un spēcīgā auguma sakuplodamās, laika gaitā izveidojusi krāšņu zaru un atzaru vainagu. Daži zari paši jau ilglaicīgu tradīciju svētīti, citi — jaunāki. Daži aptver tepat mūsu zemi, citi sniedzas pāri Latvijas valsts robežām.

3.1. Novadu svētki

Kad noskan 1873. gada vasaras I sv. ievadzvans, visā Latvijā jau dzirdami nacionālās atmodas ideju spārnoto latvju kultūras biedrību koru lokālie kopkoncerti. Pateicoties J. Neikena sarīkotajiem Dikļu *dziesmu svētkiem* (1864) ir iedibināti gan Vidzemes, gan drīz vien arī Kurzemes centrus aizvien plašāk aptverošie novadu dziesmu svētki. 1872. gadu ieskaitot, tādu pavisam ir 11. J. Bētiņa organizētie un vadītie Kurzemes dziesmu svētki Dobelē (1870) kļūst par spilgtu paraugu novadu dziesmotā atzara neizsīkstošajai dzīvotspējai. No 1873. līdz 1909. gadam to gan ir tikai 12, toties no 1910. līdz 1925. gadam jau 27. Dzīdami spēcīgus asnus, novadu svētki 20. gs. 20.–40. gadu posmā aizvien vairāk sažuburojas lielāka un mazāka apjoma apriņķu, tāpat apgabalu (Latgales, Ziemeļvidzemes, Lejaskurzemes, Zemgales, Daugavmalas) un citu novadu muzikālajos sarīkojumos. VI–IX sv. starplaikos tie izskan vismaz 121 reizi un turpinās arī 1939.–40. gados vēl 17 Latvijas centros.

Pat arī Otrā pasaules kara laikā, 1943. gadā, sakarā ar Pirmo Dziesmu svētku 70 gadu piemiņu, novadu kopkori skan Valmierā (20.VI), Liepājā (27.VI), Smiltenē (27.VI), Daugavpilī (4.VII), Cēsīs (4.VII), Rīgā (11.VII), Jelgavā (25.VII), Rēzeknē (22.VIII), Ludzā (5.IX) — pavisam 17 pilsētās. (Vācu okupācijas apstākļos atļauju sarīkot Rīgā X Vispārējos Dziesmu svētkus iegūt neizdodas.) Pārskatot visas 1864.–1943. gadu periodikā atrodamās informācijas un aprakstus par Latvijas novadu dziesmu svētkiem, var konstatēt mūsu mūzikas vēsturē līdz šim nekur vēl neuzrādītu skaitli — 245 (!).

Pēc kara — padomju okupācijas apstākļos — apriņķu, vēlāk — rajonu, tāpat zonālo svētku viļņa bangojumi spēcīgi turpinās. Bez tiem nav iedomājami X–XX sv. starpposmi un ievadījumi. Latvijas novadu sadziedāšanās, kas ir sava veida it nozīmīgi ģenerālmēģinājumi atbildīgajiem Rīgas sarīkojumiem, tāpat kā agrāk, raksturīgi arī mūsdienu laikmetam. Un nav šaubu, sen iekoptā tradīcija paliks krāšņi ziedoša arī nākotnē.

Ilustrācijai — kaut viens piemērs. Par izcili nozīmīgu notikumu kļūst Latgales dziesmu svētki 1959. gada vasarā. Tie aptver 14 rajonus un atjauno pirmajā pēckara laikā novārtā pamesto novadu dziesmu svētku tradīciju, apvienojot to ar vērtīgākajām jaunatrastajām sacensību formām. Pirms Latgales dziesmu svētkiem sacensības notiek katrā no šī novada 14 rajoniem. Rajonu skatēs piedalās 160 kori (6280 dalībnieki) un 83 deju kopas (2280 dalībnieki). Labākās paškarbības kopas (to vidū 33 kori) tiek izvirzītas uz Latgales novada dziesmu svētku sacensībām, kas notiek jūlija vidū Daugavpilī. Svētku pasākumos tiek iekļautas lietišķās un tēlotājas mākslas izstādes, Latgalē dzimušo rakstnieku un dzejnieku literārs vakars, Daugavpils Muzikāli dramatiskā teātra mākslinieku un Daugavpils k/n simf. orķestra (P. Krūmiņš) koncerti. Svētkus vainago noslēguma koncerts 19. jūlijā Stropu parkā, kur jauno estrādi iedzied vairāk nekā 4000 dziedātāju (jauktie, sieviešu un bērnu kori). Sacensību žūriju vada un visā svētku norisē aktīvi piedalās kultūras ministrs V. Kalpiņš.

3.2. Deju svētki

Savas valsts himnā mēs lūdzam, lai Dievs ļauj mums laimē diet. Vai pasaulē ir vēl kāda valsts, kuras tauta savā himnā lūdz, lai ļauj tai laimē diet? Būsim šo vārdu cienīgi! (V. Ozols, Zemgales novada deju kolektīvu virsvadītājs, 1993)

Deju svētku tradīcija Latvijā tiek kopta jau vairāk nekā 60 gadus. Kaut gan I–IX Dziesmu svētkos Latvijā, atšķirībā no

Lietuvas un Igaunijas, deju priekšnesumu nav bijis, latviešu Deju svētkiem ir sava priekšvēsture.

Unikālu darbu paveic Jurjānu Andrejs, *Latvju tautas mūzikas materiālu* IV (1912) un V (1922) daļā publicēdams ne vien dziedamo rotaļu un deju melodijas, bet daļai no tām klāt pievienodams arī rotaļu un deju aprakstus. Kopš 20. gs. sākuma tautasdeju zinātājus ik pa laikam Rīgā pulcē Vēstures un senatnes pētītāju biedrība, Brīvdabas muzeja biedrība. Latvijas brīvvalsts gados dejotāju pulciņi veidojas LU, Fiziskās kultūras institūtā, vairākās skolās, studijās. Tautas horeogrāfijas izzināšanā un praktiskajā iedzīvināšanā īpaši liels ir J. Rinkas, J. Oša, J. Stumbra un E. Siliņas ieguldījums.

Par Deju svētku tiešo aizsākumu uzskatāmi 1937. gada 5. un 6. jūnijā notikušie *Pirmie aizsargu tautas deju un vingrošanas svētki*. Tajos piedalās 720 dejotāju un apmēram tikpat daudz vingrotāju, un tie notiek Latvijas sporta biedrību stadionā K. Valdemāra ielā, kur tagad atrodas Rīgas 49. vidusskolas sporta laukums. Sarīkojumu ievada dalībnieku gājiens apkārt stadionam. Priekšgalā soļo karognesēji ar 24 sarkan-baltsarkanajiem karogiem. Seko uzrunas un apsveikumi. Koncertā katrs novads dejo divas dejas un visi kopā — trīs kopdejas. Tad uzstājas vingrotāji, un koncerts beidzas ar kopēju finālu. Svētkos dejotas J. Rinkas un J. Oša krājumā *Latviešu tautas dejas* (1. burtnīca, 1934) publicētās dejas. Notikušas arī kolektīvu sacensības un tautastērpu skate. Šo svētku norise atspoguļota laikraksta *Sporta pasaule* 1937. gada 391. un 392. numurā.

1937. gada svētku ietekme jūtama pēckara periodā, kad Deju svētkus Latvijā sāk rīkot regulāri, reizē ar Dziesmu svētkiem. I (1948) un II (1950) Deju svētkos apvienotie deju kolektīvi uzstājas *Dinamo* stadionā, bet sākot ar III (1955) sv. — stadionā *Daugava*. I–III sv. koncertos tiek saglabāta vingrotāju un citu sporta kolektīvu līdzdalība, jo dejotājiem tobrīd vēl nav pa spēkam vieniem pašiem sagatavot pilnu programmu. IV–VI, kā arī X un XI Deju svētkus kuplina apvienotā pūtējorķestra

priekšnesumi. Savukārt dejotāji, sākot ar 1955. gadu, vienmēr piedalījušies Dziesmu sv. koncertos Mežaparka Lielajā estrādē.

No I līdz VII Deju sv. tiek saglabāts karogotais dalībnieku gājiens apkārt stadionam. Mainījušās gan karogu krāsas, demonstrējot piederību PSRS. Tautu draudzību apliecina cittautu deju ieviešana repertuārā, turklāt to nereti ir pat vairāk nekā latviešu deju.

Kad 1965. gadā jau piekto reizi uz saviem svētkiem kopā pulcējas dejotāji no visas Latvijas, pirmo reizi oficiālajā nosaukumā tiek iekļauti arī Deju svētki. Turpmāk Latvijas amatiermākslas lielie svētki tiek saukti par *Dziesmu un deju svētkiem* (izņemot XXIII sv., kuru oficiālajā nosaukumā vārdkopas *deju svētki* nav).

Gadu gaitā desmitkārt pieaudzis kolektīvu skaits. I Deju sv. (1948) uzstājas 52 deju kolektīvi ar 920 dalībniekiem, turpretim XIII Deju sv. (2003) — 538 kolektīvi ar 13 400 dalībniekiem. Neatņemama Deju svētku sastāvdaļa ir kolektīvu skates, kurās tad arī noskaidrojas Rīgā notiekošo svētku dalībnieki (ierobežotā svētku limita dēļ līdz 1985. gadam daudzi dalībnieki bija spiesti palikt mājās). *Deju kari* svētku laikā notikuši līdz 1985. gadam, kā arī 2003. gadā.

20. gs. nogalē, tautas trešās Atmodas periodā Deju svētki iegūst jaunu veidolu. Jau X Deju sv. (1990) ir daudz pirmreizības elementu. Pirmo reizi deju lieluzvedumā piedalās trimdas latviešu deju kopas no Anglijas, ASV, Vācijas, Kanādas, Zviedrijas (13 kopas). Pirmo reizi svētkos piedalās visi dejotāji, kuri godprātīgi tiem gatavojušies (sešos koncertos — 421 kolektīvs ar 10 000 dalībniekiem). Tiek iedibināts Deju svētku kārtas skaitlis (par Pirmajiem uzskatot 1948. gada svētkus) un izgatavots īpašs Deju svētku karogs (tuvāk skat. IV nodaļā). X Deju svētkiem *Daugavas* stadionā pirmo reizi tik īsā laikā (nepilnos divos gados) tiek sagatavotas divas atšķirīgas programmas, kas veltītas tikai latviešu dejai. Programmā *Es mācēju sadancot ar visiem novadiem* (A. Jansones režija un scenārijs, mākslinieciskie vadītāji I. Saulīte un U. Žagata) īpaša

vieta ierādīta Latvijas novadu tautas horeogrāfijai un mūzikai, izdalot atsevišķi Vidzemes, Latgales, Kurzemes, Zemgales novadus un Rīgas pilsētu. Pavadījumus spēlē novadu tautas mūzikas orķestri. Savukārt programma *Spēlē, spēlmani, es iešu dancot* (mākslinieciskie vadītāji I. Saulīte un U. Žagata) rāda horeogrāfu ieguldījumu tautasdeju apdaru un skatuves oriģināldeju izveidē, godina vairāku gadu garumā pārbaudītus iecienītu Latvijas horeogrāfu meistardarbus, kā arī Austrālijas, Kanādas un ASV horeogrāfu pienesumu.

Arī XI Deju sv. (U. Žagatas režija un scenārijs, mākslinieciskā vadītāja I. Saulīte) un XII Deju sv. īpaša vieta ierādīta novadu tautas daiļradei. Šāda pieeja ceļ dejotāju pašapziņu, rosina rūpēties par sava novada pareizi darinātiem tautastērpiem, bet horeogrāfus aicina pievērsties novadu atšķirīgā dejiskā mantojuma padziļinātai izpētei. XII Deju sv. paralēli lieluzvedumam *Daugavas* stadionā *Cik stūrīšu, tik rakstiņu* (K. Auškāpa režija un scenārijs, mākslinieciskā vadītāja I. Saulīte; trijos koncertos piedalās 439 kolektīvu 10 223 dalībnieki) tiek sagatavota otra apjomīga programma — koncertuzvedums Sporta manēžā *Solis laikā* (mākslinieciskais vadītājs J. Ērglis). Horeogrāfi J. Ērglis, A. Melnalksne, R. Spalva, A. Baumane un A. Daņiļevičs iestudē katrs savu koncertuzveduma daļu. Koncerta vidi veido īpašas gaismas un dekorācijas (mākslinieks G. Kambars). Uzvedumā piedalās 99 labākie Latvijas deju kolektīvi. Savā meistarībā tas ir pirmreizīgs notikums latviešu skatuviskajā dejā, turklāt izceļas ar jūsmīgu uzdrīkstēšanos, varēšanu. Reizē tas ir veltījums Deju svētku piecdesmitgadei. Trīs plānotie koncerti nebūt neapmierina publikas lielo interesi.

2001. gadā notiek svētki *Rīgai–800*. Deju lieluzvedums *Viena saule, viena zeme* (V. Liepiņa režija un scenārijs, mākslinieciskā vadītāja I. Saulīte, mākslinieks G. Kambars) pirmo reizi notiek mājīgajā Skonto stadionā. Svētkos piedalās Rīgas pilsētas un visu četru novadu 192 labākie deju kolektīvi. Programmai ir septiņas daļas ar daudziem pirmuzvedumiem.

Vienu no daļām atraktīvi veido Rīgas pilsētas apvienotais pūtējorķestris (virsdiriģents J. Puriņš, horeogrāfs J. Purviņš). Pirmo reizi tiek mēģināts izgaismot laukumu atbilstoši priekšnesuma raksturam. Noskaņu rada arī 150 degošas lāpas, kas sākumā kopā ar dejotājiem veido Latvijas kartes kontūru, bet vēlāk ielogo deju laukumu. Ir arī četri lielāki ugunskuri. Programmas daļas *piesaka* sitaminstrumentu spēle, kā arī novadus simbolizējošie četri ugunsrati.

Šajos svētkos Dailes teātrī četri kolektīvi vēl rāda arī gadalaikiem veltītu oriģināluzvedumu *Četri meti* (mākslinieciskais vadītājs J. Ērglis, horeogrāfi A. Melnalksne, A. Baumane, E. Belinskis).

XIII Deju sv. (2003) lieluzvedums būtiski atšķiras no agrāko svētku koncertiem, taču sasaucas ar XII sv. koncertuzvedumu *Solis laikā*. Ideju konkursa rezultātā (piedalās 6 koncepcijas) top deju lieluzvedums *Mana pasaule*, kas sastāv no četrām stihijām — Zeme, Uguns, Ūdens, Gaiss (J. Ērgļa, V. Lūriņa un J. Purviņa koncepcijas, N. Ikstenas librets, mākslinieks scenogrāfs I. Mailītis, režisors inscenētājs I. Linga). Uzvedumu veido pieci horeogrāfi: J. Ērglis un J. Purviņš (abi arī mākslinieciskie vadītāji), A. Melnalksne, G. Skuja, I. Dreļs, sacerot jaunas horeogrāfijas atbilstoši libretam. Pāreju no viens stihijas uz nākamo veido intermēdijas meiteņu izpildījumā, speciāli šūdinātos tērpos. Iespaidīga ir scenogrāfija ar bagātīgu gaismas paleti. 13 400 dejotāji saskanīgi dejo it kā uz lielas skatuves, kulmināciju sasniedzot finālā *Debesu kalēji*, kad Pasaules koka zīmē dejotāju rokās iedegas četrarpustūkstotis uguntiņu.

Trīspadsmit Deju svētkos Rīgā kopumā nodejotas 26 latviešu tautasdejas, 12 rotaļas un rotaļdejas, kā arī 60 horeogrāfu 191 vairāk vai mazāk latviešu folklorā sakņota jaundeja. Līdz 1985. gada svētkiem izdejotas arī 12 cittautu 54 dejas. Visvairāk — krievu, igauņu, lietuviešu, ukraiņu, moldāvu, arī vācu, poļu, ungāru un citu tautu dejas.

Laikmetu modes uzplūdi (darba tematikas izcēlums, estrādes mūzikas uzplaukums, *ziņģu mode* u.tml.) pa laikam atspoguļojusies arī jaundejās. Šai ziņā minamas dejas *Viļņojas druvas* (U. Šteina hor.,V Deju sv.), *Tāles sauc* (U. Žagatas hor., VI Deju sv.), *Dzintarkrasta puiši* (V. Ozola hor., VI un IX Deju sv.), *Vēju stundā* (I. Magones hor., VIII Deju sv.), *Ai, tēvu zeme* un *Pasaciņa* (U. Žagatas hor., IX Deju sv.), *Rūdolfa smaids* (A. Baumanes hor.) un *Lai tā būda rūc* (A. Ezeriņa hor.) XI Deju sv. Tomēr tādu nav daudz, turklāt arī tām ir savi jauki liriski vai humoristiski akcenti. Deju svētku repertuārā galvenā vērība tomēr ir veltīta tradicionālajām un tautiskajām dejām.

Repertuāra bagātināšanā liela nozīme bijusi jaunrades deju skatēm un konkursiem, kuri no 1958. līdz 1990. gadam ir notikuši ik pa diviem vai trim gadiem, bet kopš 1991. gada — katru gadu (rīkojis E.Melngaiļa Tautas mākslas centrs).

Deju sv. programmas parasti veidotas no atsevišķiem deju priekšnesumiem, vienā koncertā cenšoties parādīt gan tautasdeju un to apdaru krāšņumu, gan zelta fonda repertuāru, gan pavisam jaunas dejas, kuras atspoguļo latviešu dejas attīstības tendences konkrēto svētku periodā. Tādēļ repertuārā vienmēr līdzās bijusi uzticība tradicionālajam un jaunrades meklējumi. Divi it kā nesavienojamie pretpoli noteikuši dejas attīstību, nereti satiekoties viena un tā paša deju meistara personības ietvaros. Pateicoties Latvijas ZA bagātajiem fondiem, J. Rinkas un J. Oša, J. Stumbra, A. Rūjas savākto mantojuma deju publikācijām, horeogrāfiem ir pieejams vispusīgs materiāls.

Deju vēsture nav iedomājama bez tādiem horeogrāfijas vecmeistariem kā M. Lasmane, A. Donass, H. Sūna, U. Žagata, V. Ozols, I. Magone, A. Baumane, U. Šteins. Sākot ar X Deju sv., viņiem pievienojas jauni horeogrāfi — katrs ar savu rokrakstu: J. Ērglis, I. Mažāne, O. Grasis, I. Dreļs, E. Belinskis, A. Melnalksne, G. Skuja, J. Purviņš, A. Daņiļevičs u.c.

Visu cienītā M. Lasmane (I–VI Deju sv. virsvadītāja) un B. Priede (I–III Deju sv. virsvadītājs) likuši pamatus tai plaša

vēriena lieluzvedumu tradīcijai, kādu to redzam šodien. Laukuma horeogrāfijās apvienoto kolektīvu izpildījumā krāšņi atplaukst latvju raksti, kuri sastopami dažāda veida etnogrāfiskajos materiālos un kuri organiski piemīt arī pašai latviešu tautasdejai. Trīspadsmit aizvadīto Deju svētku 47 virsvadītāji savu iespēju un talanta robežās turpinājuši saglabāt un pilnveidot M. Lasmanes aizsākto. Spilgtas horeogrāfijas laukumam veidojuši vairāku Deju svētku virsvadītāji I. Saulīte, U. Žagata, O. Štrauss, H. Sūna, V. Ozols, U. Šteins, I. Magone, A. Baumane, M. Apsīte, I. Mažāne, kā arī daudzu Kanādas un ASV deju svētku organizators horeogrāfs Z. Miezītis. Turklāt jāpasvītro, ka Deju svētki vienmēr bijuši atvērti jaunajiem autoriem, dodot iespēju virsvadīt savas dejas un iepazīstināt skatītājus ar savu pieeju deju lieluzvedumu veidošanai. Tā piemēram, XI un XII Deju sv. vien virsvadītāju tribīnē kāpa 14 jauni horeogrāfi, svētku apmeklētājiem pirmoreiz parādot 36 savas dejas.

Līdz šim notikušie Deju svētki liecina par nostiprinājušos tradīciju. Tās pamats ir maksimāli demokrātisks — tie ir svētki visplašākajām tautas masām, jebkura vecuma visdažādāko sociālo slāņu pārstāvjiem. Deju svētki māca cienīt savu kultūru, turēt to līdzvērtīgu citu tautu kultūrai. Deju svētki ir kulminējošs notikums, visplašākais tautas radošā gara apliecinājums, kur sacentrējas deju kolektīvu ikdienas darbs, svētku starplaika piecos gados gūtā pieredze novadu svētkos, salidojumos, festivālos. Tajos atspoguļojas arī jaunrades veikums visā daudzpusībā — folkloras materiālu pētniecībā, oriģinālhoreogrāfiju veidošanā, deju zelta fonda saglabāšanā, tradicionālo deju iedzīvināšanā. Vienlaikus svētkiem ir arī vērtīborientējošs raksturs, savas patības un vienreizības apzināšanās, saglabājot savas saknes — identitāti.

Literatūra:

I. Saulīte. Deju svētki Latvijā. Skaitļi un fakti (1948–1990). — R., 1993.

3.3. Studentu dziesmu un deju svētki

Starptautisko Baltijas studentu dziesmu un deju svētku *Gaudeamus* sākotne ir meklējama 1956. gadā. Tie radušies, izmantojot tā laika *Hruščova politiskā atkušņa* situāciju un Maskavā gaidāmās 1957. gada vasaras Vispasaules demokrātiskās jaunatnes un studentu festivāla gatavošanas vispārējo sajūsmību. Atzinību pelna Igaunijas, Latvijas, Lietuvas augstskolu progresīvie mācībspēki, viņu vidū arī ar studentu koriem saistītie latviešu diriģenti (pirmām kārtām A. Bobkovics, H. Mednis, D. Gailis), kuri *izgudro* PSRS ietvaros vienīgo iespējamo Baltijas jauniešu starptautiskās solidarizēšanās modeli. Ar lieliem panākumiem aizsācies senajā studentu pilsētā — Igauņu Tartu (Tērbatā; 1956), tas pakāpeniski realizē oriģinālo ideju par šādu internacionālu studējošās jaunatnes amatierkoru un deju kopu regulāras sapulcēšanās nepieciešamību — rotācijas kārtībā — Igaunijā, Latvijā un Lietuvā.

Svētki iecerēti ar pāris gadu atstarpēm. Taču pēc to sekmīgas otrās norises 1958. gadā Rīgā studentiskā kustība, kurai ir nepārprotams nacionāli patriotisks saturs, tālaika padomju ideologus nobiedē. Jaunā atzara uzplauksme tiek nobremzēta. Taču ne apturēta. Ar 1967. gada sarīkojumu Tartu tā atplaukst no jauna. Ieguvusi Starptautisko studentu dziesmu un deju svētku *Gaudeamus* nosaukumu, tā nu jau sasniegusi savu 12. kārtas numuru (2004.9.–11.VII Rīgā).

3.4. Koru salidojumi

Koru salidojumu atzars nodibināts, lai veicinātu viendabīgo koru attīstību — vīru un it īpaši 20. gs. vidū mazpopulāro sieviešu amatierkoru patstāvību. Pirmais salidojums sākas ar visas Latvijas sieviešu koru kopkoncertu Smiltenē (1959) un turpinās ar visu mūsu vīru koru kopkoncertu Jelgavā (1960). (Tiesa gan, par vīru kopkora sadziedāšanās tradīcijas aizsākumu var uzskatīt 1943. gada 27. jūnija svētkus Smiltenē.) Galvenie šīs jaunās koru kustības iniciatori ir toreizējie E. Melngaiļa

Tautas mākslas nama mūzikas nozares vadītāji A. Derkēvica un I. Cepītis.

Laika gaitā viņu radītais modelis apaug arī ar t.s. Tautas koru salidojumiem, nedaudz vēlāk arī ar J. Erenštreita izloloto zēnu koru salidojumu tradīciju.

Tautas koru kopdarbībai nozīmīga ir J. Vītola simtgadei veltītā Tautas koru skate (1963). Ar interesantām koncertprogrammām dažādos Latvijas centros tajā piedalās visi 12 toreizējie Tautas kori. Otrā Tautas koru skate notiek 1964. gada pavasarī, sagatavojot pirmo Tautas koru salidojumu, kas dziedātājus pulcē 1964. gada jūnijā Cēsīs (finālsacensības un plašs kopkoncerts). 1967. gada Tautas koru salidojums un skate notiek Ventspilī, bet 1972. gada aprīlī — pirms Dziesmu svētku Simtgades — salidojumi izskan tieši tajos Latvijas ciemos un pilsētās, kur savulaik risinājās Vispārējo Dziesmu svētku priekšvēstures kopkoncerti: Rūjienā, Dikļos, Matīšos, Valkā, Bikstos (Jaunpilī), Dobelē, Cesvainē, Madlienā, Zaubē. Skatē piedalās visi 28 Tautas kori (pa četriem katrā vietā).

20. gs. 60. gados veidojas atsevišķu nozaru koru, piem., skolotāju koru, tāpat Latvijas darba veterānu (šodien t.s. senioru) koru salidojumu kustība.

Literatūra:

O. Grāvītis. Izcilākie Tautas kori. — R.,1977.

B. Cabulis. Mūžs kopā ar dziesmu/ Manuskripts [Par Latvijas senioru koru darbību]. — R., 2003.

3.5. Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki

Bērnu un skolēnu dziedāšanas, tāpat dejošanas priekšnesumi kā svētku koncertprogrammu sastāvdaļa savu vietu ieņem jau 1948., 1950. un 1955. gada Dziesmu svētkos. Savu patstāvīgu esību un neatkarību no pieaugušo dziedoņu un dejotāju priekšnesumiem Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētki pieteic Mežaparka Lielajā estrādē 1960. gada 25. un 26. jūnijā — dažas nedēļas pirms XIII Vispārējiem latviešu Dziesmu svētkiem un IV Deju svētkiem.

Latvijas vispārizglītojošo skolu mūzikas skolotāji un koru diriģenti, daudzas grūtības pārvarēdami, četru gadu desmitu posmā devuši dzīvīgumu mūsu jaunatnes muzikālajai amatiermākslai. Tā augusi varēšanas spēkā un dalībnieku pulku lielumā savos II (1967), III (1972), IV (1979), V (1984), VI (1989), VII (1995), VIII (2000) patstāvīgajos Skolu jaunatnes dziesmu un deju svētkos. Metodiski tālredzīgi, saglabādami piecu gadu ritmu, Valsts Jaunatnes iniciatīvu centra un mūsu izcilāko mūzikas pedagoģijas speciālistu vadībā, tiek gatavoti šī nozīmīgā atzara jau Devītie svētki (paredzēti 2005. gada vasarā).

Tieši ar Latvijas (toreiz LPSR) Skolu jaunatnes Sesto dziesmu un deju svētku atklāšanas koncertu Mežaparka Lielajā estrādē 1989. gada vasarā virsdiriģenta L. Vīgnera vadībā mūsu jaunās audzes kopkora balsīm bija gods pēc gadu desmitu ilgajiem liegumiem, pirmo reizi atkal o f i c i ā l i likt ieskanēties Baumaņu Kārļa *Dievs, svētī Latviju* saviļņojošajām skaņām.

Literatūra:

M. Ģeibaks, I. Jākobsone, I. Dimante. Daudzas balsis skanēt skan. — R., 1984.

O. Grāvītis. Bērnu un skolēnu koru kultūra Latvijā. — *Dziesmusvētki*, 1999, Nr. 12; 2000, Nr. 1, 2.

3.6. Pūtējorķestru salidojumi

Šī dziesmu un deju svētku norisēm tik organiski pieskaņotā amatiermākslas izpausme savu patstāvību piesaka 1960. gadā. Alūksnes enerģiskā diriģenta R. Ādamsona iniciatīvas rosināta, tā liek pamatus neaizmirstamā latvju pūtējmūzikas dižgara G. Ordelovska un viņa domubiedru — pūtējorķestru mūzikas entuziastu — tālākajos gados lieliski noorganizētajiem *tauru svētkiem* 2. salidojumā Madonā (1964), 3. — Talsos (1969), 4. — Limbažos (1975), 5. — Ludzā (1979), 6. — Ogrē (1983), 7. — Daugavpilī (1988). Bez R. Ādamsona, G. Ordelovska šo svētku virsdiriģentu pulkā dzirdami un redzami gan V. Vikmanis, Jānis Ozoliņš, A. Krisbergs, gan H. Eglītis, J. Gercāns, M. Bašs, gan arī citi pūtējmūzikas speciālisti.

Viņu ceļu turpinājuši jaunākie kolēģi 8. (1992), 9. (1996) un 10. (2000) Latvijas pūtējorķestru salidojumā.

20. gs. 80. gados no pieaugušo orķestru salidojuma tradīcijas atdalās skolēnu pūtējorķestru salidojuma variantforma. Neilgi pēc tam — latviešu instrumentālmuzicēšanas kustības oriģinālākais jaunums — lauku kapelu salidojums (diriģentu V. Kokamegi, G. Ordelovska un citu viņu kolēģu lolojums), kas pirmās reizes izskan Ikšķilē (1984) un Siguldā (1986).

Pēckara Dziesmu un deju svētku ietvaros piedzimst arī agrāk nepazītā amatierorķestru sacensības — *pūtējorķestru karu* forma un ar to saistītais uzvarētāju augstākais pagodinājuma tituls — *Tautas orķestra* goda nosaukums. Tas dod impulsu vēl tālākam instrumentālās muzicēšanas sazarojumam — atsevišķiem Tautas kolektīvu — pūtēju orķestru kopkoncertiem.

Literatūra:

J. Zīrups. Padomju Latvijas Tautas pūtēju orķestri. — R., 1983.

O. Grāvītis. Latvju pūtējmūzikas lielais šķelmis [Monogrāfija par Gunāru Ordelovski]. — R., 1997.

3.7. Baltijas un Ziemeļvalstu dziesmu svētki

Šis ir pagaidām jaunākais dziesmu svētku atzars, turklāt it kā apvieno sevī Latvijai un trimdai raksturīgās dziesmu svētku tradīcijas — šajos svētkos satiekas dažādu valstu kori. No Latvijas, Lietuvas, Igaunijas, no Somijas, Zviedrijas, Norvēģijas, no Dānijas un Islandes.

Pirmie Baltijas un Ziemeļvalstu dziesmu svētki (to sākotnējais nosaukums — Ziemeļu un Baltijas valstu Dziesmu svētki) notiek Rīgā (1995), otrie — Zviedrijā (1997), trešie — Norvēģijā (2000), bet ceturtie — Lietuvā (2002).

...pirms pieciem gadiem izskanējusī doma par Ziemeļvalstu un Baltijas valstu kopīgiem dziesmu svētkiem, kas tagad nu rezultējusies un piecās dienās pārskanēs valsti vēl nebijušā krāsainībā, man šķiet jauns un daudzsološs pakāpiens dziesmu svētku vēsturē. Mēs ne tikai lepojamies ar saviem dziedātāju un klausītāju tūkstošiem, mēs savu dziesmas spēka lauku paplašinām, turklāt paplašinām loģiski —

integrējot šajā laukā mums vēsturiski, ģeopolitiski un psiholoģiski tuvo Ziemeļvalstu kordziedāšanas tradīcijas. (M. Gailis, Latvijas Ministru prezidents, 1995)

4. Dziesmu dienas un dziesmu svētki ārpus Latvijas

Cel mani, dziesma, cel aizmūžiem pāri, —
tālu aiz jūrām dus dzintaru krasts.
Cel mani, dziesma, cel gadsimtiem pāri,
kāpās, kur viršu zilganums vāri
plivo, svešumā neatrasts.
(No J. Kalniņa kantātes *Cel mani, dziesma* ar I. Vīksnas vārdiem)

1944. gadā Latviju atstāj apmēram 100 000 iedzīvotāju. Trimdā dodoties, viņi līdzi paņem atmiņas par brīvās Latvijas Dziesmu svētkiem. Dziesmu tradīcija atsākas jau Vācijā 1946. gadā, kur Apvienoto Nāciju pārraudzītajās Pārvietoto personu nometnēs trimdinieki mitinās vēl gadus piecus pēc kara. Līdz ar bēgļiem kopš 40. gadu beigām latviešu dziesma iziet pasaulē, turpinās Eiropā, Austrālijā, Amerikā, rodot arvien jaunas izpausmes formas.

Sekojošajā pārskatā dziesmu dienu un dziesmu svētku aktivitātes sarindotas to sākuma gadu hronoloģiskā secībā. Pat ļoti skopos vārdos un faktos aprakstītas, tās dod priekšstatu par milzu lielo, dažādās mītnes zemēs dzīvojošo latviešu veikto organizatorisko un māksliniecisko darbu, kas darīts, cieši ticot Brīvās Latvijas atdzimšanai.

4.1. Pirmajos pēckara gados Vācijā

Ar **1946. gadu** datējamas Latviešu dziesmu dienas angļu, amerikāņu, franču okupētajās zonās Vācijā: Fišbahā pie Nirnbergas (30.VI), Gēstahtā pie Hamburgas (30.VI), Baireitā (7.VII), Ansbahā (21.VII), Eihštetē (4.VIII), Augsburgā (25.VIII), Hānavā pie Maincas (27. X) — pavisam septiņās pilsētās.

Lai gan zem kājām šoreiz bija svešas zemes smiltis, svelmainajā Dienvidvācijas saulē un vējā plivojošie nacionālie karogi, visās

iespējamās krāsās mirdzošie tautas tērpi un dziedātāju lepni paceltās galvas rādīja, ka liktenim pamestie trimdinieki joprojām acu priekšā tur mūžīgās Latvijas tēlu un ka to tiem nespēs atņemt nedz ienaidnieki, nedz skauģi, — 1968. gadā izdotajā Dziesmu svētku vēstures grāmatā raksta V. Bērzkalns, atceroties 1946. gada dziesmu dienas gājienu Fišbahā pie Nirnbergas.

1947. gadā notiek pirmie trimdas dziesmu svētki Eslingenē pie Štutgartes, kuros piedalās 24 kori ar apmēram 1000 dziedātājiem (25.V), bet 1948. gadā — I Vispārējo latviešu Dziesmu svētku 75 gadu atceres svinības Fišbahā (27.VI) un Lībekā (25.VII). 1948. gada dziesmu dienas sagatavošana norit J. Vītola vadībā, bet pašus svētkus profesors vairs nepieredz.

Kopumā trijos pēckara gados Vācijā un Austrijā notikuši vismaz 13 latviešu kopkoru sarīkojumi. Šo svētku redzamākie virsdiriģenti ir Ā. Ābele, J. Austrums, P. Banders, T. Ilstere, A. Kalnājs, H. Lindemanis, H. Pavasars, E. Ramats, J. Ūdris, F. Valdmanis, R. Zuika.

Kad skaistākās dziesmas izskanējušas, kad svētku ugunis izdzisušas, kad grezno tērpu vietā uzvilktas darba drēbes, pašķirstiet šīs lapas, un jums uzausīs mirkļi kā latvisks brīnums svešā zemē, svešos vējos.

Glabājiet tos! Kanādas mežos, Austrālijas ganībās, Brazīlijas plantācijās, Savienoto Valstu fabrikās tie sauks jūs reiz mājās dziedāt: Dievs, svētī Latviju! (J. Poruks. Ievadvārdi fotoalbumiņam — Fišbahas 1948. gada dziesmu dienas dokumentējumam)

4.2. Dziesmu dienas Anglijā

Ar **1949. gadu** sākas dziesmu dienas Anglijā. Pa lielākajai daļai tās tiek organizētas kā *dviņu sarīkojumi*, vienu programmu nodziedot divās dažādās Anglijas pilsētās. Pirmās dziesmu dienas notiek Londonā, bet to atskaņu koncerts — Līdsā. Otrās (1950) izskan Lesterā, atskaņu sarīkojums — Londonā, Trešās (1951) — Londonā, ar atskaņu koncertiem Lesterā un Bredfordā. Pēdējās — Devītās — notikušas 1975. gadā Lesterā. Kopumā — 17 sarīkojumi.

Anglijas latviešu kopkora priekšā ir stājušies V. Baštiks, H. Pavasars, A. Pommers, A. Purvs, D. Vītols, R. Zuika un citi diriģenti. Trešajās dziesmu dienās Londonā par virsdiriģentu no Stokholmas aicināts arī T. Reiters. Tomēr īpaši lieli nopelni Anglijas svētku rīkošanā ir komponistam un diriģentam A. Jērumam — viņš bijis visu sarīkojumu galvenais iedvesmotājs, organizators un virsdiriģents.

Celies, dziesma — esi stiprinātāja pagurušam, neticīgam un tam, kam svešs kārdinātājs piestājies! Ar mātes muti stāsti bērnam, kas šūpulī Latviju atstājis, par zemi, kurā saulīte tek pa zemes virsu, kurā bārenītes asaras maksā zelta gabalu un kas prot saviem karavīriem celt tādas mūža atdusas vietas, kā nekur pasaulē. (A. Jērums. Anglijas I dziesmu dienu *Vadoņa* ievadraksts, 1949)

4.3. Austrālijas Latviešu kultūras dienas

Ar **1951. gadu** savu gaitu uzsāk Austrālijas Latviešu kultūras dienas (KD), kas notiek ikvasaras brīvdienās, Ziemassvētku un Jaungada periodā. Šī kontinenta sarīkojumu īpatnība ir to rotējošais raksturs — tās katru gadu tiek sarīkotas citā Austrālijas pilsētā. Pirmajos gados latviešu KD rotē pa apli Sidneja (Pirmās, 1951) — Melburna (Otrās, 1952) — Adelaida (Trešās, 1953) — Brisbena (Ceturtās, 1954). Vēlāk pievienojas vēl citas pilsētas — Pērta (no 1964), Kanbera (no 1982), pat Kraistčērča Jaunzēlandē (16. KD, 1967), Lonsestona Tasmanijas salā (34. KD, 1984).

Nedēļu ilgajos Austrālijas latviešu saietos notiek rakstnieku, teātra, mākslas izstāžu, tautasdeju un citas dienas. Obligāts ir kopkora koncerts. Līdz ar to Austrālijas latviešu svētki principā ne ar ko neatšķiras no Eiropas un Amerikas dziesmu dienām un svētkiem, kaut arī dziedātāju skaits mērāms stipri mazākos skaitļos. Tikai ar dažiem izņēmumiem Austrālijas latviešu KD notikušas ik gadus.

Pār Austrālijas latviešu 28. kultūras dienām mirdz sudrabotā stopa sakta. Tāpat kā senā latviete lepojās ar savu sudrabu, spraustu svētku

rotā, tā mēs esam lepni, kā nu jau divdesmit astoto reizi, uzsēguši latviskā mantojuma grezno villaini, varam apliecināt savu likteņkopību ar mūsu tautas locekļiem visā plašajā pasaulē. Mēs esam lepni, ka piederam šai mazajai, sīkstajai tautai, kura cauri gadu tūkstošiem un daudziem nebrīvības posmiem saglabājusi mūsu dziesmu, deju un rakstu bagātību, kura mums ļauj nostāties līdzās jebkurai citai kultūras tautai. Tā atzīst M. Biezaite, 28. KD rīcības komitejas priekšsēde. Kopā ar Ē. Biezaiti viņa kopš 1960. gadā Adelaidā strādājusi pie unikālas bibliotēkas — Mūzikas krātuves — veidošanas. Šie materiāli — latviešu skaņražu notis, grāmatas par mūziku, unikāli rokraksti, kā arī nepārskatāmi plašs periodikas klāsts — tagad ir pārvesti uz Latviju.

Virsdiriģentu pulkā bijuši V. Bendrups, R. Brože, E. Kariks, M. Krišjāne-Vīgnere, A. Kronīte, E. Māršaus, Ē. Ozoliņš, Z. Ritere, V. Rullis, K. Svenne un vēl daudzi citi. Turklāt zīmīgi, ka jau kopš 80. gadu vidus Austrālijas latviešu KD koncertos arvien biežāk tiek iekļautas Latvijā dzīvojošo autoru kompozīcijas. Bet kopš 39. KD (Melburnā, 1989), kad par virsdiriģentu uzaicināts K. Beinerts ar jauniešu kori *Varavīksne* un viesu vidū ir arī komponists Z. Liepiņš un Latvijas koklētāju ansamblis *Rāmava*, šajos sarīkojumos turpmāk vienmēr tiek ielūgti Latvijas viesi — kori un diriģenti (V. Timmermane, J. Vaivods, E. Verro), solisti (A. Bigača, D. Krenberga, I. Pētersons, S. Raja, N. Šnē), komponisti (P. Plakidis u.c.).

4. 4. Kanādas latviešu dziesmu svētku kustība

Ar **1952. gada** dziesmu dienu un **1953. gada** Pirmajiem dziesmu svētkiem, sākas Kanādas latviešu dziesmu svētku kustība. Visi svētki notikuši Kanādas latviešu centrā Toronto pilsētā ik pa četriem vai pieciem gadiem: I — 1953, II — 1957, III — 1961, IV — 1965, V — 1970, VI — 1976, VII — 1981, VIII — 1986, IX — 1991, X — 1996. Pagaidām pēdējie — Vienpadsmitie dziesmu svētki — izskanēja 2000. gadā. Pasākumu organizācijā aktīvi bijuši T. Ķeniņš, J. Cīrulis, J. Norvilis, I. Sakss. Līdz mūsdienām — A. Purvs.

Lūk, kā par A. Purvu, vismaz jau divdesmit dziesmu svētku virsdiriģentu (novadu svētkus un dziesmu dienas nemaz nerēķinot), raksta T. Ķeniņš 1981. gadā: *Dažkārt mīlu pazoboties par kollēģām, bet, ja Arvīdu Purvu esmu iekrustījis par mūsu* superdiriģentu *svešumā, tad vērtēju to nopietni. Kam gan skaidrāks žests, mērķtiecīgākas nianses, krāšņāks atskaņojums nekā viņam? A. Purvs ir kļuvis par sava veida stūrakmeni mūsu kopkoru koncertu mākslinieciskajai sirdsapziņai.*

Līdz ar 90. gadiem Toronto svētkos aktīva sadarbība veidojusies ar Latvijas mūziķiem, tai skaitā I. Arni, P. Kveldi, E. Račevski, J. Kļaviņu, vairākiem Latvijas koriem — svētku viesiem. Desmitajos svētkos Kanādā (1996), piem., piedalās vairākas Latvijas deju kopas, diriģentu koris I. Kokara vadībā, Latvijas apvienotais koklētāju ansamblis, pianists V. Zilberts. Koklētājas spēlē V. Salaka apdares. Deju lieluzvedumā pavadījumus atskaņo *Iļģi*, garīgajā koncertā skan arī P. Dambja un P. Vaska ērģeļdarbi, kopkoncerta kantātēs — J. Vītola *Dziesma* un Jurjānu Andreja *Tēvijai* — solo dzied I. Kalna, kopkora programmā ietvertas arī I. Arnes, S. Mences, R. Jermaka dziesmas. Savukārt Vienpadsmitajos svētkos (2000) daudzo Latvijas viesu vidū ir J. Zirnis un viņa vadītais sk. *Ausma*, dziedones D. Kalniņa, E. Zālīte, mežradznieks A. Klišāns, čelliste A. Rugēvica un citi teicami mūziķi.

4.5. Amerikas latviešu Vispārējie dziesmu svētki

Ar **1953. gadu** Amerikas kontinenta latviešu sarīkojumiem pievienojas ASV latviešu Vispārējie dziesmu svētki (ik pa pieciem gadiem). Pirmie notiek Čikāgā. Kora koncerts, dziedātājus un klausītājus kopā ņemot, pulcē turpat 6500 cilvēku un kļūst par latviešu pirmo tik plašo kopā nākšanu pēc dziesmu dienām Vācijā.

Čikāgas lielvecākais M. H. Kenlijs, kas ir arī Pirmo ASV latviešu dziesmu svētku Goda prezidija loceklis, īpašā proklamācijā izsludina 31. maiju par latviešu dienu Čikāgā, līdz ar to latviešus oficiāli atzīdams par jaunu nacionālu grupu, kas

šīs pasaules mēroga lielpilsētas iedzīvotāju sarakstos agrāk vēl neeksistēja.

Tālāk nostabilizējas piecu gadu starplaika cikls: ASV II Vispārējie dzsv. notiek Ņujorkā (1958), III, IV un V — Klīvlendā (1963, 1968, 1973). Nākamo svētku lokā iekļaujas arī Bostona (VI — 1978), Milvoki (VII — 1983), Indianapole (VIII — 1988). Filadelfijā plānotie Devītie svētki nenotiek, Desmitie notiek Klīvlendā (1997), Vienpadsmitie — Čikāgā (2002). Virsdiriģentu pulkā — Ā. Ābele, E. Brusubārda II, E. Brusubārda III, I. Gūtberga, A. Jansons, A. Kalnājs, J. Kalniņš, V. Maksiņa, I. Mežaraups, J. Norvilis, V. Ozoliņš, A. Purvs, L. Ritmane, B. Skulte, R. Zuika un citi.

ASV X Vispārējo dzsv. kopkorī skan I. Arnes *Turiet savu zemi ciet*, M. Brauna *Saule, Pērkons, Daugava*, R. Paula *Pacel galvu, baltā māt'*. Tāpat kā Latvijā. Deju muzikālā pavadījuma lielāko daļu ir iespēlējuši Latvijas mūziķi — Daugavpils kapela *Rakari* Ē. Dauguļa vadībā un Talsu rajona Pastendes kapela J. Lasenberga vadībā. Arī garīgajā koncertā — virkne Latvijas autoru darbu. Savukārt ASV XI dzsv. kuplina diriģenta M. Sirmā vadītais koris *Kamēr*...

4.6. ASV Rietumkrasta latviešu dziesmu svētki

1955. gadā ASV Vidienes novada dziesmu svētki (Milvoki) īstu turpinājumu negūst, toties raženi sakuplo **1962. gadā** Sietlā aizsāktie ASV Rietumkrasta latviešu dziesmu svētki.

Rietumkrasta koros ne mazums tādu dziedātāju, kas savas korista gaitas sākuši jau neatkarīgās Latvijas laikā — T. Reitera, L. Vīgnera un citu slavenu diriģentu vadībā. Viens no kora *Dzimtenes Atbalss* dziedātājiem piedalījies pat jau Piektajos Dziesmu svētkos Rīgā, bet kāda no koristēm savukārt lepojas ar 117 gadu veciem tautastērpa brunčiem.

Rietumkrasta svētki notiek ik pa diviem vai trim gadiem. Tie sarīkoti Sietlā (I—1962, VI — 1975, XII—1992), Portlendā (II—1965, IX—1982), Sanfrancisko (III—1967, VIII—1979,

XIV—2003), Losandželosā (IV—1970, VII—1977, XI—1989, XIII—1999), Vankūverā (V—1972, X—1985).

Šo sarīkojumu dedzīgāko organizētāju priekšpulkā ir Ritmaņu ģimenes pārstāvji — dzejnieks, mediķis un sabiedriskais darbinieks Andris Ritmanis, viņa meitas — komponistes un diriģentes — Brigita un Lolita Ritmanes. Pirmo drošo sadarbības un saprašanās tiltu starp ASV Rietumkrasta un Latvijas latviešiem ceļ I. Kokars un viņa vadītais *Ave sol*, piedaloties Rietumkrasta XI dzsv. (1989).

4.7. Eiropas latviešu dziesmu svētki

Tiek teikts, ka ar dziesmām vien mēs Latviju neatgūsim. Tas tiesa, bet bez dziesmām vēl mazāk cerību to atgūt. Dziesma kā katra kultūras vērtība ir dzīva gara liecinājums. Un tikai tā tauta, kas dzīva savā mākslā, mūzikā, rakstniecībā un zinātnē, var cerēt pastāvēt šai laikmetā, kurā raķetes un kodolieroči tomēr neizšķir visu. Lai šie dziesmu svētki vēl stiprāku sakaļ mūsu gribu ar savām dziesmām, ar darbu, ar sirdīm, ar cīņas gatavību vērt vārtus uz brīvu Latvijas valsti! (J. Andrups. Eiropas latviešu IV dziesmu svētku *Vadonis*, 1977)

Ar **1964. gadu** sākas Eiropas latviešu dziesmu svētki. Pirmie kā A. Jēruma idejas īstenojums notiek Hamburgā (*Dieļu dziesmu dienas 100 gadu aizzīmē*), Otrie — Hannoverē (Latvijas valsts proklamēšanas 50 gadu atcerē; 1968), Trešie — Ķelnē (Latviešu dziesmu svētku un Latvijas himnas simtgadei; 1973), Ceturtie — Londonā (1977), Piektie — Līdsā, Vidusanglijā (1982). Pagaidām pēdējie — Sestie — tiek sasaukti Helsingborgā, Zviedrijā (1989). To ietvaros skan arī I. un R. Kalsonu priekšnesumi; kopkorī iekļaujas Latvijas kori *Juventus* (J. Kļaviņš) un *Lauda* (J. Kokars, U. Kokars).

Eiropas latviešu dziesmu svētku kopkora priekšā stājušies L. Apkalns, Z. Āboliņš, M. Dreimanis, A. Jērums, I. Mežaraups, A. Norītis, M. Opeskins, H. Pavasars, A. Purvs, G. Rulle, I. Šakare, L. Zobens, R. Zuika, kā arī Latvijas diriģenti J. Kļaviņš un J. Kokars.

4.8. Citas aktivitātes

Par tradīciju kļuvušas Amerikas latviešu **baptistu dziesmu dienas**. Tās pārmantotas no 20.–30. gadu Latvijas un pēc kara plaši izvērstas nu jau vairāk kā pussimts regulāros reliģiskās mūzikas kopkoru sarīkojumos. Koncertu darbīgākie virsdiriģenti: E. Baštiks, V. Baštiks (16 gadus vadījis Latviešu baptistu draudžu koru apvienību, rīkojis ikgadējas baptistu dziesmu dienas), E. Ķeris, G. Plostniece (iepriekšējā meita), A. Purvs. Bez tam baptistu draudžu kori vienmēr aktīvi piedalījušies arī Amerikas un Kanādas latviešu Vispārējo dziesmu svētku koncertos. Piem., Sesto svētku laikā Kanādā (1976), Toronto *Yorkminster Park* baptistu baznīcā, garīgajā koncertā dzied luterāņu un baptistu apvienotais koris — ap 300 dziedātāju. Tā sniegumā simf. orķestra un ērģeļu pavadījumā izskan divas kantātes — L. Garūtas *Dievs, Tava zeme deg* (H. Pavasara restaurētajā versijā) un baptistu ražīgākā komponista V. Baštika kantāte *Dievam slava.*

1967. gada vasarā aizsākas **dziesmu dienas Garezerā** — latviešu īpašumā ASV Vidienes apgabalā, Mičiganas pavalstī. Līdz 1999. gadam notikuši 12 sarīkojumi, kuru dvēsele un pastāvīgais diriģents ir bijis R. Zuika. Tajos vienmēr piedalījusies jaunatne — Garezera vasaras vidusskolas audzēkņi, pie vārda tikuši jaunie kordiriģenti. Te ielīgoti Jāņi, plūktas jāņuzāles, papildināta latviskā izglītība, izzināta savas tautas vēsture.

Par patstāvīgu atzaru ir izveidojušies **Latviešu jaunatnes dziesmu svētki** Kanādā un ASV. Pirmie izskan Monreālā (1975), Otrie — Ročesterā (1977), Trešie atkal Monreālā (1979), Ceturtie — Klīvlendā (1982) utt. Līdz mūsdienām šie svētki pulcējuši jaunatni ap 10 reižu.

4.9. Pasaules brīvo latviešu dziesmu dienas

Hronoloģiski visjaunākās un ģeogrāfiskā ziņā Latvijai vistuvāk notikušās ir Pasaules brīvo latviešu (PBL) dziesmu dienas. Pirmās notiek **1979. gadā** Visbijā — Gotlandes salā,

Zviedrijā, kuru no Kurzemes krastiem šķir tikai 140 km. Šo svētku idejas autors un galvenais organizators A. Jērums svētku norisi vairs nepieredz. Otrās notiek Minsterē, Vācijā (1984), Trešās un pagaidām pēdējās (ar nosaukumu *Pasaules brīvo latviešu Trešās dziesmu dienas un kultūras svētki*) notiek turpat, Minsterē (1988).

Kopkora priekšā šo dziesmu dienu sarīkojumos stājušies kopumā 12 virsdiriģenti. Trešo dziesmu dienu virsdiriģenti pārstāv piecas zemes: Z. Āboliņš — Angliju, I. Mežaraups — ASV, M. Opeskins — Vāciju, A. Purvs — Kanādu un G. Rulle — Zviedriju.

Īpašu uzdevumu Trešajos svētkos sev izvirzījuši uzveduma *Raibie cimdi* rīkotāji: daudzināt autentisko, neapdarināto tautasdziesmu un sasniegt līdz šim nedz trimdā, nedz Latvijā nesasniegto, proti, lieluzvedumu, kurā v i s i dalībnieki būtu tērpušies pilnīgos un pareizos mūsu tautas goda tērpos. Atsaucība ir ļoti liela — uzvedumā piedalās sešas folkloras kopas un sešas deju kopas no dažādām Eiropas zemēm, kā arī no ASV un Austrālijas.

4.10. Ar ko ārpus Latvijas notikušie svētki atšķiras no Latvijas Dziesmu svētkiem?

• Ar svētku programmu dažādību (literātu saieti, dažādu mākslas žanru izstādes, teātra izrādes, estrādes koncerti, kamermūzikas koncerti, jauno mūziķu koncerti, bērnu rīti u.tml.) — īpaši Austrālijas KD, ASV un Kanādas dziesmu svētkos.

Muzikālā ziņā, piem., Kanādas VI dzsv. (1976) ir bagātāki nekā jebkuri agrākie — ar deviņiem koncertiem. Nopietna rakstura muzikālos sarīkojumus — atklāšanas, simf. mūzikas, kamermūzikas, garīgās mūzikas, jauno mākslinieku, skolēnu un kopkora koncertus — papildina populārās mūzikas vakari, kuros piedalās Portlendas jauniešu ansamblis *Dzintars* un *Trīs no Pārdaugavas*. Tam visam pievienojas dejotāju sarīkojumi: jaundeju skate, tautas deju sacensība, tautas deju lieluzvedums,

Austrālijas ansambļa *Saules josta* programma, kā arī vēl citu žanru pasākumi.

• Ar speciāliem latviešu simfoniskajiem un vokāli simfoniskajiem koncertiem. Tie īpaši saturīgi bijuši, piem., Eiropas latviešu III dziesmu svētkos.

Trimdai bija jābūt ne vien Latvijas neatkarības laika mantojuma glabātājai un deldētājai, bet arī jaunradītājai, kas šo mantojumu vairo un ceļ uz tā nākamās Latvijas metus. (J. Andrups. Eiropas IV dzsv. *Vadonis*, 1977)

• Ar īpašiem jaundarbu koncertiem, kad pirmatskaņojumos dzirdami speciāli attiecīgajiem svētkiem pasūtītie vai aizklātos konkursos godalgotie kamerdarbi.

Lielu atsaucību, piem., gūst Kanādas Latviešu dziesmu svētku biedrības izsludinātais dziesmu konkurss pirms Kanādas IV dzsv. (1965). Tajā piedalās 12 komponisti: no Anglijas (2), ASV (7), Argentīnas (1), Kanādas (2), iesūtot 39 darbus. Ne velti šajos svētkos ir pat d i v i jaundarbu koncerti — vokālais un instrumentālais.

• Ar poligrāfiski lieliskiem bukletiem un pat svētku avīzēm (piem., PBL I dziesmu dienā Gotlandē); ar operatīvi izdotiem un jau svētku dienās nopērkamiem koncertu dokumentējumiem (skaņuplates, audiokasetes, tagad arī CD un videofilmas).

• Ar reliģiska satura dziesmām un vokāli instrumentāliem skaņdarbiem, arī ar atsevišķiem reliģiskās mūzikas koncertiem (it sevišķi visos Kanādas, ASV, kā arī Rietumkrasta svētkos). *Šo dziesmu svētku garīgā koncerta programma sastādīta ar mērķi kaut izvilkumu veidā parādīt lielas formas garīgus skaņdarbus, kas radušies pēdējos 10 gados, kā arī sniegt dažas veco meistaru reti atskaņotas kompozīcijas. [..] latviešu garīgā dziesma nav tik nabadzīga, kā dažreiz, garīgu koncertu programmas un aprakstus lasot, varētu likties.* (A. Purvs par Kanādas IV dzsv., 1965)

• Ar absolūtu latviešu nacionālās mūzikas repertuāru.

• Ar LPSR dziesmu svētku programmās nepārstāvētiem, padomju zemē aizliegtiem komponistiem, kuri bija

uzdrošinājušies aizbraukt no Latvijas vai pamanījušies piedzimt Brīvajā pasaulē.

Literatūra:

V. Bērzkalns. Latviešu Dziesmu svētki trimdā. 1946–1965. — ASV, 1968.

Periodiskie rakstu krājumi *Latvju Mūzika* Nr. 1–28. — ASV, 1968–2000.

Latviešu Kultūras Dienas Austrālijā. I daļa (1951–1970)/ redaktors V. Dulmanis. — Melburna, 1971; II daļa (1971–1990)/ autore M. Biezaite. — Adelaida, 1996.

I. Grauzdiņa, A. Poruks. Taisīšu tiltu pār plašu jūru. — Rīga, 1998.

O. Cakars. Teici to Kungu/ Amerikas Latviešu baptistu apvienības 50 gadu jubilejas grāmata. — Rīga, 2000.

4.11. Latviešu mūzikas tradīciju turpinātāji trimdā — komponisti un diriģenti

Lūk, skaņraži, kuru dziesmas dziedātas un skaņdarbi spēlēti trimdas dziesmu svētkos, bet kuru vārdus Latvijā centās nepieminēt un kuru daiļradei bija *tabu* zīmogs līdz pat 20. gs. 80. gadu beigām. Šeit šo komponistu vārdi ir sarindoti alfabēta secībā, pasvītrotie reizē ir bijuši arī trimdas dziesmu dienu un dziesmu svētku virsdiriģenti:

Ādolfs Ābele, Ilze Akerberga, Mārtiņš Aldiņš, Pēteris Aldiņš, Dace Aperāne, Longīns Apkalns, Eduards Baštiks, Viktors Baštiks, Haralds Berino, Valentīns Bērzkalns, Ruta Brože, Jānis Cīrulis, Volfgangs Dārziņš, Alfrēds Feils, Eižens Freimanis, Ērika Freimane, Guntars Gedulis, Velta Delle-Grāvīte, Tikla Ilstere, Andrejs Jansons, Alberts Jērums, Pāvils Johansons, Arnolds Kalnājs, Jānis Kalniņš, Māris Kristapsons, Anita Kuprisa, Tālivaldis Ķeniņš, Knuts Lesiņš, Kārlis Līdaks, Kārlis Lietiņš, Imants Mežaraups, Jānis Norvilis, Aleksandrs Okolo-Kulaks, Harijs Ore, Ēriks Ozoliņš, Valdemārs Ozoliņš, Helmers Pavasars, Gundaris Pone, Jēkabs Poruks, Arvīds Purvs, Imants Ramiņš, Brigita Ritmane, Lolita Ritmane, Imants Sakss, Bruno Skulte, Rihards Skulte, Leonīds Slaucītājs, Eduards Šēnfelds, Arnolds Šturms, Andris Vītoliņš.

Minami arī vēl citi ievērojami trimdas svētku diriģenti. Šajā rindojumā ar zvaigznīti [*] apzīmēti tie mūziķi, kuri kopš 1990. gada bijuši arī Vispārējo Dziesmu svētku virsdiriģenti Rīgā:

Ziedonis Āboliņš, Vija Adamoviča, Brigita Alka, Jānis Austrums, Pēteris Banders, Jānis Barušs, Jānis Beloglāzovs, Viktors Bendrups*, Arvīds Berķis, Aija Brugmane, Ernests Brusubārda (II), Ernests Brusubārda (III)*, Daira Cilne*, Monika Daukste-Strautniece, Manzars Dreimanis, Pēteris Galiņš, Ingrīda Gūtberga, Edgars Kariks, Meta Krišjāne-Vīgnere, Astra Kronīte*, Ernests Ķeris, Haralds Lindemanis, Vizma Maksiņa*, Fanija Matīsa, Arvids Norītis, Marks Opeskins*, Gunta Plostniece, Andrejs Pommers, Īrisa Purene, Eduards Ramats, Zane Ritere, Gaida Rulle, Voldemārs Rullis, Haralds Rutups, Kaspars Svenne, Jānis Ūdris, Māra Vārpa, Daumants Vītols, Lilija Zobens*, Roberts Zuika* un daudzi citi (kopskaitā ap 150).

4.12. Trimdas dziesmu svētku un dziesmu dienu virsdiriģentu īsbiogrāfijas

Ādolfs Ābele

(1889.24.I Valkas apr. Blomes pag. / 1967.2.VIII Kalamazū, ASV)

Komponists, diriģents, ērģelnieks — viena no latviešu mūzikas kultūras spilgtākajām personībām. Pēterburgas konservatorijā ieguvis ērģelnieka (1914) un komponista (1915) izglītību. Pirmā pasaules kara laikā — 4. Vidzemes latviešu strēlnieku pulka kapelmeistars. Liepājas TK dibinātājs un direktors, Sv. Annas bazn. ērģelnieks (1920–24). LK mūzikas teorētisko priekšmetu docētājs, Kara kapelmeistaru klases vadītājs (1924–44). LU koris *Dziesmuvara* Ā. Ābeles vadībā (1927–44) kļūst par izcilu Latvijas amatierkori, kura sniegums augstu vērtēts arī ārvalstīs.

Bēgļu gaitās Bavārijā vada Ambergas, Hersbrukas latviešu korus (1945). Virsdiriģents 1946. gada Fišbahas, Ansbahas, Eihštetes, Augsburgas dzd., 1947. gada Eslingenes dzsv., 1948. gada Fišbahas dzd. No 1950. gada Kalamazū, ASV.

Latviešu ev.-lut. draudžu ērģelnieks, koru vadītājs. Goda virsdiriģents ASV I (1953), virsdiriģents ASV II (1958) dzsv. Žūrijas loceklis jaundarbu konkursos, ALA KF valdes loceklis. Trimdas Tautas balva (1949), ALA KF prēmija (1955). Skaņdarbi simf. orķestrim, kora un solodziesmas, kamermūzika.

Ziedonis Āboliņš

(1926.21.III Tukuma apr. Dzirciema pag. *Bungšās*)

Kordiriģents un būvinženieris, rosīgs muzikāli sabiedrisks darbinieks. Nometņu laikā Vācijā dziedājis Ā. Ābeles korī. 1947. gadā izceļo uz Lielbritāniju. Muzikālo izglītību iegūst Londonas univ. Mūzikas fakultātē. Ilggadējs A. Jēruma palīgs, Londonas latviešu jk. diriģents. Nodibina Londonas koklētāju grupu, vada Koventrijas kori. Virsdiriģents Anglijas IX (1975) dzd., Eiropas V (1982) dzsv., PBL I (1979) un PBL III (1987) dzd. Nodibina *Straumēnu* jk. (1987), kas piedalījies arī XXI (1993) un XXII (1998) sv. Rīgā.

Vija Adamoviča

(dz. Zariņa, 1941.15.VIII Rīgā)

Grafiķe un mūziķe. Sinsinati univ. Ohaio, ASV, studējusi komerciālo mākslu un vijoļspēli. Diriģēšanu mācījusies Sanhosē (*San Jose*) Valsts univ., papildinājusies Zalcburgā. 1978. gadā pārņem Ziemeļkalifornijas kora vadību. Virsdiriģente visos Rietumkrasta dzsv., sākot ar VIII (1979).

Brigita Alka

(dz. Dobele, 1942.19.III Liepājā)

Diriģente, dziedātāja, mūzikas pedagoģe. Mācījusies Toronto konservatorijā klavieru un alta spēli, beigusi Ontario pedagoģisko koledžu. No 1978. gada Toronto Sv. Jāņa draudzes vokālā ansambļa, no 1988. gada arī vīru vokālā ansambļa *Straume* vadītāja. Piedalās Amerikas kora diriģentu apvienības darbā, ir mācījusi mūziku latviešu jaunatnes nometnēs. Virsdiriģente Kanādas IX–XI (1991, 1996, 2000) dzsv.

Longīns Apkalns

(1923.17.XII Rīgā / 1999.30.III Hēfelhofā, Vācijā; urna apbedīta Cēsīs 1999.11.V)

Komponists, dziedātājs, diriģents, publicists, sabiedrisks darbinieks. Mūzikas studijas sācis Rīgas TK. No 1944. gada Vācijā. Mācījies kompozīciju pie J. Vītola (1945–47), dziedāšanu un kompozīciju Detmoldas Mūzikas akadēmijā (no 1946). No 1950. gada solists Osnabrikas operā, Detmoldas operā, Vācijas radiofonā. No 1965. gada vada Minsteres latviešu kori. Virsdiriģents un mūzikas daļas vadītājs Eiropas II (1968) dzsv. Virsdiriģents Amerikas Jaunatnes II (1977) dzsv. un PBL I (1979) dzd. Komponējis simf. mūziku (t.sk. 6 simfonijas), kantātes un oratorijas, solodziesmu ciklus, kordziesmas, kamerdarbus. Periodiskā rakstu krājuma *Latvju Mūzika*, Šveices institūta *Anthropos* līdzstrādnieks. Publicējis grāmatu *Lettische Musik* (*Wiesbaden*, 1977). PBLA KF prēmija (1978).

Jānis Austrums

(1912.26.II Rīgas apr. Jumpravas pag.)

Absolvējis Rīgas skolotāju institūtu (1935). Jau mācību gados vadījis audzēkņu kori, pūtēju kvartetu. Uzsāk skolotāja gaitas Lielvārdē, kur izveido pagasta jk., aizsargu dubultkvartetu. No 1944. gada Vācijā. Eslingenes latviešu kora diriģents (1947), dubultkvarteta *Tēvija* dalībnieks. Virsdiriģents Eslingenes dzsv. (1947), Rotveiles (1948) dzd. Pēc pārcelšanās uz ASV Masačūsetā vada Amerikas latviešu tautiskās savienības jk., arī sk. Ilgāk par gadsimta ceturksni diriģē paša dibināto (1955) Bostonas latviešu jk. *Līga*. Virsdiriģents ASV VI (1978) dzsv.

Pēteris Banders

(1906.4.XII Jēkabpils apr. Elkšņu pag. *Mežgālē* / 1962.2.V Detroitā, ASV).

LK trombona klases absolvents (1933). Vadījis 4. Valmieras kājnieku pulka orķestri, Vācijā — Vircburgas centrālās

nometnes kori (1946). Virsdiriģents Eslingenes (1947) dzsv. un Fišbahas (1948) dzd. ASV vadījis Detroitas latviešu kori (1952–62).

Jānis Barušs

(1921.18.VIII Madonā / 1984.11.XI Toronto, Kanādā)

Rīgā mācījies dziedāšanu un klavierspēli. Vesterburā, Vācijā vadījis karagūstekņu nometnes dubultkvartetu *Daugava*, Anglijā Līdsas vk. *Daugava*, Kanādā Toronto vk. *Viesturs* (no 1958), Toronto ev.-lut. Sv. Jāņa draudzes kori (1958–76). Virsdiriģents Kanādas VI (1976) dzsv. Komponējis kora un solodziesmas.

Viktors Baštiks

(1912.3.II Liepājas apr. Pērkones pag. *Skatrās* / 2001.31.X Filadelfijā, ASV)

Liepājā mācījies čella, ērģeļu spēli; kompozīciju studējis LK J. Vītola klasē (1939–44). Baptistu draudžu koru diriģents Jelgavā un Rīgā (1940–44). Bavārijā, Ingolštates nometnē dibina kori (1946). Pēc pārcelšanās uz Lielbritāniju Korbijā vada *Zuikas vk.* (1947–50) un Korbijas angļu kori. Virsdiriģents Anglijas I (1949) un II (1950) dzd. No 1952. gada ASV. Aktīvi darbojas Amerikas latviešu baptistu Koru apvienībā, ir tās priekšnieks (1970–86). Vada Filadelfijas latviešu baptistu draudzes kori (1953–89). Bijis diriģents baptistu draudžu apmēram 40 dzd. Sakārtojis vairākus garīgu dziesmu krājumus, tulkojis ap 100 dziesmu tekstus. Komponējis galvenokārt reliģiska satura darbus, tostarp 30 kantātes, kora, solodziesmas, arī tdz. apd., instrumentālmūziku. LKS biedrs (1991). PBLA KF prēmija (1980), Krišjāņa Barona prēmija (1989).

Jānis Beloglāzovs

(arī Beloglazovs; 1955.21.VI Toronto, Kanādā)

Diriģents, pianists, pedagogs. Izglītību ieguvis Otavas univ., Toronto Karaliskajā konservatorijā, Toronto Jorkas univ.

Vada Otavas latviešu kori, jauniešu kori, diriģē vk. *Junda* Otavas kolektīvu, Toronto kori *Daina* un Kristīgās jaunatnes kori *Gaismas rīts* (1976). *2x2* nometnes mūzikas nozares vadītājs, lektors. Virsdiriģents Amerikas latviešu Jaunatnes I (1975) un III (1979) dzsv., Kanādas VII (1981) un VIII (1986 — vadījis jauniešu kopkori) dzsv. Rakstījis tdz. apd. korim.

Viktors Bendrups

(1925.14.VI Jelgavā)

Mācījies Jelgavas skolotāju institūtā un Jelgavas TK. Otrā pasaules kara laikā iesaukts latviešu leģionā, nonācis Dānijā. Izceļojis uz Austrāliju 1949. gadā. Melburnas augstskolā iegūst inženiera izglītību, strādā šajā nozarē un līdztekus tam dzied operas korī, mācās operas skolā. Melburnas ev.-lut. draudzes jauniešu kora (1954–59), vk. *Kokle* vadītājs (no 1957). Kopš 1959. gada Melburnas Latviešu biedrības jk. *Rota* diriģents, latviešu mūzikas dzīves aktīvs organizators. PBLA KF Atzinības raksts (1984). Virsdiriģents daudzās Austrālijas latviešu KD, PBL I (1979) dzd., Kanādas VIII (1986) dzsv., kā arī XX (1990) sv. Latvijā.

Arvīds Berķis

(1906.16.III Bauskas apr. Panemunes pag. / 1974.30.VI Portlendā, ASV)

LK beidzis mežraga un diriģēšanas klasi (1934). Vadījis 3. Jelgavas kājnieku pulka orķestri, diriģējis simf. orķestra vasaras koncertus, vadījis korus Jelgavā, Rīgā. Trimdā diriģējis Reihenbergas latviešu kori Sudetijā (1944–45), Eslingenes kamerkori *Mana dzimtene* (1945–49). Mācījies vijoļbūvi. No 1949. gada ASV, Portlendā. 1950. gadā nodibina, līdz mūža beigām vada Portlendas latviešu kori, diriģē Portlendas simf. orķestri. Rietumkrasta latviešu dziesmu svētku padomes loceklis. Virsdiriģents Rietumkrasta II (1965), IV (1970) un V (1972) dzsv.

Ruta Brože

(1953.23.VI Melburnā, Austrālijā)

Muzikālo izglītību ieguvusi Melburnas univ. (1974). Mūzikas skolotāja pilsētas vidusskolās. No 1975. gada Melburnas Latviešu biedrības jk. *Rota* un sk. diriģente. Virsdiriģente vairākās Austrālijas latviešu KD. Komponējusi kordziesmas.

Aija Brugmane

(arī Vintere-Brugmane; 1944.9.V Rīgā)

Studējusi Indiānas univ. (1966), Batlera univ. Indianapolē (1970). Līdzās V. Meļķim kopš 1970. gada ir Indiānas Latviešu biedrības kora diriģente. Vada Indianapoles Daugavas Vanagu apvienības sieviešu ansambli *IDVASA* (1971) un klavieru studiju, māca dziedāšanu, strādā ar Garezera vasaras vidusskolas kori (1990). Virsdiriģente vairākās Garezera dzd. un ASV dzsv., sākot ar VIII (1988).

Ernests Brusubārda II

(arī Ernests Brusubārdis II; 1941.8.XI Rīgā)

1944. gadā emigrējis uz Vāciju, vēlāk — ASV. Studējis Viskonsinas konservatorijā. 1961. gadā pārņem tēva Ernesta Brusubārdas (1880–1968, ASV) jau Rīgā dibinātā (1931) un ASV atjaunotā (1952) *Brusubārdas kora* vadību. Mūzikas nod. vadītājs Milvoku univ. mūzikas koledžā. Dibina *Brusubārdas kora* jauniešu ansambli. ASV Latviešu koru apvienības valdes priekšsēdis (1973). Diriģents Garezera dzd., Daugavas Vanagu dienās Milvokos. Virsdiriģents Rietumkrasta IV–VII (1970, 1972, 1975, 1977), ASV V–VIII (1973, 1978, 1983, 1988), Kanādas VI (1976) un VIII (1986) dzsv. ASV VII Vispārējo latviešu dzsv. rīcības komitejas loceklis.

Ernests Brusubārda III

(arī Ernests Brusubārdis III; 1963.17.IV Milvokos, ASV)

Sākotnējo muzikālo izglītību guvis tēva — Ernesta Brusubārdas II — vadībā. Studējis Viskonsinas konservatorijā

un univ. kompozīciju, klavierspēli, dziedāšanu, diriģēšanu. ASV VII (1983) visp. dzsv. veiksmīgi piedalījies oriģināldziesmu konkursā, kā arī saņēmis PBLA KF Atzinības rakstu par tautasdeju lieluzveduma muzikālo vadību. Kopš 1984. gada vada Milvoku Daugavas Vanagu vk., Daugavas Vanadžu sieviešu dubultkvartetu, apvienoto *Brusubārdas kori* un kori *Dzimtene*, kā arī *Brusubārdas ansambli*. Diriģē arī amerikāņu korus, ir simf. orķestra diriģenta palīgs, operas kora vadītājs Viskonsinas univ. (1986). 1990. gadā Latvijā viesojās kā viens no ASV vk. *Kalējs* diriģentiem. Bijis virsdiriģents vairākās Garezera dzd., ASV X (1997) un XI (2002) dzsv., Kanādas IX (1991) un X (1996) dzsv., kā arī XXI (1993) sv. Latvijā.

Daira Cilne

(dz. Andersone, 1944.23.VI Rīgā)

Kalifornijas univ. Losandželosā studējusi mūziku un filoloģiju. Strādājusi par ērģelnieci, koncertmeistari, kokļu un vokālo ansambļu vadītāju, Losandželosas sk. (1969–70) un jk. (kopš 1971) diriģenti. 1977. gadā dibina ansambli *Solaris*, kas uzstājas gan patstāvīgos koncertos, gan piedalās dzsv. pasākumos. Lektore, mūzikas nodarbību vadītāja *2x2*, *3x3* nometnēs ASV, Latvijā, Venecuēlā. Diriģente draudžu dienās Garezerā un Katskiļos, Ņujorkā. Virsdiriģente ASV VII (1983) un XI (2002) dzsv., visos Rietumkrasta latviešu dzsv., sākot ar VI (1975), kā arī XX (1990) sv. Latvijā. Rietumkrasta XIV (2003) dzsv. Sanfrancisko arī Mūzikas nozares vadītāja.

Jānis Cīrulis

(1897.31.XII Umurgā / 1962.13.II Toronto, Kanādā)

LK studējis vijoļspēli un kompozīciju. Strādājis V.Olava komercskolā, Rīgas TK, Rīgas (1936–37) un Cēsu (1938–40) skolotāju institūtā. Darbojies kā mūzikas kritiķis (no 1922). Vadījis Latvijas Nacionālās jaunatnes savienības kori (1923), bijis novadu dzsv. diriģents (1936). Trimdā Vācijā izveido Detmoldas jk. (1945–46), ir Detmoldas mūzikas koledžas

administrators (1946). Kanādā vada Hamiltonas latviešu biedrības kori (1951–56), vk. *Viesturs* (1955–59), Toronto sieviešu dubultkvartetu *Līga*, jk. *Daina* (1960–62). Virsdiriģents I latviešu dzd. Kanādā (1952), I Kanādas Daugavas Vanagu dienās (1954), Kanādas I–III (1953, 1957, 1961) dzsv. Kanādas latviešu dziesmu svētku biedrības padomes pirmais priekšsēdis (1957–62), žūrijas loceklis jaundarbu konkursos. Muzikāli pievilcīgu kordziesmu, Mūzikas elementārteorijas mācību grāmatas un atmiņu grāmatas *Muzikanta piezīmes* (Toronto, 1961) autors.

Monika Daukste-Strautniece

(1963.27.VII Grandrepidsā, ASV)

Kordiriģente, mūzikas pedagoģe. Dziedājusi R. Zuikas koros Mičiganā. Grandrepidsas jk., Kalamazū vk. diriģente, vadījusi apvienoto vk. *Kalējs*. Darbojas kā viesdiriģente Rietummičiganas Mūzikas akadēmijā. Virsdiriģente vairākās Garezera dzd., Jaunatnes IV (1982) dzsv., Austrālijas latviešu 33. KD (1983) Melburnā, Kanādas XI (2000), ASV XI (2002) dzsv.

Manzars Dreimanis

(1933.5.IV Talsos)

Diriģents un inženieris. Studējis Minsteres univ., Āhenas un Braunšveigas tehniskajās augstskolās. Kopš bērnības mācījies klavieru spēli, dziedājis dažādos koros. Vācijā 1963. gadā dibina un vada Ķelnes latviešu jk., 1976. gadā — vk. No T. Ilsteres 1973. gadā pārņem visu Ķelnes latviešu koru vadību. Virsdiriģents I Vācijas latviešu dzd. (1976), Eiropas IV (1977) dzsv., PBL I (1979) dzd.

Ērika Freimane

(1911.16.XI Liepājā / 1960.26.VI Toronto, Kanādā)

Liepājas TK mācījusies klavierspēli, LK absolvējusi J. Vītola kompozīcijas klasi (1938). Mācījusies arī gleznieciību, apmeklējusi baleta, teātra studijas. Skolotāja Rīgas skolās,

skolotāja un klavierspēles studijas vadītāja Talsos. No 1940. gada pievērsusies koru diriģēšanai — kara gados Rīgā, pēc tam Zviedrijā. No 1949. gada Kanādā. Nodibina, vada amatierkori *Daina* (1949), ar kuru gūst ievērību arī kanādiešu sabiedrībā. Komponējusi kora un solodziesmas, tdz. apd., instrumentālo kamermūziku. Diriģente I dzd. Kanādā (1952), virsdiriģente Kanādas I (1953) un II (1957) dzsv.

Pēteris Galiņš

(1930. 24.XII Rīgā)

Latvijā un Vācijā mācījies klavierspēli. Vācijā, kordiriģenta un dzejnieka A. Rupaiņa rosināts, praktizējies koru vadībā. Bostonas univ. ieguvis izglītību inženierzinātnēs (1960), papildinājies arī mūzikā. Sietlas vk. dibinātājs, vadītājs (1951–53), Bostonas Trimdas draudzes jk. (1953–60), Takomas latviešu kora (dib. 1961), no 1962. gada — Sietlas Latviešu biedrības kora diriģents. Virsdiriģents visos Rietumkrasta dzsv., sākot ar I (1962).

Ingrīda Gūtberga

(prec. Johansona; dz. 1934.6.VII Rīgā)

Muzikālo izglītību iegūst Austrijā, kur absolvē Zalcburgas Mocarteuma klavieru (1948), ērģeļu (1949), diriģentu (1950) klasi. To papildina Bostonas univ., iegūstot doktora grādu mākslas vēsturē (1958). Bostonas univ. klavieru, ērģeļu klašu mācībspēks (1956–63). Ērģelniece, koru diriģente amerikāņu baznīcās, daudzu latviešu sarīkojumu dalībniece, starptautisko latviešu jauno mūziķu radošo nometņu vadītāja ASV, Latvijā. Kopā ar māsu pianisti, ērģelnieci Karīnu Gūtbergu-Dēvisu koncertējusi ASV, Kanādā, Eiropā. Virsdiriģente ASV VI (1978) dzsv.

Tikla Ilstere

(prec. Langa; 1904.29.II Madonas apr. Vestienas pag. / 1983.21.V Kētigā, Vācijā)

Absolvējusi LK kompozīcijas klasi (1936). 1934–44 strādā par mūzikas konsultanti Latvju drāmas ansamblī Rīgā, komponē skatuves mūziku. Bēgļu gaitās Vācijā diriģējusi Bābenhauzenes, Veilburgas latviešu korus. Virsdiriģente Rotveiles, Hānavas (1948) dzd., Anglijas VII (1967) dzd. Austrālijā vadījusi Melburnas Latviešu biedrības jk. (vēlāko *Rotu*; 1949–50), bet pēc atgriešanās Vācijā nodibina un vada Ķelnes latviešu jk. (1963–73), Vesthofenes latviešu kori (1964). Komponējusi kordziesmas, skaņdarbus orķestrim.

Andrejs Jansons

(1938.2.X Rīgā)

Mācījies vairākās izcilās Amerikas MS un univ., kur apguvis obojas spēli, diriģēšanu un kompozīciju. No 1964. gada strādājis par obojistu Pitsburgas, Baltimoras, *American Symphony* orķestros, Metropolitēna operā, Ņujorkas Pilsētas operā, Fēniksa pūšamo instrumentu kvintetā u.c. Bijis viesdiriģents dažādos ASV un Kanādas orķestros, LNO, LNSO, Liepājas simf. orķestrī, arī Lietuvas, Maskavas, Ungārijas, Nirnbergas u.c. simf. orķestros. Līdztekus šiem darbiem vadījis Ņujorkas igauņu sk., vairākus amerikāņu korus. Dibinājis (1975) un vada Ņujorkas latviešu kori, ar kuru vairākkārt viesojies arī Latvijā.

Plašajā kompozīciju klāstā ir mūzikli, dziesmuspēles, kamermūzika, tdz. apd., skaņdarbi koklēm, aranžējumi, mūzika lugām. Sarakstījis koklēšanas mācību grāmatas *Koklēšana* (1965, 1971, 1977), *Kokliņe skanēja* (1977). Vadījis Ņujorkas kokļu un dziedātāju ansambli, rakstījis apceres par koklēšanu un latviešu folkloru periodikā; tautas mūzikas klasifikācijas problēmas pētījis savā doktora disertācijā (1986).

Virsdiriģents vairākos Jaunatnes dzsv., PBL I (1979) dzd., Rietumkrasta VIII (1979) un XII (1992), Kanādas IX (1991), ASV X (1997) dzsv., kā arī XX (1990) sv. Latvijā. Saņēmis

Krišjāņa Barona prēmiju (1967, 1976), Kārļa Gopera fonda balvu (1972, 1974), Triju Zvaigžņu ordeni (1996).

Alberts Jērums

(1919.1.I Igaunijā, Karolas *Purikās* / 1978. 6.I Londonā, Anglijā)

Komponists, diriģents, publicists, viens no enerģiskākajiem latviešu trimdas mūzikas kultūras norišu rosinātājiem un virzītājspēkiem.

LK beidzis J. Vītola kompozīcijas klasi (1942), studējis ērģeļspēli pie N. Vanadziņa. No 1938. gada koru diriģents, mūzikas kritiķis Latvijā. Vācijā pedagogs Baltijas mūzikas koledžā Detmoldā, pavadītājs latviešu solistu koncertos. No 1947. gada Anglijā. Nodibinājis Londonas latviešu kori (1948), kuru vadījis līdz mūža galam. Vadījis arī citus latviešu, angļu amatierkorus, strādājis par ērģelnieku. Visu Anglijas latviešu dzd. — no I (1949) līdz IX (1975) — organizētājs, virsdiriģents, muzikālais vadītājs. Virsdiriģents arī Eiropas I–IV (1964, 1968, 1973, 1977), Kanādas IV–VI (1965, 1970, 1976) dzsv. *Latvju Mūzikas*, *Ceļa Zīmju* un *Latvju Enciklopēdijas* redkolēģijas, dažādu žūrijas komisiju loceklis. Ievērojams modernās latviešu kora, vokālās, instrumentālās kamermūzikas, orķestra darbu autors.

Literatūra:

I. Jēruma. Olimpā bez lifta. — R., 1996.

Arnolds Kalnājs

(līdz 1940. g. Arnolds Berkholcs;

1906.13.IX Cēsu apr. Vaives pag. / 1975.22.III Kalamazū, ASV)

Mācījies Cēsu MS, absolvējis LK ērģeļklasi (1932), mācījies kompozīciju pie J. Vītola. Ērģelnieks, koru diriģents Cēsīs, no 1938. gada klavieru, ērģeļspēles pasniedzējs Cēsu skolotāju institūtā. Cēsu TK direktors (1941–44). Bēgļu gaitās Fīrtā, Bavārijā, Valkas latviešu nometnē nodibina kori *Dziesmu Vairogs* (1945) ar 90 dziedātājiem, kuru turpina vadīt arī pēc pārcelšanās uz dzīvi Kalamazū, ASV (1949). Aktīvi koncertē, strādā par ērģelnieku, piedalās Mičiganas pavalsts kultūras iestāžu darbā.

Vada Latviešu koru apvienību ASV. Virsdiriģents sešās dzd. Vācijā (1946; 1948), ASV I–V (1953, 1958, 1963, 1968, 1973), Kanādas III (1961) dzsv. *Latvju Mūzikas* redkolēģijas loceklis. Kordziesmu, arī kantāšu, klavierdarbu, ērģeļmūzikas autors.

Jānis Kalniņš

(1904.3.XI Pērnavā, Igaunijā / 2000.23.XI Frederiktonā,Kanādā; pārbedīts Rīgas I Meža kapos 2001.26.VII)

Komponists, diriģents, ērģelnieks — viena no sava laika lielākajām autoritātēm latviešu mūzikas kultūrā. Alfrēda Kalniņa dēls. LK studējis kompozīciju (1920–24), strādājis par diriģentu Latvijas Nacionālajā teātrī (1923–33), LNO (1933–44). Apbalvots ar Trīs Zvaigžņu ordeni (1936).

Ar kara bēgļiem nonāk Lībekā, Vācijā. No 1949. gada Kanādā. Frederiktonas Skolotāju koledžas profesors, doktors (līdz 1969), *Frederikton Civic* orķestra dibinātājs, diriģents (1952–68), Sentdžonas (*Saint John*) simf. orķestra (1958–61), Ņūbransvikas provinces simf. orķestra (1961–67) diriģents, 45 gadus baznīcas *St. Paul's United Church* ērģelnieks, kora vadītājs. Trimdas gados galveno vērību pievērsis simf. mūzikai (5 simfonijas), kamermūzikai, vokāli instrumentāliem darbiem. Virsdiriģents ASV IV (1968), V (1973), Rietumkrasta V (1972), Kanādas VII (1981) dzsv., Goda virsdiriģents Kanādas VI (1976) dzsv. Jaundarbu konkursu žūrijas priekšsēdis, loceklis. Ņūbransvikas Monelisonas universitātes Goda doktors (1982), saņēmis Kanādas valdības apbalvojumu (1984).

Meta Krišjāne

(dz. Vīgnere, prec. Muižarāja, pēc tam Krišjāne; 1905.16.VI Maskavā, Krievijā / 1958.15.I, Melburnā, Austrālijā)

Kordiriģente, pianiste. Studējusi LK (1921–26), Bādenes Mūzikas augstskolā Karlsrūē, Vācijā (1949–50). Nometņu laikā vadījusi Hānavas latviešu kori, bijusi Hānavas dzd. virsdiriģente (1946). Pēc izceļošanas uz Austrāliju — Melburnas Latviešu

biedrības jk. diriģente (1950–57), vairāku Austrālijas latviešu KD virsdiriģente.

Literatūra:

Vainaga vijējai. — Melburnas latv. b-bas izdevums; Melburna, 1961.

Astra Kronīte

(dz. Veisberga; 1952.19.VII Adelaidā, Austrālijā)

Valodu un vēstures pedagoģe. Studējusi klavierspēli un etnomuzikoloģiju Adelaidas konservatorijā. Kopš 1979. gada vada Adelaidas Latviešu biedrības jk *Dziesmu laiva*. Organizējusi viesturnejas Latvijas koriem. Virsdiriģente un kopkoru organizatore Austrākijas KD. Saņēmusi Kārļa Gopera balvu, Triju Zvaigžņu ordeņa Goda zīmi.

Vizma Maksiņa

(Vizma Māra Maksiņa; 1955.20.XII Toronto, Kanādā)

Mūzikas skolotājas, vokālistes, kordiriģentes un vēsturnieces augstāko izglītību ieguvusi Rietumontario un Toronto univ. Mācījusi mūziku latviešu skolās, nometnēs, Garezera vasaras vidusskolā. Dziedājusi, vēlāk veikusi diriģentes pienākumus Toronto jk. *Daina*. Guvusi panākumus, diriģējot trimdas sabiedrībā pazīstamo vk. *Viesturs*, vadot vokālo ansambli *Dzirksts*. Savu pedagoģisko prasmi apliecinājusi arī strādājot Latvijā. Virsdiriģente vairākos Jaunatnes dzsv. ASV un Kanādā, Garezera dzd., PBL II (1984) dzd. Kopš pārliecinošās debijas Kanādas VIII (1986) dzsv., diriģente regulāri aicināta vadīt kopkori gan Kanādā, gan ASV. Arī Latvijas kopkora priekšā V. Maksiņa stājusies jau trīs reizes — XX, XXI, XXII (1990, 1993, 1998) sv.

Fanija Matīsa

(arī Matīse; 1917.26.VIII)

Beigusi Liepājas TK, papildinājusies mūzikas pedagoģijā, studējot Vašingtonas univ. Sietlā. Strādājusi par mūzikas skolotāju Vašingtonas pavalstī, no 1961. gada vadījusi Takomas latviešu kori. Virsdiriģente ASV Rietumkrasta V–X (1972–85) dzsv.

Imants Mežaraups

(1958.10.X Filadelfijā, ASV)

Studējis Pensilvānijas univ. Filadelfijas latviešu jaunatnes kora, Sv. Jāņa draudzes kora vadītājs, ērģelnieks. Aktīvs trimdas mūzikas dzīves rosinātājs, dalībnieks. Virsdiriģents Jaunatnes dzsv. (1977), Rietumkrasta IX (1982), ASV VII (1983), Eiropas VI (1989) dzsv., PBL II (1984) un III (1987) dzd., kā arī Austrālijas latviešu KD. Bijis Pensilvānijas univ., JVLMA, Jāzepa Mediņa Rīgas MV, kopš 2003. gada — Rīgas Doma kora skolas mācībspēks. Orķestra, kamermūzikas, kormūzikas autors. LKS biedrs.

Arvids Norītis

(arī Arvēds Norīts; 1902.23.XII Rīgā / 1981.2.VII Vesterosā, Zviedrijā)

Muzikālo izglītību guvis Rīgas I Mūzikas institūtā (1912–19) un LK vijoles klasē. LK pirmais absolvents (1921). LNO Stīgu kvarteta (1920–22), *Latvju stīgu kvarteta* (1925–27) vijolnieks, Latvijas Radiofona simf. orķestra koncertmeistars (1926–28). Strādājis Austrālijā (1928–31), pēc tam Lietuvā, Kauņas Konservatorijas mācībspēks, bijis LNO diriģents (1933–44), LK profesors. 1944. gadā dodas trimdā. Vācijā kļūst par Blombergā dibinātā *Latviešu stīgu kvarteta* vijolnieku. No 1950. gada Zviedrijā. Diriģē Vesterosas simf. orķestri (1950–61), Viduszviedrijas latviešu kori, neilgi — *Reitera kori* Stokholmā. Virsdiriģents Anglijas VIII (1971) dzd., Eiropas II (1968) un III (1973) dzsv., PBL I (1979) dzd.

Literatūra:

P. Klāns. Arvids Norītis. — Zviedrija, 1973.

Jānis Norvilis

(1906.25.I Madonas apr. Praulienas pag. *Vecsētās* / 1994.8.XI Kičenerā, Kanādā)

LK absolvējis J. Vītola kompozīcijas (1928), A. Dauguļa klavieru klasi (1930), mācījies diriģēšanu pie E. Kupera, G. Šnēfogta. Dziedāšanas skolotājs Pļaviņās (1927–28), Siguldā

(1928–35), vadījis korus Rīgā, bijis novadu dzsv. virsdiriģents, pianists pavadītājs, kara gados — Tautas teātra mūzikas daļas vadītājs. Bēgļu gaitās Vācijā vadījis Blombergas latviešu kori (1946–49). No 1950. gada Kanādā: Pembrokā (līdz 1957. gadam), pēc tam Kičenerā — koru diriģents, ērģelnieks latviešu, kanādiešu draudzēs. Virsdiriģents Kanādas I–IV (1953, 1957, 1961, 1965), ASV IV (1968) dzsv., Goda virsdiriģents Kanādas V (1970) dzsv. Latviešu dziesmu svētku biedrības Kanādā priekšsēdis (1962–67). Operetes, simfoniskās, kora, solodziesmu, arī instrumentālās, teātra, filmu mūzikas autors. Ziemeļamerikas KF balva (1965), PBLA KF Goda balva (1991).

Marks Opeskins

(1953. 23.X Rīgā)

Muzikālo izglītību ieguvis E. Dārziņa MV un Jāzepa Vītola LVK prof. Imanta Kokara klasē. Kopš 1973. gada dzīvo Vācijā. Frankfurtes Mūzikas akadēmijā absolvējis klavierspēles un kompozīcijas klases; ir šīs augstskolas mācībspēks. Aktīvs latviešu mūzikas popularizētājs. Ar savu 1984. gadā dibināto Vācijas latviešu kamerkori *Dūdas* guvis ievērību Rietumu pasaulē. Skaņu platē ieskaņojis L. Garūtas/A. Eglīša kantāti *Dievs, Tava zeme deg.* Virsdiriģents Eiropas IV–VI (1977, 1982, 1989) dzsv., PBL I–III (1979, 1984, 1987) dzd., Austrālijas KD, kā arī XX (1990) dzsv. Latvijā.

Ēriks Ozoliņš

(1923.16.IX Bauskas apr. Jaunsaules pag.)

Mācījies ērģeļspēli, no 1941. gada vadījis korus Latvijā, Vācijā, Anglijā. Izceļojis uz Austrāliju. Brisbenas vīru dubultkvarteta un Latviešu biedrības vk., kopš 1953. gada Brisbenas jk. *Beverīna* vadītājs. Virsdiriģents vairākās Austrālijas latviešu KD. Daudzu kordziesmu komponists. Kārļa Gopera fonda balva (1999).

Valdemārs Ozoliņš

(1896.5.XI Madonas apr. Vestienas pag. *Aizkalnēs* / 1973.15.II Pueblo, Kolorādo, ASV; pārbedīts Rīgas I Meža kapos 1993.20.VIII)

No 1914. gada studējis kompozīciju, ērģeļu, klavierspēli Pēterburgas konservatorijā. No 1919. gada apguvis kompozīciju Maskavas konservatorijā. Kā eksternis absolvējis J. Vītola kompozīcijas klasi LK (1932). Rīgas skolu mūzikas, dziedāšanas skolotājs, koru diriģents. Bēgļu gaitās vadījis latviešu kori Giftenē (Lejassaksijā) un Blombergā. Virsdiriģents ASV I (1953), Rietumkrasta I (1962) dzsv., ASV novadu, Daugavas Vanagu dzd.. Komponējis solo un kordziesmas, kantātes, arī kamermūziku, simf. darbus, mūziku lugām.

Helmers Pavasars

(1903.19.V Valkas apr. Lejasciemā / 1998.12.VI Londonā, Anglijā; pārbedīts Valmieras Pilsētas (Centra) kapos 1999.15.V)

LK absolvējis kompozīcijas teorijas (1928) un vijoļspēles (1930) klases. Studējis praktisko kompozīciju (1931–32), diriģēšanu (1936–38). Mūzikas skolotājs, līdz 1931. gadam ērģelnieks Rīgā. Kordiriģents, ērģelnieks, vijoļspēles pasniedzējs Valmieras (1931–32), Cēsu (1931–40) MS. No 1934. gada Cēsu MS, no 1937. gada Cēsu TK direktors. Dibinājis un vadījis Cēsu simf. orķestri, bijis Cēsu skolotāju institūta pedagogs (1938–40). LK mūzikas teorētisko priekšmetu docētājs (1940–44).

Bēgļu nometnēs Vācijā — ērģelnieks, koru diriģents, Baltijas Universitātes ārkārtas profesors Pinebergā. No 1954. gada Anglijā. Londonas latviešu Miera draudzes, vācu draudžu ērģelnieks, Bredfordas latviešu kora diriģents, virsdiriģents Anglijas V–VII (1958, 1961, 1967) dzd., Eiropas I (1964) dzsv. Goda viesis XX (1990) sv. Rīgā.

Simfonisko, vokāli instrumentālo sacerējumu, vokālās, instrumentālās kamermūzikas un kormūzikas autors. LKS biedrs. PBLA Tautas balvas laureāts (1983), JVLMA Goda profesors (1990).

Gunta Plostniece

(dz. Ķere, 1942.11.VI Liepājas apr. Kalētu pag.)

Diriģente, dziedone, pianiste, publiciste. Setlmenta mūzikas skolas Filadelfijā mācībspēks (1970). Muzikoloģijas doktore. Piedalījusies Filadelfijas operas izrādēs, dziedājusi ar Filadelfijas oratorijas kori, Pensilvānijas univ. simf. orķestri. Ansambļa *Melodia* vadītāja (1974), ansamblis apbalvots ar PBLA Kultūras Fonda Atzinības rakstu (1995). Soliste, diriģente latviešu baptistu draudžu dzd., soliste ASV, Kanādas, Latvijas dzsv. koncertos.

Andrejs Pommers

(1904.22.VI Pēterburgā, Krievijā / 1980.14.V Boltonā, Anglijā)

Rīgā dziedājis koros, diriģēšanu apguvis pie L. Vīgnera. No 1947. gada Anglijā. Boltonas, Mančestras vk. *Dzintarzeme* (1964), Daugavas Vanagu Bredfordas jk. *Sakta* (1971), Boltonas latviešu jk. (1971), Bredfordas vk. *Daugava* (1976) diriģents, ērģelnieks latviešu draudzēs. Virsdiriģents Anglijas IV–IX (1954–75) dzd.

Arvīds Purvs

(1926.22.III Rīgas apr. Meņģeles pag.)

Rīgā mācījies vijoles spēli, dziedājis Latvijas jaunatnes Sarkanā Krusta bk.; Vācijā, Oldenburgā, spēlējis *Latviešu Operas* orķestrī. Autodidakts diriģēšanas, kompozīcijas jomā, tomēr sasniedzis redzamus panākumus. Anglijā bijis *Zuikas kora* diriģenta palīgs, vadījis Lesteras Daugavas Vanagu jk. (1948–56), spēlējis Pilsētas simf. orķestrī. Toronto vadījis Sv. Andreja ev.-lut. draudzes (1958), latviešu baptistu draudzes (1956) kori. Kopš 1974. gada vada Toronto Daugavas Vanagu sk. *Zīle*. Komponējis kantātes, koradziesmas, tdz. apd., darbojies publicistikā, sakārtojis dziesmu krājumus. Vadījis Toronto latviešu koncertapvienību, bijis Kanādas latviešu dziesmu svētku biedrības priekšsēdis, Dziesmu svētku rīcības komitejas vicepriekšsēdis, mūzikas daļas vadītājs.

Virsdiriģenta godā pirmo reizi — ASV III (1963) visp. dzsv. Kopumā kopkori vadījis vairāk nekā 20 dziesmu svētkos Kanādā, ASV, Vācijā, Anglijā un Gotlandē, Zviedrijā, kā arī XX (1990) sv. Latvijā. Saņēmis PBLA KF balvu (1977), Triju Zvaigžņu ordeņa Sudraba Goda zīmi (1997), PBLA KF Goda diplomu (2001).

Literatūra:

A. Purvs. Pa skanošu vasaru. — R., 2000.

Eduards Ramats

(1888.12.IX Cēsu apr. Vaives pag. *Lībiešos* /1983.6.III Čikāgā, Ilinoisā, ASV)

Dziedātājs, diriģents, rakstnieks, mūzikas publicists, pedagogs. Vokālo izglītību ieguvis Maskavas konservatorijā (1920). LNO solists (1920–21), mūzikas skolotājs, koru diriģents, raksta lugas ar mūziku skolu teātriem. No 1944. gada Vācijā. 1945. gadā Gēstahtā dib. kori *Daugava* ar vairāk nekā 100 dziedātājiem. No 1949. gada ASV. Vada Čikāgas Ciānas draudzes kori (1950–53), atjaunoto kori *Daugava* (līdz 1970). Virsdiriģents Gēstahtas (1946), Lībekas, Elbas, Šlēsvigas (1948) dzd., ASV I (1953) dzsv. Sarakstījis grāmatas *Mūzikas pamatmācība skolām* (1927), *Dziedāšanas mācība uzdevumos un jautājumos* (1930), *Balss nostādīšanas pamati* (1931).

Zane Ritere

(dz. Volkova, 1939.16.VI Rīgā)

Pianiste, diriģente, viena no aktīvākajām Austrālijas latviešu mūzikas dzīves rosinātājām. Muzikālo izglītību guvusi Melburnas univ. (1962, 1972). Sniegusi koncertus Austrālijā un citviet. Aranžējusi, komponējusi mūziku tautas deju uzvedumiem. Kopš 1980. gada Aldingas kora diriģente, Melburnas jauniešu kora *Daina* vadītāja (1986). Vairāku Austrālijas KD virsdiriģente un muzikālā vadītāja (1984).

Brigita Ritmane

(arī Ritmane-Ose, vēlāk prec. Džeimsone *(Jameson)*; 1947.19.XI Getingenā, Vācijā)

Koncertpianiste, komponiste, diriģente. Muzikālo izglītību guvusi Luisa-Klārka koledžā Ilinoisā (1968), Vašingtonas Valsts univ. (1970). Klavierspēlē papildinājusies pie K. Ceki Zalcburgā, diriģēšanā pie N. Leidena Portlendā. Portlendas latviešu kora diriģente, ansambļa *Dzintars* vadītāja (1972), koncertējusi ASV, Kanādā, Austrālijā, Jaunzēlandē, Zviedrijā. Komponējusi dziesmas, arī Latvijas trešajā Atmodā populāro *Manai tautai* [*Palīdzi, Dievs, palidzi, Dievs, visai latviešu tautai*] ar tēva A. Ritmaņa dzeju un citus darbus. Vadījusi *2x2* nometņu mūzikas nozari (1971–73). Virsdiriģente visos Rietumkrasta dzsv., sākot ar VI (1975).

Lolita Ritmane

(prec. Metsone *(Mattson)*; 1962.1.XI Portlendā, ASV)

Beigusi Dika Grova MS kompozīcijas (1982) un filmu mūzikas (1983) kursus, studējusi Kalifornijas univ. Nortridžas Mūzikas fakultātē. Daudz uzstājusies kā soliste, instrumentāliste, ansambļa *Dzintars* dalībniece. Komponējusi dziesmas, kantātes u.c. darbus, kas daudz atskaņoti dzsv. koncertos. Virsdiriģente ASV VIII (1988) un visos Rietumkrasta dzsv., sākot ar X (1985). PBLA KF Atzinības raksts (1984).

Gaida Rulle

(1959.18.VI Stokholmā, Zviedrijā)

Zviedrijā nodibinājusi kokļu ansambli *Trideksnis* (1974). Kopš 1983. gada Stokholmas latviešu kora vadītāja. PBL I (1979) dzd. aranžējusi mūziku tautas deju pavadījumiem, PBL II (1984) dzd. vadījusi jaunatnes kori, kokļu ansambli. Virsdiriģente PBL III (1987) dzd., Eiropas VI (1989) dzsv.

Voldemārs Rullis

(1908.4.VI Rīgas apr. Olaines pag. / 1983.18.III Sidnejā, Austrālijā)

LK mežraga klases absolvents (1939). Latvijā vadījis pūtēj-orķestrus, bijis dziedāšanas skolotājs Daugavpils ģimnāzijā, Pūšaminstrumentu klases vadītājs Daugavpils TK. Vācijā vadījis Hersbrukas, Fišbahas vidusskolu korus, Austrālijā — Kanberas latviešu jk. (1949–52), Sidnejas Latviešu biedrības jk. (1953–75). Vairāku Austrālijas latviešu KD virsdiriģents.

Haralds Rutups

(1922.25.III Rīgā)

Viens no trimdas aktīvākajiem kordiriģentiem, muzikāli sabiedriskajiem darbiniekiem. Austrālijā beidzis Ņūsautvelsas konservatoriju (1962), Sidnejas skolotāju koledžu (1963). Koncertējis Austrālijas pilsētās, dziedājis operu izrādēs, vadījis *Haralda Rutupa kori* (1969–75), Sidnejas latviešu vk. (1970–75), *Haralda Rutupa jauniešu kori* (1970), Sidnejas latviešu jk. (1975). Darbojies Sidnejas Radio, bijis mūzikas skolotājs austrāliešu vidusskolās. Austrālijas latviešu KD rīcības komitejas, mūzikas daļas vadītājs, koru virsdiriģents.

Bruno Skulte

(1905.22.II Kijevā, Ukrainā / 1976.19.V Bruklinā, Ņujorkā, ASV)

LK beidzis J. Vītola kompozīcijas, Jāņa Mediņa diriģēšanas klasi (1937), papildinājies pie L. Bleha Berlīnē, K. Krausa Zalcburgā. Latvijas Radio orķestra (1939–44), Liepājas Operas diriģents (1943–44). Bēgļu gaitās Vācijā latviešu nometnēs pie Lībekas nodibina kori (1945), strādā par ērģelnieku, no 1946. gada vada Oldenburgas Latviešu operu, viesizrāžu diriģents turienes Vācu operā. No 1949. gada ASV. Latviešu koru diriģents, ērģelnieks Ņujorkā, simf. orķestru diriģents (1949–76). Dibinājis, vadījis Latviešu koru apvienību ASV. Virsdiriģents ASV I–IV (1953, 1958, 1963, 1968), Kanādas III (1961), Rietumkrasta II un III (1965, 1967) dzsv. Skatuves darbu,

simfonisko un vokāli instrumentālo kompozīciju, kamermūzikas, ērģeļdarbu, kormūzikas autors.

Kaspars Svenne

(1911.4.X Ūsikirki draudzē, Kuntillas muižā, Somijā)

Mācījies Rēzeknes TK (1935–39), beidzis Daugavpils skolotāju institūtu, studējis arhitektūru LU. Mūzikas skolotājs Varakļānu ģimnāzijā, mūzikas konsultants Rēzeknes teātrī, novada dzsv. diriģents. Trimdā vadījis Ālborgas latviešu bēgļu nometnes kori Dānijā (1945–47), Melles, Volterdingenas latviešu nometņu korus Vācijā (1947–50). Austrālijā dibinājis un vadījis Adelaidas Latviešu biedrības jk. (1951–79), diriģējis Kanberas latviešu jk. (1981–83). Adelaidas ev.-lut. draudzes ērģelnieks, latviešu teātra ansambļa mūzikas konsultants. Gandrīz visu Austrālijas latviešu KD, arī ASV Piekto (1973) dzsv. virsdiriģents. Darbojas kā PBLA KF Mūzikas nodaļas referents. Komponējis mūziku teātra izrādēm.

Māra Vārpa

(1955.7.II Evergrīnparkā, Čikāgā, ASV)

Kordiriģente, komponiste, mūzikas pedagoģe. Studējusi ASV Rietummičiganas un *Northwestern* universitātēs. Vīnē mācījusies ērģeļspēli, baznīcas mūziku. Čikāgas vk., kamerkora *Tās balsis* diriģente (1989). Virsdiriģente Garezera dzd., Vispārējo latviešu dzsv. vk. koncertos Klīvlendā un Toronto, apvienoto vk. koncertos ASV, Kanādā, Latvijā. Virsdiriģente ASV XI (2002) dzsv.

Andris Vītoliņš

(1931.5.X Rīgā)

Stokholmas mūzikas augstskolā absolvējis klavierspēles pedagoģijas (1953), klavieru (1964), ērģeļu (1966) klasi, studējis seno mūziku, čembalo spēli. Strādājis par klavierskolotāju, Stokholmas zviedru zēnu kora vadītāju (no 1956), Stokholmas *Reitera kora* dalībnieks (no 1959). Organizējis un diriģējis bk.,

orķestri Eiropas V, VI (1982, 1989) dzsv. Pēc atgriešanās Latvijā bijis JVLMA, LU, RPIVA docētājs, kalpo par ērģelnieku vairākās Rīgas baznīcās. Sacerējis skaņdarbus koklei, klavierēm, ērģelēm, instrumentāliem ansambļiem, kormūziku. LKS biedrs. Daudzus gadus privāti izdod mācību materiālu *Baznīcmūzika palīgs*. Klavierspēles ābeces *Dziedāsim, rotāsim* (1965–67, 1978) autors.

Daumants Vītols

(arī Daumants Augusts Vītols; 1907.20.X Valmieras apr. Vitrupes pag. / 1986.11.XI Monreālā, Kanādā)

Beidzis Rīgas skolotāju institūtu (1926), mācījies Rīgas I Mūzikas institūtā, vadījis korus Latvijā. Vācijā vadījis Bernsenas nometnes kori (1946), Anglijā Bredfordas kori *Līgo* (1949), Kanādā Monreālas vk. *Junda* (1955). Virsdiriģents Gēstahtas (1946) dzd., Anglijas I, II un IV (1949, 1950, 1954) dzd.

Lilija Zobens

(arī Zobena, prec. Īsta (*East*); 1950.9.XI Halifaksā, Anglijā)

Plašu interešu mūziķe. Londonas univ. mācījusies klavieru un čella spēli, Belgradas Muzikoloģijas institūtā studējusi kompozīcijas teoriju un etnomuzikoloģiju; Londonas Mūzikas un drāmas akadēmijā saņēmusi vokālistes diplomu. Ar solokoncertiem, dzīvesbiedra pianista Leslija Īsta pavadīta, viesojusies Eiropā, Austrālijā, Ziemeļamerikā. Pēc A. Jēruma nāves 1978. gadā pārņēmusi Londonas latviešu kora vadību. Londonas latviešu vokālā ansambļa *Atbalss* dalībniece un vadītāja. Virsdiriģente XX, XXI, XXII (1990, 1993, 1998) dzsv. Latvijā.

Roberts Zuika

(1913.20.I Madonas apriņķa Lubējas pagasta *Ambātos*)

Absolvējis Rīgas skolotāju institūtu (1936), mācījies Valmieras MS. Atrodoties latviešu leģionāru rindās, Dundagā 1944. gadā nodibina latviešu karavīru kori, vēlāko *Zuikas vīru kori*, kas turpina darboties Vācijā, Anglijā, vēlāk ASV. Latviešu

trimdas komponisti labprāt uzticējuši jaunu vk. dziesmu pirmatsk. tieši *Zuikas korim*. J. Vītols mūža pēdējā dienā korim dāvina *a cappella* kompozīciju *Kalējs* ar K. Skalbes dzeju. Šīs dziesmas vārdā vēlāk tiek nosaukts R. Zuikas vadītais Amerikas latviešu vk. Pēc pārcelšanās 1961. gadā uz Kalamazū, Amerikā R. Zuika vadījis arī citus latviešu amatierkorus — Detroitas, Grandrepidsas jk., Kalamazū vk. Kopš 1977. gada periodiskā rakstu krājuma *Latvju Mūzika* redaktors. Sakārtojis vairākus tdz. krājumus.

Virsdiriģenta pienākumus pirmo reizi pildījis 1946. gadā Vācijā — latviešu dzd. Gēstahtā pie Hamburgas. Pēc tam — daudzās dzd. Lībekā, Londonā, Mančestrā, Lesterā, Bredfordā, Garezerā. Bijis virsdiriģents Kanādas IV, V un VII (1965, 1970, 1981), ASV IV–VII (1968, 1973, 1978, 1983) dzsv., Eiropas II (1968) un IV (1977) dzsv., kā arī Latvijā — virsdiriģents XX (1990) sv., Goda virsdiriģents — XXI, XXII, XXIII (1993, 1998, 2003) sv. Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni (2003).

II nodaļa

KORI, ORĶESTRI, DIRIĢENTI

1. Ne ar ko neaizstājamā sajūta: būt līdzās, vidū...

Ko nozīmē: būt Dziesmu svētku dalībniekam, virsdiriģentam, klausītājam, skatītājam? Atbilde varētu būt patiesi ļoti vienkārša: tas nozīmē — atrasties vidū, būt līdzās saviem domubiedriem uz estrādes un virsdiriģenta tribīnē, būt klāt klausītāju, skatītāju rindās svētku laukumā un dalībnieku krāšņajā gājienā, atceres un piemiņas vietās, visur tur, kur tauta izdzied, izspēlē vai izdejo savu dvēseli, apliecina savu esību.

Garīgais spēks ir parādība, kam tikai ar individuālās apziņas starpniecību ir iespējams izpausties. Bet viens no spēcīgākiem un vienkāršākiem veidiem, kā indivīdā atmodināt neapzinātos iekšējos spēkus, ir pārdzīvojumi, kas veidojas cilvēku kopībā: ar citiem dalīts prieks, sajūsma, jūtu un estētiski pārdzīvojumi. Visu to latviešiem dod Dziesmu svētki. Tamdēļ nav brīnums, ka mūsu Dziesmu svētki jau no pirmsākumiem nedalāmi saistīti ar latviešu tautas garīgo izaugsmi. Dziesmu svētki latviešiem vienmēr bijuši kā alķīmijas laboratorija, kurā top pārkausētas, sakausētas un šķīstītas atsevišķo latviešu individuālās apziņas, līdz tās izaug līdz kopējai augstākai apziņai par piederību tautai, par savas individuālās esmes izpausmi tautas likteņa labā. Dziesmu svētkos koncentrētā veidā notiek tas pats, kas jau vispār manāmi notiek visu laiku kultūras dzīvē. Garīgi nesaskaņota, mērķos neskaidra un sirdsdegsmē remdena cilvēku masa tiek harmoniski saskaņota, apskaidrota un spēcināta. Tā ir garīgo vibrāciju pacelšana augstākā plāksnē.[..] Svētku reizēs mēs atgūstam māku priecāties, svinēt un atjaunot garīgās kopības saites ar citiem. Mēs sevi izjūtam kā neatņemamu daļu no lielākas vienības, kas ir mūsu tauta, un šis pārdzīvojums nes sev līdz pilnīgi fantastiskus

atbrīvotas enerģijas krājumus. [..] Dziesmu svētki ir mūsu tautas garīgās kodolenerģijas centrāle un akumulators, kurā uzkrājam tautas garīgos spēkus. Mūsu apziņa sāk darboties augstākā līmenī, un viss tas, kas sīks, nesvarīgs un zemisks, pēkšņi zaudē savu varu pār mums, viss viegli un dabiski ievietojas savā pareizā vietā. Mēs atklājam kopību, citus dzirdot, mēs katrs saklausām savas sirds balsi. Mēs zinām un jūtam, ka esam kopējas pagātnes mantinieki un kopējas nākotnes cēlāji. Mēs zinām un jūtam, ka esam daļa no vienas, vienotas, nedalāmas latviešu tautas. Mēs apjēdzam, kas mēs paši esam.
(Vaira Vīķe-Freiberga, IX latviešu dziesmu svētkos Kanādā, 29.06.1991)

Lai kādi lieli vai ne tik lieli darbi mājās darāmi, galvenais tomēr ir un paliek — BŪT! Būt dziesmā, būt korī, kopkorī, Mežaparkā! Ar savu mazumu sajust sevi šai lielumā, pašam kļūt lielam! Sajust savu latvietību. Sajust savu piederību, vajadzību, savu atdošanās gatavību. Dziesmu svētki — tas ir augstākais, tie mūsu kultūrā ieraudzējuši visu — no pūra lādes līdz pat augstajām tehnoloģijām.
(J. Rijnieks, 2002)

2. Labākie no labākajiem — ievērojamākie kori un diriģenti

Jau ar I sv. tika iedibināta nozīmīga tradīcija — koru sacensības jeb *dziesmu kari*. Laika gaitā tie ieguvuši dažādas formas, taču allaž atspoguļojuši koru mākslinieciskās gatavības līmeni un repertuāra attīstības jaunās tendences. *Dziesmu kari* vienmēr bijuši speciālistu un interesentu uzmanības lokā. Nenoliedzami, tie arī nosaukuši katru svētku, katra perioda ievērojamākos korus un izcilākos diriģentus.

2.1. Pirmais periods: I–V svētki

Vēstures dokuments — ieejas karte vēsta: *Pirmā vispārīgu latviešu Dziedāšanas svētku "Dziedāšanas karošana" Ķeizera dārzā* bijis **I svētku** pēdējais lielākais sarīkojums (ieejas maksa —

20 kapeikas). Interese par šo sarīkojumu bijusi ļoti liela — sapulcējušies ap 4500 klausītāju!

Pirmajā *dziesmu karā* piedalās 10 vk. un 5 jk. (13 no Vidzemes un 2 no Kurzemes). Sacensības notiek āra apstākļos, kas nenoliedzami ietekmē dziedājuma kvalitāti. Tādēļ mazākskaitlīgie, kā arī daži labākie kori sacensībām nepiesakās. Koru kvalitāti vērtē diriģentu izvēlēta žūrija, kurā kopā ar virsdiriģentiem J. Bētiņu un I. Zīli darbojas Baumaņu Kārlis, J. Cimze un Džūkstes skolotājs, diriģents T. Veidemanis. Balvas iegūst Mazsalacas vk. (diriģents P. Hincenbergs), Cēsu jk. (A. Zēbode), Vecpiebalgas vk. (J. Kornets), Trikātas vk. (K. Johansons), Straupes vk. (D. Garklāvs), Kokneses jk. (M. Dambis) un Burtnieku jk. (J. Kaktiņš).

II svētku *dziesmu karos* piedalās 18 kori (14 no Vidzemes, 4 no Rīgas; 11 jk., 7 vk.; 421 dziedātājs). Žūrijā — Baumaņu Kārlis, J. Bētiņš, Jurjānu Andrejs, O. Šepskis un I. Zīle. Godalgas saņem Vietalvas jk. (J. Kalniņš), RLB jk. (Ā. Ārgals), Tirzas jk. (K. Dzelzkalns), Baltijas skolotāju semināra vk. (Bebru Juris), Liezēres jk. (E. Inzelbergs), Rūjienas vk. (E. Švehs), Vecpiebalgas jk. (J. Kornets) un Skujenes jk. (R. Krēbs) dziedātāji. Īpaši godināti tiek 1870. gadā dibinātā Vietalvas kora dziedātāji un viņu vadonis Juris Kalniņš, visā Vidzemē labi pazīstams skolotājs, kurš šo ievērību guvis ar savu enerģiju, patriotisko stāju un cīņu pret muižniecību, arī ar stingrām prasībām pret kori.

Pārāks par visiem koriem parādījās Vietalvas jauktais koris. Tanī bija viss savienots, kas tik var vien padarīt dziedāšanu par augstu dailes baudījumu, kas sirdi un prātu pacilā. Balsis bija skaidras, spirgtas un brangas. Dziedāšana bija droša, veikla un saprātīga. Balsu skaņa bija apbrīnojama [..]. Kora vadonis J.Kalniņš kļuva ārā saukts un caur uzslavas saucieniem apsveicināts. [..] Gan reti būs atticies, ka visas balsis tādā vienprātībā savienojās, pirmo algu piešķirot. (A. Jankavs, 1926)

III svētku žūrijā — Ā. Ārgals, Jurjānu Andrejs, J. Jurjāns, J. Neilands, O. Šepskis un J. Vītols. *Dziesmu karā* piedalās

15 jk. un 15 vk. ar 742 dalībniekiem. Rezultāti liecina, ka svētku starplaikā krietni augusi koru prasme, jo apbalvoti tiek 14 kori (žūrija piešķir 10 godalgas un 4 goda diplomus). Par labāko tiek atzīts Rīgas Latviešu dziedāšanas biedrības jk. B. Lubaua vadībā. Apbalvoto vidū ir iepriekšējo sacensību uzvarētāji — vecpiebaldzēni, vietalvieši, trikātieši, rūjienieši. Taču parādās arī jauni kori, kas sīvi cīnās ar iepriekšējo *koru kauju* favorītiem. Godalgoto pulkā pirmo reizi ienāk Kurzemes un Zemgales kori. Rezultāti apliecina šo sacensību nepieciešamību un nozīmi. Vairāki apbalvotie kori — Rīgas Latviešu dziedāšanas biedrības, Pēterburgas Ārrīgas dziedāšanas biedrības, arī Valmieras, Jelgavas, Vecpiebalgas, Vietalvas un citi kori vēlākajos gados ievērojami bagātina un rosina savu novadu kultūras dzīvi.

IV svētku daudzskaitlīgā 12–13 vīru žūrija dāsni apbalvo sacensību dalībniekus (piedalās 16 jk. un 6 vk., 16 saņem balvas). Par koru līmeni varam spriest pēc tā, ka jk. par pārbaudes darbiem ir izvēlētas sarežģītas kompozīcijas — G. F. Hendeļa *Allelujā* un J. Vītola *Beverīnas dziedonis*. Par labākajiem tiek atzīti Rīgas Latviešu dziedāšanas biedrības vk. un jk. J. Ozola vadībā, kā arī Jelgavas dziedāšanas biedrības *Lira* vk. (Straumes Jānis) un Džūkstes Dziedāšanas biedrības jk. (T. Veidemanis). Godalgoto skaitā ir 7 Rīgas, 5 Kurzemes un Zemgales, 4 Vidzemes kori.

Īpaši prominenta ir **V svētku** sacensību vērtētāju *komanda*: N. Alunāns, J. Bētiņš, A. Bobkovics, E. Dārziņš, M. Gubene, Andrejs, Juris un Pāvuls Jurjāni, J. Kade, Alfrēds Kalniņš, T. Veidemanis un I. Zīle. Piedalās 13 jk. un 2 vk. Uzvaras laurus dala P. Jozuus vadītie divi Rīgas Latviešu dziedāšanas biedrības kori (jk. un vk.) ar J. Vītola Pēterburgas Latviešu dziedāšanas biedrības jk. dziedoņu saimi un Jaungulbenes Dziedāšanas biedrības vk. (K. Ezernieks).

2.2. Otrais periods: VI–IX svētki

VI, VII un VIII sv. *dziesmu kari* nenotiek. **IX svētku** sacensības pulcē 13 korus (7 no Vidzemes, 3 no Zemgales, 2 no Latgales un 1 no Rīgas; to vidū 8 ir lauku, 5 — pilsētu kori). Pirmo reizi lauku un pilsētu kori sacenšas atsevišķi. Koru sniegumu vērtē J. Graubiņš, T. Kalniņš, E. Melngailis, T. Reiters un J. Zālītis. Pilsētas koru grupā uzvar V. Eihes vadītais Dubultu draudzes jk. Īpaši iezīmīgas ir *koru cīņas* lauku koru grupā. Uzvar H. Medņa Lazdonas draudzes jk., kas saņem prezidenta Kārļa Ulmaņa dāvinātu, mākslinieciski kaldinātu sudraba šķīvi. Tādējādi šajos svētkos Latvijas koru kultūrā uzaust spoža zvaigzne — Haralds Mednis, kura vadītie kori līdz pat diriģenta mūža galam allaž bijuši godalgoto skaitā. Atzinību gūst arī D. Vītola un A. Kalnāja — nākamo ievērojamo latviešu trimdas koru diriģentu — vadītie Trikātas un Cēsu dziedātāji.

Pirmajā un otrajā periodā Latvijas, Rīgas, arī ārzemju koncertdzīvē īpaši jāizceļ Rīgas Latviešu dziedāšanas biedrības koru (J. Ozols, P. Jozuus), Teodora Reitera kora, Rīgas Pareizticīgo semināra kora (*Pērkoņa koris*), LU kora (A. Bobkovics), LNO vk. (T. Kalniņš), LU studentu dziedoņu biedrības *Dziesmuvara* (Ā. Ābele), Bernharda Muižnieka kora, LU Prezidiju konventa vk. un sk. (T. Kalniņš), vk. *Dziedonis* (J. Sieriņš), Gustava Klaustiņa jk., Dziedāšanas biedrības *Daina* jk. (S. Duks), Latvijas Kultūras biedrības jk. (K. Pūķis), Rīgas skolotāju institūta jk. (Jēkabs Vītoliņš) darbība.

2.3. Trešā perioda X–XIII svētki

Pēckara laika Latvijas koru saraksti liecina, ka notikušas lielas izmaiņas: nodibinājušies jauni kori, citviet dažādu iemeslu dēļ agrāko gadu amatiervienības pārtraukušas savu darbību, mainījušies vadītāji — daļa diriģentu devusies trimdā un iekļāvusies tās mūzikas dzīvē, citi pārtraukuši aktīvās diriģentu gaitas. Tomēr cilvēku vēlme vienoties kopīgā dziesmā dara savu — kori un citas amatiermākslas institūcijas kļūst par tautas kultūras

dzīves neatņemamu sastāvdaļu, cilvēku garīgās bagātības apliecinātāju.

X svētku koru sacensības pulcē 46 jk., 10 sk., 10 bk. un 3 vk. dziedātājus. Viņus noslēguma kārtā vērtē Alfrēds Kalniņš, T. Kalniņš, Jēkabs Mediņš, Jānis Ozoliņš, Ā. Skulte, L. Vīgners, A. Žilinskis u.c. Šajos svētkos jk. grupā par laureātiem kļūst Cēsu skolotāju institūta dziedātāji. Viņu vadonis — tobrīd vēl tikai institūta matemātikas skolotājs — Imants Kokars spoži ienāk latviešu kordiriģentu saimē un turpmāko gadu gaitā izveidojas par vienu no spilgtākajām personībām visā latviešu mūzikas kultūrā. Savukārt H. Mednis un viņa Poligrāfijas darbinieku arodbiedrības centrālā kluba vk. *Dziedonis*, uzvarētājs vk. grupā, liek stabilus pamatus pēckara gadu vīru koru kustībai un attīstībai. Trijās koru grupās (vk., sk., bk.) laureātu vidū ir trīs Talsu diriģenta A. Vainovska vadītie kori.

XI svētki blakus I. Kokara un H. Medņa vadītajiem dziedoņiem godalgoto pulkā izvirza virkni jauno diriģentu: K. Deķi, J. Dreimani, A. Krastiņu, A. Melbārdi, J. Milzarāju, kā arī vēl citus diriģentus un viņu korus.

XII svētki *atklāj* Rīgas Pedagoģiskā institūta jk. un Gido Kokaru, vēlāko vairāku panākumiem bagātu koru dibinātāju un vadītāju, spilgtu kora mūzikas, īpaši latviešu klasiskās kora dziesmas interpretu. Savas diriģenta pozīcijas nostiprina A. Krastiņš (Cēsis), A. Melbārdis (Rīga), J. Dreimanis (Liepāja), godalgotajās vietās savus korus izvirza I. Geidene un E. Vikmanis (Valmiera), L. Leitis (Liepāja), E. Dreiblats (Rīga), spoži sevi piesaka M. Skujas Rīgas Tirdzniecības darbinieku centrālā kluba sk. (nākamais *Dzintars*). Pirmajā kārtā sacenšas 71 koris (50 jk., 11 sk., 10 vk.), bet finālā piedalās 13 jauktie, 4 sieviešu un 8 vīru kori.

1960. gadā **XIII svētku** koru sacensības notiek četrās apakšgrupās. Finālistu pulkā ir 34 dalībnieki (18 jk., 6 vk., 10 sk.). Uzvar LVU jk. *Daina* (G. Kokars), Liepājas vk. *Dziedonis* (J. Dreimanis), Rīgas vk. *Tēvzeme* (H. Mednis) un Daugavpils I k/n sk. nākamās Dziesmu svētku virsdiriģentes, vairāku

teicamu koru izveidotājas T. Brokas vadībā. II vietu izcīna Daugavpils I k/n jk. Tā vadītāji Terēzija un Staņislavs Broki kļūst par izciliem Latgales novada mūzikas dzīves veidotājiem. Godalgoto vidū sevi piesaka vēlāko gadu Dziesmu svētku virsdiriģenti E. Račevskis (RPI vk.), I. Cepītis (sk. *Dzintars*), kā arī K. Kreicbergs (Liepājas Pedagoģiskā institūta sk.). Joprojām godalgoto vidū ir A. Krastiņš ar Cēsu rajona k/n jk. dziedātājiem (III vieta).

2.4. Kas tas ir — Tautas koris?

1960. gada vasarā pēc tikko aizvadītajiem Dziesmu svētkiem Latvijas PSR Kultūras ministrijas kolēģija nolemj izcilākajiem amatierkoriem piešķirt Tautas kolektīva goda nosaukumu. Ar šo lēmumu tiek atzīts, ka Latvijā koru kultūra ir sasniegusi jaunu pakāpi, ka ir izauguši kvalitatīvi spēcīgi amatierkolektīvi, kuru mākslinieciskās varēšanas līmenis ievērojami pārsniedz parasto, *ierindas koru* iespējas. Dažādās profesionālās diskusijās un speciālistu aprindās tiek secināts, ka izcilāko amatiervienību līmenis tuvojas tā laika profesionālo koru mākslinieciskajām iespējām. Būtiski ir tas, ka šos korus vada ievērojamākie un spējīgākie Latvijas diriģenti, kormeistari, vokālie pedagogi, kuru vadībā kori uzkrājuši plašu, stilistiski un saturiski vispusīgu repertuāru. Šie kori veic regulāru koncertdarbību, to mākslinieciskajām rosmēm ir stabils organizatoriskais un finansiālais atbalsts, tādējādi tiem ir visas iespējas arī tālāk pilnveidot savu profesionālo prasmi, sekmēt jauna oriģinālrepertuāra rašanos, būt par paraugu un meistarības skolu pārējiem amatieru kolektīviem. Turpmākajos *dziesmu karos* Tautas kori un parastie, netitulētie kori sacenšas atsevišķi.

Kā pirmie Tautas kora goda nosaukumu saņem vienpadsmit Latvijas pieredzējušākie kori. To vidū ir gan Rīgas kori — vk. *Dziedonis* (I. Kokars), sk. *Dzintars* (I. Cepītis un A. Derkēvica), ZA jk. *Gaismas pils* (D. Gailis), jk. *Daile* (G. Kokars), jk. *Kokle* (A. Melbārdis), LVU jk. *Juventus* (D. Gailis), gan Latvijas citu pilsētu kori — Liepājas vk.

Dziedonis (J. Dreimanis) un jk. *Dzintarjūra* (L. Leitis), Rēzeknes jk. *Ezerzeme* (U. Balodis), Daugavpils jk. *Daugava* (S. Broks), Cēsu jk. *Vidzeme* (A. Krastiņš). Vēlākajos gados šiem koriem pievienojas vēl daudzi citi, pārstāvot visdažādākos Latvijas novadus: jauktie kori — Latvijas Republikāniskās Arodbiedrību padomes k/n koris *Mūza* (L. Vīgners), Liepājas Izglītības un zinātnes darbinieku nama koris (V. Vikmanis), *Līvzeme* (Ventspils; E. Salmiņa), *Kaiva* (Ventspils; Dz. Kļaviņa), *Zemgale* (Jelgava; I. Kokars), *Beverīna* (Cēsis; I. Kokars), *Rīga* (J. Dūmiņš), *Skaņupe* (Rīga; H. Mednis), *Daina* (Bauska; G. Kokars); sieviešu kori — *Atbalss* (Liepāja; K. Kreicbergs), *Līga* (Rīga; J. Brants), *Ieviņa* (Rēzekne; A. Mežinska), *Medicus* (Rēzekne; E. Slišāne), *Ausma* (Rīga; J. Zirnis), *Delta* (Rīga; L. Amoliņš); Rīgas vīru kori — *Auseklis* (G. Kokars), *Gaudeamus* (E. Račevskis), *Absolventi* (P. Kvelde), *Tēvzeme* (H. Mednis) un vēl citi.

2.5. Trešā perioda XIV–XIX svētki

Tāpat kā agrāk, arī 1965. gada **XIV svētkus** ievada rajonu un pilsētu dziesmu svētki, kuros žūrija izvēlas labākos braucienam uz svētkiem Rīgā. Dokumenti liecina, ka vislabāk sagatavoti bijuši Cēsu, Gulbenes, Jēkabpils, Rīgas, Talsu, Tukuma un Valmieras rajonu, kā arī Liepājas un Ventspils pilsētu kori.

Tautas koru skatē piedalās 16 kori (2 sk., 4 vk., 10 jk.). Šīs ir vienas no spriegākajām un muzikāli interesantākajām koru sacensībām. Katrs koris dzied četras dziesmas (divas īsi pirms *dziesmu kara* žūrijas noteiktas, divas pašu izraudzītas, no kurām viena ir svētku repertuāra dziesma, bet otra — ārpus tā). Komponista M. Zariņa vadītā žūrija korus sarindo šādā secībā: jk. — *Daile* (G. Kokars), *Juventus* (D. Gailis), *Daugava* (S. Broks); sk. — *Dzintars* (I. Cepītis un A. Derkēvica), *Atbalss* (K. Kreicbergs); vk. — *Tēvzeme* (H. Mednis), *Dziedonis* (I. Kokars), *Auseklis* (G. Kokars).

Parasto jk. grupā (25) uzvar *Kaiva* (Ventspils, Dz. Kļaviņa), *Līvzeme* (Ventspils, E. Salmiņa), *Zemgale* (Jelgava, I. Kokars)

un *Rīga* (J. Dūmiņš); vk. grupā — *Absolventi* (P. Kvelde), *Gaudeamus* (E. Račevskis), LLA vk. (Jelgava, E. Dreiblats un R.Šteins); sk. grupā — *Līga* (J. Brants), RPI sk. (L. Amoliņš), Rīgas Kultūras un izglītības darbinieku tehnikuma sk. (I. Radziņa). Ārpus konkursa sacensībās startē mūzikas vidusskolu kori.

Spilgtus rezultātus parāda 1970. gada **XV svētki**. D. Gaiļa vadītā žūrija uzteic rajonus, kuros sistemātiski un mērķtiecīgi strādājuši rajonu virsdiriģenti, kur palīdzību snieguši rajonu pašvaldību vadītāji: Alūksnes (virsdiriģents E. Račevskis), Bauskas (G. Kokars), Balvu (S. Broks), Cēsu (I. Kokars), Dobeles (I. Matrozis), Gulbenes (D. Reiters), Madonas (V. Breģis), Rīgas (H. Mednis), Stučkas (A. Alberings) un Talsu (J. Dūmiņš) rajonus. *Dziesmu kara* uzvarētāji Tautas koru grupā: jk. (14) — *Daile* (G. Kokars), *Juventus* (D. Gailis), Liepājas Zinātnes un izglītības darbinieku nama koris (V. Vikmanis), *Kokle* (A. Alberings), *Ezerzeme* (U. Balodis); sk. (4) — *Dzintars* (I. Cepītis un A. Derkēvica), *Atbalss* (K. Kreicbergs), *Līga* (J. Brants); vk. (6) — *Dziedonis* (I. Kokars), *Gaudeamus* (E. Račevskis), *Tēvzeme* (H. Mednis).

Parasto koru sacensībās piedalās 3132 dalībnieki. Uzvar jk. (48) grupā — *Beverīna* (I. Kokars), Alūksnes k/n koris (J. Kravalis), Bauskas rajona skolotāju koris (G. Kokars), kā arī Cesvaines (H. Šulcs), Olaines (I. Matrozis), Jēkabpils rajona k/n koris (J. Kivils); sk. — *Ausma* (J. Zirnis), RPI sk. *Delta* (L. Amoliņš), Rīgas Pedagoģiskās skolas koris (L. Lasmane), *Rota* (Rīga, I. Trubeckaja), *Ieviņa* (A. Mežinska) un *Medicus* (E. Slišāne); vk. — *Imanta* (Valmiera, V. Liepiņš), LLA koris (E. Dreiblats), Brocēnu k/n koris (K. Kreicbergs) un *Zemgale* (Ā. Melgaile).

Īpašs pacēlums valda Dziesmu svētku simtgadē — **XVI svētkos**. Koru sacensībās, sevišķi Tautas jk. grupā, vērtējumā vienu vietu no otras šķir tikai punkta desmitdaļas. Nostabilizējies Latvijas labāko koru saraksts. Uzvarētāji Tautas koru grupā: sk. (5) — *Dzintars* (I. Cepītis un A. Derkēvica),

Avots (I. Radziņa), *Athalss* (K. Kreicbergs), *Līga* (J. Brants); vk. (6) — *Dziedonis* (I. Kokars), *Gaudeamus* (E. Račevskis), *Absolventi* (P. Kvelde), *Auseklis* (I. Matrozis); jk. — *Juventus* (D. Gailis), *Daile* (G. Kokars), *Beverīna* (I. Kokars), *Rīga* (J. Dūmiņš), *Mūza* (L. Vīgners).

Parasto jk. grupā laureātu godā tiek Bauskas skolotāji (G. Kokars), Daugavpils Pedagoģiskā institūta studenti (E. Dreiblats), olainieši (I. Matrozis), *Skaņupe* (H. Mednis); vk. grupā blakus jau pieredzējušajiem LLA dziedoņiem (V. Liepiņš) un Valmieras *Imantai* (I. Jermaka-Baltābola) sevi piesaka Ķekavas (J. Grigalis), Nīcas (L. Leitis) un Talsu *Dziedoņa* (G. Šteins un P. Sarma) vīri. Arī sk. grupā iepriekšējo svētku uzvarētāji savas pozīcijas saglabā — priekšpulkā ir *Ausma* (J. Zirnis), *Ieviņa* (A. Mežinska), *Delta* (L. Amoliņš), *Medicus* (E. Slišāne), *Rota* (I. Trubeckaja), *Lelde* (L. Lasmane) un Daugavpils Pedagoģiskā institūta studentes (H. Kraulis). Atsevišķs konkurss notiek mūzikas vidusskolu koriem.

1977. gada **XVII svētku** Tautas koru *karos* nemainīgi sevi joprojām spilgti apliecina *Dzintars* (I. Cepītis un A. Derkēvica), *Ausma* (J. Zirnis), *Athalss* (K. Kreicbergs), *Medicus* (E. Slišāne), *Ieviņa* (A. Mežinska), Rīgas *Dziedonis* (I. Kokars), *Absolventi* (P. Kvelde), *Tēvzeme* (H. Mednis), *Gaudeamus* (E. Račevskis), *Auseklis* (I. Matrozis), *Juventus* (D. Gailis), *Rīga* (J. Dūmiņš), *Daile* (G. Kokars), *Beverīna* (I. Kokars). *Daugava* (T. Broka), *Daina* (G. Kokars) un *Skaņupe* (H. Mednis). Toties parasto koru grupās labāko vidū apņēmīgi ienāk daudzi jauni kori un diriģenti, no kuriem vairāki laika gaitā piepulcējas Latvijas *elites koriem*. Viņu vidū minams jk. *Valmiera* (D. Gailis), Dobeles rajona (I. Matrozis) un Daugavpils rajona (T. Broka) skolotāju kori, jk. *Ogre* (J. Zirnis), Kuldīgas *Ventava* (M. Rozīte), Rīgas Kirova rajona jauniešu koris (J. Garančs), Rīgas *Minjona* (V. Gailis) un citi. Šajās koru grupās ar panākumiem strādā arī I. Bērziņš, A. Everse, Ā. Grigule, L. Lasmane, J. Lindenbergs, A. Morica, A. Paeglītis, A. Poruks, A. Rebhūns, V. Rieksta, R. Valdmane un citi.

1980. gada **XVIII svētku** tradicionālo uzvarētāju sarakstu Tautas koru grupā papildina Dobeles rajona skolotāju koris (I. Matrozis) un Tukuma *Noktirne* (R. Valdmane). Aizvien pārliecinošāk Latvijas vadošo kordiriģentu pulkā sevi piesaka Ilgvars Matrozis, kurš nākamajos Dziesmu svētkos debitē svētku virsdiriģentu augstajā tribīnē. Parasto koru grupā blakus Rīgas Kirova rajona jauniešu korim (J. un A. Garanči) un *Minjonai* (V. Gailis) ļoti spēcīgi izauguši dažādu Latvijas rajonu kori — Ogrē (J. Zirnis), Tukumā (E. Račevskis), Valmierā (D. Gailis), Rojā (J. Kivils), Liepājā (V. Vikmanis), Jēkabpilī (J. Grigalis), Bulduros (V. Zeltkalns), Daugavpilī (T. Broka), Cēsīs (L. Priedīte) un citur. Šis ir īpaši rosīgs Latvijas skolotāju koru darbības periods.

Šo posmu noslēdz padomju laika visvairāk politizētie 1985. gada **XIX svētki**. Tautas koru *dziesmu karos* goda vietā ir Imanta, Gido un Jura Kokaru, Daumanta un Viestura Gaiļu, H. Medņa, J. Dūmiņa, I. Matroža, J. Zirņa, I. Cepīša un A. Derkēvicas, P. Kveldes, E. Račevska, E. Slišānes vadītie kori. Parasto koru grupā blakus pieredzes bagātajām T. Brokai un L. Priedītei ar saviem koriem debitē un uzvarētāju godu izpelnās J. Keičs, J. Ogļezņeva (Jelgava), K. Beinerts, O. Cintiņš (Rīga), L. Amoliņš (Ogre), J. Grigalis, A. Platpers (Rīgas rajons), U. Kokars (Gulbenes rajons), I. Kivila un F. Millers (Talsu rajons), Ē. Derums (Limbažu rajons), Jēkabs Ozoliņš (Liepājas rajons) un citi.

2.6. Ceturtais periods: XX–XXIII svētki

Tautas trešās Atmodas gaisotnē, būtiski pārvērtējot organizatoriskos un mākslinieciskos jautājumus, tiek gatavoti XX svētki. Rodas jauni kori, pieaugušo aktivitātēs aizvien plašāk iesaistās skolu jaunatne, skolu kori ar labiem panākumiem piedalās un gūst panākumus Vispārējo Dziesmu svētku *dziesmu karos*. Tas nenoliedzami ir skolu muzikālās audzināšanas, Latvijas Skolu jaunatnes dziesmu svētku nopelns.

XX svētkos žūrija (H. Mednis, J. Dūmiņš, O. Grāvītis, Imants Kalniņš, J. Karlsons, R. Pauls, P. Plakidis u.c.) vērtē 53 korus, kas ir sadalīti trīs līgās. Gandrīz 13 stundas ilgst Latvijas labāko koru sacensības. Kuri šoreiz vislabākie? Pirmajā līgā sk. grupā I vietā ierindojas *Dzintars* (A. Derkēvica), II vietā — *Minjona* (S. Kļava) un *Ausma* (J. Zirnis), bet trešajā — Daugavpils *Rūta* (T. Broka). Vk. grupā I vietu dala daudzpieredzējušais Rīgas *Dziedonis* (I. Kokars) un strauji progresējošais *Gaudeamus* (E. Račevskis). Arī II vietā ierindojas divi pieredzējuši vīru kolektīvi — P. Kveldes *Absolventi* un E. Grāvīša jauneklīgajam žestam paklausīgais *Auseklis*. III vietā — *Tēvzeme*, kas šoreiz uzstājas jaunā diriģenta G. Ķirša vadībā. Pirmās līgas jk. grupā dziedātāji sarindojas šādā secībā: I vietā — *Daile* (G. Kokars) un *Juventus* (J. Kļaviņš), II vietā — Dobeles *Sidrabe* (J. Zirnis) un Rīgas *Balsis* (K. Putniņš un M. Kupčs), III vietā — *Beverīna* (J. Kokars). Otrās līgas koru sniegums tiek novērtēts sekojoši: jk. grupā I vietā — Daugavpils *Daugava* (S. Sudņika), II vietā — Rīgas *Zvani* (J. Garančs), III vietā — *Rīga* (I. Dziļuma un E. Dziļums); sk. grupā I vietā — *Delta* (I. Eizenberga) un *Vaiva* (L. Pismennaja), II vietā — *Venda* (A. Niedre), P. Stradiņa slimnīcas sk. (J. Augustinovičs) un *Skanda* (Rīga; A. Šeļegovska), III vietā — *Daugaviete* (R. Vanags); vk. grupā I vietā Rīgas *Frachori* (A. Mūrnieks) un Valmieras *Imanta* (I. Zelča), II vietā — *Ķekava* (A. Platpers) un *Silvicola* (P. Kvelde), III vietā — *Nīca* (Jēkabs Ozoliņš). Trešajā līgā jk. sarindojas šādā secībā: I vietā — *Senaiskalns* (E. Grāvītis), II vietā — Jelgavas 2. vidusskolas koris (G. Paškovska) un Limbažu novada k/n jauniešu koris (A. Skride), III vietā — Siguldas 1.vidusskolas koris (I. Rīsmane). Sk. grupā I vietā — *Mare* (I. Kivila) un *Tonika* (D. Kaktiņš), II vietā — Bēnes k/n koris (V. Zandersone).

XXI svētkos koru sniegumu vērtē starptautiska žūrija: I. Kokars (priekšsēdētājs), O. Grāvītis, M. Babeths (Vācija), K. Hankens (Norvēģija), A. Petrausks (Lietuva), J. Rents (Igaunija), K. Turunens (Somija). Tradicionālajā koru sacensību vietā LU Lielajā aulā žūrija noklausās 7 sieviešu, 7 vīru,

20 jauktos un 6 kamerkorus. Vērtējumā tiek ņemts vērā: a) priekšnesuma profesionālais sagatavojums — balsu kvalitāte, tembru līdzsvars, ansambļa saskaņa; b) dziedājuma tīrskaņa, dikcija; c) mākslinieciskais devums, diriģenta muzikālie dotumi; d) repertuāra izvēle — retumi, pirmatskaņojumi, skaņdarbu grūtības pakāpe. Vērtējumā katram korim maksimāli iespējams iegūt 700 punktus. Lūk, *dziesmu kara* fināla rezultāti.

Kamerkori: *Muklājs* (Rīga; I pakāpe, 632 punkti; S. Šmate), *Pali* (Rīga; II pakāpe, 601 punkts; F. Stade), *LART* (III pakāpe, 590 punkti; S. Sudņika). Sieviešu kori: *Ausma* (I pakāpe, 670 punkti; J. Zirnis), Rīgas Vecās Sv. Ģertrūdes baznīcas sk. (II pakāpe, 641 punkts; V. Zeltkalns), *Skanda* (III pakāpe, 630 punkti; A. Šeļegovska). Vīru kori: *Gaudeamus* (I pakāpe, 627 punkti; E. Račevskis), *Dziedonis* (II pakāpe, 606 punkti; J. Vaivods), *Absolventi* (III pakāpe, 582 punkti; P. Kvelde). Jauktie kori: *Sonore* (Rīga; I pakāpe, 669 punkti; E. Račevskis), *Kamēr...* (Rīga; II pakāpe, 651 punkts; M. Sirmais), *Sidrabe* (II pakāpe, 649 punkti; J. Zirnis), *Juventus* (III pakāpe, 620 punkti; J. Kļaviņš), *Daugava* (III pakāpe, 601 punkts; E. Znutiņš), *Skali* (Jelgava; III pakāpe, 599 punkti; G. Paškovska), *Beverīna* (III pakāpe, 596 punkti; M. Klišāns).

Arī **XXII svētku** *dziesmu karus* vērtē starptautiska žūrija: A. Derkēvica (priekšsēdētāja), P. Burīns (Zviedrija), K. Hankens (Norvēģija), H. Poss (Vācija), E. Ileoja (Igaunija), V. Augustins (Lietuva), I. Kokars, P. Dambis, S. Kļava (Latvija).

Deviņu labāko Latvijas pagastu koru savstarpējā cīņā uzvar Mežotnes pagasta jk. (M. Jonkus), II vietā — J. Kivila vadītais Rojas jk., III vietu dala Ādažu pagasta koris *Jumis* (A. Birziņa) un Ķekavas pagasta *Mozaika* (J. Grigalis). Vk. sacensībās piedalās gan tikai 7 kori. I vietā izvirzās Rēzeknes *Olūts* (J. Grudulis). II vietā — Latvijas vk. līderu pulkā aizvien esošais *Gaudeamus* (I. Cinkuss), III vietā — P. Kveldes vadītie *Absolventi*. Sk. grupā par spilgtāko kļūst J. Zirņa vadītā *Ausma*, kas virtuozi atskaņo neparasti grūto izvēles repertuāru. Niansēts un izkopts dziedājums ir II vietas ieguvējām — Rīgas Vecās Sv. Ģertrūdes

baznīcas jauniešu kora dziedātājām (V. Zeltkalns). III vietā — Liepājas pilsētas Tautas mākslas un kultūras centra sk. *Aija* (G. Vite).

Īpaši augsta spriedze valda jaukto un kamerkoru sacensībās. Jk. vērtējums: I vietā — *Kamēr...* (M. Sirmais), II vietā — *Sidrabe* (J. Zirnis), III vietā — Rēzeknes jauniešu koris *Ezerzeme* (R. Salmiņa). Kamerkoru grupā: I vietā — *Balsis* (A. Ikauniece, I. Teterovskis), II vietā — *Muklājs* (S. Šmate), III vietā — *Fortius* (M. Marnauza).

Tiek piešķirtas arī vairākas speciālbalvas. Jāzepa Vītola fonda balvu par izcilāko J. Vītola kora mūzikas priekšnesumu saņem vk. *Olūts* un diriģents J. Grudulis; Augusta Dombrovska fonda balvu par labāko obligātās dziesmas interpretāciju — jauniešu koris *Kamēr...* un diriģents M. Sirmais. Diriģenta balvas saņem Mežotnes pag. jk. diriģente M. Jonkus un RTU vk. *Gaudeamus* diriģents I. Cinkuss; Valsts prezidentes balvu iegūst labākais lauku koris — Mežotnes pag. jk. un M. Jonkus.

Cīņā par XXII Vispārējo latviešu Dziesmu svētku *Grand Prix* sacenšas septiņi kori: Rīgas *Kamēr...* (M. Sirmais), *Balsis* (A. Ikauniece un I. Teterovskis), *Muklājs* (S. Šmate) un *Ausma* (J. Zirnis), Rēzeknes *Ezerzeme* (A. Lipska) un *Olūts* (J. Grudulis), Dobeles *Sidrabe* (J. Zirnis). Šo balvu saņem M. Sirmā vadītais Rīgas Valsts 1. ģimnāzijas jauniešu koris *Kamēr...*

Situāciju kopumā vērtējot, nevar neredzēt, ka aizvien nozīmīgāku vietu Latvijas 90. gadu mūzikas dzīvē ieņem jauniešu kori un kamerkori: *Sacrum*, *Versija*, *Sindi Putnu Dārzs*, *Muklājs*, *Balsis*, *Rūta*, *Fortius*, *Frachori*, *Olūts*, *Kamēr...*, *Intis*, *Sonus*, *Austrums*, *Atbalss*, *Vaiva*, *Ventus*, *Aija*, *Skali*, *Sapnis*, *Minjona*, *Noktirne*, *Zvani*, *Ilūzija*, *Caritas*, *Jumis*, *Sonore*, *Senaiskalns*, Rīgas Ekonomiskās augstskolas koris, Rīgas Sv. Ģertrūdes baznīcas jauniešu koris, *Sidrabe*, jauniešu koris *Ezerzeme*, *Roja*, Mežotnes pagasta jk. un daudzi, daudzi citi. Spēji uzzied jaunu diriģentu un virsdiriģentu personības: I. Bērziņš, A. Birziņa, I. Cinkuss, J. Erenštreits, V. Gailis, E. Grāvītis, J. Grudulis, A. Ikauniece, M. Jonkus, S. Kļava, J. Kļaviņš, G. Ķirsis, A. Lipska,

M. Marnauza, A. Mūrnieks, Jēkabs Ozoliņš, G. Paškovska, A. Platpers, I. Rīsmane, M. Sirmais, Ā. Šķepasts, S. Šmate, I. Štāla, I. Teterovskis, R. Vanags, G. Vite, J. Zirnis un vēl citi talantīgi, uzņēmīgi, iniciatīvas bagāti mūziķi.

2003. gada **XXIII svētku** sacensībās koru sniegumu vērtē starptautiska žūrija komponista J. Karlsona vadībā. Žūrijā ir aicināti erudīti kora mūzikas un kordziedāšanas pārzinātāji: Latvijas diriģenti A. Derkēvica un K. Putniņš, komponists A. Maskats, viesi — Daremas un Kembridžas universitātes mūzikas pasniedzējs, Itonas koledžas mūzikas direktors R. Olvūds (*R. Allwood*) no Lielbritānijas, Vīnes Mūzikas augstskolas docētājs, klavierspēles, vokālās mākslas un diriģēšanas speciālists M. Štaidlers (*M. Steidler*), Lietuvas zēnu un vīru kora *Azuoliukas* mākslinieciskais vadītājs, Lietuvas Mūzikas akadēmijas kordiriģēšanas profesors, Lietuvas Koru biedrības prezidents V. Miškins (*V. Miskinis*). *Dziesmu kari* liecina par diriģentu vēlmi rast jaunu un interesantu repertuāru. Šajās sacensībās pirmatskaņojumus piedzīvo S. Mences, M. Einfeldes, P. Dambja, P. Plakida, J. Karlsona, tāpat arī jaunākas paaudzes autoru — V. Zilvera, I. Rupaines, A. Broka, Ē. Eglīša u.c. — speciāli rakstīti darbi. Par veiksmīgākajiem tomēr šoreiz tiek atzīti tie kori, kas par izvēles darbiem izraudzījušies skaņdarbus no citzemju autoru radītā, un pratuši tos pasniegt pārliecinoši, efektīgi. Vai tas norāda uz zināmu krīzi, konkursam piemērotu darbu trūkumu latviešu komponistu daiļradē? Bet varbūt izvirzās pavisam cita problēma: *Dabiskums, muzikalitāte, lielā kora sastāva skanējums un tembra latviskais siltums šoreiz šķita esam pakārtotas kvalitātes, jo etalons — eiropeisks, neliela sastāva koris.* Šādu domu tūlīt pēc svētkiem žurnālā *Dziesmusvētki* (2003, Nr. 8/9) izsaka muzikoloģe, radiožurnāliste I. Medne. Acīmredzot, pašlaik koru darbībā (repertuāra izvēlē, dziedāšanas stilistikā un citās jomās) iestājies aktīvs meklējumu laiks. Kurp dosies mūsu kora dziesma, kā attīstīsies mūsu kordziedāšanas tradīcijas, tas atklāsies tuvākajos gados.

Šobrīd mūsu rīcībā ir koru konkursa fināla rezultāti deviņās nominācijās. Atsevišķā grupā *startēja* senioru kori, atsevišķā — jauniešu jauktie kori. Tā sauktajā pusprofesionālo koru grupā tika iekļauti mūzikas mācību iestāžu kori, kā arī vienības, kuru sastāvā skatē bija vairāk nekā 50 % mūzikas mācību iestāžu audzēkņu un kori, kuri atlases skatēs bija ieguvuši augstāko žūrijas novērtējumu.

Pusprofesionālo koru grupā:

I vietā — Rīgas Valsts 1. ģimnāzijas jauniešu koris *Kamēr...* (M. Sirmais, A. Rubiķis), Rīgas Kultūras un tautas mākslas centra *Mazā Ģilde* jauniešu koris *Balsis* (A. Ikauniece, I. Teterovskis); II vieta — netiek piešķirta; III vietā — Rīgas Pareizticīgo kamerkoris *Blagovest* (A. Brandavs, A. Merijs-Meri).

Pilsētu koru grupā :

Jauktie kori: I vietā — RPIVA kamerkoris *Fortius* (M. Marnauza), II vietā — RLB kamerkoris *Austrums* (Ā. Šķepasts, A.Gailis), III vietā — Liepājas jauniešu koris *Intis* (I. Valce, I. Tālberga).

Sieviešu kori: I vietā — Rīgas Valsts 1. ģimnāzijas meiteņu koris *Sapnis* (B. Danovska, I. Rīsmane), II vietā — RLB sk. *Ausma* (J. Zirnis), III vietā — Liepājas Pedagoģijas akadēmijas sk. *Atbalss* (I. Valce, G. Ceplenieks).

Vīru kori: I vietā — RTU vk. *Gaudeamus* (I. Cinkuss), II vieta netiek piešķirta, III vietā — Rīgas Kultūras un tautas mākslas centra *Mazā Ģilde* vīru kamerkoris *Frachori* (A. Mūrnieks, A. Opincāns), RLB Latvijas Nacionālais vk. (E. Račevskis).

Mazpilsētu un pagastu koru grupā:

Jauktie kori: I vietā — Salaspils k/n *Enerģētiķis* jauniešu koris *Tiāde* (I. Reinholce, I. Teterovskis), II vietā — Saulkrastu pilsētas jk. *Anima* (A. Ancāns), III vietā — Ozolnieku tautas nama jk. *Arka* (S. Rudzutaka).

Sieviešu kori: I vietā — Durbes k/n sk. (A. Tiltiņa), II vietā — Ķekavas pagasta sk. *Daugaviete* (R. Platpere, L. Māliņa), III vietā — Viļānu k/n sk. *Alta* (B. Vigupe).

Vīru kori: I vietā — Republikas mežu darbinieku vk. *Silvicola* (P. Kvelde, I. Radziņa), II vietā — Ķekavas k/n vk. *Ķekava* (A. Platpers, E. Briņķis), III vietā — Nīcas k/n vk. (Jēkabs Ozoliņš).

Jauniešu jaukto koru grupā:

I vietā — jauniešu koris *Daugaviņa* (Rīga; K. Beinerts), II vietā — Jelgavas 2. ģimnāzijas jk. *Skali* (G. Paškovska), III vietā — Rīgas Mūzikas internātskolas jk. *Vaidelote* (H. Lazarēviča).

Senioru koru grupā:

I vietā — Ogres pašvaldības aģentūras *Ogres Kultūras centrs* senioru jk. *Atvasara* (A. Bērziņš), II vietā — Madonas k/n senioru koris *Mantojums* (I. Stepāne), III vietā — Krustpils k/n senioru jk. *Atvasara* (S. Pugača).

Kori saņem arī dažādas speciālbalvas. Savas veltes dziedātājiem un diriģentiem dāvā *Hansabanka*, nošu un mūzikas apgāds *Musica Baltica*, Rīgas skaņu ierakstu studija, *Hewlett-Packard*, *Aldaris*, *Opel Adam auto*. Teodora Reitera fonda piešķirto stipendiju saņem XXIII sv. virsdiriģents R. Vanags. Valsts prezidentes balva tiek piešķirta labākajam mazpilsētu un pagastu korim — Salaspils jauniešu korim *Tiāde* (I. Reinholce, I. Teterovskis).

3. Ievērojamākie pūtējorķestri un to diriģenti

Latvijā pūtējorķestru muzicēšanai ir senas tradīcijas, tā daudzus gadus bijusi arī Vispārējo latviešu Dziesmu svētku sastāvdaļa. Pēc Otrā pasaules kara pūtējorķestru attīstība norit īpaši intensīvi un veiksmīgi. To veicina pieredzes bagātie speciālisti K. Ozols, J. Dainis, V. Mačs, A. Segliņš, J. Grūtups, H. Dzērve, A. Krisbergs, R. Ādamsons un citi. Liela nozīme ir Alūksnes mūzikas dzīves vadītāja, mūzikas skolas direktora R. Ādamsona ierosmei Latvijā organizēt pūtējorķestru salidojumus. 1960. gadā pirmo reizi Dziesmu svētku vēsturē notiek pūtējorķestru skate, kur deviņu kolektīvu sacensībā

godalgotas vietas iegūst Liepājas (V. Vikmanis), Jelgavas (J. Grūtups) un Alūksnes (R. Ādamsons) orķestri. Republikas II pūtējorķestru salidojumā Madonā 1964. gadā jau pulcējas 42 orķestri ar 970 dalībniekiem. Pēc 1965. gada Dziesmu svētkiem Ventspils (J. Gercāns), Liepājas (V. Vikmanis) un Jelgavas (A. Mucenieks) orķestriem tiek piešķirts Tautas kolektīva goda nosaukums, pēc diviem gadiem to saņem arī Alūksnes mūziķi (R. Ādamsons). 1970. gada Dziesmu svētkos sacenšas 19 labākie pūtējorķestri, to vidū 6 Tautas kolektīvi. Pieredzējušiem Liepājas, Ventspils, Alūksnes un Jelgavas orķestriem līdzās nostājas Talsu mūziķi (J. Gercāns).

1972. gadā darbu uzsāk G. Ordelovska un J. Gercāna vadītais profesionālais pūtēju orķestris *Rīga*. Gatavojoties Dziesmu svētku simtgadei, 12 zonās notiek pūtējorķestru skates, kurās žūrija klausās 62 kolektīvus ar vairāk nekā 1000 dalībniekiem. 1973. gadā Tautas kolektīva nosaukumu iegūst orķestris *Ludza* (J. Broks), bet gadu vēlāk — populārais RPI studentu pūtēju orķestris *SPO* (H. Eglītis). Pēc IV pūtējorķestru salidojuma Limbažos Tautas kolektīvu pulkam pievienojas Daugavpils (P. Butāns) un Ogres (V. Kokamegi) orķestri, bet pēc 1977. gada Dziesmu svētkiem — Tukuma (J. Kronītis), Gulbenes (D. Veikšāns), Saldus (J. Jansons) un Balvu (V. Dreimanis) mūziķi. Nākamajos gados šo līmeni sasniedz Smiltenes (A. Vīksniņš), Rēzeknes (S. Sergejevs) orķestri, Rīgas rajona Brīvprātīgo ugunsdzēsēju kluba orķestris *Satezele* (J. Raslavs) un citi.

Latvijas pūtējorķestru attīstībā nepārspēti izcila loma pieder G. Ordelovskim, šīs muzicēšanas nozares dvēselei, jauno speciālistu audzinātājam, kā arī viņa līdzgaitniekam M. Bašam. Šo darbu turpina pašreizējais orķestra *Rīga* mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents J. Puriņš. Pēdējās desmitgadēs skatēs un konkursos panākumus guvuši J. Akuļa, R. Ašmaņa, H. Bārzdiņa, A. Cepīša, R. Igolnieka, J. Kaufelda, V. Kokamegi, L. Kudiņa, V. Lastovska, A. Maculēviča, M. Martinsona, A. Muižnieka, J. Puriņa, P. Rudzīša, A. Sabuļa, P. Vilka,

V. Vinokurova, M. Visendorfa un citu vadītie orķestri. Ir nomainījušās orķestru diriģentu un virsdiriģentu paaudzes, nākotne nu atrodas jauno diriģentu rokās.

XXIII sv. pirmo reizi sasauc kopā visus pūtējorķestru dalībniekus *Pūtēju orķestru dižkoncertā*. Četru Latvijas novadu un Rīgas mūziķi satiekas 11 stundu garā programmā uz īpašas svētku skatuves Doma laukumā, kur katra novada mūziķi spēlē sava novada virsdiriģenta vadībā (P. Vilks — Vidzeme, R. Igolnieks — Latgale, A. Maculēvičs — Kurzeme, R. Ašmanis — Zemgale, H. Bārzdiņš — Rīga). Koncerta noslēgumā mūziķi seko J. Puriņa žestam. *Dižkoncertā* kopumā piedalās 51 amatieru pūtējorķestris un 6 profesionālie pūtējorķestri — pavisam ar 1600 dalībniekiem.

Kā sabalansēt līdzsvarotu visu Latvijas amatierkolektīvu (koru, dejotāju, tautas mūzikas ansambļu, koklētāju, pūtējorķestru u.c.) pārstāvniecību svētku programmās, tas joprojām paliek aktuāls uzdevums nākamo svētku organizētājiem. Lai arī kādas dažādu viedokļu dzirkstis šķiļas svētku dienās, tomēr būtiskākais ir tas, ka Latvijas pūtējorķestru mākslinieciskais līmenis ir respektējami augsts. Par to liecina gan *Dižkoncerts*, gan arī pūtējorķestru konkurss. To vērtē kompetenta žūrija: XXIII sv. mākslinieciskās padomes loceklis, svētku virsdiriģents J. Puriņš (priekšsēdētājs), komponists un diriģents A. Vecumnieks, diriģents un flautists A. Andersens (Norvēģija), muzikologs un orķestru diriģents B. Blomherts (Nīderlande), Enšedes mūzikas augstskolas docētājs, diriģents H. Ramaekers (Nīderlande). Pūtēju orķestri sacenšas četrās grupās. Sacensību rezultāti ir sekojoši:

Pirmajā grupā:

I vietā — jauniešu pūtēju orķestris *Auseklītis* (H. Bārzdiņš), II vietā — RTU Studentu pūtēju orķestris (M. Martinsons), III vietā — pūtēju orķestris *Jelgava* (R. Ašmanis).

Otrajā grupā:

I vietā — Rīgas 6. vidusskolas pūtēju orķestris (I) (H. Bārzdiņš), II vietā — Balvu Kultūras un atpūtas centra

X sv. (1948) gājiens Rīgā.
Līgo karogs kā dzīvais tilts, kas saista *jauno laiku* svētkus ar pagātni

Svētku gājiens trimdā, Vācijā (1947).
Dziesmu svētki kā dzīvais tilts, kas saista trimdiniekus ar Latviju

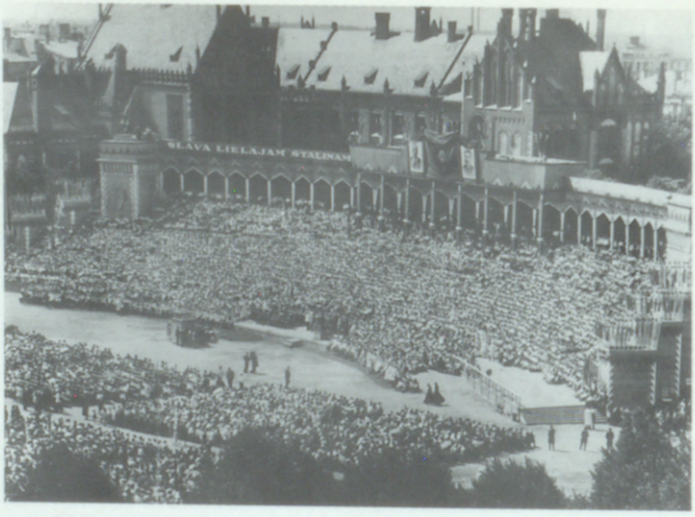

X sv. (1948) estrādes kopskats Esplanādē.

Dziļumā — Latvijas Mākslas akadēmijas celtne un, protams, tā laika valsts vadoņu *obligātie* portreti

X sv. virsdiriģenti: no kreisās puses — Jēkabs Mediņš, Leonīds Vīgners, Teodors Kalniņš, Jānis Ozoliņš

Cēsu skolotāju institūta koris X sv. gājienā

Mēs dziedam, dejojam, mēs e s a m... Arī tā šai laikā — pēckara pirmajā desmitgadē — ir vērtība pati par sevi

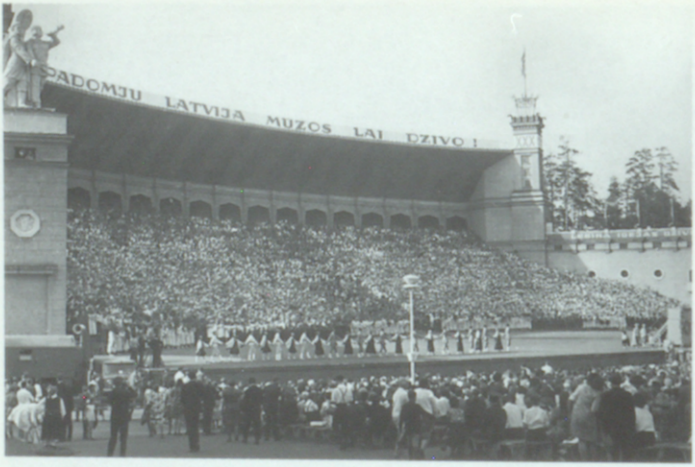

Mežaparka estrādes kopskats XV sv. (1970)

XV sv. virsdiriģenti Imants un Gido Kokari kopā ar Goda virsdiriģentu Jēkabu Mediņu 1970. gada 21. jūlija koncertā, kad sieviešu kopkora dziedāto *Roziti* atkārtojumā nodiriģēja pats autors

1970. gada Deju sv. Goda virsvadītāja Milda Lasmane

Deju svētku rakstu raibie ritmi *Daugavas* stadionā. Priekšplānā — svētku rīkotāji, virsvadītāji, deju kolektīvu vadītāji, horeogrāfi

Simtgades svētku (1973) gājiens no Viesturdārza: Dziesmu svētku memoriāls ir atklāts

Simtgades kora virsdiriģenti: no kreisās — D. Gailis, G. Kokars, H. Mednis, J. Ozoliņš, S. Broks, G. Ordelovskis, E. Račevskis, I. Kokars, J. Dūmiņš, A. Derkēvica, I. Cepītis, L. Vīgners, V. Vikmanis

Pūtējorķestru neaizstājamais virsdiriģents Gunārs Ordelovskis: *Spēlēt tā, lai dzird visi, spēlēt tā, lai būtu prieks uz mums skatīties un mūs klausīties*

Dziesmu svētku Simtgadē Mežaparka lielajā estrādē: skats no kopkora puses. 14 800 dziedātāji un 1444 pūtējorķestra mūziķi šai pusē, tūkstošiem skatītāju — viņā pusē

Pēc 50 gadu pārtraukuma — atkal kopā: Latvijas un trimdas koru diriģenti pie Brīvības pieminekļa XX sv. (1990).

No kreisās — M. Opeskins (Vācija), A. Purvs (Kanāda), R. Zuika (ASV), T. Broka, L. Zobens (Anglija), A. Derkēvica, J. Dūmiņš, P. Pētersons (svētku režisors)

XXI sv. (1993) noslēguma *Pūt, vējiņi...*

Priekšplānā — R. Zuika. Aizmugurē no kreisās: laukuma režisors A. Cinovskis, svētku režisore A. Jansone, virsdiriģenti V. Maksiņa, A. Derkēvica, T. Broka, J. Erenštreits, H. Mednis, J. Zirnis, S. Kļava

Pēc 50 gadu pārtraukuma — atkal kopā: Latvijas un trimdas koru diriģenti pie Brīvības pieminekļa XX sv. (1990).

No kreisās — V. Bendrups (Austrālija), L. Vīgners, D. Cilne (ASV), J. Erenštreits, H. Mednis, J. Zirnis, S. Kļava, I. Bērziņš, P. Kvelde

Sveču liesmiņu jūras izgaismota, skan *Lūgšana* no Lūcijas Garūtas kantātes *Dievs, Tava zeme deg* (1990)

Dzimteni zaudējuši, dīpīšu (no *displaced persons* — pārvietotās personas, angļu val.) nometnēs izvietoti, bet nesalauzti, latvieši dzied…

No virsdiriģenta goda Latvijā vairākkārt atteicies, Ādolfs Ābele šajā jomā debitē 1946. gadā dziesmu dienā Fišbahā, Vācijā

Vācijā — gandrīz kā Latvijā, jo priedes un dziesmas — tādas pašas

Dziesmu svētku virsdiriģenti 1947. gada 25. maijā Eslingenē, Vācijā. No kreisās — J. Austrums, J. Dūmiņš, Ā. Ābele, P. Banders, H. Lindemanis

Koristi bēgļu ceļa somās līdzņemtajos tautastērpos Franku novada dziesmu dienā (1946)

Pirmās latviešu dziesmu dienas Anglijā (1949). Kopkora koncerts Londonā, Kingsveja zālē (*Kingsway Hall*)

Trešie Eiropas latviešu dziesmu svētki (1973). Ekumēniskais dievkalpojums Ķelnes Domā

Ceturtie latviešu dziesmu svētki Kanādā (1965). Virsdiriģenti: no kreisās — R. Zuika, J. Norvilis, A. Jērums, A. Purvs

Kopkora koncerts 1968. gada 30. decembrī Sidnejā, Austrālijā. Diriģē Voldemārs Rullis

Dzejnieks Andrejs Eglītis teic atklāšanas runu I Pasaules brīvo latviešu dziesmu dienās 1979. gada jūnijā Visbijā, Zviedrijā

Garezera Ceturto dziesmu dienu kopkoris 1974. gada septembrī. Virsdiriģents — Arnolds Kalnājs

Ņujorkas latviešu koris un diriģents Andrejs Jansons XXI sv. (1993) gājienā Rīgā

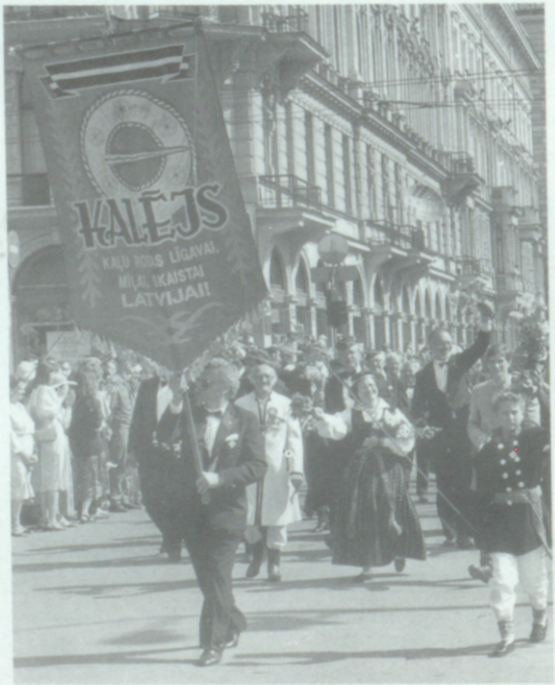

ASV vīru koris *Kalējs* XXI sv. Rīgā: *Kaļu rotas līgavai, mīļai, skaistai Latvijai*

pūtēju orķestris *Balvi* (E. Salmanis), III vietā — Talsu pūtēju orķestris (J. Smilga, R. Rērihs).

Trešajā grupā:

I vietā — Kokneses pūtēju orķestris (Z. Puķītis), II vietā — Rīgas 6. vidusskolas pūtēju orķestris (II) (I. Kalniņa), III vietā — Strenču pūtēju orķestris (L. Bitīte).

Ceturtajā grupā:

I un II vieta netiek piešķirta, III vietā — Inčukalna pamatskolas un tautas nama pūtēju orķestris (V. Ķikusts).

4. Kokļu ansambļu gājums

Latvijas pirmās brīvvalsts laika iespiedmateriālos norādes par koklētāju pārstāvniecību Dziesmu svētkos neatrodam, lai gan atsevišķi kokļu ansambļi darbojušies jau tolaik. Arī pēckara gadu pirmajās desmitgadēs tiešu liecību par kokļu līdzdalību svētkos nav, kaut arī S. Krasnopjorova un citu tautas muzicēšanas entuziastu rosmes koncertkokles izveidē un tās attīstībā ir respektējamas un rezultatīvas. Bikli mēģinājumi iesaistīt kokļu ansambļus svētku norisēs sākas ar 1970. gadu, kad Deju svētku laikā stadiona skaļruņos skan septiņu kokļu ansambļu ieskaņota mūzika, pašiem koklētājiem spēli vien marķējot. Ar Dziesmu svētku simtgadi (1973) sākas jauna tradīcija — *Tautas mūzikas koncerti* LVU aulā, kuros uzstājas gan apvienotie kokļu ansambļi, gan vokālie, pūšaminstrumentu un etnogrāfiskie ansambļi, gan kori, solisti. 1980. gadā apvienotajā koklētāju ansamblī muzicē 9 ansambļi, 1985. gadā — 13, vēl pēc desmit gadiem — 16 (1993. gada svētkos apvienotā koklētāju ansambļa uzstāšanās netiek iekļauta). Turklāt 1998. gada svētkos jau iezīmējās ceļš uz tematiski vienotu kokļu ansambļu koncerta programmu, kas savu turpinājumu rod 2001. gada svētkos *Rīgai–800*.

XXIII sv. piedalās 37 ansambļi ar 324 dalībniekiem. RLB namā koklētāji spēlē Dziesmu svētku karoga godināšanā, Ķīpsalā — Tautas lietišķās un tēlotājas mākslas izstādes atklāšanā, kokļu mūzikas *maratonkoncertā*, uzvedumā *Latviešu kāzas*, Mežaparkā piedalās kopkora koncertos, bet Lielajā Ģildē

sniedz paši savu *pilnmetrāžas* Kokļu mūzikas koncertu. Tādējādi jāatzīst, ka šajos svētkos koncertkokle patiešām iecelta pilntiesīga dalībnieka statusā.

Pirmssvētku skatē 45 ansambļi sacenšas trijās vecuma grupās. Žūrijā — komponists R. Jermaks (priekšsēdētājs), Mūzikas un mākslas atbalsta fonda direktore S. Zandberga, JVLMA docētājas T. Jansone un M. Vanaga, Alfrēda Kalniņa Cēsu MV skolotāja I. Žvarte un viņas kolēģe no Jelgavas MV B. Deruma. Še minēsim augstāko punktu skaitu ieguvējus katrā vecuma grupā.

Jaunākajā grupā:

I vietā — Kolkas MS koklētāju ansamblis (vadītāja Dz. Tauniņa), II vietā — Rīgas Skolēnu pils koklētāju ansambļa *Austriņa* jaunākā grupa (I. Tauriņa), III vietā — Rīgas 5. MS koklētāju ansamblis (A. Rebiņa).

Vidējā grupā:

I vietā — Rīgas Skolēnu pils koklētāju ansambļa *Austriņa* vecākā grupa (I. Tauriņa) un P. Jurjāna MS koklētāju ansamblis *Atbalsis* (A. Zaborovska, I. Lapiņa), II vieta — netiek piešķirta, III vietā — Baldones MS koklētāju ansamblis (I. Lapiņa, R. Davidone).

Vecākajā grupā:

I vietā — Rīgas Kultūras un atpūtas centra *Imanta* kokļu kvartets *Kārta* (M. Vanaga), II vietā — Bērnu un jauniešu centra *Daugmale* koklētāju ansamblis *Teiksma* (T. Jansone), III vietā — Baldones pilsētas domes koklētāju ansamblis *Dzītari* (V. Bagāta).

5. Lielā kora virsdiriģenti

5.1. Pirmā perioda svētku kopkora diriģenti

Jānis Bētiņš

(1830.29.IV Bērzmuižas *Bētiņos* / 1912.18.V Rīgā, apbed. Sātos)

Irlavas skolotāju semināra audzēknis, pēc tam šī semināra mūzikas skolotājs (1849–64), orķestra vadītājs (līdz 1893).

Sātu bazn. ērģelnieks (1860–1905), ērģeļbūves lietpratējs. Ievērojams Kurzemes novada tautskolotāju, koru un orķestru diriģentu audzinātājs. Viņa skolēnu vidū arī J. Kade, A. Ķeniņš, O. Šepskis, Vīgneru Ernests. Pirmo Kurzemes novada dzsv. (Dobele, 1870) galvenais organizētājs. I–III sv. aktīvs līdzstrādnieks. I–V sv. koru sacensību žūrijas loceklis. I un II sv. virsdiriģents, III–V sv. Goda virsdiriģents.

Literatūra:

J. Torgāns. Jānis Bētiņš un mūsu profesionālās mūzikas pirmsākumi / Latviešu mūzika, XIV. — R., 1980. — 125.–132. lpp.

Indriķis Zīle (*Heinrich Sihle*)

(1841.7.V Vīķu pagasta Alojas draudzē / 1919.15.VII Igaunijā, apbedīts Tartu [Tērbatā])

Vidzemes skolotāju semināra absolvents (1862), pedagogs, ērģelnieks. J. Cimzes darbības aktīvs atbalstītājs, *Dziesmu Rotas* līdzstrādnieks, tdz. aranžētājs. Mūža nogali pavada Igaunijā, kļūstot par veiksmīgu lauksaimnieku — vairāku muižu nomnieku, vēlāko īpašnieku. Rosīgs I–III sv. organizētājs, I–V sv. koru sacensību žūrijas loceklis. I–III sv. virsdiriģents, IV un V sv. Goda virsdiriģents.

Jurjānu Andrejs

(1856.30.IX Ērgļu pagasta *Meņģeļos* / 1922.28.IX Rīgā)

Pēterburgas konservatorijas absolvents (1880, ērģeļu klase; 1881, kompozīcijas klase; 1882, mežraga klase, *cum laude*). Komponists, latviešu klasiskās mūzikas pamatlicējs, izcila nozīme viņa veidotajām tdz. apd. Ērģelnieks, virtuozs mežradznieks, brāļu Jurjānu mežragu kvarteta dibinātājs, koru, orķestru diriģents. Folkloristikā viņa veikums pielīdzināms Krišjāņa Barona *Latvju dainām*. Sakopojis, zinātniski izpētījis, izdevis *Latvju tautas mūzikas materiālus, I–VI* (R., 1894–1926). Publicists, nošu krājumu redaktors. Aktīvs RLB Mūzikas komisijas loceklis, latviešu mūzikas dzīves visu nozīmīgāko pasākumu dvēsele. Harkovas Ķeizariskās MS (vēlākās konservatorijas) profesors (1882–1916),

LK pirmais Goda profesors. Viens no galvenajiem III–IV sv. rīkotājiem. II–V sv. koru sacensību žūrijas loceklis. III–V sv. virsdiriģents.

Literatūra:

J. Vītols. Jurjānu Andrejs un viņa laikmets. — *Mūzikas Apskats*, 1936, Nr. 8/9. — 193.–203. lpp.

J. Graubiņš. Jurjānu Andrejs latvju mūzikā/ Jurjānu Andrejs. Kopotas dziesmas jauktiem, vīru un sieviešu koriem *a cappella* un orķestra, klavieru pavadījumā. — R., 1939. — III–XX lpp.

Andrejs Jurjāns. Raksti. — R., 1980.

Jurjānu Andrejs mūzikas kultūrā un tautā / sast. A.Klotiņš. — R., 1981.

Vīgneru Ernests

(1850.19.I Kuldīgas apriņķa Kalnu muižas *Liekmaņos* / 1933.25.V Rīgā)

Irlavas skolotāju semināra absolvents (1867), studējis Maskavas konservatorijā. Komponists, ērģelnieks, obojists, koru, orķestru diriģents. Kā orķestra vijolnieks piedalījies pirmajos Kurzemes novada dzsv. Dobelē. RLB Mūzikas komisijas dibināšanas (1889) iniciators, aktīvs līdzstrādnieks. Ievērojams dzirdes mācības metodiķis, grāmatu autors. Rīgas Fonoloģijas institūta dibinātājs, ilggadējs vadītājs (1920–33). Dziedāšanas skolotāju vasaras kursu organizētājs. III un IV sv. virsdiriģents, VI sv. Goda virsdiriģents. Trīs Zvaigžņu ordeņa komandieris (1926).

Literatūra:

J. Vītoliņš, L. Krasinska. Latviešu mūzikas vēsture, I. — R., 1972. — 191.–195. lpp.

G. Goluba. Vīgneru Ernests. — R., 1981.

Jānis Kade

(1858.26.VIII Jelgavas apriņķa Džūkstes pagasta *Pienavās* / 1923.31.VII Rīgā)

Irlavas skolotāju semināra absolvents, J. Bētiņa skolnieks. Semināra audzēkņu iecienīts pedagogs, kora diriģents, ērģelnieks Sātos, mūža nogalē — Rīgā. Tdz. apd., garīga satura kordziesmu autors. IV sv. virsdiriģents.

Literatūra:

Z. Prēdele. Zieds ziedēdams jau bira. — *Dziesmusvētki*, 2003, Nr. 8/ 9. — 40. lpp.

Pāvuls Jurjāns

(1866.22.II Ērgļu pagasta *Meņģeļos* / 1948.6.I Rīgā)

Harkovas Ķeizariskās MS mežraga klases (1890) un Pēterburgas konservatorijas absolvents, pirmais diplomētais latviešu vokālists (1898). Dziedāšanas, mežraga, mūzikas teorētisko priekšmetu skolotājs. Koru, orķestru diriģents, publicists. Rīgas Ķeizariskās MS vokālais pedagogs (1904–15), privātās trupas *Latviešu opera* dibinātājs, vadītājs (1913–15). Atzīts vispārizglītojošo skolu mūzikas apmācības, kordziedāšanas metodiķis. LK līdzdibinātājs, ilggadējs vokālās klases profesors (1919–48), Rīgas TK direktors (1928–29). V sv. virsdiriģents, VI sv. Goda virsdiriģents. Trīs Zvaigžņu ordeņa komandieris (1926), LPSR N. b. mākslas darbinieks (1945).

Pauls Jozuus

(Pēteris Pauls Jozuus; 1873.30.IX Ilūkstes apriņķa Vecbornes pagastā / 1937.3.XII Rīgā).

Pēterburgas konservatorijas ērģeļu klases absolvents (1895). Pēterburgas Jēzus bazn. (1897–1903) un Rīgas Jaunās Sv. Ģertrūdes bazn. (no 1906. gada) ērģelnieks. Rīgas Latviešu teātra kapelmeistars, RLB kora ilggadējs vadītājs. LNO kormeistars (1919–35), direkcijas loceklis, neilgu laiku — direktors. LK ērģeļu, kora klases profesors, prorektors, arī rektors (1935–37). J. Vītola tuvs draugs un domubiedrs.

V–VIII sv., kā arī vairāku novadu dziesmu svētku virsdiriģents. V sv. aculiecinieki P. Jozuum piešķīra *diriģentu karaļa* titulu — muzikālo niansu smalkuma, žesta precizitātes un lokanības dēļ. Trīs Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1926) un komandieris (1928).

Literatūra:

J. Vītols. Pauls Jozuus senāk un tagad. — *Mūzikas Apskats*, 1933, X. — 297.–303. lpp.

Jāzeps Vītols

(1863.26.VII Valmierā / 1948.24.IV Lībekā, Vācijā; pārapbedīts Rīgas I Meža kapos 1993.27.VI)

Kopā ar Jurjānu Andreju — latviešu klasiskās mūzikas pamatlicējs. Daudzu jauno komponistu audzinātājs, sava laika lielākā autoritāte. Pēterburgas konservatorijā mācījies alta spēli, klavieres, kompozīciju (absolvē 1886. gadā ar zelta medaļu). No 1886. gada turpat māca mūzikas teoriju, iegūst profesora grādu (1901), pēc N. Rimska-Korsakova nāves (1908) kļūst par viņa darba turpinātāju mūzikas formas un brīvās kompozīcijas klasē. Ķeizariskās Mūzikas biedrības Pēterpils nodaļas goda biedrs. *St. Petersburger Zeitung* mūzikas kritiķis (1897–1914). Aktīvs Pēterburgas latviešu muzikāli sabiedriskās dzīves veidotājs, Pēterburgas Latviešu dziedāšanas biedrības kora vadītājs.

Latvju Operas pirmais direktors (1918). LK dibinātājs (1919), rektors (1919–35, 1937–44), kompozīcijas un teorijas klases profesors. Pianists pavadītājs, diriģents, publicists. Viens no dedzīgākajiem RLB Mūzikas komisijas locekļiem. Latvijas Skaņražu kopas (1923–38) un LKS pirmais priekšsēdētājs (1941). No 1944. gada Vācijā. Līdzdarbojas trimdas dzd. un dzsv. koncertu organizēšanā, latviešu mūzikas dzīves tradīciju saglabāšanā. Detmoldā vada Baltiešu mūzikas skolu.

V sv. virsdiriģents, viens no galvenajiem VI–IX sv. organizatoriem. Latviešu Dziesmu svētku biedrības (1930–40) dibinātājs, priekšsēdētājs. Trīs Zvaigžņu ordeņa lielvirsnieks (1927), Tēvzemes balvas laureāts (1937), apbalvots arī ar citiem Latvijas un ārzemju ordeņiem.

Literatūra:

Jāzeps Vītols / sast. J.Graubiņš. — R., 1944.

Jāzeps Vītols. Raksti / sast. V. Muške. — R., 1964.

Raksti par Jāzepu Vītolu / *Latvju Mūzika*, XIV. — Kalamazū, ASV, 1983. — 1321.–1374. lpp.

Jāzeps Vītols. Manas dzīves atmiņas / sast. O. Grāvītis. — R., 1988.

S. Vēriņa. Jāzeps Vītols — komponists un pedagogs. — R., 1991.

Jāzeps Vītols tuvinieku, audzēkņu un laikabiedru atmiņās / sast. O. Grāvītis. — R., 1999.

5.2. Otrā perioda svētku kopkora diriģenti

Alfrēds Kalniņš

(1879.23.VIII Cēsīs /1951.23.XII Rīgā)

Pēterburgas konservatorijā studējis ērģeļu, klavieru spēli. No 1901. gada strādājis par mūzikas skolotāju, publicistu, diriģentu, ērģelnieku, pianistu Rīgā, Pērnavā, Liepājā, Tērbatā, arī Ņujorkā, ASV (1927–33). Koncertējošs ērģelnieks, izcils improvizators. Kā draudzes ērģelnieks darbojies Liepājas Sv. Annas bazn. (1913–15; 1918–19), Rīgas Sv. Jēkaba bazn. (1920–23), Rīgas Domā (1933–44). Latviešu klasiskās operas pamatlicējs (*Baņuta*, 1918–19, pirmuzv. 1920) līdzās Jānim Mediņam (*Uguns un nakts*, 1913–19, pirmuzv. 1921). LNO literārās daļas vadītājs, direkcijas loceklis (1925–26), LU studentu biedrības *Dziesmuvara* jk. dibinātājs, vadītājs (1925–27). Kopā ar J. Vītolu Latvijas Skaņražu kopas dibinātājs (1923), viens no LKS pēckara darbības atjaunotājiem. Pēckara gadu LVK profesors, rektors (1944–48).

VI sv. virsdiriģents. Iecelts par X un XI sv. Goda virsdiriģentu, taču svētkos nepiedalās. Trīs Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1926), komandieris (1937), Tēvzemes balvas laureāts (1939), LPSR Tautas s. m. (1945).

Literatūra:

A. Klotiņš. Alfrēds Kalniņš. — R., 1979.

K. Lesiņš. Alfrēda Kalniņa mūzikas laipnā liesma / *Latvju Mūzika*, XI. — Kalamazū, ASV, 1980. — 983.–997. lpp.

H. Pavasars. Dieva svaidīts skaņradis / *Latvju Mūzika*, XI. — Kalamazū, ASV, 1980. — 998.–1012. lpp.

Emilis Melngailis

(1874.15.II Igatē / 1954.20.XII Rīgā)

Izglītību guvis Drēzdenes (1896–97) un Pēterburgas (1898–1901) konservatorijās. Komponists, folklorists, kaismīgs publicists, šahists, valodu pedagogs Taškentā (1906–20). Brošūrā *Svētnīcu vai balagānu* (R., 1909) un polemiskos avīžrakstos nostājas krasā opozīcijā pret RLB organizētajiem

V sv. Izdod sabiedriski politisku privātu žurnālu *Austrums* (1928). Lielāko mūža daļu veltījis tautas mūzikas materiālu vākšanai (pierakstījis ap 5000 melodiju), sistematizēšanai, apdarināšanai, tautas mūzikas inspirētu oriģinālskaņdarbu radīšanai. Kora dziesmas apkopotas desmit krājumos *Birzēs i norās* (1902–57), bet folkloras guvums — *Latviešu mūzikas folkloras materiālos* (I–III, 1951–53). Blakus folkloriskajiem sacerējumiem darbi simf. orķestrim, balets *Maija* (*Turaidas Rozē*), *Latvju rekviēms*, instrumentāli skaņdarbi, solodziesmas, M. Musorgska operas *Boriss Godunovs* instrumentācija. *Melngaiļa kora* dibinātājs (1920), diriģents. Viens no Latvijas Skaņražu kopas dibinātājiem (1923), LKS valdes priekšsēdētājs (1944–48). Mūzikas folkloras kursa profesors LVK (1944–54).

VI–IX sv. virsdiriģents, X un XI sv. Goda virsdiriģents. Latvijas novadu dziesmu svētku un dienu virsdiriģents. Trīs Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1926), LPSR Tautas m. (1945).

Literatūra:

E. Melngailis. Mana dziesma kā dziedama. — *Mūzikas Apskats*, 1936, II. — 49.–56. lpp.

S. Stumbre. Emīlis Melngailis. — R., 1959.

Emīlis Melngailis. Raksti / sast. S. Stumbre. — R., 1974.

Teodors Reiters

(1884.23.III Madonas apr. Ļaudonas pag. *Muižniekos* / 1956.14.XII Stokholmā, Zviedrijā; pārbedīts Rīgas I Meža kapos 1964.2.IX)

Muzikālo izglītību guvis Pēterburgas konservatorijas kompozīcijas, ērģeļu, vijoļspēles, diriģēšanas klasēs (1907–17). Pēterburgas Latviešu biedrības koru diriģents, Latviešu strēlnieku pulka simf. orķestra (nākamā LNO orķestra pamats) kapelmeistars. Latvju Operas (1918), vēlākās LNO dibinātājs, LNO ilggadējs galvenais diriģents, arī direktors (1922–26, 1931–34). Ievērojams simf. koncertu diriģents. Starptautiski pazīstamākā Latvijas brīvvalsts laika amatierkora — *Reitera kora* (1920–44) — dibinātājs, diriģents. Pēc Otrā pasaules kara

dzīvojis Zviedrijā, nodibinājis Stokholmas *Reitera kori* (1945–56), strādājis par latviešu draudzes ērģelnieku.

VI–IX sv., novadu dziesmu svētku, Anglijas III latviešu dzd. (Londonā, 1951) virsdiriģents. VI un VII sv. rīcības komitejas priekšsēdētāja biedrs. Trīs Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1926), komandieris (1934), Zviedrijā apbalvots ar Vāsa ordeni (1934), trimdas Tautas balvas laureāts (1954).

Literatūra:

Teodors Reiters atmiņās / sast. O. Grāvītis. — R., 2004.

Teodors Reiters un viņa kori / Sast. J. Rudzītis. — Stokholma, 1961.

V. Gružāne, O. Grāvītis. Teodors Reiters — triumfs un traģēdija. — R., 1993.

Teodors Kalniņš

(1890.23.XI Tērbatā [Tartu], Igaunijā / 1962.17.X Rīgā)

Muzikālo izglītību vijoļspēlē guvis Rīgas Ķeizariskajā MS, ērģeļspēlē — Pēterburgas konservatorijā. Bijis orķestru vijolnieks, koru diriģents Rīgā, Valmierā. *Reitera kora* (1920), LNO kora (1919–40) kormeistars; LU Prezidiju konventa vk. (1925–40) un sk. (1927–40) dibinātājs, vadītājs. Latvijas Radio kora dibinātājs, galvenais diriģents (no 1940; 1962. gadā koris nosaukts Teodora Kalniņa vārdā). LVK Kordiriģēšanas katedras docētājs (no 1950. gada), mācību kora pedagogs. Oriģināldziesmu, tdz. apd. autors. Mākslinieks ar smalku, plastisku žestu, teicamu stila izjūtu.

VII–XIII sv., Latvijas Jaunatnes dzsv. (1928), novadu dzsv., viendabīgo koru salidojumu virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1948), LPSR Valsts prēmijas laureāts (1959), LPSR Tautas s. m. (1960).

Literatūra:

Teodors Kalniņš / sast. M. Zariņš. — R., 1965.

V. Lindenberga. Ar Teodora Kalniņa vārdu: Latvijas Radio koris. — R., 1981.

5.3. Trešā perioda svētku kopkora diriģenti

Jēkabs Mediņš

(1885.22.III Rīgā / 1971.27.XI Rīgā)

Muzikālo izglītību (vijoles, ērģeļu, klavieru spēle, kora zinības) ieguvis I Rīgas (Zīgerta) mūzikas institūtā (1903–05) un Berlīnes Mūzikas augstskolas meistarkursos (1911–14). RLB teātra orķestra vijolnieks (1903–05), mūzikas skolotājs, koru un orķestru diriģents skolotāju semināros Valmierā un Sizraņā, Krievijā (1906–20), Jelgavas skolotāju institūtā (1921–40). Jelgavas TK direktors (1921–41), Sv. Annas bazn. ērģelnieks, mūzikas publicists. Pēc Otrā pasaules kara LVK Kordiriģentu nod. dibinātājs (1944), profesors, ilggadējs rektors (1948–50). Kordziesmu, solodziesmu, tdz. apd., kamermūzikas, vienpadsmit koncertžanra darbu autors. Latvijas Skaņražu kopas biedrs, LKS valdes priekšsēdētājs (1948–50). X–XII sv. virsdiriģents, XIII–XV sv. Goda virsdiriģents. Trīs Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1930), LPSR N. b. mākslas darbinieks (1945), LPSR Tautas s. m. (1960).

Literatūra:

Jēkabs Mediņš. Silueti: Autobiogrāfiski meti. — R., 1968.
Jēkabs Mediņš / sast. M. Mediņa. — R., 1982.

Jānis Ozoliņš

(1908.30.V Jelgavā / 1981.21.IX Rīgā)

Jelgavas skolotāju institūta (1926–30) un Jelgavas TK audzēknis. Rīgas TK Kara kapelmeistaru klases absolvents (1931), zināšanas papildinājis LK Dziedāšanas un mūzikas skolotāju nod. (1932–35). 1940. gadā uzsāk pedagoga gaitas Jelgavas skolotāju institūtā. Otrā pasaules kara laikā Krievijā, Ivanovā dibinājis, vadījis (1942–53) jk., tagadējo VAK *Latvija*. LVK profesors, ilggadējs rektors (1951–77). Kora, solodziesmu, pūtējorķestra darbu autors. X–XVI sv. virsdiriģents, XVII un XVIII sv. Goda virsdiriģents. Pūtējorķestru salidojumu, raj. dzsv. un dzd., raj. koru virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1947), LPSR Tautas s. m. (1965).

Literatūra:

A. Verners. Dzīves ceļš: Jāņa Ozoliņa dzīve un daiļrade. — R., 1966.

Leonīds Vīgners

(1906.9.XI Maskavā, Krievijā / 2001.23.XII Rīgā)

Viena no izcilākajām personībām Latvijas mūzikas kultūrā, kas septiņu gadu desmitu ilgā radošās darbības periodā būtiski ietekmējusi mūsu valsts mūzikas, atskaņotājmākslas, mūzikas pedagoģijas procesus.

Mūzikas pamatizglītību ieguvis Maskavā tēva Vīgneru Ernesta vadībā. LK ērģeļu, sitaminstrumentu klases (1928), kompozīcijas teorijas klases un simf. orķestra diriģēšanas klases (1932) absolvents. Diriģēšanas mākslā papildinājies Bāzelē, arī Prāgā, Vīnē, Berlīnē, Drēzdenē, Parīzē un Zalcburgā. Jaunībā strādājis par pedagogu Rīgas Fonoloģijas institūtā (1923–33). Dibinājis Bezdarbnieku orķestri (1930), diriģējis Mītavas filharmonijas (1930–40), Jelgavas simf. orķestri (1930–34), Ķemeru simf. orķestri (1934–40), vadījis vk. *Dziedonis* un Sieviešu palīdzības korpusa sk. (1930–35), Vīgnera vk., Virsdienesta instruktoru vk. (1935–37). Ilgus gadus bijis saistīts ar LNO: suflieris (1936), diriģenta L. Bleha asistents (1937), operas diriģents (1939), galvenais diriģents (1944–49). Latvijas Radiokomitejas simf. orķestra, tagadējā LNSO diriģents (1949–63, 1967–75). No 1947. gada LVK simf. orķestra un kora diriģēšanas, kā arī operas klases profesors. Jaunatnes simf. orķestra diriģents (1957). Dibinājis, vadījis jk. *Mūza* (1947), Republikas dziedāšanas skolotāju un kordiriģentu kori (1959), tā kamerkori (1965). Bagātīgs ierakstu klāsts Latvijas Radio fonotēkā, skaņuplatēs, CD.

X–XVI un XX sv. virsdiriģents, XVII, XVIII un XXI sv., kā arī svētku *Rīgai–800* un VIII Skolu jaunatnes dzsv. Goda virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1945), LPSR Tautas m. (1955), LPSR Valsts prēmijas (1957), Jāņa Ivanova prēmijas (1987) laureāts, Latvijas ZA Goda loceklis (1993), Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1994), LR Ministru kabineta

balvas (1996), Latvijas Lielās mūzikas balvas '1998 ieguvējs. Latvijas Kultūrkapitāla fonda mūža stipendiāts (1999).

Literatūra:

A. Klotiņš. Leonīds Vīgners / Latviešu mūzika, III. — R., 1964. — 186.–202. lpp.

V. Vēriņa. Leonīds Vīgners / *Latvijas Zinātņu Akadēmijas Vēstis.* — R., 1996., 50.sēj., Nr. 1. (582.) — 80.–88. lpp.

R. Paula. Maestro Leonīda Vīgnera stāsti un stāsti par Leonīdu Vīgneru. — R., 2001.

Haralds Mednis

(1906.16.VIII Valkas apr. Jaunlaicenes pag. / 2000.4.VII Rīgā)

Viens no dziedātāju un klausītāju iemīļotākajiem diriģentiem, iejūtīgs mākslinieks ar gleznu žestu, muzikālās formas meistars, gara aristokrāts.

Pamatzināšanas mūzikā sākumā ieguvis tēva, tad pianista A. Dauguļa un Alfrēda Kalniņa vadībā. Strādā par skolotāju Lazdonā. Kā Latvijas skautu kopkora vadonis piedalās Pasaules skautu saietā Ungārijā (1933), Holandē (1937). 1938. gadā H. Medņa vadītais Lazdonas koris kļūst par IX sv. *dziesmu karu* uzvarētāju. Šajā pat gadā jaunais diriģents iestājās LK kompozīcijas klasē, bet gadu vēlāk — simf. orķestra diriģēšanas klasē. Strādā operteātrī par kormeistaru (1940–69), vada Arodbiedrību Centrālās padomes jk. (1940–50), Rīgas vk. *Dziedonis* (1940–53), LVU jk. (1949–57) un vk. (1950–57), Rīgas Skolotāju nama jk. *Skaņupe* (no 1947). Dibina (1957) un četrus gadu desmitus ar savu patriotisko pārliecību, pilsonisko stāju un profesionālo prasmi audzina vk. *Tēvzeme*, ar kuru daudz koncertē gan dažādās bijušās Padomju Savienības republikās, gan Eiropas valstīs.

XI–XVIII un XX sv. virsdiriģents (XIX sv. laikā valdošais režīms H.Medni no virsdiriģenta pienākumiem *atstādina*), XXI un XXII sv. Goda virsdiriģents. Pastāvīgs novadu, raj. dzsv. un dzd., raj. koru virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1956), LPSR Tautas s. m. (1977), Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1994), JVLMA Goda profesors (1996), Latvijas Lielās mūzikas balvas '1998 laureāts.

Literatūra:

Kur latvju dēli dzied: Vīru koris *Tēvzeme* / sast. R. Baltakmens. — R., 2000.

Kā Dieviņš sirmis... Tādu baltu, baltu, mūža miegā aizmigušu, viņu no cilvēku pārpildītās Latvijas Universitātes Lielās aulas aizvadīja pēdējā gaitā uz kapukalniņu Rīgas II Meža kapos. Tur brīnišķīgo skaņumākslas Meistaru, mīlestību un cieņu apliecinot, pavadītāji, ar plaukstām berot atvadu saujas pa saujai, guldīja Mūža mājā. Tāpat kā Gunāru Astru, Ēvaldu Valteru, Harīju Liepiņu...

Kas mums kā cilvēks bija Haralds Mednis? Katram no mums, kas viņu pazina, zināja, bija ar viņu tikušies dzīvē vai mākslā, viņš noteikti bija iezīmīgs ar kaut ko īpašu, neatkārtojamu, tikai viņu attiecībām vien raksturīgu. Kopīgais, nenoliedzami, bija tas, ka mēs Maestro mīlējām un cienījām, dievinājām. Vairākām paaudzēm viņš kļuvis par Leģendu, Modinātāju, Sirdsapziņas balsi. Sugestējošs, tolerants, iedvesmojošs, aicinošs un rosinošs. Ar mīļu vērīgumu acīs un sirdssiltumu cilvēciskajās attiecībās. Ar cieņu pret cita cilvēka padarīto darbu. Nenogurdināms, iejutīgs, prasīgs darbā. Stiprs savā ticībā labajam un svētajam. Gara aristokrāts. Nelokāms savas Tēvzemes mīlestībā, Latvijas patriots. Izcils savas tautas dēls. Mirstīgs nemirstībā. (A. Bomiks, 2000)

Jānis Dūmiņš

(1922.30.III Rīgā)

Enerģisks, apveltīts ar vērienīgi plašu, efektīgu žestu, aizrautīgs, dziedātāju un klausītāju iecienīts koru vadonis.

Mācījies Vīgneru Ernesta Rīgas Fonoloģijas institūtā, Rīgas TK. LVK Kordiriģentu nodaļas pirmā izlaiduma absolvents (1949). Papildinājies Ļeņingradas konservatorijas aspirantūrā (1950–54). Valsts kora, tagadējā VAK *Latvija* kormeistars, tad diriģents, mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents (1949–60). Dibinājis, ilgus gadus vadījis Jaunatnes, vēlāko jk. *Rīga* (1960–86), ZA jk. *Gaismas pils* (1960–67). Strādājis arī ar Gruzijas PSR Valsts kora kapelu

(1957–58). LVK Kordiriģentu nod. (1950–94), Gruzijas PSR Valsts konservatorijas (1957–58), RPIVA (1996–2002) profesors.

XII–XXII sv. virsdiriģents, svētku *Rīgai–800* un XXIII sv. Goda virsdiriģents. Skolu jaunatnes dzsv., Latvijas novadu, raj. dzsv. un dzd., raj. koru virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1956), LPSR Valsts prēmijas laureāts (1958), Gruzijas PSR N. b. mākslas darbinieks (1958), LPSR Tautas s. m. (1977), Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1996), ZA Goda loceklis (1997), Teodora Reitera fonda Goda biedrs. RLB mūzikas komisijas loceklis.

Literatūra:

V. Briede. Jānis Dūmiņš. — R., 1983.

Edgars Tons

(1917.17.I Petrogradā, Krievijā / 1967.8.V Rīgā)

LK kontrabasa klases absolvents (1943). Diriģenta pieredzi uzkrājis, spēlējot orķestros, kā arī studējot diriģēšanu LVK P. Barisona un L. Vīgnera vadībā (1950), papildinoties Maskavā un Ļeņingradā. Latvijas operteātra (1954–67) un Latvijas Televīzijas un radio simf. orķestra (1963–67) galvenais diriģents, LVK docētājs — simf. orķestra diriģēšanas klases vadītājs. Elegants, cēls, zinošs, stingrs prasībās pret sevi un citiem. XII un XIV sv. virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1956), LPSR Tautas s. m. (1962), LPSR Valsts prēmijas laureāts (1965).

Literatūra:

E. Jofe. Diriģents Edgars Tons / Latviešu mūzika, VI. — R., 1967. — 65.–74. lpp.

Staņislavs Broks

(1926.10.I Rēzeknes apr. Dricēnu pag. /
1977.13.VI Balvu raj.; apbedīts Daugavpilī)

Ievērojams Latgales mūzikas kultūras veidotājs, talantīgs organizators, jauno mūziķu audzinātājs, kaismīgs kora mākslas popularizētājs. Absolvējis LVK Kordiriģentu nod. (1954). Daugavpils MV direktors, pedagogs (1954–73). Jk. *Daugava*

dibinātājs (1956), diriģents. Daugavpils teātra diriģents (1957–58). Latgaliešu tdz. apd. autors. XIII–XVI sv., Latgales dzsv. (1959), raj. dzsv., raj. koru virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1958).

Imants Cepītis

(1933.9.I Gulbenē / 1993.16.VII Rīgā)

LVK Kordiriģentu nod. absolvents (1959). Latvijas Revolūcijas veterānu kora diriģents (1957–69). LVK Mūzikas pedagoģijas nod. docētājs (no 1961). Kopā ar A. Derkēvicu vada sk. *Dzintars* (1959–89) un VAK *Latvija* (1969–93), ir šo kolektīvu mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents. Abu mākslinieku sadarbībā *Dzintars* kļūst par daudzu starptautisko koru konkursu uzvarētāju, Latvijas komponistu daiļrades veicinātāju sk. mūzikas jomā, bet VAK *Latvija* — par vienu no redzamākajiem Eiropas profesionālajiem koriem, kas īpaši spoži sevi apliecina vokāli instrumentālo sacerējumu atskaņojumā. XIV–XIX sv., raj. dzsv., sk. salidojumu virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1967), LPSR Tautas s. m. (1977), LPSR Valsts prēmijas laureāts (1980).

Literatūra:

A. Verners. Latvijas PSR Valsts Akadēmiskais koris. — R., 1972.
O. Grāvītis. Dzintars / Izcilākie Tautas kori. — R., 1979. — 91.–108. lpp.

Daumants Gailis

(1927.9.II Cēsu apr. Rāmuļu pag. *Vidusķēsās* / 1991.21.III Rīgā)

LVK Kordiriģentu nod. absolvents (1953). Daudz mācījies no T. Kalniņa, kā arī no E. Tona, studējot simf. orķestra diriģentu klasē (1956–58). ZA jk. *Gaismas pils* (1951–60, 1973–77), Valmieras raj. skolotāju jk. *Valmiera* diriģents. Trijus gadu desmitus vadījis 1920. gadā dibinātā LU studentu kora vēsturisko tradīciju mantinieku LVU jk. *Juventus* (1957–90). VAK kormeistars, diriģents (no 1951), vēlāk — mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents (1960–69). LVK mācībspēks (1958–90), profesors. Ievērojams kora dziedāšanas metodiķis, grāmatu autors, smalkjūtīgs koru sacensību vērtētājs.

XIV–XX sv., Baltijas studentu dzsv. *Gaudeamus*, Skolu jaunatnes dzsv., raj. dzsv. un dzd., raj. koru virsdiriģents. LPSR Valsts prēmijas laureāts (1958), LPSR N. b. mākslas darbinieks (1963), LPSR Tautas s. m. (1973).

Literatūra:

D. Gailis. Sarunas ar kordiriģentu. — R., 2003.

Z. Gailīte. Daumants Gailis. — R., 1991.

A. Verners. Latvijas PSR Valsts Akadēmiskais koris. — R., 1972.

Imants Kokars

(1921.16.VIII Gulbenē)

Mākslinieciskais talants un temperaments, apbrīnojamā prasme rast arvien jaunas idejas, turklāt mērķtiecīgi un vērienīgi tās īstenot, ir īpašības, kas I. Kokaru ierindo pašu izcilāko latviešu kora vadoņu saimē.

Cēsu skolotāju institūta (1946) un LVK Kordiriģentu nodaļas (1956) absolvents. Viņa vadītais Cēsu skolotāju institūta jk. kļūst par X sv. (1948) sacensību uzvarētāju. Latvijas Radio kora kormeistars (1951–53, 1957–63). Rīgas Pedagoģiskā institūta mācībspēks (1953–57). Rīgas vk. *Dziedonis* diriģents vairāku gadu desmitu garumā (1955–90). Koris sacensībās ieguvis augstākās balvas, noteicis vk. attīstības tendences Latvijā, uzvarējis daudzos starptautiskos konkursos. Darbs ar Jelgavas skolotāju jk. *Zemgale*, bet jo īpaši Cēsu raj. skolotāju kora *Beverīna* aktivitātes I. Kokara vadībā (1966–89) dod ierosmi skolotāju koru atttīstībai valstī. Savukārt lai veicinātu laikmetīgās latviešu kora mūzikas attīstību, tiek dibināts Rīgas kamerkoris *Ave Sol* (1969), kurš kopā ar I. Kokaru piedzīvo triumfu turpat vai visu kontinentu daudzu valstu neskaitāmās koncertzālēs.

LVK mācībspēks (no 1961), rektors (1977–90), profesors. Starptautisko konkursu žūrijas loceklis, meistarklašu vadītājs Kanādā, Vācijā, Nīderlandē, Beļģijā, Norvēģijā, Izraēlā u.c. Starptautiskā kamerkoru festivāla *Rīga dimd* iniciators, mākslinieciskais vadītājs. Baltijas un Ziemeļvalstu starptautiskās dzsv. kustības iedibinātājs. Latvijas Jaunrades fonda Valdes priekšsēdētājs (1997). 12 sējumu *Latviešu kordziesmas antoloģijas*

un citu kultūrvēsturisku muzikālu projektu rosinātājs, vadītājs. Bagātīgs skaņu ierakstu klāsts Latvijas Radio, skaņuplatēs, CD.

XIV–XXII sv., svētku *Rīgai–800* virsdiriģents, XXIII sv. Goda virsdiriģents. ASV Rietumkrasta XI dzsv. (1989), Kanādas X dzsv. (1996), Baltijas un Ziemeļvalstu dzsv., Latvijas novadu, raj. dzsv. un dzd., vk. salidojumu, raj. koru virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1967), LPSR Valsts prēmijas laureāts (1974), LPSR Tautas s. m. (1975), PSRS Valsts prēmijas laureāts (1979), PSRS Tautas s. m. (1985), Jāņa Ivanova prēmijas laureāts (1986), ZA Goda loceklis (1993), Triju Zvaigžņu ordeņa komandieris (1995), Latvijas Lielās mūzikas balvas '1995, LR Ministru kabineta balvas (2000) laureāts. Cēsu pilsētas Goda pilsonis (1979).

Literatūra:

O. Grāvītis. Starptautiskais laureāts *Ave Sol.* Dziedonis. Beverīna / Izcilākie Tautas kori. — R., 1979. — 37.–52., 73.–90., 145.–156. lpp.

A. Verners. Kordiriģenti Imants un Gido Kokari. — R., 1981.

Gido Kokars

(1921.17.VIII Gulbenē)

Cēsu, Jelgavas, Rēzeknes skolotāju institūtu audzēknis (1938–43). Cēsu MV (1951) un LVK Kordiriģentu nod. (1956) absolvents. Latvijas Valsts pedagoģiskā institūta, vēlākā Rīgas Pedagoģiskā institūta mācībspēks, kora dibinātājs (1951–58). LVU pedagogs un jk. *Daina* vadītājs (1958–62). Atdzimušās *Dainas*, kurai kopš 1964. gada dots skanīgais *Dailes* vārds, galvenais diriģents, panākumiem bagātā ceļa kaldinātājs (1962–90). Arī vk. *Auseklis* (1960–67) un Bauskas raj. skolotāju kora *Daina* (1965–98) galvenais diriģents. Rīgas kamerkora *Ave Sol* diriģents (1969–87), direktors (1969). LVK mācībspēks Mūzikas pedagoģijas katedrā (1961), profesors.

XV–XXII sv. virsdiriģents, svētku *Rīgai–800* un XXIII sv. Goda virsdiriģents. Skolu jaunatnes dzsv., novadu, raj. dzsv. un dzd., skolotāju, vīru koru salidojumu virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1967), LPSR Tautas s. m. (1977),

Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1996), LR Ministru kabineta balvas laureāts (2000).

Literatūra:

A. Verners. Kordiriģenti Imants un Gido Kokari. — R., 1981.

Edgars Račevskis

(1936.11.VII Skrundā)

LVK Kordiriģentu nod. absolvents (1960). Valsts dziesmu un deju ansambļa *Sakta* (1960–63) un VAK diriģents (1960–63, 1988–90). Latvijas Radio Teodora Kalniņa kora mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents (1963–87). Panākumiem vainagotā RPI vk. *Gaudeamus* dibinātājs un ilggadējs galvenais diriģents (1959–96). Tukuma raj. skolotāju kora *Vanema* (1977–87), Rīgas Kultūras un tautas mākslas centra *Mazā Ģilde* jk. *Sonore* diriģents (1987–97), LNO kora (1994–97), RLB Latvijas Nacionālā vk. vadītājs (1997). LVK, pēc tam LMA mācībspēks (no 1974), profesors. Oriģināldziesmu un tdz. apdaru autors.

XV–XXIII sv., svētku *Rīgai–800*, kā arī Kanādas IX un X (1991, 1996), ASV X (1997) dzsv. virsdiriģents. Darbojies Baltijas studentu dzsv. *Gaudeamus* organizēšanā, bijis to virsdiriģents. Baltijas un Ziemeļvalstu I dzsv. (1995, Rīga), Latvijas novadu, raj. dzsv. un dzd., vīru, skolotāju koru salidojumu, raj. koru virsdiriģents. Jāzepa Vītola Mūzikas dienu organizētājs (kopš 1988) Gaujienā. RLB Mūzikas komisijas loceklis.

LPSR N. b. mākslas darbinieks (1970), LPSR Tautas s. m. (1977), LPSR Valsts prēmijas laureāts (1980), Latvijas Lielās mūzikas balvas '1993 laureāts, Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1996).

Literatūra:

V. Lindenberga. Ar Teodora Kalniņa vārdu: Latvijas Radio koris. — R., 1981.

Ausma Derkēvica

(1929.21.VII Rīgā)

Pirmā sieviete virsdiriģente Vispārējo latviešu Dziesmu svētku vēsturē. Muzikāla inteliģence, profesionāla intuīcija,

mērķtiecīga griba, gleznaini smalks, suģestējošs žests — tās ir diriģentes spilgtākās mākslinieciskās kvalitātes. Daudzas no tām viņa mantojusi no sava pedagoga T. Kalniņa. Pēc LVK absolvēšanas (1959) sākas A. Derkēvicas panākumiem bagātā darbība sk. *Dzintars* (līdz 2000. gadam). Tieši viņai ir nozīmīga loma *Dzintar*a uzvaras kaldināšanā starptautiskajā B. Bartoka koru konkursā Debrecenā, Ungārijā (1968), kas Latvijas koru mākslai sagādā pirmo starptautisko atzinību. *Dzintars* izveidojas par augsti respektējamu mākslinieciisku vienību, kam nepārvērtējama loma latviešu sk. mūzikas un muzicēšanas kultūras attīstībā. Veikusi ieskaņojumus daudzu valstu Radio fondos un TV kompānijās. VAK *Latvija* A. Derkēvicas darbības laikā (1969–89) iegūst virtuozu meistarību, ko viesizrādēs augstu novērtējuši ievērojamu pasaules orķestru diriģenti.

XVI–XXII sv., novadu un raj. dzsv., sk. salidojumu iecienīta virsdiriģente. Svētku *Rīgai–800* un XXIII sv. Goda virsdiriģente. LPSR N. b. mākslas darbiniece (1972), LPSR Tautas s. m. (1977), LPSR Valsts prēmijas laureāte (1980), Triju Zvaigžņu ordeņa komandiere (1995), Latvijas Lielās mūzikas balvas '1994 laureāte.

Literatūra:

A. Verners. Latvijas PSR Valsts Akadēmiskais koris. — R., 1972.
O. Grāvītis. Dzintars / Izcilākie Tautas kori. — R., 1979. — 91.–108. lpp.

Pauls Kvelde

(1927.23.II Cēsu apr. Priekuļos)

LVK Kordiriģentu nod. absolvents (1955). Vadījis amatierkolektīvus Jelgavā, Rīgā, Lielvārdē. LPSR Valsts dziesmu un deju ansambļa *Sakta* kormeistars, diriģents (1955–58). Daugavpils Pedagoģiskā institūta mācībspēks, Muzikāli dramatiskā teātra diriģents, vadījis teātra un pilsētas simf. orķestrus, operešu izrādes. Valsts Akadēmiskā drāmas teātra mūzikas daļas vadītājs. Rakstījis mūziku teātra izrādēm, kordziesmas, apdarinājis tdz. Daudzpieredzējis vk. — teicamu amatierkolektīvu — dibinātājs (1962, *Absolventi*; 1980, *Silvicola*),

ilggadējs vadītājs. LVK Mūzikas pedagoģijas nodaļas mācībspēks (1960–95), profsors.

XVIII–XXII sv., Skolu jaunatnes dzsv., Baltijas studentu dzsv. *Gaudeamus*, novadu un raj. dzsv. un dzd., vk. salidojumu virsdiriģents. XXIII sv. Goda virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1977); LPSR Tautas s.m. (1990); apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeni (1997).

Ilgvars Matrozis

(1938.17.III Aizputes apr. Apriķu pag. / 1987.23.V Rīgā)

LVK Mūzikas pedagoģijas nod. absolvents (1966). Jk. *Daile*, vk. *Auseklis* kormeistars, diriģents. Rīgas kamerkora *Ave Sol* pirmā sastāva (1969) dziedātājs, diriģents. Valsts Akadēmiskā kora diriģents (1970–75), operteātra galvenais kormeistars (1975–87). Dobeles raj. skolotāju kora *Sidrabe* dibinātājs, diriģents. LVK mācībspēks (no 1970). XIX sv., vk. salidojumu, raj. dzsv. un dzd., raj. koru virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1977), LPSR Tautas s. m. (1987).

Literatūra:

A. Verners. Latvijas PSR Valsts Akadēmiskais koris. — R., 1972.

5.4. Ceturtā perioda svētku kopkora vadoņi — Latvijas diriģenti

Ivars Bērziņš

(1954.5.X Rīgā)

LVK Kordiriģentu nod. absolvents (1978); Hamburgā ieguvis kultūrmenedžera izglītību (1995). JVLMA (1991–93), LKA (kopš 1997) docētājs. Kormeistars, diriģents dažādos Latvijas amatieru kolektīvos (1974–92: Limbažu jk. *Pūt, vējiņi*, Smiltenes vk. *Dziedonis*, sk. *Daina*, Valmieras vk. *Imanta*, jk. *Valmiera*, jk. *Kokle*, vk. *Tēvzeme*, Tukuma raj. skolotāju koris *Vanema*). Latvijas Radio Teodora Kalniņa kora kormeistars, otrais diriģents (1978–86), kamerkora *Sindi Putnu Dārzs*

mākslinieciskais vad. (1986–93). XX un XXI sv., kā arī raj dzsv. un dzd. virsdiriģents.

Terēzija Broka

(arī Terēze Broka; 1925.30.IX Rēzeknes apr. Viļānu pag.)

LVK Kordiriģentu nod. absolvente (1954). Daugavpils MV pedagoģe (1954). Daugavpils raj. skolotāju kora *Latgale* kormeistare (1963), diriģente (1972). Daugavpils Centrālā k/n jk. *Daugava* ilggadēja kormeistare (1956–77), diriģente (1977–79), sk. *Rūta* diriģente. Vadījusi arī citus amatierkorus, vokālos ansambļus.

XX–XXII sv., svētku *Rīgai–800* virsdiriģente, XXIII sv. Goda virsdiriģente. Latgales novada dzsv., Skolu jaunatnes dzsv., raj. dzsv. un dzd., raj. koru virsdiriģente. LPSR N. b. mākslas darbiniece (1977), LPSR Tautas s. m. (1986). Triju Zvaigžņu ordeņa virsniece (1995), LR Kultūras ministrijas prēmijas un Spīdolas balvas laureāte (1998). Kultūrkapitāla fonda mūža stipendiāte (1999). Lielā mūzikas balva '2003.

Jānis Erenštreits

(1942.17.VI Ventspils apr. Ances pag. Miķeļtornī)

LVK Kordiriģentu nod. absolvents (1970), papildinājies asistentūrā (1975–80). Ventspils 1. vidusskolas dziedāšanas skolotājs (1960–64), Rīgas Pionieru pils kora *Rīga* kormeistars (1968–69), E. Dārziņa MV zēnu kora mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents, kordiriģentu klases vadītājs (1969–94), kopš 1994. gada — Rīgas Doma kora skolas direktors, tās zēnu kora pirmais diriģents (Lielā mūzikas balva '2000).Viens no Latvijas zēnu koru kustības pamatlicējiem, ievērojams bērnu muzikālās audzināšanas speciālists. Viņa vadītie zēnu kori plaši pazīstami starptautiskajā mērogā. Starptautisko zēnu koru festivālu *Rīgas Doms* organizators, direktors (kopš 1990. gada).

XX–XXII sv., Latvijas zēnu koru salidojumu, Skolu jaunatnes dzsv., raj. dzsv. un dzd., raj. koru virsdiriģents. Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1997).

Sigvards Kļava

(1962.29.XI Rīgā)

LVK Kordiriģentu nod. absolvents (1987), studējis un papildinājies ārzemēs. Latvijas Radio kora mākslinieciskais direktors (1992). 90. gados koris kļuvis par izcilu pasaules klases kolektīvu ar novatorisku un laikmetīgu repertuāru, vairākkārt devies ārzemju koncerturnejās, piedalījies nozīmīgos starpvalstu kopprojektos, kļūdams par līdzvērtīgu partneri starptautiski izciliem orķestriem, diriģentiem. XX–XXIII sv., kā arī svētku *Rīgai–800* virsdiriģents. LR Ministru kabineta balvas (2000), Latvijas Lielās mūzikas balvas '1999 laureāts. Lielo mūzikas balvu '1994, '2000 saņēmis arī Latvijas Radio koris.

Juris Kļaviņš

(1944.22.IV Rīgā)

LVK absolvents (1967), izglītību turpinājis asistentūrā (1972–74). Skaņu plašu firmas *Melodija*, Latvijas Radio skaņu režisors (1966–69). Valsts Dziesmu un deju ansambļa *Daile* muzikālais vadītājs, diriģents (1968–70). Viens no Latvijas vidējās paaudzes vadošajiem kordiriģentiem, lielu pieredzi guvis Latvijas Radio kora mākslinieciskajā vadībā (1987–92), strādājot kopā ar D. Gaili un vēlāk jau patstāvīgi kaldinot jk. *Juventus* Dziesmu svētku sacensību un starptautiskās uzvaras (diriģents no 1968. gada; mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents no 1988. gada). *Lattelekom* jk. diriģents (1999). Starptautiskā Jauniešu koru festivāla *Rīgas zīle* mākslinieciskais vadītājs. JVLMA Diriģēšanas nod. docētājs (kopš 1971. gada), kora pedagogs, profesors. Latvijas Koru asociācijas prezidents (1989). RLB Mūzikas komisijas loceklis.

XX–XXII sv., Baltijas studentu dzsv. *Gaudeamus*, Eiropas latviešu VI dzsv. Helsingborgā, Zviedrijā (1989), Kanādas IX latviešu dzsv. (1991), raj. dzsv. un dzd. virsdiriģents. Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks (1999).

Jānis Zirnis

(1944.1.III Staicelē)

LVK Kordiriģentu nod. (1969) un simf. orķestra diriģēšanas klases (1982) absolvents. Spēlējis Latvijas Radio un televīzijas vieglās mūzikas orķestrī (1967–80), piedalījies arī citos džeza mūzikas projektos. Daudzkārtējs Dziesmu svētku koru sacensību uzvarētājs. Ar sk. *Ausma* (1968), jk. *Ogre* (1974), Madonas raj. skolotāju kori (1981–87), Dobeles jk. *Sidrabe* (1987) koncertējis ārvalstīs. Francijas, Itālijas, Spānijas, Vācijas, Igaunijas, Lielbritānijas starptautisko koru sacensību laureāts. LNSO galvenā diriģenta asistents, otrais diriģents (1980–84). Operteātra diriģents (1986). JVLMA docētājs (kopš 1979. gada), RLB Mūzikas komisijas loceklis, dažādu starptautisko, nacionālo konkursu, festivālu žūrijų loceklis.

XX–XXIII sv. koru un simf. orķestru, svētku *Rīgai–800*, Skolu jaunatnes dzsv. (1995), raj. dzsv. un dzd., salidojumu, raj. koru virsdiriģents. Par XX un XXI sv. virsdiriģentu ievēlēts ar visas Latvijas kordiriģentu vislielāko balsu skaitu.

Viesturs Gailis

(1955.20.III Rīgā)

LVK Kordiriģentu nod. (1979) un Ļeņingradas konservatorijas Simfoniskā orķestra un operas diriģentu nod. (1986) absolvents. Papildinājies ārzemēs. ZA jk. *Gaismas pils* (1974–80), Valmieras skolotāju kora *Valmiera* (1975–82) diriģents, LU sk. *Minjona* — vairāku Latvijas koru sacensību laureāta (1977, 1980, 1985) — dibinātājs, vadītājs (1975–85), jk. *Juventus* diriģents, jauniešu simf. orķestra dibinātājs, diriģents (1976–79), kamerorķestra vadītājs (1978–82), Valmieras vk. *Imanta* (1979–82) diriģents. LNO diriģents (1984–91), mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents (1991–93). LVK docētājs (kopš 1980. gada), JVLMA profesors. Operstudijas *Figaro* vadītājs (kopš 1996. gada), Jaunā Rīgas kamerorķestra diriģents. XXI sv. koru virsdiriģents. XX–XXII sv. simf. orķestru virsdiriģents. Latvijas raj. dzsv. un dzd., raj. koru virsdiriģents.

Eduards Grāvītis

(1957.14.VII Rīgā)

LVK absolvents (1981). Lēdurgas, Vecpiebalgas, jk. *Daile* diriģents, sk. *Dzintars* kormeistars, Latvijas Mākslas akadēmijas jk. *Senaiskalns*, vk. *Auseklis* diriģents. Pieredzējis vispārizglītojošo skolu mūzikas pedagogs, koru diriģents, Latvijas zēnu koru kustības organizators. Būdams Ventspils raj. koru virsdiriģents (1989), ievērojami aktivizējis turienes mūzikas dzīvi, vadījis Ventspils Mūzikas biedrības kamerkori, bijis Ventspils starptautisko koru konkursu un citu muzikālo pasākumu organizators. XXI un XXII sv., Baltijas studentu dzsv. *Gaudeamus*, Skolu jaunatnes dzsv., raj. dzsv. un dzd., zēnu koru salidojumu, raj. koru virsdiriģents.

Jēkabs Ozoliņš

(1945.4.XII Liepājas apr. Grobiņā)

Ļeņingradas Valsts konservatorijas absolvents (1973). Ierosmes bagāts Liepājas novada mūzikas dzīves veidotājs, koncertu organizētājs. Ilggadējs jk. *Līva*, vk. *Nīca*, Liepājas 1. vidusskolas jk. vadītājs. Liepājas simf. orķestra diriģents (1987). Atzinību izpelnījušies viņa organizētie, diriģētie un komentētie koncerti bērniem, jauniešiem. Liepājas bigbenda vadītājs (2001). XXI–XXIII sv. koru virsdiriģents, XXII sv. simf. orķestra virsdiriģents, Kurzemes novada koru virsdiriģents.

Romāns Vanags

(1960.16.VIII Rīgā)

LVK absolvents (1983), papildinājies ārzemēs. Tukuma raj. jk. *Vanema*, LU sk. *Minjona*, Jāzepa Mediņa Rīgas MS zēnu kora (1987) diriģents. Viens no starptautiskā zēnu koru festivāla *Rīgas Doms* organizētājiem, konkursu žūrijas loceklis. R.Vanaga vadītais zēnu koris ir četru starptautisko konkursu laureāts, koncertējis vairākās Eiropas valstīs, kā arī ASV, Brazīlijā, Austrālijā, Dienvidāfrikā.

XXI–XXIII sv., svētku *Rīgai–800*, VIII Skolu jaunatnes dzsv., raj. dzsv. un dzd., raj. koru virsdiriģents. Valsts aģentūras *Tautas mākslas centrs* direktora vietas izpildītājs (2003); XXIII sv. rīcības komitejas priekšsēdētāja vietnieks un sv. mākslinieciskais vadītājs.

Arvīds Platpers

(1948.1.XII Siguldā)

LVK absolvents (1976), papildinājies asistentūrā (1986–88). Rīgas Pedagoģiskās skolas (1968–72), Ķekavas vidusskolas (1975–88) skolotājs, JVLMA docētājs. Vada Mūzikas skolotāju nodaļas kori, kurš ieguvis uzvaras Austrijā, Vācijā, Itālijā, Anglijā notikušajos konkursos. Vk. *Ķekava* (1979) un vk. *Absolventi* diriģents (kopš 2000. gada — galvenais diriģents). Pieredzējis muzikālās audzināšanas speciālists, lauku kapelu muzicēšanas entuziasts. XXII, XXIII sv., Studentu dzsv. *Gaudeamus*, Skolu jaunatnes dzsv., vīru, zēnu koru salidojumu, raj. dzsv. un dzd., raj. koru virsdiriģents. Triju Zvaigžņu ordeņa virsnieks (2003).

Māris Sirmais

(1969.27.VI Rīgā)

JVLMA absolvents (1992). Ar Rīgas 1. ģimnāzijas jauniešu koris *Kamēr...* (dib. 1990) ieguvis galvenās balvas, laureāta nosaukumu, tāpat arī diriģenta speciālbalvas pāri par 30 Latvijas un ārzemju koru konkursos, piedalījies starptautiskos projektos, arī sadarbojoties ar *KREMERata BALTICA*. Ar sk. *Dzintars* (1992–97) guvis starptautiskus panākumus koru konkursos Vācijā, Spānijā. VAK *Latvija* diriģents (1995), mākslinieciskais vadītājs, galvenais diriģents (1997). Viņa vadībā koris sekmīgi paplašina sadarbību ar dažādu pasaules valstu simf. orķestriem, diriģentiem, regulāri sadarbojas ar LNSO sarežģītu vokāli instrumentālu partitūru iestudējumos.

XXII sv., svētku *Rīgai–800*, XXIII sv., VIII Skolu jaunatnes dzsv., Talsu raj. koru virsdiriģents. Latvijas Lielās mūzikas

balvas '1997, '2003 laureāts. Šo balvu saņēmis arī viņa vadītais jauniešu koris *Kamēr...* (1999) un VAK *Latvija* (1998, 2000, 2002).

Aira Birziņa

(1968.19.VI Lubānā)

JVLMA absolvente (1992, 1995), papildinājusies ārzemēs. Bijusi kormeistare sk. *Sakta*, *Ogre*, diriģente sk. *Ausma* (1988–97), Dobeles raj. skolotāju korī *Sidrabe* (1993–97). Ogres sk. *Rasa* (1997), sk. *Dzintars* (2000), Rīgas Doma kora skolas meiteņu kora (2000) diriģente. XXIII sv. virsdiriģente.

Ivars Cinkuss

(1969.15.VI Rīgā)

JVLMA absolvents (1992), papildinājies āremēs. Kopš 80. gadu otrās puses saistīts ar vk. *Gaudeamus* (kormeistars, diriģents, kopš 1996. gada — galvenais diriģents). Rīgas Doma zēnu kora vadītājs (1996–98). Latvijas Radio kora mākslinieks (1998). Veidojis koncertprogrammas ar VAK *Latvija*, *Rīgas Kamer-mūziķiem*, senās mūzikas ansambļiem *Collegium Musicum*, *Ludus*. Dziedājis solopartijas daudzos vokāli instrumentālos skaņdarbos, J. Lūsēna, J. Kulakova muzikālajās izrādēs. Kamerkora *Ventspils* diriģents (2002). Diriģenta speciālbalvas ieguvējs Starptautiskajā vk. konkursā Rīgā (1991) un XXII sv. konkursā. XXIII sv., Ventspils pilsētas (2000) un raj. (2002) koru, kā arī Rīgas vk. virsdiriģents.

Agita Ikauniece

(1971.9.XII Neretā)

JVLMA absolvente (1996). Latvijas Kultūras akadēmijas menedžmenta maģistre (2002). Ar Rīgas Kultūras un mākslas centra *Mazā Ģilde* jauniešu jk. *Balsis* (1996) izcīnījusi uzvaras XXII, XXIII sv. koru sacensībās un starptautiskos konkursos. Latvijas Kora mūzikas padomes locekle (2001). XXIII sv., raj. dzsv. un dzd. virsdiriģente. Teodora Reitera fonda prēmijas (1999), LR Kultūras ministrijas prēmijas (2000, 2004) laureāte.

Guntars Ķirsis

(1965.22.IV Limbažos)

LVK absolvents (1990). Bijis vk. *Ķekava* kormeistars, Skaistkalnes jk., Matīšu jk. diriģents, vk. *Tēvzeme* mākslinieciskais vadītājs (1989–93), jk. *Valmiera* diriģents (1989). Kamerkora *Caritas* dibinātājs (1991), vadītājs, Latvijas Radio kora direktors (1992). XXIII sv., skolotāju koru salidojumu, novadu svētku, Valmieras pilsētas un raj. koru (1991) virsdiriģents.

Anda Lipska

(1964.24.V Tukumā)

LVK absolvente (1988). Rēzeknes MV skolotāja, mācību kora un Rēzeknes Kultūras nama jauniešu kora *Ezerzeme* diriģente (kopš 1988. gada). Ar kori *Ezerzeme* guvusi godalgas nacionālajos un starptautiskajos konkursos Ventspilī, Rīgā. XXIII sv. virsdiriģente.

Gunta Paškovska

(1944.25.II Talsos)

LVK absolvente (1978). Ilggadēja Jelgavas 2. vidusskolas/ģimnāzijas mūzikas skolotāja, koru diriģente. Viņas vadītais jk. *Skali* izcīnījis uzvaras VII, VIII Skolu jaunatnes dziesmu svētkos, XX un XXI sv., kā arī uzvaras starptautiskajos konkursos ārvalstīs. XXIII sv. virsdiriģente. Apbalvota ar Triju Zvaigžņu ordeni (1998).

6. Pūtējorķestru un tautas mūzikas orķestru virsdiriģenti

Raitis Ašmanis

(1964.12.V Jelgavā)

LVK mežraga klases un pūtēju orķestra diriģēšanas klases absolvents (1990). Jelgavas 2. vidusskolas pūtēju orķestra (1982–96) un Ķekavas pūtēju orķestra (1988–2000) diriģents,

Rīgas Cirka orķestra galvenais diriģents (1988). Ķekavas MS (1988) un Jelgavas MV pedagogs (1990). LLU pūtēju orķestra (1990) un orķestra *Jelgava* diriģents. *Raita Ašmaņa bigbenda* vadītājs; ar šo kolektīvu koncertējis ārzemēs, piedalījies džeza festivālos *Saulkrasti Jazz*. XXIII sv., Skolu jaunatnes dzsv., VIII–X pūtējorķestru salidojumu, Zemgales novada skolēnu pūtējorķestru salidojuma (1991), raj. dzsv. un dzd. pūtējorķestru virsdiriģents.

Jānis Ābols

(1955.25.VI Dundagā)

Pūtēju orķestru diriģents, mūzikas pedagogs, pievērsies arī kompozīcijai. Absolvējis Jāzepa Mediņa Rīgas MV trompetes klasi, LVK tubas spēles un pūtēju orķestra diriģēšanas klasi (1985). Rīgas 1. MS skolotājs (1980); strādājis arī Jāzepa Mediņa Rīgas MV, E. Dārziņa MV. Pūtēju orķestra *Fēnikss* otrais diriģents (1978–85); pūtēju orķestra *Sīriuss* dibinātājs, vadītājs (1985). XX un XXI sv., kopš 1989. gada — visu Skolu jaunatnes dzsv. un skolēnu pūtējorķestru salidojumu virsdiriģents.

Haralds Bārzdiņš

(1956.25.XI Rīgā)

LVK klarnetes klases absolvents (1979). Rīgas Valsts Operetes teātra orķestra mūziķis (1980–92), Rīgas 1. MS skolotājs (1982). Rīgas 6. vidusskolas skolotājs (1975) un pūtēju orķestra diriģents; šīs skolas direktors (kopš 1992). LLA izmēģinājumu saimniecības *Platone* pūtēju orķestra vadītājs (1987–88), orķestra *Auseklītis* diriģents (1988). XXIII sv., VI–VIII Skolu jaunatnes dzsv., VIII–X pūtējorķestru salidojumu, kā arī skolēnu pūtējorķestru salidojumu (1991, 1997, 2002) virsdiriģents.

Ēvalds Daugulis

(1958.6.IV Kārsavā)

LVK absolvents (1982), muzikologs, mākslas doktors; Daugavpils MV un Daugavpils Pedagoģiskās akadēmijas mācībspēks. Tautas mūzikas ansambļu muzicēšanas nozares entuziasts. Viņa vadītais ansamblis *Rakari* — viens no kolorītākajiem latgaliskās un latviskās kultūras paudējiem valstī. XX sv. tautas mūzikas apvienotā orķestra virsdiriģents.

Hermanis Eglītis

(1933.21.I Rīgā)

LVK klarnetes klases absolvents (1960). LPSR Valsts dziesmu un deju ansambļa *Sakta*, Rīgas Estrādes ansambļa, Valsts Jaunatnes teātra orķestra mūziķis. Alfrēda Kalniņa Cēsu MV (1958–64), Rīgas Pedagoģiskās skolas mācībspēks, LVK docētājs (no 1968). Rīgas 1. MS un Bolderājas mūzikas un mākslas skolas pedagogs. RPI studentu īpaši vitālā un atraktīvā pūtēju orķestra *SPO* diriģents (1969–89), jaunu orķestra muzicēšanas formu iedibinātājs Latvijā.

XVIII un XIX sv., Baltijas studentu dzsv. *Gaudeamus*, III–VI Skolu jaunatnes dzsv., IV–VII pūtējorķestru salidojumu, skolēnu pūtējorķestru salidojumu (1981, 1986), raj. dzsv. un dzd. pūtējorķestru virsdiriģents. LPSR N. b. kultūras darbinieks (1989).

Jānis Grigalis

(1943.8.IV Jēkabpils apr. Dignājas pag.)

LVK absolvents (1971), papildinājies asistentūrā (1979–82). Latvijas Valsts filharmonijas Valsts deju ansambļa *Daile* muzikālais vadītājs (1971–79), Ķekavas pagasta jk. *Mozaika* diriģents (1979). LVK un JVLMA mācībspēks (kopš 1979); Jāzepa Mediņa Rīgas MV pedagogs (1995). Lauku kapelu un tautas mūzikas instrumentu orķestru muzicēšanas veicinātājs. XX–XXII sv., VIII Skolu jaunatnes dzsv. tautas mūzikas orķestru virsdiriģents; raj. dzsv. un dzd. koru virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1988).

Raimonds Igolnieks
(1946.17.X Rēzeknē)

Maskavas Valsts konservatorijas Kara orķestru diriģentu fakultātes absolvents (1969). PSRS Jūras kara flotes Ziemeļu flotes paraugorķestra diriģents (1969–78), Daugavpils Pedagoģiskā institūta (1978–83), Daugavpils MV (1983–87) mācībspēks. Pūtēju orķestra *Latgale* mākslinieciskais vadītājs (1980–85), profesionālā pūtēju orķestra *Daugava* galvenais diriģents (1985). Latvijas Zemessardzes orķestru priekšnieks. Veicinājis orķestra muzicēšanas tradīciju attīstību Latgales reģionā. Pievērsies arī kompozīcijai (instrumentācijas, apdares un oriģināldarbi pūtējorķestrim). XX–XXIII sv., VII–X pūtējorķestru salidojumu, raj. dzsv. un dzd. pūtējorķestru virsdiriģents.

Aivars Klingenbergs
(1939.22.VII Liepājā)

LVK klarnetes klases absolvents. Spēlējis Valsts deju ansambļa *Daile* tautas mūzikas orķestrī, vadījis tautas mūzikas kapelu. Bijis LVK Tautas mūzikas katedras mācībspēks. XX sv. apvienotā tautas mūzikas orķestra virsdiriģents.

Vilis Kokamegi
(1946.9.IX Valkā)

LVK absolvents (1983). Ogres k/n pūtēju orķestra *Horizonts* dalībnieks (1971), pēc tam diriģents, mākslinieciskais vadītājs. Jaunogres vidusskolas pūtēju orķestra diriģents (1973–74), estrādes ansambļa *Metronoms* mūziķis (1971–81). Valsts Tautas mākslas centra instrumentālās un tautas mūzikas sektora vadītājs (1982), lauku kapelu, pūtējorķestru salidojumu organizators.

XIX un XXI sv. pūtējorķestra virsdiriģents; XX un XXI sv. apvienotā tautas mūzikas orķestra virsdiriģents. VI–X pūtējorķestru salidojumu, lauku kapelu salidojumu (1984, 1986, 1989), raj. dzsv. un dzd. pūtējorķestru virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1988).

Augusts Krisbergs

(1912.3.III Rīgā / 1981.18.IV Rīgā)

LK trompetes klases un kara kapelmeistaru klases absolvents (1938). 30.–40. gados — 4. Valmieras kājnieku pulka, 6. Rīgas kājnieku pulka, Rīgas teātru, deju kapelu mūziķis, kā arī Varakļānu, Rīgas, Jelgavas vispārizglītojošo skolu skolotājs. Pēc Otrā pasaules kara — Valsts filharmonijas Dziesmu un deju ansambļa diriģents, vairāku Rīgas pūtējorķestru (1949–65) vadītājs, Rīgas Kultūras un izglītības darbinieku tehnikuma pedagogs (1961–72). Rīgas raj. k/n pūtēju orķestra (no 1969. gada — *Fanfāra*) ilggadējs diriģents (1964–81), viens no pirmajiem amatieru pūtējorķestru kustības rosinātājiem Latvijā. XII–XV sv., II Skolu jaunatnes dzsv., I–III pūtējorķestru salidojumu, raj. dzsv. un dzd. pūtējorķestru virsdiriģents.

Artūrs Maculēvičs

(1959.13.II Preiļu raj. Aizkalnes ciemā)

LVK pūtēju orķestru diriģēšanas nod. absolvents (1983). Saldus raj. Druvas vidusskolas pūtēju orķestra diriģents. Saldus MS direktors, pūšaminstrumentu spēles skolotājs un orķestra diriģents (1997). XXIII sv., Skolu jaunatnes dzsv., Kurzemes novada pūtējorķestru, raj. dzsv. un dzd. pūtējorķestru virsdiriģents.

Gunārs Ordelovskis

(1927.28.III Jelgavā / 1990.27.X Rīgā)

Diriģents, komponists, pedagogs. Sevišķi nopelni Latvijas pūtējorķestru muzicēšanas tradīciju attīstībā, kā arī jauno speciālistu un entuziastu audzināšanā, veicot LVK Pūšaminstrumentu nodaļas pedagoga (no 1965. gada) un profesora (no 1983. gada) darbu līdz mūža beigām.

LVK trombona (1949) un kompozīcijas (1968) klases absolvents, KS biedrs (1970). Latvijas Radio simf. orķestra mūziķis, Valsts filharmonijas dziesmu un deju ansambļa *Sakta* diriģents, mākslinieciskais vadītājs (1950–63), Latvijas Radio

lauku kapelas vadītājs (1959), Valsts Muzikālās komēdijas teātra diriģents (1963–68), Valsts deju ansambļa *Daile* galvenais diriģents (1968–71). Latvijas pirmā profesionālā pūtēju orķestra *Rīga* dibinātājs, mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents (1972–90). LVK pūtēju orķestra *Concerto* dibinātājs, vadītājs (1978–90). Darbs šajos kolektīvos ietekmējis komponista jaunradi, kuru veido neskaitāmi aranžējumi un daudzas oriģinālkompozīcijas pūtējorķestrim, lauku kapelām, dažāda sastāva ansambļiem. Kopskaitā ap 800 nosaukumu.

XIV–XX sv. pūtējorķestra virsdiriģents, XVII–XX sv. tautas mūzikas orķestra virsdiriģents. Baltijas studentu dzsv. *Gaudeamus*, Skolu jaunatnes dzsv., raj. dzsv. un dzd., pieaugušo un skolēnu pūtējorķestru, lauku kapelu salidojumu virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1970). LPSR Tautas s. m. (1977), LPSR Valsts prēmijas (1982), Jāņa Ivanova prēmijas (1989) laureāts.

Literatūra:

O. Grāvītis. Latvju pūtējmūzikas lielais šķelmis. Monogrāfija. — R., 1997.

Jānis Puriņš

(1960.7.VI Dobeles rajonā, Bēnē)

LVK trompetes klases (1984) absolvents. LNO mūziķis, Jāzepa Mediņa MV un E. Dārziņa MV pedagogs, Carnikavas pūtēju orķestra diriģents (1984–92). RTU studentu pūtēju orķestra *SPO* diriģents, tad galvenais diriģents (1989–92). Profesionālā pūtēju orķestra *Rīga* mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents, šajā amatā — G.Ordelovska darba turpinātājs (1991). JVLMA docētājs (1995). Pasaules pūtējorķestru un ansambļu asociācijas *WASBE* biedrs (1993). Viens no Latvijas Pūtēju orķestru asociācijas dibinātājiem (1997). Viesdiriģents Zviedrijas, Vācijas, Francijas, Šveices, ASV orķestros. XXI–XXIII sv., Baltijas un Ziemeļvalstu dzsv. (1995), VII–IX pūtējorķestru salidojumu virsdiriģents. XXII un XXIII sv. mākslinieciskās padomes loceklis.

Jānis Raslavs

(1941.22.III Siguldā)

LVK trompetes klases absolvents (1965). Siguldas MS (1962), Alfrēda Kalniņa Cēsu MV (1964–80), Jāzepa Mediņa Rīgas MV (1980) pedagogs. Pūtēju orķestra *Satezele* dibinātājs, vadītājs (1978–95). Tiecas pēc pūtējorķestru repertuāra stilistiskas daudzveidības un konsekventi īsteno to praksē. XX un XXI sv., kā arī VII–VIII pūtējorķestru salidojumu, raj. dzsv. un dzd. pūtējorķestru virsdiriģents.

Pēteris Rudzītis

(1944.11.XI Dagdā)

LVK mežraga klases (1970) un pūtēju orķestra diriģēšanas klases (1978) absolvents. Papildinājies LVK asistentūrā, stažējies Anglijā, Vācijā, Luksemburgā. Madonas MS pedagogs, direktors, arī Madonas pūtēju orķestra diriģents (1968–76). Jāzepa Mediņa Rīgas MV pedagogs (1978–80), LVK un JVLMA docētājs (1980–95), RPIVA pūtēju orķestra diriģēšanas pedagogs (1995). Jelgavas Latvijas Lauktehnikas pūtēju orķestra (1976–80), LR Brīvprātīgo ugundzēsēju biedrības Centrālās padomes pūtēju orķestra *Fēnikss* (1978–91) diriģents. LR Nacionālo Bruņoto spēku štāba orķestra diriģents (1993). Starptautisko konkursu žūrijas loceklis, arī priekšsēdētājs. XXI un XXII sv., VII–X pūtējorķestru salidojumu, raj. dzsv. un dzd. pūtējorķestru virsdiriģents.

Alfrēds Segliņš

(1905.15.I Tukuma apr. Irlavas pag. / 1982.10.IV Rīgā)

LK trombona (1932) un kara kapelmeistaru klases (1936) absolvents. Vidzemes artilērijas pulka mūziķis (1926–34), 6. Rīgas kājnieku pulka orķestra kapelmeistars (1934–40), LK pedagogs (1940–41), operas orķestra mūziķis (1940–68), Jāzepa Mediņa Rīgas MV pedagogs (1947–78). Arodbiedrību Centrālās padomes Strādnieku kluba muzikālās daļas vadītājs, simf. un pūtēju orķestra diriģents (1947–51), Ogres raj. k/n

pūtēju orķestra diriģents (1969–71). Viens no pirmajiem pēckara gadu pūtējorķestru amatierkustības rosinātājiem. Rakstījis aranžējumus un oriģinālkompozīcijas pūtēju orķestrim. XII–XV sv., II un III Skolu jaunatnes dzsv., raj. dzsv. un dzd. pūtējorķestru virsdiriģents. Apbalvots ar Aizsargu Nopelnu krustu (1939).

Valdis Vikmanis

(1915.25.I Valmieras apr. Piksāros)

LK trompetes klases (1937) un kara kapelmeistaru klases (1938) absolvents. Rūjienas ģimnāzijas skolotājs, pūtēju orķestra vadītājs (1938–40), Liepājas 1. vidusskolas skolotājs un Liepājas Operas orķestra mūziķis (1940–50). Ilgus gadus strādādams par E. Melngaiļa Liepājas MV pedagogu, direktoru, simf. orķestra diriģentu (1945–87), jk. *Līva* (1946–76) un pūtēju orķestra *Liepāja* (1950–87) diriģentu, V. Vikmanis bijis Liepājas un visa Kurzemes novada mūzikas dzīves dvēsele, vērienīgu pasākumu rosinātājs.

XVI sv., II un IV–VI pūtējorķestru salidojumu, raj. dzsv. un dzd. koru un orķestru virsdiriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1963). Apbalvots ar Triju Zvaigžņu ordeņa I pakāpes Goda zīmi (1997). Latvijas Lielās mūzikas balvas '2002 laureāts.

Pēteris Vilks

(1957.31.I Balvu raj. Tilžā)

Alfrēda Kalniņa Cēsu MV trompetes klases un RPIVA Mūzikas fakultātes orķestra diriģēšanas klases absolvents. Smiltenes MS pedagogs (1981), pūtēju orķestra *Smiltene* diriģents (1993), novada diriģentu un mūzikas skolotāju pūtēju orķestra *Vidzeme* dibinātājs, diriģents (1997). XXIII sv., Latvijas X pūtējorķestru salidojuma virsdiriģents.

7. Dziesmu svētku simfoniskā orķestra diriģenti

Leons Amoliņš

(1937.19.IV Rīgā)

LVK Kordiriģentu nod., simf. orķestra diriģēšanas klases un Kompozīcijas nod. absolvents. Uzkrājis plašu pieredzi darbā ar koriem (*Delta*, *Gaudeamus*, Ogres pilsētas skolotāju koris, Teodora Kalniņa Radio koris, VAK *Latvija*) un orķestriem. Koncertējis ar LNSO, LNO, Liepājas, dažādiem Krievijas simf. orķestriem. LNO diriģents (1981–86; 1990–92), galvenais diriģents (1986–90). Iestudējis 10 operas, 9 baletus, diriģējis pāri par 500 izrādēm. Apmēram 150 dažādu žanru kompozīciju autors. JVLMA Diriģēšanas nodaļas mācībspēks (1996). Latvijas KS Valdes priekšsēdētājs (1996). Ogres raj. koru virsdiriģents (1964). XX un XXII sv. apvienotā simf. orķestra diriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1986).

Jānis Kaijaks

(1931.20.XII Rīgā)

LVK Kompozīcijas nod. un simf. orķestra diriģēšanas klases absolvents. Altaja apgabala Barnaulas filharmonijas simf. orķestra galvenais diriģents (1963–67). Valsts Rīgas operetes diriģents (1957–63; 1970–74), šī teātra mākslinieciskais vadītājs (1974–92). Veicis pedagoģisko darbu dažādās skolās un augstskolās (Jāzepa Mediņa Rīgas MV, JVLMA, RPIVA). Sacerējis operetes, simf. un dažādu citu žanru darbus. XXI un XXII sv. apvienotā simf. orķestra diriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1975), LPSR Tautas s. m. (1981).

Pauls Megi

(1953.13.X Tallinā, Igaunijā)

Diriģents, trompetists, vijolnieks. Viens no redzamākajiem Igaunijas simf. orķestra diriģentiem. Bijis LNSO mākslinieciskais vadītājs, galvenais diriģents (1990–94).

P. Megi darbības laikā orķestris kļūst par Latvijas Lielās mūzikas balvas '1993 laureātu. XX un XXI sv. apvienotā simf. orķestra diriģents.

Imants Resnis

(Imants Jānis Resnis; 1949.12.III Rīgā)

Čellists un simf. orķestra diriģents. Studējis LVK, bijis Latvijas Filharmonijas čellistu ansambļa vadītājs, orķestra mūziķis. Simf. orķestra diriģēšanu mācījies LVK (1977–82), papildinājies Maskavas Valsts konservatorijā. Kopš 1992. gada Liepājas simf. orķestra mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents, Liepājas starptautiskā *Pianisma zvaigžņu festivāla* iedibinātājs (1993). Kā viesdiriģents strādājis ar dažādu valstu simf. orķestriem. JVLMA profesors, simf. orķestra vadītājs. Šobrīd viens no Baltijas reģiona redzamākajiem simf. orķestru diriģentiem, kura repertuārā īpaša vieta ierādīta latviešu mūzikai. XX–XXIII sv. simf. koncertu virsdiriģents. XXIII sv. mākslinieciskās padomes loceklis. LPSR N.b. skatuves mākslinieks (1978). Latvijas Lielās mūzikas balvas '1994 laureāts.

Aleksandrs Viļumanis

(1942.30.VIII Preiļos)

LVK Kordiriģentu nod., sitaminstrumentu klases un simf. orķestra diriģentu klases absolvents. Ieguvis krietnu pieredzi kā orķestra mākslinieks, operas kora kormeistars. Stažējies un vairākus gadus strādājis Ļeņingradas Akadēmiskajā operas un baleta teātrī (1972–75). LNO diriģents (1970), mākslinieciskais vadītājs un galvenais diriģents (1975–86, 1994–96). Repertuārā vairāk nekā 50 operu, 20 baletu. Sadarbojies ar dažādu valstu operteātriem, simf. orķestriem. Aktīvs Siguldas opermūzikas svētku veidotājs. XX–XXIII sv. simf. un vokāli simf. koncertu diriģents. LPSR N. b. mākslas darbinieks (1976). Latvijas Lielās mūzikas balvas '1995 laureāts.

Andris Veismanis

(1965.29.III Saulkrastos)

LVK (1990) un JVLMA (1995) Diriģēšanas nodaļas absolvents. Simf. orķestra un operas diriģēšanā papildinājies pie J. Simonova Maskavā. Plašu interešu mūziķis: kamerkora *Sacrum* diriģents (1990–96), folkloras grupas *Rasa* (1988–92), rokgrupas *Krasts* (1986–89), senās mūzikas ansambļa *Ludus* (1990–97) dalībnieks. Viens no Latvijas vadošajiem kontrtenoriem, senās mūzikas speciālists. LNO diriģents un galvenais kormeistars (1997), Vidzemes kamerorķestra diriģents (1997), Latvijas Kamerorķestra mākslinieciskais vadītājs (1998), JVLMA docētājs. Latvijas Lielās mūzikas balvas '1993 un '1998 laureāts. XXIII sv. vokāli simfoniskā koncerta diriģents.

Normunds Šnē

(1960.10.XI Jelgavā)

LVK obojas klases absolvents (1984). Papildinājies Bernē, Šveicē (1991). Simf. orķestra diriģēšanu mācījies JVLMA, Ungārijā un Maskavā. LNSO obojists, diriģenta asistents, diriģents (1996–98), Liepājas simf. orķestra diriģents (1997–99). Kā obojists un skaņu režisors piedalījies instrumentālās un *Art Rock* grupās *Sīpoli*, *Marana*, *Salve* un citās. Vada orķestri *Rīgas Kamermūziķi* (1987), iestudē izrādes LNO. Ir izveidojis *Rīgas Festivāla orķestri* (1999), kas tiek sasaukts īpašu koncertprogrammu sagatavošanai un ir saņēmis Latvijas Lielo mūzikas balvu '2001. Šo balvu saņēmuši arī N. Šnē vadītie *Rīgas Kamermūziķi* (1994, 1998).

XXIII sv. N. Šnē piedalās simf. mūzikas koncertā un vada Jauniešu koru koncertu. Jauniešu koncertā apvienotais koris un jauniešu simf. orķestris muzicē kopā ar populārās mūzikas solistiem un grupu *Time After Time*.

III nodaļa

MŪZIKA

Kas ir Dziesmu svētku mūzika? Tā ir visa skanošā vide, kas Dziesmu svētku dienās Rīgā ir pavisam īpaša. Tajā iekļaujas koru un orķestru mēģinājumu skaņas, sacensību spriedze, koncerti pilsētas skvēros un parkos. Tajā ietilpst maršu ritmi gājiena laikā, svētku dievkalpojumi baznīcās, visaugstākās klases mākslas sniegumi *dziesmu karos* un nebeidzamais *ramtai, ramtai, radiridirīdi* Mežaparka celiņos pēc lielajiem koncertiem, dalībniekiem un skatītājiem mājup ejot. Tie ir pušķoti autobusi un tramvaju zvani, sirsnīga sasaukšanās ar sen neredzētiem pārnovadu paziņām un tikpat sirsnīgas atvadas no jauniegūtiem draugiem. Viss, it viss iekļaujas šajā mūzikā. Virsdiriģentu prasīgums, joki un dažbrīd arī dusmu zibšņi. Sacensību uzvarētāju gaviles, satraukuma steiga visur būt klāt. Arī istabas kaimiņa neciešami skaļa krākšana svētku nedēļas pagaidu mītnē, noberztas kājas, salijušas drēbes, nogurums, miega bads. Un atkal — kopējā pacilātība, prieks, dziesma.

Tam, kas ar atvērtu sirdi dodas uz Dziesmu svētkiem, šīs dienas skan kā neatkārtojami daudzkrāsaina partitūra, kurā par instrumentu kļūst katrs svētku dalībnieks. Bet šīs *partitūras galvenās tēmas*, protams, ir pašas dziesmas. Dziesmu svētku dziesmas.

Repertuāra izvēle vienmēr bijis sarežģīts jautājums. Tā ir milzu atbildība — izraudzīties dziesmas, kuras priekšsvētku periodā kļūs par visas Latvijas koru maizi un ūdeni. Šī maizīte nedrīkst būt sēnalaina, neizcepusi. Šim ūdenim jābūt dzidram, spirdzinošam. Māksliniecisku un idejiski augstvērtīgam. Dziedātājiem un klausītājiem pievilcīgam. Brīvdabas apstākļiem

piemērotam. Katros svētkos no dažādiem viedokļiem sabalansētam, ar koncertu dramaturģiju saskaņotam.

1. Kopkora repertuārs skaitļos

Nav iespējams saskaitīt visas dziesmas, kas reāli dziedātas novadu un rajonu dziesmu svētkos, koru salidojumos, dažāda veida kopkoncertos, tai skaitā arī ārpus Latvijas notikušajos. Tāpēc skaitļojumā vērā ir ņemtas tikai tās dziesmas un kantātes, kuras bijušas iekļautas Latvijā notikušo Vispārējo Dziesmu svētku repertuārā un kuras dziedājis kopkoris vai apvienotais izlases koris.

Cik latviešu autoru dziesmas ir izdziedātas I–XXIII svētkos?

Kopumā bijusi pārstāvēta gandrīz 90 latviešu autoru kora daiļrade; izskanējušas vairāk nekā 450 dažādas vokālās un vokāli instrumentālās kompozīcijas.

Kuras ir Dziesmu svētku iemīļotākās dziesmas?

Tabulas kreisajā ailē norādīts, cik reižu oficiāli dziesma tikusi iekļauta Vispārējo Dziesmu svētku repertuārā. Reālais dziedāšanas reižu skaits, protams, ir daudz lielāks. Iekavās norāde uz Dziesmu svētkiem.

15x J. Vītols. *Gaismas pils*
(5–12,15,16,18,20–23)

14x E. Melngailis. *Jāņuvakars*
(7–9,11,12,14,16–23)

13x P. Barisons. *Dziesmai šodien liela diena*
(10–22)

10x Baumaņu Kārlis. *Dievs, svētī Latviju*
(4–9,20–23)
Jurjānu Andreja tdz. apd. *Pūt, vējiņi*
(5,6,8,10–13,16,20,23)

9x E. Dārziņš. *Lauztās priedes*
(11–16,18–20)

8x J. Cimzes tdz. apd. *Rīga dimd*
(1–3,8,10,14,16,20)
E. Dārziņš. *Mēness starus stīgo*
(5,7,9,10,14,16,19,23)
E. Melngaiļa tdz. apd. *Lokatiesi, mežu gali*
(9,10,14,17–20,22)

7x Vīgneru Ernesta tdz. apd. *Strauja upe*
(3,7,8,11,14,16,20)

6x Jurjānu Andrejs. *Lūk, roze zied*
(3,8,13,16,19,22)
J. Vītols. *Beverīnas dziedonis*
(4,6,8,9,13,20)
Alfrēda Kalniņa tdz. apd. *Dziedot dzimu, dziedot augu*
(9,12,14,18,20,23)
R. Pauls. *Manai dzimtenei*
(17–20,22,23)

5x Jurjānu Andrejs. Kantāte *Tēvijai*
(3,9,20,22,23)
Jurjānu Andreja tdz. apd. *Aiz upītes es uzaugu*
(4,5,6,11,16)
E. Dārziņš. *Mūžam zili*
(6,16,20,22,23)
Aldonis Kalniņš. *Latgalē*
(13,15,16,19,20)
J. Ozoliņš. *Ieviņa*
(15,16,19,20,23)
V. Kaminskis. *Mūžu mūžos būs dziesma*
(17,19,20,22,23)

4x D. Cimzes tdz. apd. *Kas tie tādi, kas dziedāja*
(1,4,5,8)
J. Cimze. *Līgo dziesmas* [10 melodiju virkne]
(2,3,5,10)
Vīgneru Ernests. *Līgo dziesmas*
(4,6,13,23)

Alfrēds Kalniņš. *Latvju himna*
(6–8,20)
E. Melngailis. *Bārenītes slavināšana*
(6,8,17,21)
K. Kažociņš. *Kā gulbji*
(7,8,16,21)
J. Vītols. *Karaļmeita*
(7,14,17,23)
Jurjānu Andreja tdz. apd. *Kur tu skriesi, vanadziņi*
(10,15,20,23)
E. Melngaiļa tdz. apd. *Tumša nakte, zaļa zāle*
(11,16,20,23)
J. Vītols. *Mežezers*
(12,16,21,23)
Alfrēds Kalniņš. *Šurp, brāļi*
(15,18,20,23)
E. Melngaiļa tdz. apd. *Meita sēde kuražās*
(15,19,20,22)

Kuri komponisti svētku koprepertuārā pārstāvēti ar visvairāk dažādām dziesmām?

Emilis Melngailis — 41; Jāzeps Vītols — 27; Jurjānu Andrejs — 25; Jānis Ozoliņš — 19; Alfrēds Kalniņš — 18; Valters Kaminskis — 17; Jānis Cimze — 14; Jēkabs Mediņš — 13; Jēkabs Graubiņš un Marģeris Zariņš — pa 12; Emīls Dārziņš — 11; Imants Kalniņš — 9; Pēteris Barisons, Baumaņu Kārlis, Dāvids Cimze, Pāvuls Jurjāns, Jānis Kalniņš, Jānis Norvilis, Jānis Zālītis, Arvīds Žilinskis — pa 8; Oļģerts Grāvītis, Romualds Jermaks, Raimonds Pauls, Pēteris Plakidis, Leonīds Vīgners — pa 7.

Komponistu* zvaigžņu stundu *svētki

Sarakstā tikai tie komponisti, kuru daiļrade konkrētos svētkos pārstāvēta vismaz ar četrām kora kompozīcijām kopkora repertuārā (iekavās norādīts darbu skaits):

I dzsv. — 1873:
D. Cimze (4), J. Cimze (5).
III dzsv. — 1888:
Jurjānu Andrejs (5).
IV dzsv. — 1895:
Jurjānu Andrejs (7).
V dzsv. — 1910:
Jurjānu Andrejs (9), J. Vītols (9).
VI dzsv. — 1926:
Jurjānu Andrejs (4), P. Jurjāns (4).
VII dzsv. — 1931:
Jurjānu Andrejs (4), J. Vītols (5), E. Melngailis (9).
VIII dzsv. — 1933:
V. Dārziņš (4), E. Melngailis (4), J. Vītols (4), Jurjānu Andrejs (6).
IX dzsv. — 1938:
J. Vītols (5), E. Melngailis (7).
X dzsv. — 1948:
E. Melngailis (4), J. Ozoliņš (4), Jēkabs Mediņš (6).
XI dzsv. — 1950:
Jēkabs Mediņš (4), E. Melngailis (5).
XII dzsv. — 1955:
J. Ozoliņš (5).
XIV dzsv. — 1965:
V. Kaminskis (4), E. Melngailis (4), J. Ozoliņš (4), M. Zariņš (4).
XVI dzsv. — 1973:
E. Dārziņš (4), E. Melngailis (4), J. Ozoliņš (4).
XVII dzsv. — 1977:
E. Melngailis (4).
XIX dzsv. — 1985:
V. Kaminskis (4), E. Melngailis (4).
XX dzsv. — 1990:
J. Cimze (4), E. Dārziņš (4), Alfrēds Kalniņš (4), J. Vītols (4), Jurjānu Andrejs (5), E. Melngailis (11).
XXII dzsv. — 1998:
P. Barisons (4).

XXIII dzsv. — 2003:
E. Dārziņš (4), R. Jermaks (4), Alfrēds Kalniņš (4),
E. Melngailis (5), L. Vīgners (5), J. Vītols (6).

***Kurš komponists uzskatāms par Dziesmu svētku* absolūto čempionu?**

Emilis Melngailis.

2. Tautasdziesmas apdare Dziesmu svētkos

Latviešu tautasdziesmas pastāvīgā klātbūtne kopkora repertuārā ir viens no iedarbīgākajiem spēkiem, kas nodrošinājis dziesmu svētku ilglaicību, palīdzējis saglabāt tautas kopības un nacionālās piederības sajūtu. Turklāt tas spēcīgi stimulējis arī paša šī žanra — tautasdziesmas apdares — attīstību, pakāpeniski uzkrājot pašreizējo milzu bagātību.

2.1. Latviešu tautasdziesma I–V svētkos

Pirmā perioda svētku repertuāra veidotājiem, šķiet, īpaši svarīgs bija dziesmu vārdos paustais saturs. Zīmīgi, ka šī cēliena repertuāram izvēlēto tautasdziesmu vienā *spārnā* ir pašas skumjākās, grūtsirdīgākās — bārabērnu, karavīru dziesmas (*Kas tie tādi, kas dziedāja; Maza biju, neredzēju; Karavīri bēdājās; Ej, saulīte, drīz pie Dieva; Div' dūjiņas gaisā skrēja; Saulīt' tecēj' tecēdama*). Otrā *spārnā* turpretim gluži pretēja rakstura melodijas — maršveidīgas, zaļoksni spēcīgas, pat bravūrīgas (*Rīga dimd; Līgo laiva uz ūdeņa; Nu ardievu, Vidzemīte; Strauja, strauja upe tecēj'*). Tām līdzās arvien vītas arī Jāņu dziesmu vītnes.

Muzikālā ziņā pārsvarā ir *Dziesmu rotas* tipa apdares — vienkāršā pantu formā, monoritmā, četrbalsīgā harmonizējumā ar melodiju augšējā balsī. Tomēr cik daudz skaistuma un īpatnības arī šajās pieticīgajās apdarēs!

***Rīga dimd* Jāņa Cimzes apd. (1872 — vk.; 1874 — jk.)**

Kā lepns izaicinājums skan dziesmas pirmais motīvs: *Rīga di-i-i-imd!* Un vēlreiz: *Rīga di-i-i-imd!* Jo mēs paši tie, kas

Rīgu dimdinām. Un basu balsīs tālākais *aijaijā, trallallā* arī izvijas tik pašapzinīgi, melodiski pārliecinoši. Pavisam ne tā, kā tolaik ierastajās pastīvajās korāļu harmonizācijās. Jo mūs' brālīši pūru kaļ, ne sveši ļaudis!

Liekas, tieši tā — kā simbolu — šo dziesmu uztvēra dziedātāji jau toreiz. Tāpat kā Auseklis, pēc Pirmajiem svētkiem rakstot: *Rīga nodimdēja, Māras baznīca notrīcēja, un Ķeizardārzs pārvērtās dziesmu ezerā.* Kā Jurjānu Andrejs, liekot šo motīvu *Dziesmu svētku marša* pirmās tēmas pamatā. Un kā Jānis Peters un Raimonds Pauls pēc simt gadiem, dziesmas *Manai dzimtenei* ievadā svinīgi sludinot: *Ir 1873. gads. Dimd Rīga, un pirmie latviešu dziedāšanas svētki ir sākušies...*

***Kas tie tādi, kas dziedāja* Dāvida Cimzes apd. (ap 1872)**

Kā vienādi pelēkas, nogurušas dienas, kā nebeidzams dzirnu riņķojums monotoni atkārtojas dziesmas ritma formula. Aizlauztajam oktāvas kāpumam seko grūtsirdīga lejupslīde. Skarbi smaga ir šī melodija par tiem, kas krimta pelavmaizi, avotā mērcēdami. D. Cimzes harmonizācija — ar vairākām alterācijām, hromatismiem, bet arī ar blakus pakāpju trijskaņiem — melodijai piešķir dvēseliskumu, maigumu, dara to žēlojamu, mīļu, emocionāli jūtīgu.

Kas tie tādi, kas dziedāja ir viena no no 36 *Dziesmu rotā* ievietotajām D. Cimzes veidotajām apdarēm. Cieņu un pateicību ir pelnījis šī klusā, maz pieminētā, bet I–III sv. daudz dziedātā *Dziesmu rotas* līdzstrādnieka veikums.

Līdz ar Jurjānu Andreju sākas apzinātu meklējumu ceļš — kā atrast tautas melodijai *īsto*, piemērotāko apdares veidu, vienlaikus saglabājot, pat izceļot arī tās individualitāti.

***Pūt, vējiņi* Jurjānu Andreja apd. (1884)**

Tā vēl ir harmoniski četrbalsīga, vienkāršā strofiskā formā, monoritmā veidota apdare. Bet jau tīri diatoniska, ar izteiksmīgām blakus pakāpju trijskaņu gaismēnām. Pat nonakorda uzplaiksnījumu puskadencē. Dzidri tīra, klasiska šī vārda visīstākajā nozīmē. Unikāla tai ziņā, ka folklorizējusies

apdares veidā. Katrs pašreizējais vai bijušais korists zina dziedāt šīs dziesmas *savu balsi* arī bez notīm. Gadu desmitiem ilgi taču nav bijis neviena koru saieta, kura noslēgumā neskanētu šī dziesma — lepnās patības apliecinājums un vārdos grūti izteicamo kluso ilgu izpausme: *aizdzen mani Kurzemē...*

***Aiz upītes es uzaugu* Jurjānu Andreja apd. (1889)**

Drošs solis tai virzienā, kur zūd robežšķirtne starp apdari un oriģināldziesmu. Kā žanriska, teatralizēta ainiņa, kurā bāliņi vienā minorīgā meldijā lūdz un sauc māsu atpakaļ, bet māsiņa otrā — jestri mažorīgā meldijā — neklausa vis, jo upītes viņā krastā, lūk, laimīgi atrasts īstais zemes arājiņš. Šī apdare piesaka virkni nākotnes opusu, kuros kopā savītas divas vai vairākas melodijas.

***Strauja upe* Vīgneru Ernesta apd. (2. red. — pirms 1888)**

Apdares pirmais variants (krājumā *Latvija*, 1874) komponistu acīmredzot īsti neapmierina, tādēļ pie šīs melodijas viņš atgriežas vēlreiz. III sv. pirmo reizi dziedātais, faktūrā bagātinātais variants ir viens no izteiksmīgākajiem variētas strofiskās formas paraugiem latviešu tdz. apd. vēstures pirmajā cēlienā. Tas spars un aizrautība, ko dzirdam tautā populārajā melodijas variantā, apdarē vēl daudzkārt kāpināts. Ar sprigano 5/4 taktsmēru, ar tenoru un basu grupu tembru pretstatījumiem, vilkto skaņu prasmīgu lietojumu, atsevišķo balsu negaidītām, kustību spēji nobremzējošām replikām 7. strofā (*Uz-ak-me-ņa, uz akmeņa malku cirtu...*). Ne velti šī ir viena no vīru koru iecienītākajām tdz. apd. līdz pat mūsu dienām.

2.2. Latviešu tautasdziesma VI–IX svētkos

Apdares žanrā pirmām kārtām šis ir E. Melngaiļa un J. Graubiņa laiks. Viņiem līdzās — P. Jurjāns, Alfrēds Kalniņš, Ā. Ābele. 30. gadu otrajā pusē arī tā laika jaunie — V. Dārziņš, J. Kalniņš. Tautasdziesmas apdare kļūst arvien plašāka, brīvāka; tā apgūst caurviju attīstības formas, kurās grūti atdalāms tautas

un oriģinālmateriāls. Mainās pats redzes punkts: līdzās romantiski jūsmīgam skatījumam stājas tvirts, īsteni spēcīgs, vitāli krāsains un sulīgs tautas mūzikas lasījums. Sevišķi pārliecinoši — E. Melngaiļa un viņa domubiedru apdarēs, pārveidēs un folkloriskajos oriģinālopusos.

***Lokatiesi, mežu gali* Emiļa Melngaiļa apd. (1904)**

Tikpat vienkārša, cik ģeniāla ir E. Melngaiļa dubultkora dziesmu ideja. Tā patapināta no tautā noklausītajām apdziedāšanās dziesmām: iesākumā pulks pret pulku, vieni pret otriem, sievas pret vīriem, beigās — visi kopā. Profesionāļa interpretācijā, apvienojumā ar melngailiski īpatno harmoniju (sekundu saskaņas, tukšās kvintas, akordi ar blakus skaņām, paralēlismi u.tml.) radušies brīnišķīgi dubultkori, kuru pēdējos pantos līnijas sazarojas līdz pat astoņām vai desmit balsīm. Tā tas ir arī apdarē *Lokatiesi, mežu gali.*

***Tumša nakte, zaļa zāle* Emiļa Melngaiļa apd. (2. red. — 1912)**

Apbrīnojami patstāvīgas ir šīs nakts poēzijā brīvi elpojošās apdares balsu līnijas — kā četras izteiksmīgas melodijas, kas vienojas dziļa miera ieskautā harmonijā. Kā neatcerēties paša komponista jau 1904. gadā rakstītos vārdus: *Modernās mūzikas kora dziesmās apakšējās balsis ir tik tas rupjais audeklis, kurā iešūts vienkrāsains melodijas diegs. Bet tautas mūzikā katra balss ir diegs savā krāsā un visas šīs balsis kopā dod raibo tautas mūzikas rakstu.*

Jēkaba Graubiņa *Trīcēj' kalni, skanēj' meži* (1924) un Alfrēda Kalniņa *Dziedot dzimu, dziedot augu* (1932)

Neskaitāmas reizes citētā divrinde *Dziedot dzimu, dziedot augu, / Dziedot mūžu nodzīvoju* atsauc atmiņā tikpat pazīstamo melodiju. Bet ar šo pašu melodiju taču dziedam arī *Trīcēj' kalni, skanēj' meži*? Dziesmu svētku repertuāra sarakstā minēti abi nosaukumi! Jā, melodija viena, bet apdares un to autori — dažādi.

Gadu pēc LK absolvēšanas J. Graubiņš uzraksta apdari *Trīcēj' kalni, skanēj' meži.* Tajā jau daudz kas liecina par šī autora raksturīgo rokrakstu – īpaši otrās strofas veidojums ar visu četru balsu imitēto sākuma motīvu. Krāšņi šī jk. apdare izskan VII (1931) sv.

Šī pati melodija ļoti mīļa arī Alfrēdam Kalniņam — kopumā viņš to apdarinājis četras reizes atšķirīgos variantos, dažādam atskaņotājsastāvam. ASV emigrācijas gados rodas Alfrēda Kalniņa apdare jk. *Dziedot dzimu, dziedot augu.* Vēl krāšņāka, vēl lieliskāka par J. Graubiņa opusu. No sieviešu kora četrbalsības pirmajā strofā tā attīstās līdz astoņbalsībai trešajā — viscaur imitāciju caurvītai, vilkto balsu greznotai. Šo apdari pirmo reizi kopkoris dzied IX (1938) sv. Rodas iespaids, it kā Kalniņš būtu pārtvēris Graubiņa domu un attīstījis to tālāk. Pat tonalitāte tā pati — Sibemol mažors. Bet galvenais — pamatideja abām apdarēm viena: izteikt savu sajūsmu par tautas mākslas bagātību, dziedāt himnu pašai latviešu tautasdziesmai.

2.3. Latviešu tautasdziesma X–XIX svētkos

Pēckara gados koristu iemīļots ir M. Zariņa *Mugurdancis.* Melngailiskā diatonisma un 30. gados plaši izvērsto polifono apdaru ietekmēts, vienmēr izdomas pārpilnais komponists arī šoreiz pamanījies izgudrot ko jaunu — tik *īstenu* danču dziesmu kormūzikas klasiskajā mantojumā tikpat kā nav! Sieviešu koru repertuārā stabili iekļaujas A. Žilinska *Ai, tu zaļā līdaciņa* un O. Grāvīša asprātīgi veidotā *Rozēm kaisu istabiņu.* Dziedātājas tā noilgojušās pēc humora, neviltotas jautrības. Te tā ir. Visu var iztēloties un izdziedāt: kā dieveris naudu skaita, kā tēvs ar māti ķīvējas, kā meitēns aiz loga to visu noklausās.

No jaukto koru repertuāra apdarēm savukārt populāra kļūst S. Broka liriskā *Aiz ezera balti bērzi,* arī V. Kaminska pārgalvīgā *Bēdu manu, lielu bēdu,* kas uzrakstīta jau agrāk (domājams, 1958. gadā), bet pirmatskaņota XIV (1965) sv.

***Bēdu manu, lielu bēdu* Valtera Kaminska apd.**

Tā nu reiz atkal ir viena *lielās dūšas dziesma*! Jo — ko tu tādam padarīsi, kas bēdu māk zem akmeņa pabāzt, turklāt vēl iet pāri dziedādams? Laikam jau tādēļ šī dziesma tik aizrautīgi tiek skandināta gan sadzīvē, gan koros. Turklāt, lūk, vēl viens apdares folklorizēšanās piemērs: arī sadzīvē piedziedājumu parasti mēdz dziedāt kanonā. Tieši tā, kā tas ir V. Kaminska variantā.

2.4. Latviešu tautasdziesma XX–XXIII svētkos

Liktos, nu jau viss apdares žanrā atrasts un pateikts. Tomēr izrādās, vēl ne viss. Vēl ir ko teikt humora jomā — ar aizrautību tiek dziedāta R. Jermaka asprātīgā *Ar savu bērīti*, arī bezkaunīgi šerpā *Es bij' meita* P. Plakida apdarē. Vēl ir ko teikt rituāla dziesmu apdarēs — kā V. Zilverim dziesmā *Vēja māte*, J. Vaivodam *Divējāda saule tek*, I. Rupainei *Ezereņi, Lubuoneņi*. Arī gaišās lirikas sfērā vēl var atrast savu, šodienas skatījumu — kā J. Karlsona apdarē *Ūdens sauca, akmens vilka*. Par savējām jau esam pieņēmuši ārpus Latvijas radītās dziesmas — aizrautīgi godinām mīļo Sauli A. Kuprisas apdarē *Ģērbies, saule, sudrabota*, kā himnu savai tēvu zemītei dziedam H. Pavasara *Mazs bij' tēva novadiņš* un vēl citas. Jo neizsmeļama un nebeidzama ir gan pati tautasdziesma, gan apdaru veidotāju individuālais skatījums uz to.

2.5. Citu tautu dziesmu apdares

Pirmā un otrā perioda svētku programmās cittautu dziesmu apdaru ir maz. Par paklanīšanos *cara tētiņam* acīmredzot uzskatāmas divas krievu tdz. apd. II sv. laicīgajā koncertā — *Baltvaidzīte, sārtlūpīte* Rīgas vietējā, vācu tautības komponista B. Nusa apdarē un *Lejup pa māmuļu Volgu* A. Rubeca apdarē. Otro turklāt dzied — ak, šie paradoksi! — ar F. Brīvzemnieka vārdiem *Kūru vīri, latvju dēli*.

Pilnīgi atšķirīga situācija ir trešā perioda svētkos. Brālības un draudzības vārdā cittautu dziesmu apdaru skaits kļūst

arvien lielāks un lielāks (piem., XIV sv. — 9, XV sv. — 8, XVI sv. — 12). Pašas par sevi daudzas melodijas ir lieliskas, apdares — interesantas un mākslinieciski augstvērtīgas. To vidū, piem., krievu tdz. *Baltā ieva* un *Spīdēt spīdēj' mēness* A. Svešņikova apdarē, ukraiņu tdz. *Krāc, viļņus veļot, Dņepra plašā* B. Ļatošinska apdarē, lietuviešu tdz. *Kalnā auga vītols* M. K. Čurļoņa apdarē, ungāru tdz. *Brinzu rītā čigāns ēd* Z. Kodāja apdarē, gruzīņu *Straujā Aragva* O. Taktakišvili apd. Ja vien to raibā daudzuma ēnā nepaliktu pati dziesmu svētku dvēselīte — latviešu tautasdziesma.

3. Balādes un citas lielās dziesmas

Episki balādiskās dziesmas ar savu augsto teksta vispārinājumu veido latviešu klasiskās kora dziesmas zelta fondu. Tās ir tautas nacionālo centienu, sociālo cīņu un arī jūtu kultūras simboli. Visnozīmīgākais te ir J. Vītola devums. To papildina citu autoru vairāk vai mazāk izvērstas episkās dziesmas — Baumaņu Kārļa *Trimpula*, Vīgneru Ernesta *Kā Daugava vaida*, Straumes Jāņa *Pie Baltijas jūras*, Alfrēda Kalniņa *Imanta*, *Šurp, brāļi*, E. Melngaiļa *Senatne*, E. Dārziņa *Senatne*, *Lauztās priedes*, *Mūžam zili*, Jēkaba Mediņa *Tēvu zemei*, V. Kaminska *Priedes*, P. Plakida *Ar dziesmu dzīvībā*. Vēl vairākas citas.

Jāzeps Vītols/ Auseklis. *Beverīnas dziedonis* (1891)

Teksts bija no MK [t.i., RLB Mūzikas komisijas — sast.] *izsludināts godalgojamai dziesmai; un atceros, ka tam tuvojos diezgan nedroši: kā ietilpināt dzejoļa brīvi rapsodisko struktūru noapaļotā muzikālā formā? Uzdevums jauns, bet ne viegli tverams. Kad dziesma tomēr bija uzrakstīta, to nospēlēju draugam — [..] diriģentam Jēkabam Ozolam, piemetinādams: "Lūk, kādus tekstus nevajag izraudzīt godalgojamai kompozīcijai!" Bet kāds bija mans pārsteigums, kad Ozols, no krēsla augšā lēkdams, izsaucās: "Skrietu kājām no Pēterpils līdz Rīgai, ja varētu tādu dziesmu uzrakstīt!"*

Šis J. Vītola atmiņās aprakstītais dialogs noticis 1891. gadā. Kopkoris *Beverīnas dziedoni* pirmo reizi nodziedāja IV (1895) sv.

Vēl pēc dažiem gadiem J. Vītols dziesmai uzraksta orķestra pavadījumu, līdz ar to tā iegūst kantātei tuva žanra veidolu, un kā tāda pirmo reizi izskan 1900. gada pavasarī N. Rimska-Korsakova vadībā Krievu simfoniskajā koncertā Pēterpils Muižniecības zālē.

Ar dzejoļa *rapsodisko formu* komponists ticis galā spoži. Kompozīcija veidota no četriem posmiem kontrastu sastatformā, kuru vainago noslēdzošais — himniska koda. Tā dinamiski tiecas uz pašiem pēdējiem, vēlāk neskaitāmas reizes citētajiem vārdiem: *Tautu izglāba dziesmu gars!*

Jāzeps Vītols/ Auseklis. *Gaismas pils* (1899)

Pie sava brāļa, zemstes ārsta Zarečjē, kādā Pleskavas gub. brīnum klusā stūrītī, vasaru pavadot, st.c. sarakstīju "Gaismas pili".[..] Jo vairāk priecājos par spontānām gavilēm, ar kurām "Gaismas pils" pirmizpildījumā 1900. g. vasarā, Riteņbraucēju dārzā, tika no vairāktūkstoš galvu auditorijas saņemta. [..] Aculiecinieki varbūt tagad vēl smīnēs par ģimnastiskajām spējām, ko tanī koncertā izrādīju. Saprotams, tiku izsaukts. Būdams diezgan apaļa auguma, "tik garš, cik plats", un pūlēdamies uzrāpties uz diezgan augsto estrādi nevis no dziedātāju uzejas, bet pašas frontes puses, eksponēju savu stāvu vispārprotamākai situācijai un savus jaunos vasaras pantalonus — vislielākām briesmām. Tā, pasmaidot pats par sevi, autobiogrāfijā atceras J. Vītols.

No Ausekļa dzejoļa ar apakšvirsrakstu *Kurzemes teika*, ilgi *ar savu sirdsapziņu kaulējies*, komponists svītro divus pantus. Septiņi palikušie ievietojas klasiski elegantā trijdaļu formā ar gavilējošu kodu. Bet pati *starp citu* uzrakstītā dziesma kļuvusi ne vien par Dziesmu svētku favorīti, bet par latviešu mākslas un kultūras simbolu vispār.

Kopš pirmatsk. V sv. *Gaismas pils* oficiālajā programmā n a v bijusi tikai četras reizes (XIII, XIV, XVII un XIX sv.). Turklāt XIX (1985) sv. kopkoris vēl pēc kultūras ministra atvadvārdiem un svētku karoga nolaišanas nerimstas, izsauc H. Medni un tikpat to nodzied. Ar tādu iedvesmu, kā vēl nekad.

Ar ticību un pārliecību: tumsa nedrīkst būt mūžīga — ir jāceļas Gaismas pilij, ir jāmostas latviešu tautai!

Emilis Melngailis / tdz. vārdi. *Jāņuvakars* (1933)

Kad Mežaparka priedēs ielaižas krēsla un koku zarus zeltī rietošās saules stari, tad kopkora programmas beigu daļā ir īstais laiks *Jāņuvakaram*. Kopš debijas VII sv. tas nav skanējis tikai trīs reizes (X, XIII un XV sv.; pēdējo reizi tolaik (1970), kad tautā jāņogas iesauca par *pelšenēm*).

Jāņuvakara ideja ir briedusi ilgstoši. Jau Pēterburgas laikā litografētā veidā komponists izdod burtnīciņu ar 15 vienkārši, lielākoties divbalsīgi apdarinātām līgotņu meldijām. Tās skatuviska iestudējuma veidā izskanējušas Melngaiļa kora *muzikāliskā vakarā "Līgo svētki"* Pēterburgā 1903. gadā. Pēc gadiem desmit pārstrādātā veidā (kā 20 melodiju vija) *Līgo svētki* tiek ievietoti *Biržu i noru* III burtnīcā (1914). Vēl pēc gadiem desmit komponists raksta mūziku baletam *Maija* (1926). Tajā tiek ietverts arī kora skats, kurā izmantota *Līgo svētku* vijas 7., 10. un 11. meldija. Balets skatuves iestudējumu nepieredz, bet *Jāņuvakars* kā dziesma jk. drīz uzsāk patstāvīgu gaitu.

Vēlāko laiku pētnieki ir noskaidrojuši, kuras šai kompozīcijā ir īstas tautasdziesmas, kuras — E. Melngaiļa oriģinālmelodijas. Būtībā tam ir maza nozīme: no pirmās līdz pēdējai skaņai šī ir īsteni melngailiski latviska dziesma. Rapsodiski brīva formā, krāšņa kā deviņziedu vainags, stipra kā deviņvīru spēks.

Emīls Dārziņš/ Rainis. *Lauztās priedes* (1904)

Raiņa cīņas dzejas simbolika šajā dziesmā likusi E. Dārziņa citkārt klusinātajai balsij skanēt dramatiski, noslēgumā pat patētiski. Sasaucoties ar balādēm episkajās lappusēs, *Lauztās priedes* rada dinamiskas kustības piepildītu muzikālu gleznu, kurā mutuļo un versmaini bango kvēlas emocijas. Naids pret rupju varu, cīņā sauciens. Un zvērests, romantiski dedzīgs brīvības cīnītāja ticības apliecinājums beigu posmā: *Tu vari mūs šķelt, tu vari mūs lauzt —/ Mēs sniegsim tāles, kur saule aust.*

Emīls Dārziņš/ Kārlis Skalbe. *Mūžam zili* (1909)

Dziesmas pamatā K. Skalbes krājumā *Zemes dūmos* (1906) publicētais dzejolis *Nemiers*. E. Dārziņš dzejoli pārveidojis (norādīdams: *teksts pēc Skalbes*), piešķirot tam lielāku vispārinājumu, liekot klausītājam domāt ne vien par 1905. gada revolūcijas upuriem, kuru apcerē radies dzejolis, bet plašāk — par latvju zemes likteņiem, par tautas ciešanām vispār, par tās varonību visos laikos. Tiesa, ar atgriešanos 1909. gada realitātē, kad vēl *mūžam raud kokle pār Latvijas kalniem.*

4. Himnas — īstās un neīstās, kas kļūst par visīstākajām

Lieli valsts mēroga svētki bez valsts himnām nav domājami. Cariskās Krievijas sastāvā iekļautā Baltija neiztika bez Krievijas himnas — A. Ļvova *Dievs, sargi Ķeizaru*. Bet — likteņa ironijas vai rīkotāju viltības dēļ — tūlīt pēc tās I sv. lepni skanēja *Rīga dimd* (J. Cimzes apd.) un Baumaņu Kārļa *Tēvijas dziesma*, bet II sv. — Baumaņu Kārļa *Latviski lai atskan dziesma*. Te nu bija padevība cara tētiņam!

Neiztika bez valsts himnām arī padomju perioda sākuma cēliena svētkos — visiem bija jāprot un jādzied gan PSRS Valsts himna, gan LPSR himna. Nodziedāja, jo citādi nedrīkstētu dziedāt arī citas — īstās, gribētās dziesmas. Radīja jaunas — Dziesmu svētku himnas. Sagaidīja atgriežamies Latvijas himnu.

4.1.* Dievs, svētī Latviju *un Baumaņu Kārlis

Tā bija rakstīta kā dziesma. Vienkārši — vīru kora dziesma. Atsaukdamies uz RLB aicinājumu, 1873. gada sākumā Pēterburgā dzīvojošais Baumaņu Kārlis kopā ar vairākiem citiem savu kora partitūru rokrakstiem atsūta uz Rīgu arī dziesmu *Dievs, svētī Latviju*. Baltijas skolotāju semināra 14 puiši melodiski vienkāršo, sirsnīgo dziesmu nodzied semināra Jāņa Dreiberga vadībā I sv. atklāšanas aktā RLB zālē.

I–III sv. šī dziesma kopkorī neskan — ir cenzūras noliegta. Kā savādāk, — kad 1874. gadā Rīgas grāmatu veikalos parādījās

Baumaņu Kārļa *a cappella* vīru koru krājums *Līgo*, kurā bija ievietota šī un vēl citas patriotiskas kompozīcijas, saniknotais Baltijas gubernators izdeva pavēli par pretvalstisko sacerējumu publisku sadedzināšanu Daugavmalā. Notis tiešām sadega, bet pati dziesma — nesadega. Jau kā svētku tradīcijas un atmodušās tautas simbols tā citēta pirmās latviešu simfoniskās partitūras — Jurjānu Andreja *Latvju vispārīgo dziesmu svētku marša* op.1 (1880) finālā. Šī partitūra autora vadībā pirmatskaņojumu pieredz III (1888) sv. vokāli instrumentālajā koncertā. Savukārt Jelgavas Latviešu biedrības priekšnieks J. Čakste, carisko cenzūru piemānīdams (tikšot atskaņota *Dievs, svētī B a l t i j u*), saņem atļauju IV sv. pēc Krievijas valsts himnas sniegt kopkora pirmatskaņojumu agrāk aizliegtajai dziesmai, kuras sākumvārdi *kopš dzimšanas* ir: *Dievs, svētī Latviju, mūs' dārgo tēviju, svētī jel Baltiju, ak svētī jel to.*

Tautas otrajā nacionālajā Atmodā (1905. un 1917. gada revolūciju laikmetā) vārds *Baltiju* dziesmas tekstā tiek nomainīts ar *Latviju*. Baumaņu Kārlis pats īsi pirms nāves šo variantu ir akceptējis. Sarkanbaltsarkanais karogs un *Dievs svētī Latviju* ir uzticami brīvības simboli latviešu strēlnieku Pirmā pasaules kara cīņās.

Dziesmas paustā ideja vaiņagojas Latvijas neatkarības proklamēšanas 1918. gada 18. novembra svinīgajā aktā (tagadējā LN teātra zālē), kur sākumā un noslēgumā publika ar Operas kori P. Jozuusa vadībā *Dievs, svētī Latviju* dzied vairākkārtīgi. Lēmums šai cariskās Krievijas laikos aizliegtajai, dedzinātajai un nesadedzinātajai Baumaņu Kārļa tautas lūgšanai piešķirt Latvijas valsts himnas statusu pieņemts 1920. gadā (*Valdības Vēstnesis*, 7. jūnijs). Tolaik kā himnu to pēdējo reizi dzied Latgales novada dzsv. Daugavpilī 1940. gada 16. jūnijā.

Ir divi padomju okupācijas varas iestāžu oficiālie dekrēti: 1945. gada 19. jūlijā — par šīs dziesmas kategorisku aizliegumu un 1990. gada 15. februārī — par tās himnas tiesību atjaunošanu (kopā ar Latvijas karogu un bijušo ģerboni).

4.2. Dziesmas brīvajai Latvijai

Pirmās brīvvalsts laikā radās un svētkos tika dziedātas vairākas lieliskas patriotiskās dziesmas — Alfrēda Kalniņa *Latvju himna (Mēs gribam būt kungi mūsu dzimtajā zemē)*, J. Kalniņa *Dziesma brīvai Latvijai (Lai līgo lepna dziesma)*, Jāņa Mediņa *Tev mūžam dzīvot, Latvija*, J. Norviļa *Vakarjunda (Svēts mantojums)* un *Daugav'abas malas*, V. Dārziņa *Birzēm rotāts Gaiziņš*. Tās kā dārgumi tika glabātas un dziedātas trimdas dziesmu svētkos līdz pat tam brīdim, kad savas balsis XX sv. atkal varēja apvienot Latvijas un citzemju latvieši.

Alfrēds Kalniņš / Vilis Plūdons. *Latvju himna* (1917)

Cik daudz sīvu kauju latviešiem bija jāizcīna starp V. Plūdona dotā, jau 1917. gadā Alfrēda Kalniņa komponētā teksta pamatvariantu *Mēs g r i b a m būt kungi mūsu dzimtajā zemē* līdz 1920. gadam, kad tauta reāli varēja pasludināt: *Mēs e s a m nu kungi savā dzimtajā zemē*, kā, tekstu pārfrazējot, dziesmu dažkārt dziedāja 30. gados. Un cik gari gadu desmiti pēckara gadu Latvijā atkal bija jāgaida, lai drīkstētu bez ideoloģiskās laipošanas, aizbildināšanās un taisnošanās pieminēt šo Alfrēda Kalniņa patriotiskās dziesmas šedevru, kas bija sakompromitējis sevi jau ar to vien, ka tika dziedāts brīvvalsts laika Dziesmu svētkos. Jā, tā ir *revolucionārā himna*, kā komponists pats to nosaucis autobiogrāfiskajos materiālos. Savas zemes patriota rakstīta jau tajos juku laikos, kad Latvijas kā valsts vēl nebija un tās nākotni vēl īsti paredzēt nevarēja neviens.

4.3. Trešā perioda himniskās dziesmas

Mūzika par dzimteni, tēvzemi, tautu pirmām kārtām runā jūtu valodā. Pat tad, ja vārdos nākas iepīt kādu nodevu *padomju dzimtenei*, emocionālais lādiņš nemazinās. Arī trešais periods ir radījis savas spēcīgas Dziesmu svētku himnas — emocionālus šedevrus.

Kā jūsmīgi lirisku himnu savulaik visā Latvijā dziedāja A. Žilinska *Mana dzimtene jaukā*, kā spēkpilnu, bet savaldīgu —

V. Kaminska *Himnu dzimtenei.* Kopš 1977. gada kā Dziesmu svētku himnas repertuārā stabili ieviešas V. Kaminska *Mūžu mūžos būs dziesma* un R. Paula *Manai dzimtenei,* XX svētki kopkorī ieved M. Brauna dziesmu *Saule, Pērkons, Daugava.* Par cēliena svētku zīmi kļūst P. Barisona *Dziesmai šodien liela diena.*

Pēteris Barisons/ Arvīds Skalbe.
***Dziesmai šodien liela diena* (1947)**

Liktenis noskauda komponistam šo tik pelnīto prieku — piedzīvot brīdi, kad *Dziesmai šodien liela diena* izskan pirmo reizi kopkora sniegumā X (1948) sv. P. Barisons šķiras no dzīves 1947. gadā 43 gadu vecumā.

Apbrīnojami laimīgā iedvesmas brīdī ir radusies ideja — ievīt melodikā vairāku līgo dziesmu motīvus. Nemanāmus, neuzbāzīgus, bet esošus. Vienu — pašā pirmajā t.s. mežragu zelta gājiena izzīmētajā aicinošajā frāzē, kas kļuvusi par desmit nākamo Dziesmu svētku ievadfanfaru. Otru — ar vārdiem *senās kokles zelta stīgas.* Trešo tur, kur tekstā vārdi *še pie mūsu skaistās Rīgas.* Šī dziesma ir likumsakarīgs rezumējums P. Barisona kora daiļradei, kas 30.–40. gados prata saglabāt augstu kormūzikas žanra tehnisko un māksliniecisko līmeni.

Raimonds Pauls/ Jānis Peters. *Manai dzimtenei* (1977)

Man stāstīja Daugaviņ'/ Kā liktenis vīdamās,/ Dziesma savus svētkus svin,/ Ar bāliņu celdamās... Šīs dziesmas stilistiskie avoti ir dažādi — balāde, himna, tautasdziesma, ziņģe. Tik ļoti vienkārša, sadzīviska, bet reizē arī monumentāla, varena. Tik ļoti personiska, intīma un reizē — ar atskatu vēsturē, gadsimtos. Tas viss melodijā savīts tik dabiskā vienībā, kādu prot veidot vienīgi R. Pauls.

Tur, Dziesmu svētku galotnē tauta viņu vainago ar ozollapu vainagiem un rudzupuķu zilo mirdzumu. Par ko? Ejiet un prasiet, bet ne viņam, ne maestro Raimondam Paulam, bet maestro koristam no Kurzemes, Vidzemes, Zemgales un Latgales, maestro koristam no

Latvijas raibajām pilsētām, kam dakstiņu jumti un torņi ar gaiļiem, krustiem, vējrādītājiem, prasiet jauniem un veciem, sliktiem un labiem, skuķiem un puikiņiem, prasiet pat estrādes mūzikas nīdējiem — arī viņi jums pateiks, par ko tās gaviles, par ko tie vainagi un tās laukupuķes viņam, Raimondam Paulam... (J. Peters, 1982)

Vālters Kaminskis/ Imants Ziedonis.
***Mūžu mūžos būs dziesma* (1973)**

Zaļo gaismu Simtgades dziesmu karos tai iededza E. Račevska *Gaudeamus* vīri. Vai tikai ar pirmā un pēdējā panta pārgalvīgo brašumu? Ar uzreizi pielīpošo atskaņu *alus smeķēs* un *meiteni bal-tās ze-ķēs*? Arī, bet ne tikai. Jo šīs dziesmas dzejā un mūzikā ir vēl daudz kas vairāk. Dziesmu svētku tuvplāns un panorāma. Tuvplāns — tā ir spēcīgi konturētā, bramanīgā pirmā tēma. Bet tad nāk vidusposms — ar dziesmu, kas svinīgi šalc, ar svētumu, kas visapkārt stīdz. Ar tādu kā mulsumu šī Brīnuma priekšā. Un ar meiteni, kas ieplūst sagšu un vainagu jūrā. Saplūst ar to tālajā balsī — tur, manā tautā. Mūzika to visu redz, stāsta, pārdzīvo.

Mārtiņš Brauns / Rainis. *Saule, Pērkons, Daugava* (1988)

Šī dziesma *paņēma* gan dziedātājus, gan klausītājus ar savu pirmatnēji stipro, askētisko kolorītu un milzīgo, apvaldīto iekšējo spēku jau 1989. gadā. Skolu jaunatnes dziesmu svētkos. Un ne mazākā mērā arī pieaugušo korus XX sv. Savā ziņā — kā trešās Atmodas jauna himna, sava laika mūzikas valodā rakstīta. Vienlaikus — caur Raini — ar latviešu senvēstures simboliem cieši saistīta. Kā atgādinot vēl citas Raiņa rindas: *Dziesmai ira trejas dzīves: tā, kas bija, tā, kas ira, tā kas būs mūžībā...*

5. ...un arī liriskā oriģināldziesma

Bagāti ir latviešu liriskās kora dziesmas apcirkņi — dabas lirika, jūtu lirika, psiholoģisko niansu lirika. Tam visam ir vieta arī kopkora dziesmā. Arvien no jauna sieviešu kora repertuārā atgriežas Aldoņa Kalniņa sirsnīgais skaņu akvarelis

Latgalē. Tāpat J. Ozoliņa dzērvju saucienu ielogotā, kara sūro atmiņu *Ieviņa*. Kopš XX sv. tik iemīļotā folkloriskā, bet psiholoģiski skaudrā S. Mences miniatūra *Kur tu biji, bāleliņi*. Vēl daudzas citas. Jo lirika ir neizsmeļami daudzveidīga — kā pati cilvēka dvēsele.

Jurjānu Andrejs / Ansis Līventāls. *Lūk, roze zied* (1888)

Latviešu rakstniecības rītausmā, 1831. gadā *Latviešu Avīzēs* bija publicēts A. Līventāla dzejolis *Līgaviņa kā rozīte*. Pēc pusgadsimta to komponējot, Jurjānu Andrejs gan mazliet rediģējis dzejoļa novecojušo izteiksmi, tomēr pilnībā saglabājis tā vecromantisko garu. Tāda šī dziesma mums mīļa vēl šodien — kā latviešu bruņinieka slavinājums savai Dulsinejai. Ar baltu rozi pogas caurumā un piedziedājumu, kurā viss Dziesmu svētku vīru kopkoris uz četrām balsīm cits caur citu jūsmīgi dzied: *Lūk, mana roze zied*!

Emīls Dārziņš / Aspazija. *Mēness starus stīgo* (1901)

Šo Aspazijas dzejoli, kas ar virsrakstu *Mirdzas dziesma* ir ietverts lugā *Vaidelote*, ir komponējuši vairāki — J. Vītols, Jāzeps Mediņš, E. Dārziņš, E. Melngailis. E. Dārziņa lasījumā tas skan kā vilinoša un valdzinoša kora romance. Tās variantstrofu formā melodija no panta pantā kļūst kaismīgāka, kvēlāka, līdz sasniedz ekstātisku laimes pilnības sajūtu. Tā ir dziesma, *kuru bez dvēseles nodziedāt neņaz nevar* (I. Ziedonis).

Kārlis Kažociņš / EduardsVeidenbaums. *Kā gulbji* ( )

Īss bija E. Veidenbauma mūžs. Nežēlīgi īss arī K. Kažociņa laiks (miris 34 gadu vecumā). Pazīstams kļuvis un vēsturē palicis tieši (un tikai) ar šo dziesmu, kura radusies, domājams, 1918. gadā. Mūzikas sapņainās malējās daļas un dramatisko, skaudri sāpīgo vidusdaļu, bez šaubām, ir inspirējis dzejoļa tēlu kontrasts: ilgu, sapņu pasaule — gulbjiem līdzīgie padebeši, mūžam ziedošās rozes, un skaudrā dzīves realitāte — cerību tumšais kaps, dzīves asaru dūksnājs.

6. Reliģiskā mūzika Dziesmu svētkos

I–V sv. notika atsevišķs garīgās mūzikas koncerts. VI–IX sv. reliģiska satura dziesmas dziedāja pirmā koncerta sākumā. X–XIX sv. reliģiskas dziesmas repertuārā vispār nedrīkstēja būt. Kopš XX sv. lūgsnas atkal ir atgriezušās kopkorī.

Kāda veidojusies kopaina šajā dziesmu novadā, kas — īpaši pirmās Atmodas laikā — latviešiem ļāva sevi sajust ne vien kā nāciju, bet arī par pasaules kristīgās draudzes daļu?

6.1. Korāļi

Kopkora repertuārā tikuši iekļauti, acīmredzot, Latvijā paši pazīstamākie korāļi: *Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils* I, III sv., *Lai Dievu visi lūdz* I sv. *dziesmu karu* ievadījumā, *Teici to Kungu* II sv. atklāšanā RLB, *Ak, galva asiņaina* V sv., D. Bortņanska *Svēts ir mūsu Dievs* III, IV, V sv.

Sevišķi iecienīta bijusi dziesma *Ak Jeruzaleme, modies*, kas dziedāta piecos svētkos (II, IV, V, VI, VIII sv.) un kurai skanīgu apdari ir izveidojis Jurjānu Andrejs.

6.2. Mūsu Tēvs debesīs

Tēvreizes tekstu pasaules mūzikā ir komponējuši ļoti daudzi komponisti. I sv. skanēja vācu autora K. H. Rinka *Mūsu Tēvs debesīs*, bet turpmākajos — Baumaņu Kārļa (II sv.), O. Šepska (III sv.), Jurjānu Andreja (V, VII sv.), E. Melngaiļa (VI sv.) komponētās Tēvreizes. Trimdas latviešu kori vairākkārt dziedājuši arī V. Baštika *Mūsu Tēvs* versiju.

Neaizmirstamu iespaidu uz visiem klātesošajiem atstāja L. Garūtas kantātes *Dievs, Tava zeme deg* posma *Mūsu Tēvs debesīs* atskaņojums XX un arī XXI svētkos. Šis L. Garūtas šedevrs ir komponēts Otrā pasaules kara laikā un pirmatskaņots tautai liktenīgajā 1944. gadā. Nu tas skanēja Mežaparka estrādē. Ar degošu svecīšu dzīvu liesmiņu jūru dziedātāju rokās. Ar augstāko emociju piepildītu ilgstoša klusuma brīdi pēc šīs lūgšanas pēdējām skaņām. Ar ārkārtīgi spēcīgu pozitīvo auru, kas tobrīd no estrādes cēlās augšup, tieši uz debesīm.

6.3. Vācu un austriešu reliģiskie darbi I–V svētkos

Pirmā perioda dzsv. programmās pārsvarā ir cittautu autoru reliģiskās kompozīcijas. Galvenokārt tolaik populāru vācu skaņražu (F. Abta, H. B. Kleina, K. H. Rinka, E. F. Gēblera, F. G. Jansena u.c.) darbi — korāļveida, četrbalsīgi harmonizētas, ar imitācijām pušķotas dziesmas.

Taču svarīgi izcelt, ka jau pirmā perioda svētkos latviešu kopkoris dziedājis arī pasaulslavenu komponistu slavenas kompozīcijas. To vidū: Dž. P. Palestrīnas *Tevi, Kristus, pielūdzam* (V sv.); G. F. Hendeļa *Allelujā* no oratorijas *Mesija* (IV sv.) un *Kad Kristus, tas Kungs* (V sv.); J. Haidna *Tās debesis izteic* no oratorijas *Pasaules radīšana* (II sv.); V. A. Mocarta *Dies irae* no Rekviēma (II sv.); L. van Bēthovena *Tā debess slavē [izteic] tā Mūžīgā spēku* (I, V sv.) un *Svēta nakts, ak izlej tu* (III sv.); F. Mendelszona-Bartoldi *Neizsmeļams ir Kungs* no oratorijas *Pauls* (II sv.) un *Tiesā, ak Dievs* (III sv.); F. Šūberta dziesma *Mans miers lai ir ar jums* (V sv.). Šo dižgaru vārdi un mūzika tātad jau 19. gs. nogalē aizskanēja līdz Latvijas dziļāko lauku nostūriem. Arī par to paldies Dziesmu svētkiem!

6.4. Latviešu reliģiskās kompozīcijas I–V svētkos

Latviešu garīgās mūzikas pūrs pildās palēnām. Taču zīmīgi, ka pa svētīgam graudam tajā ieguldījis gandrīz katrs pirmo paaudžu skaņradis. I sv. latviešu kompozīciju vēl nav. II sv. tikai Baumaņu Kārļa *Mūsu Tēvs debesīs*. Toties III sv. skan jau piecas latviešu autoru reliģiskas dziesmas, V sv. — sešas.

III–V sv. garīgajos koncertos dziedātas O. Šepska *Cik miligas* un *Mūsu Tēvs debesīs* (III sv.), *Ozianna* (IV sv.); Jurjānu Andreja *Lūgšana* un *Pateiciet Kungam* no *Garīgās kantātes* (III sv.), *Gods Dievam augstībā* (IV sv.), *Mūsu Tēvs debesīs* (V sv.); J. Kades *Gavilējiet* (III sv.), *Allelujā* (V sv.); J. Vītola *Tu, kas mīti debesīs* un *Dieva lūgums* (V sv.), E. Melngaiļa *Kā briedis brēc* (V sv.).

6.5. Reliģiska satura darbi trimdas dziesmu svētkos

Reliģisko kompozīciju papildinājuma ceļš, kas tika pārtraukts pēc Otrā pasaules kara Latvijā, turpinās ārpus Latvijas strādājošo latviešu komponistu daiļradē. *Vērojot trimdas dziesmu svētkus, redzam, ka pēdējos gados aizvien lielāku ievērību gūst garīgā dziesma, liecinot, ka Dieva atziņa ir dzīva tautas sirdī. Liela nozīme garīgās dziesmas attīstībai trimdā ir daudzajiem baznīcu koriem, kas kā spējīgas vienības veido zināmu kodolu svētku kora sastāvā, dodot arī atsevišķus koncertus svētku laikā.* (V. Baštiks, 1978)

Šī mūzikas novada rosināšanai regulāri tiek rīkotas sacensības, komponistiem pasūtīti jaundarbi. Bieži vien šo darbu tekstos neatdalāmi savijas visi lielākie latvieša svētvārdi: Dievs, Tauta, Latvija, Dziesma. Turklāt it bieži tas notiek kantātes žanrā.

7. Kantātes

Kantāte jau no sākta gala ir bijis īpašs svētku mūzikas žanrs. Pasaules mūzikas vēsturē sakrājies milzīgs daudzums kantāšu, kas rakstītas par godu karaļu kronēšanām, uzvaras gadadienām, varoņu godināšanai, dažādiem citiem svētkiem.

Latviešu mūzikā pirmo kantāšu autors ir Jurjānu Andrejs. Tās skanējušas arī Dziesmu svētku kopkorī — *Garīgās kantātes* daļas III sv., *Tēvijai* III, IX, XX sv., *Līgojat, līksmojat* jeb *Kurzemes simtgades gaviļu dziesma* IV sv..

Kupla patriotisko kantāšu buķete tiek piedāvāta IX sv. dalībniekiem: P. Barisona *Dzimtenei*, J. Graubiņa *Līksmības dziesma*, Jāzepa Mediņa *Svētku kantāte*. Svinīgā kantāte kļūst par gandrīz neatņemamu sastāvdaļu trešā perioda svētkos, kad šajā žanrā *specializējas* V. Kaminskis. Tomēr jāatzīst, ka reti kura konkrētiem svētkiem rakstīta kantāte ir dzīvojusi ilgāk par šiem svētkiem. Kopkorī atkārtoti atgriezusies ir vienīgi Jurjānu Andreja *Tēvijai*.

Jurjānu Andrejs. Kantāte *Tēvijai* / komponista vārdi (1886)

Neskaitāmas reizes tā skanējusi trimdas dziesmu svētkos. Dziedāta arī koncertos padomju laika Latvijā, tiesa, ar sagro-

zītiem, *ideoloģiski pielabotiem* vārdiem. Kantātes popularitāti nodrošinājis mūzikas plakātiskais košums. To caurvij spilgtas, nepārprotamas žanru zīmes: maršs, fanfara, korālis, itāliska kantilēna *Lūgšanas* daļā, melodiski un ritmiski ļoti iezīmīgas, viegli iegaumējamas tēmas. Tā ir demokrātiska mūzika vārda vislabākajā nozīmē.

Kantāte ir bijis viens no iecienītākajiem svētku mūzikas žanriem trimdā. Te, piemēra pēc, dažu šī žanra darbu nosaukumi. 1963. gadā ASV dzsv. līdzās Jurjānu Andreja *Tēvijai* programmā ir A. Kalnāja *Trauksme 18. novembra naktī* un B. Skultes kantāte ar J. Veseļa un A. Eglīša dzeju *Dziesmu vairogs*. 1968. gadā Amerikas latviešu vispārējos dziesmu svētkos skan T. Ķeniņa kantāte ar I.Vīksnas dzeju *Kurzemes kareivim*, bet Eiropas latviešu dzsv. Hannoverē — L. Apkalna *Latviešu Dievs* (komponista v.). Šajā pat gadā komponēta arī H. Pavasara kantāte *Tautas karogs* (A. Eglīša dzeja). Simtgades dzsv. Ķelnē (1973) koncertu programmās ir pat septiņas (!) kantātes vai līdzīga apmēra darbi, to skaitā H. Pavasara *Sasauc dziesma* (A. Eglīša dzeja).

Trimdas komponistu aktivitātes vokāli instrumentālajos žanros turpinās 80. gados. Te J. Kalniņa *Cel mani, dziesma* (I.Vīksnas v.; 1981, Kanāda); L. Ritmanes *Dziedāj' tautu tālumā* (1985, Rietumkrasta dzsv.), P. Aldiņa *Esi, Kungs, Gaisma* (1989, Rietumkrasta dzsv.), vairākas V. Baštika un vēl citu autoru kantātes. Jēdzieni *Dievs, Dziesma, Tauta* tajās atrodas cieši jo cieši cits citam līdzās.

8. Pūtējorķestru mūzikas gaita

8.1. Pūtējorķestru līdzdalība I–IX svētkos

Ragu mūzika *kara orķestru* atskaņojumā pastāvīgi ir skanējusi Dziesmu svētku gājienos, goda mielastos un ballēs. Vēsturiski par pirmo reizi, kad apvienotais pūtējorķestris (precīzāk — apvienotā simf. orķestra pūtēju grupa) uzstājas koncertā, uzskatāms IV sv. vokāli instrumentālais koncerts,

kurā latviešu amatieru un profesionāļu kopsniegumā skan F. Mendelszona-Bartoldi uvertūra *Atalija*, H. Berlioza *Ungāru marš* un latviešu pūtējmūzikas pirmā bezdelīga — J. Jurjāna *Gaviļu marš*.

VI–IX sv. periodā amatieru orķestru tradīcijas turpinātas netiek, toties uzstājas apvienotie *kara orķestri*. VI sv. skan atsevišķs pūtējorķestra koncerts Esplanādē (16 armijas pulku orķestru 352 muzikanti), kura programmā šoreiz ir tikai latviešu mūzika — J. Vītola, Jāņa Mediņa un E. Melngaiļa darbi. Savukārt VIII sv. apvienoto *kara orķestru* priekšnesumi iekļauti svētku trešajā koncertā. Te izskan J. Jurjāna, Alfrēda Kalniņa, Ā. Ābeles, Jurjānu Andreja, Jāņa Vītoliņa u.c. kompozīcijas.

8.2. Amatieru pūtējorķestru attīstība Dziesmu svētku trešajā periodā

Pirmajos pēckara gadu svētkos piedalās Rīgas garnizona apvienotais pūtēju orķestris. Tā repertuārā līdzās *tematiski pareizajiem* S. Čerņecka, I. Dunajevska skaņdarbiem ir arī M. Gļinkas uvertīra operai *Ruslans un Ludmila*, P. Čaikovska Ceturtās simfonijas fināls un latviešu mūzika — Jurjānu Andreja Ačkups, Alfrēda Kalniņa *Karodziņu polonēze*, Jāņa Vītoliņa *Otrā latvju rapsodija*.

Pirmais solis amatieru pūtējorķestru attīstības virzienā tiek sperts XII (1955) sv., kad pašdarbnieku orķestris (100 dalībnieku) stadionā atskaņo deju pavadījumus. Lielajā estrādē dziesmu pavadījumus gan vēl, tāpat kā iepriekš, spēlē Rīgas garnizona pūtēju orķestris.

Tomēr tā īsti par pūtējorķestru kustību var runāt, sākot ar 1960. gadu, kad Alūksnē notiek I pūtējorķestru salidojums un XIII sv. ietvaros — pūtēju orķestru sacensības (15 orķestri). Svētku programmā Mežaparka koncertā apvienotais pūtējorķestris (ap 300 dalībnieku) spēlē jaundarbu — J. Ivanova *Svētku uvertīru* un R. Gliera kompozīciju *Himna varenajai pilsētai* no baleta *Vara jātnieks*. Deju svētku ietvaros *Dinamo*

stadionā izskan arī Jurjānu Andreja *Latvju tautas brīvlaišana* un M. Baša *Maršs*.

XIV sv. Mežaparkā uzstājas apvienotais amatieru, Rīgas garnizona un Baltijas kara apgabala štāba pūtējorķestris. Līdzās M. Gļinkas, D. Šostakoviča darbiem ir arī latviešu kompozīcijas — J. Ozoliņa Valsis no svītas *Zelta rokas*, J. Ivanova *Svinīgā prelūdija*, Jurjānu Andreja *Dziesmu svētku maršs* (beigu posms, kurā jābūt himnai *Dievs, svētī Latviju*, bez liekām ceremonijām ir vienkārši nogriezts nost).

70.–80. gadi ir pūtējorķestru intensīvas attīstības laiks, tādēļ pamazām bagātinās ar latviešu oriģinālmūzikas pūrs — Dziesmu svētkos skan J. Rijnieka *Tautas svētki* (XV sv.), J. Ivanova *Rāzna*, G. Ordelovska *Divas latviešu dejas* (XVI sv.), *Mērdzenes taurētāji* (XVII sv.), *Svētku mūzika* (XIX sv.).

8.3. Jaunas vēsmas jauno laiku repertuārā

Saturiski un žanriski jaunas vēsmas piesaka jau XIX (1985) svētki ar A. Krūmiņa asprātīgo popūriju *Jautrās skroderdienas*, kura pamatā ir visā Latvijā populārās melodijas no A. Būmaņa mūzikas R. Blaumaņa lugai, kā arī ar dzirkstošo lietuviešu komponista M. Tamošūna svētku maršu *Prieks*.

Pūtējorķestra repertuāra paplašināšana turpinās katros nākamajos svētkos. XXII sv., piem., sulīgas krāsas kopējai paletei pievieno Jāņa Mediņa populārās dziesmas *Jūra krāc un vēji pūš* (no mūzikas 1939. gada kinofilmai *Zvejnieka dēls*) apdare pūtējorķestrim (aranž. A. Krūmiņš), bet nesen skatītās filmas mūziku atmiņā atsauc I. Kalniņa *Pūt, vējiņi*. Jaunu vārdu Dziesmu svētku komponistu pulkam pievieno V. Šmīdberga *Koncerta maršs* un Svētku fantāzija *Līgo*, G. Ordelovska neizsīkstošo humoru piemin *Paprieksīzīmīga pažarnieka polka*, bet R. Paula melodijas iedzīvina poēma *Meža gulbji* (V. Kokamegi apdarē pūtējorķestrim).

Sevišķi plašs ir XXIII sv. *Dižkoncertā* Doma laukumā atskaņotās mūzikas spektrs — no tradicionālajiem maršiem līdz *akadēmiski nopietniem* oriģināldarbiem, no tautiska humora

līdz svelmaini temperamentīgiem Latīņamerikas ritmiem un aizrautīgām diksilenda improvizācijām.

9. Citu mūzikas sarīkojumu pienesums

9.1. Dziesmu karu ieroči

Sacensību mērķis vienmēr bijis veicināt dziedātāju un diriģentu radošā darba sparu, draudzīgas savstarpējās sacenšanās garu. I sv. Ķeizardārzā kori žūrijas priekšā stājas katrs ar savām, pašu izvēlētām kompozīcijām, bet tālākajos *dziesmu karos* nodibinās stingras sacensības likumības, kas gan laika gaitā tiek variētas: sacensību programmā dažādās kombinācijās tiek iekļautas obligātās, izlozes un izvēles dziesmas.

Sevišķi plašu ievērību kopš XIV (1965) ir izpelnījušās *augstākās līgas* koru, orķestru, dejotāju — Tautas kolektīvu — sacensības Universitātes Lielajā aulā un citur. Tās parasti izvērsušās par brīnišķīgiem koncertiem, kuros katrs pulks klausītājiem un skatītājiem ceļ priekšā vislabāko. Līdzās repertuāra dziesmām vienmēr bijuši arī izvēles darbi, un te nu, protams, katrs dalībnieks centies pārsteigt citus gan ar grūtām un efektīgām jaunām kompozīcijām, gan arī ar zināmas mūzikas izcilām interpretācijām.

9.2. Vokāli instrumentālo koncertu devums

Pirmā perioda svētku vokāli instrumentālajos koncertos skan labākais un nozīmīgākais, kas radies iepriekšējā perioda latviešu simf. un vokāli instrumentālajā mūzikā. No amatiermākslas attīstības viedokļa izceļams ir IV sv. vokāli instrumentālais koncerts, kura apvienotajā orķestrī spēlē 133 lauku muzikanti un 37 latviešu profesionāli mūziķi. Šo svētku programmā ir Jurjānu Andreja *Latvju tautas brīvlaišana*, Ačkups, J. Vītola *Groteskais valsis* u.c. darbi. Latviešu simf. mūzikas jaunumi skan arī V sv. vokāli instrumentālajā koncertā.

Pa vairāki lāgi mēģināts kantāšu pavadījumu atskaņošanā iesaistīt simfonisko orķestri (VI, IX, XV sv.), taču brīvdabas apstākļos bez nevainojamas apskaņošanas sistēmas tas parasti

nav attaisnojies. Vienu no iespējamiem pozitīviem risinājumiem piedāvāja XXIII sv., rīkojot atklāšanas un vokāli instrumentālo koncertu uz īpašas estrādes Doma laukumā.

Totics par notikumu 1975. gadā (XVI un XVII sv. starpposmā) izvēršas vokāli instrumentālie koncerti Sporta pilī un Dzintaru koncertzālē, kur kopkorī apvienojušies 30 labākie Tautas kori un profesionālie mūziķi. Skan L. van Bēthovena 9. simfonijas finmāls, A. Skrjabina 1. simfonijas finmāls, I. Kalniņa *Oktobra oratorija*, kā arī J. Vītola, Alfrēda Kalniņa u.c. kantātes. Koncerti kļūst par Latvijas amatiermākslas augstā līmeņa spožu apliecinājumu. Šo tradīciju — simf. mūzikas koncertu Sporta pilī ar apvienota simf. orķestra un apvienoto izlases koru līdzdalību atsāk XX sv.

9.3. Kokļu mūzikas kopēji

Trimdā par kokļu mūzikas renesanses aizsācēju kļūst A. Jansons. Viņa vadītais Ņujorkas kokļu un dziedātāju ansamblis 1968. gadā piedalās gan ASV dzsv. tautas deju iestudējumā, gan Eiropas latviešu svētkos Hannoverē un turpina savu darbību arī nākamajā cēlienā.

Latvijā koklētāju ansambļi sevi piesaka 1970. gada svētkos stadionā, muzicējot kopā ar vokālajiem ansambļiem Deju koncerta ietvaros. Pēc tam jau patstāvīgi — Simtgades svētku Tautas mūzikas koncertā LU aulā ar G. Ordelovska, J. Ķepīša kompozīcijām apvienotam kokļu ansamblim, kā arī vairākiem tdz. apd. pavadījumiem, kuru vidū jo koši izskan G. Ordelovska *Zeme rīb, tautas jāj.*

1980. un 1985. gada svētkos Tautas mūzikas koncertos raibā virknē mijas dažādu vokālu un instrumentālu ansambļu priekšnesumi, bet koncertus ielogo kokļu apvienotā ansambļa mūzika. Līdzās G. Ordelovskim, kurš ir šo sarīkojumu dvēsele, arvien drošāk sevi piesaka V. Salaks. Viņa darbi jo kupli pārstāvēti arī 1990. gada Tautas mūzikas koncertā.

Kokļu ansambļu kustības rezultāti spilgti redzami XXII (1998) sv., jo sevišķi — svētkos *Rīgai–800* (2001), kas kopspēlei

Kokļu mūzikas koncertā sasauc 23 ansambļus. Skan jaunas apdares un oriģināldarbi, arī no pašu koklētāju vidus izaugušo komponistu — I. Tauriņas, V. Rudušas — darbi. Šo patstāvīgā ceļa gājumu turpina XXIII sv. Kokļu mūzikas koncerts.

9.4. Deju mūzikas gādnieki

Kādā no daudzajām tautasdziesmām, kas cildina dejošanas prieku, atrodami itin iecirtīgi vārdi: *Kad gribēju, dancot gāju,/ Man spēlmaņa nevajag.* Tomēr svētkos vajag gan, jo piemērots pavadījums ir dejas svarīga sastāvdaļa.

Pirmajos pēckara gadu svētkos deju pavadījumus atskaņo armijas pūtējorķestris, 1955. un 1960. gada svētkos — apvienotais pašdarbības pūtējorķestris. Sākot ar 1965. gadu deju koncertos orķestri nomaina skaņu ieraksti. To sagatavošanā, piemeklēšanā, sakārtošanā un kvalitātes nodrošināšanā milzu darbu ir ieguldījis V–X (1965–85) Deju svētku neaizstājamais skaņu inženieris G. Pelēkais.

Par deju pavadījumiem gādājuši mūzikas darbinieki — paši horeogrāfi, spēlētāji, aranžētāji, komponisti. Viņu vidū M. Bašs, J. Grigalis, E. Grīnvalds, T. Bērziņš, G. Dovgjallo, E. Īgenberga, P. Kvelde, V. Kokamegi, J. Ķepītis, J. Madrēvičs, G. Rozenbergs, V. Sams, U. Lapsiņš, M. Zariņš, A. Žilinskis un daudzi citi. Sevišķi iemīļotas kļuvušas vairākas H. Sūnas veidotās dejas: *Pie Daugavas* ar E. Īgenbergas mūziku, *Audēju deja* ar J. Ķepīša mūziku, *Piebaldzēni* ar M. Zariņa mūziku. Savulaik ļoti populāra bija *Zvejnieku deja* (A. Rūjas hor.), kuras muzikālo apdari veidojis Dz. Kļaviņš, *Sarma* M. Lasmanes hor. ar A. Žilinska mūziku, *Klabdancis* un *Atvasara* (V. Ozola hor., R. Šteina muz. apdare), *Cielaviņa* (U. Žagatas hor., R. Paula mūz.).

Nepārvērtējami liels ir G. Ordelovska ieguldījums. Viņa veidotās apdares un aranžējumi ilgā laika posmā veidojuši deju mūzikas pamatrepertuāru. To skaitā: *Latviešu pāru deju svita* (M. Lasmanes hor.), *Dancot gāju ar meitāmi* (B. Priedes hor.), *Es mācēju danci vest* (U. Žagatas hor.), *Stūru stūriem tēvu zeme* (I. Strodes hor.) un daudzas citas.

Jaunas vēsmas samanāmas 90. gadu svētkos, kad saulītē tiek celta tautas autentiskā muzicēšana un novadu tradīcijas. Tā piem., XXI sv. katram novadam tiek *piešķirts* savs deju uzveduma muzikālās daļas vadītājs: Kurzemei — J. Lasenbergs, Latgalei — Ē. Daugulis, Vidzemei — A. Kloppe, Zemgalei — H. Millers. Noslēguma koncertā kurzemniekiem spēlē Pastendes kapela, zemgaliešiem — Zemgales novada tautas mūzikas ansamblis, vidzemniekiem — Madonas k/n kapela *Madonas vecpuiši*, latgaliešiem — Daugavpils *Rakari*. Šo svētku deju mūzikas autoru un aranžētāju pulks ir ļoti plašs. Te Ē. Daugulis, G. Dovgjallo, J. Grigalis, Dz. Kļaviņš, V. Kokamegi, R. Pauls, J. Porietis, I. Reizniece un vēl daudzi citi, tai skaitā arī ārpus Latvijas dzīvojošie latviešu komponisti.

Jaunas ieceres nes XXII sv. lieluzvedums *Cik stūrīšu, tik rakstiņu*. To veido Rīgas un četru novadu patstāvīgi muzikāli iestudējumi. Režisora K. Auškāpa un muzikālā vadītāja J. Grigaļa izvirzītais mērķis — parādīt katra novada horeogrāfiskās un muzikālās īpatnības. Rīgas daļā skan E. Melngaiļa un J. Ķepīša mūzika, kā arī tautas melodijas G. Dovgjallo, M. Aldiņa, G. Ordelovska apdarē. Vidzemes rakstiem melodijas apdarinājuši J. Grigalis, A. Buņķis, A. Kloppe, ietverot Vidzemes kokļu, cītaru un citu tautā populāru instrumentu skanējumu. Kurzemes uzvedumā *Nāc uz dancī Kurzemē* izmantots šī novada rotaļu materiāls, arī Līvu krasta folklora. Tā skan Helmī un Daiņa Staltu interpretācijā, kā arī V. Kokamegi un A. Šulberga apdarēs, izmantojot somu dūdas, cītaras, Kurzemes kokles, ganu ragus, stabules. Latgales deju spēles pavada A. Uškāna, G. Igauņa un ansambļa *Iļģi* apdarinātās melodijas. Uzvedumam *Četri Zemgales plāceņi* melodijas apdarinājuši G. Dovgjallo, G. Drozdova, V. Muktupāvels, bet lielāko daļu mūzikas ieskaņojis R. Ašmanis ar savu ansambli.

Savukārt otram šo svētku deju koncertam — *Solis laikā* — pirmo reizi Deju svētkiem oriģinālmūziku komponējuši Z. Liepiņš, J. Kulakovs un M. Brauns. Šis koncerts ved skatītāju

no laikiem, kad deja bija cieši saistīta ar rituālu līdz mūsdienu repa un roka ritmiem.

XXIII sv. Deju lieluzvedumā *Mana pasaule* līdzās jau pieminētajiem autoriem iesaistās arī vēl citi: *Zemes* daļā — S. Grīnberga un V. Pūce, *Uguns* daļā — I. Reizniece, *Ūdens* stihijā — G. Igaunis un V. Zilveris, *Gaisa* stihijā — R. Pauls un U. Prauliņš. Skaņu paletes veidošanā tiek izmantots ļoti plašs tembrālais spektrs — no tradicionālo skaņu rīku spēlēm līdz elektronisko skanējumu efektiem. Šajā oriģinālajā, krāšņajā uzvedumā uz līdztiesības principiem sadarbojas horeogrāfija, vizuālais noformējums un mūzika.

IV nodaļa

LIETAS UN VIETAS

1. Dziesmu svētku karogi

Līgo karogs

Pirmo Vispārējo latviešu Dziesmu svētku karogu dēvē par *Līgo karogu*, jo tā devīze ir *Līgo!* Līgu uzskatīja par latviešu līksmības, draudzības, mūzikas un visa daiļuma dievi. Lībiešu valodā *līgo!* nozīmē *lai top!* Karoga meta un idejiskās ieceres tapšanā acīmredzot ir līdzdarbojies Baumaņu Kārlis, jo viņa kordziesmu krājuma *Līgo* (1874) titullapu rotā grafika, kuras sižets un kompozīcija ir identiska *Līgo karogam.*

Ar RLB gādību karogs izgatavots specializētā karogu izšūšanas darbnīcā Leipcigā. Meistars J. A. Hītelis par izšūšanu saņēmis 266 dālderus jeb 297,92 rubļus. Rīgas pozamentieris Lindenberga kungs par zeltītām auklām un pušķiem — 6 rubļus. Baumaņu Kārlis pasūtījis karoga kātu par 23 rubļiem. Papildu izdevumi bija par muitu — 62,11 rubļi.

Karogs darināts t.s. vertikālā karoga formā. Nesamā kāta augšdaļā tam ir brīvi piesiets šķērskoks ar karoga drānu. Audumam ir vairoga forma. Abi kāti vizuāli veido krustu. Tradicionāli tādus karogus lielākoties izmanto kristiešu organizācijas un militārās vienības.

Līgo karoga vidū uz balta zīda ir izšūts un ar krāsu tonēts zīmējums, kas attēlo ozolu birzi. Pie lielā ozola izveidots ar vītni rotāts akmens krāvuma altāris. Uz tā par godu Līgas dievei deg upura liesma, kuras dūmi viļņo uz augšu. Pie altāra, uz kreisās rokas atspiedies, stāv vecs vaidelotis ar garu, sirmu bārdu, tērpies garā, baltā apģērbā. Paceltajā labajā rokā viņam ir ozola zars, sejā apņēmīgs skatiens. Karoga apmalē sarkana

samta josla ar zelta brokāta lentēm. Apakšmalu noslēdz 9 cm garas zelta brokāta bārkstis. Stūrī no misiņa spirālītēm un fliteriem izšūta zvaigznīte. Karoga augšējā daļā atsevišķa sarkana samta auduma mantija ar 5 cm garām zelta brokāta bārkstīm un uzrakstu *Lihgo*, bet apakšā uz balta zīda ar zelta burtiem — *26. juhnij'a / 1873.* Zem akmens altāra ir karogu darbnīcas paraksts — *Königs Hofstickerei von J. A. Hietel in Leipzig, Fahne 1552.* Karoga kreisā puse sākotnēji bija sarkanā krāsā. Pēc restaurācijas (Ļeņingrada, Valsts Ermitāžas zinātniskās restaurācijas un konservācijas nodaļa, 1978–82) tā ir tumši rozā.

Karogu iesvēta I sv. atklāšanas aktā RLB 1873. gada 26. jūnijā. Dāvinātāju vārdā runādams, R. Tomsons uzsver, ka karogs tiek *visai tautai dāvināts par savienošanās zīmi.* Viņš novēl: *Vienprātība un mīlestība lai valda starp latviešiem, lai kurzemnieki, vidzemnieki un rīdzinieki nekad savas tautas bēdās un priekos savrup neietu, bet cieši kopā turētos!*

Līgo karogs ir nests visu Vispārējo Dziesmu svētku gājiena priekšgalā. Tas lielā mērā saglabājis legāla tautas karoga statusu arī padomju laika Dziesmu svētkos. Tas vienmēr atgādinājis par šodienas nesaraujamo saikni ar Dziesmu svētku kustības pirmsākumiem. Sākotnēji karogs glabājies RLB, bet kopš 1940. gada augusta — atrodas tagadējā Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā.

Dziesmu svētku simtgades karogs

Dziesmu svētku simtgades karogs izgatavots 1973. gadā. Arī tam ir vertikālā karoga forma. Mākslinieciskās skices autors ir grafiķis G. Kirke, bet izšuvējas — Rīgas Lietišķās mākslas vidusskolas rokdarbu meistares. Tas ir grezns, rūpīgi ar zīda diegiem izšūts un no emblemātikas viedokļa kopumā veiksmīgs.

Vidū uz pelēka linu dreļļa auduma ir krāsains Latvijas PSR ģerbonis sudrabotas liras ietvarā, apakšā uz tās gadskaitļi *1873–1973.* Pie karoga augšējās malas sarkanā krāsā uzraksts *Māksla pieder tautai.* Zem ģerboņa — puslokā, zilā krāsā —

DZIESMU SVĒTKU SIMTGADE. Apakšējo pusloka malu noslēdz dekoratīva aukla ar garām bārkstīm. Gar karoga malām zīda lentes — PSRS un LPSR karogu krāsās ar sudrabota brokāta diegu pušķiem. Centrālā kāta galā karoga uzgalis — liras ietvarā piecstaru zvaigzne, virs tās skaitlis 100. Kopš 1973. gada decembra karogs glabājas Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā.

Divdesmito Vispārējo Dziesmu svētku karogs

1990. gada svētku neparasto gaisotni simbolizē īpašs — pagātnes traģēdijas piemiņas un nākotnes cerību karogs. Tā idejas un zīmējuma autors ir mākslinieks I. Blumbergs, bet darinātāja — lietišķās mākslas meistare A. Apša.

Karogam ir vairoga forma. Centrā uz gaiši dzeltena zīda aplikācijas tehnikā no maziem mozaīkas gabaliem veidots simbolisks koks ar nocirstiem zariem un saknēm — kā latviešu tauta. Krāsas — baltas, pelēcīgas, bēšas. Augšā un apakšā balts saules aplis ar septiņiem lauztiem sarkanbaltsarkaniem stariem. Saule kā cerība, ka koks atdzims. Gaišo laukumu ierobežo tumši sarkana samta josla ar zilbaltzilu lenti vidū. Apakšējā mala izliekta puslokā — ar dzeltenīgām bārkstīm un uzrakstu *VISPĀRĒJIE LATVIEŠU DZIESMU SVĒTKI 1990.* Karoga četros stūros ornamenti — svarīgākās zīmes, kas nes laimi. Augšā rombs ar krustu (dabas un Dieva vienotība) un Māras krusts, apakšā — ugunskrusts un jumis.

Latviešu Deju svētku karogs

Deju svētki paši savu karogu iegūst 1990. gadā, kad tie notiek jau desmito reizi. Pēc mākslinieka A. Pumpura skices karogu noaudusi Rīgas raj. Stopiņu ciema Tautas studijas vadītāja Ā. Vītoliņa.

Karogs veidots vertikālā formā kā dubultīgs daudzkrāsu vilnas gobelēns. Pamatkrāsas — dzeltens, zaļš, brūns. Labās puses centrā dejotāju pāris, augšā uzraksts *LATVIEŠU DEJU SVĒTKI.* Karoga josta austa no tās pašas krāsas vilnas dzijas.

1998. gada Dziesmu un deju svētku karogs

1998. gada svētku jaunā karoga skices autori ir Ivars un Inese Mailīši. Karogu izgatavojusi I. Mailīte kopā ar Rīgas Lietišķās mākslas koledžas Rokdarbu nodaļas studenti G. Rozenbergu. Karogā attēlota XXII sv. emblēma, kuras autors ir A. Apinis.

Karogam ir vairoga forma. Labās puses augšā uz tumši zila vilnas auduma sietspiedes tehnikā iestrādāta svētku emblēma — saules rats ar sešiem baltiem stariem, trīs no tiem ar sarkaniem galiem. Abās pusēs gadskaitlis *19 — 98.* Zem simbola viļņveidā uzraksts *VISPĀRĒJIE LATVIEŠU DZIESMU UN DEJU SVĒTKI.* Zilo laukumu ierobežo balta kokvilnas auduma josla, uz tās aplikatīvi zili baltas zīda lentes.

Karoga dekoratīvā aukla ir tumši zilā krāsā ar grezniem zīda pušķiem galos. Karoga augšējā mala ar 12 auduma cilpām ir piestiprināta pie virpota, balti krāsota kāta ar lodēm galos.

Arī šis karogs glabājas Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā.

2003. gada svētku karogs

Savā lakonismā izteiksmīga ir XXIII sv. zīme, kuru veido trijstūra aprisē ietverti koncentriski pusapļi, zem kuriem puslokā uzraksts: *XXIII VISPĀRĒJIE LATVIEŠU DZIESMU SVĒTKI.* Lūk, ko par šīs zīmes rašanās vēsturi stāsta tās autors A. Ozoliņš:

Logo rašanās iedvesmas avots ir gan nejaušs, gan visai tiešs trāpījums, lai izteiktu to sajūtu, kāda man asociējas ar dziesmu svētkiem. Par pamatu tika ņemts jūras krastā atrasts koka fragments, kuram laiks un jūras ūdens bija izgrauzis mīksto koka masu, izceļot gadskārtu lokus. Tādējādi šī logo formu ir radījusi pati daba — vējš, ūdens, smiltis vien tiem zināmā laika periodā. Man atlika tikai apstrādāt šo dabas radīto laika cikliskumu raksturojošo zīmi, lai tā atbilstu visām logo prasībām.

Karoga variantā šo 2003. gada svētku zīmi ir īstenojusi tekstilmākslinieces Ā. Vītoliņa.

Vispārējo Amerikas latviešu dziesmu svētku karogs

Kā savā zemē šodien latvji dzied
Zem tevis, izrakstītais, skaņu nests.
Un apvienota visa tauta šķiet:
Tur — mājās, svešumā un vergos vests.

Kā savā zemē šodien latvji lūdz
Zem tevis, izrakstītais, dainu celts,
Lai nogrimst jūrā bēdu malums grūts,
Lai brīva Latvija — mums gods un zelts.

V. Toma. Karoga dziesma

1961. gada vasarā klīvlendietis T. Cirķelis izsaka domu, ka arī ārpus Latvijas mītošajiem latviešiem ir vajadzīgs savs karogs, kas vienotu trimdā izkaisītos ļaudis. T. Cirķeļa ideja iegūst ALA 11. kongresa vienprātīgu atbalstu, sapulces vadītāji aicina latviešu organizācijas ziedot karoga vajadzībai.

Sākotnējā iecere bija atjaunot *Līgo karogu*. Pēc kāda laika tomēr nācās atzīt, ka objektīvu iemeslu dēļ precīzi atjaunot *Līgo karogu* nav iespējams. ALA valde nolēma izgatavot jaunu karogu. Bija jau saziedoti $ 1 201, tādēļ valde lūdza ziedotājus piekrist šim jaunajam lēmumam. Karoga komisija noorganizēja konkursu un no pieciem zīmējumiem izvēlējās metu, kura autors bija gleznotājs H. Gricēvičs. Karoga iesvētīšana notika Klīvlendā III Vispārējo latviešu dzsv. laikā 1963. gada 30. augustā, kopkoncerta sākumā.

Karogam ir tumši zila vairoga forma un tā apmalē ornamentu josla. Ierosme pamatkrāsai un ornamentiem ņemta no Stāmerienā izraktās 12. gs. latvju segas. Centrā baltā tērpā latvju dziesminieks ar kokli klēpī sēž zem ozola. Aiz viņa tautumeita kā Latvijas tēls. Tai ap rokām važu paliekas, augsti paceltā kreisā rokā dziesmu kamols, kura pavedienus šķetina div' dūjiņas. Priekšplānā saule ar vienpadsmit stariem, kas simbolizē Latvijas apgabalus. No saules kā dzīvības avots izritinās un aizvijas tālumā Latvijas nacionālais karogs. Saules stari spīd pāri viļņojošai Daugavai, kuras kreisajā krastā redzami Rīgas torņi, bet labajā — svešās zemes celtnes. Uz vecā ozola saknes

uzaugušais jaunais ozoliņš simbolizē latviešu jauno audzi svešumā. Karoga kreisajā pusē uzraksts *DIEVS, SVĒTĪ LATVIJU*. Tā smailē trīs zeltītas zvaigznes – Kurzeme, Vidzeme un Latgale. Ar šo karogu ASV latvieši 1990. gadā ieradās Latvijā un piedalījās XX sv.

2. Dziedāšanas biedrību un koru karogi

Es tev lūdzu, man māsiņa,
Izrakst' manu karodziņu.
Visapkārt sīkus rakstus,
Vidū savu sirdi liec.

(Latviešu tdz.)

2.1. Dziesmu svētku priekšvēstures un pirmā perioda biedrību un koru karogi

Kopš 19. gs. 60. gadiem latvieši Vidzemē un Kurzemē sāka pulcēties ap saviem karogiem, sāka sevi apzināties par nāciju. Tā viņi nāca *pulks pakaļ pulkam, katrs ar savu karogu* uz pirmajām dziesmu dienām Dikļos (1864), Matīšos (1865), Rūjienā (1866).

Par dziedāšanas biedrības karoga lomu emocionālus vārdus rakstījis kāds Indriķis no Kurzemes rakstā par Līvbērzes *Dziesmu kroņa* gada svētkiem: *blakām kancelei stāvēja biedrības karogs atklāts, kurš kā spoža zvaigzne pie debess pār dziedātāju galvām mirdzēja un tos uz vienprātību un jo cietu kopā turēšanos atgādināja* (*Baltijas Vēstnesis*, 1871)

Pie sava karoga centās pēc iespējas drīzāk tikt katra latviešu dziedāšanas biedrība. Jau I sv. gājienā no 45 koriem bez sava karoga gāja retais. II sv. savi skaisti karogi bijuši 45 koriem (no 69), bet IV sv. — 62.

Jelgavā pirmo un arī vienīgo reizi svētku vēsturē notika piemiņas naglu iedzīšana biedrību karogu kātos. Šajā sakarā Rīgas meistars K. T. Beijermans izgatavoja mazus sudraba vairodziņus ar reljefu uzrakstu — *1895. IV V.D.u.M.S. JELGAVA* un ar vienu asu iedzītni aizmugurē. Divas šādas *nagliņas* ir saglabājušās Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā.

Bija gadījumi, kad vienā biedrībā dziedāja gan latvieši, gan vācieši, un viņus vienoja arī viens karogs. Tā piem., Dobeles latviešu dziedāšanas biedrība 1871. gadā saņēma karogu mantojumā no vācu biedrības. Kokneses dziedāšanas biedrībai 1873. gada 26. martā (trīs mēnešus pirms Dziesmu sv. Rīgā) lielu karogu ar skaista ozola attēlu uzdāvināja dzimtkungs fon Lēvenšterns, bet divus mazākus — ar Pērses ielejas un pilsdrupu skatiem — muižkungs Hakens.

Lielākoties karogi tapa, pateicoties dziedātāju māsu, meitu, sievu rūpēm. Tās, kuras labi zīmēja un prata rokdarbus, bija arī karogu autores un dāvinātājas. Tā kā karogu darināšanai laukos nebija lielas pieredzes, tad, raugoties no karogu mācības viedokļa, atsevišķas kompozīcijas ir mazliet neveiklas, taču to atsver karogā ierakstītā mīlestība.

Karogu krāsas parasti izvēlējās darinātājas kopā ar dziedātājiem. Tomēr ir krāsas, kas biežāk atkārtojas un kopumā raksturīgas visai Latvijai. Viena no tām ir tautasdziesmās daudzreiz minētā baltā. Bieži karoga labo un kreiso pusi izvēlējās kā zilas un baltas vai dzeltenīgas krāsas salikumu. Pārsteidzoši bieži izvēlēta olīvzaļā krāsa.

Izplatīta zīme latviešu dziedāšanas biedrību karogos, tāpat kā Igaunijā, Vācijas, Austrijas zemēs 19. gs. 2. pusē ir l i r a s simbols. Nacionālā romantisma laikā liras zīme veiksmīgi saplūda ar latviešu ornamentikai raksturīgo ģeometrisko izteiksmes lakonismu. Virs liras kā noteikts simbols atkārtojas piecstaru un sešstaru zvaigznes. I–V sv. literatūrā tās dažkārt sauktas par Laimas zvaigznītēm. Liras siluets karogos visbiežāk darināts aplikācijas tehnikā, no tumši sarkana, brūna, dzeltena samta vai zīda un izšūts ar pērlītēm un spožiem fliteriem. Raksturīgas arī ozolu un lauru vītnes, kas veido pusloku, retos gadījumos apli ap liru. Karogu veids lielākoties ar kāta malu sānos, lai karogu vieglais audums vējā plīvotu.

2.2. Dziesmu svētku otrā perioda biedrību un koru karogi

Senās koru fotogrāfijas un dziesmu svētku fotomateriāls par VI–IX sv. ir pietiekošs, lai teiktu, ka koru karogu tradīcijas Latvijā turpinājās arī šajā periodā. Karogu izšūšana šajā laikā kļuva par nozīmīgu lietišķās mākslas virzienu. Zīmējumus dziedāšanas biedrību karogiem gatavoja atzīti mākslinieki — J. Madernieks, R. Kasparsons un citi. Karogiem raksturīgas profesionālu mākslinieku un izšuvēju veidotas kompozīcijas, emblēmu, uzrakstu, krāsu salikumi. Ir parādījušās jaunas simboliskās zīmes. Blakus lirai kā latviskās mūzikas simboli tiek lietota kokle, ugunskrusts un auseklītis. Krāsas atkārto jau iepriekšējā periodā izmantotos salikumus — olīvzaļš, balts, dzeltens, zils. Jauna iezīme ir karogu kreisajā pusē izšūtās devīzes.

Liktenis pret šiem karogiem diemžēl ir bijis nelabvēlīgs, jo daudzi karogi, kuri 1940. gadā paslēpti no padomju varasvīriem un biedrību likvidatoriem, tā arī pazuduši kaut kur bēniņu lādēs, zemē ieraktās piena kannās.

2.3. Padomju perioda karogi

Padomju laikā kā tradīciju *no augšas* ieviesa labāko koru apbalvošanu ar ceļojošiem sarkaniem karogiem. Tie bija visi vienādi, ar dzeltenām bārkstīm, Latvijas PSR ģerboni un uzrakstu *Visu zemju proletārieši, savienojieties!*

Labākie kori saņēma ceļojošos apriņķa dziesmu svētku karogus. Cēsu muzejā, piem., glabājas vēl tāds kā pārejas perioda simbols: *Padomju Latvijas 1948. gada Dziesmu svētku Cēsu apriņķa koru karogs*. Labajā pusē uz tumši zila atlasa mašīndūrienā izšūti uzraksti ar emblēmu vidū — saule, kokle, nošu lapa, ozollapas, vainags. Kreisajā pusē uz dzeltena atlasa ar sarkaniem burtiem — *Visu zemju...* un emblēma — zvaigzne rozā krāsā ar sirpi un āmuru. Arī metāla uzgali rotā zvaigzne ar sirpi un āmuru.

Pirmo prēmiju un ceļojošo Padomju Latvijas Dziesmu svētku karogu 1948. gadā izpelnījās Cēsu skolotāju institūta jk. To pašu prēmiju — karogu — koris ieguva arī 1950. gada Dziesmu svētkos. 1955. gada Dziesmu svētkos cēsinieki karogu nodeva glabāšanā Latvijas Republikāniskās arodbiedrību padomes k/n jk. sakarā ar tā diriģenta L. Vīgnera aktīvo darbību Dziesmu svētku popularizēšanā.

Simtgades Dziesmu svētkos labākajiem koriem dziesmu karā tika dalīti sarkana atlasa vimpeļi ar izšūtiem attiecīgiem uzrakstiem un svētku emblēmu.

Savus oriģinālkarogus 70.–80. gados sāka izgatavot pazīstamākie kolektīvi – kori *Dziedonis*, *Tēvzeme*, folkloras kopas *Skandinieki*, *Senleja*, arī kultūras nami. Liela daļa šo karogu tika austi gobelēntehnikā ar latviešu tautas ornamentiem un uzsvērtu kora nosaukumu. Karogi līdz ar to bija smagnēji, vairoga formā, kurus nesa ar krustveida kātu. Karogu formu, protams, ietekmēja *Līgo karogs*, bet pašu audumu — latviešu tekstilmākslas augstais līmenis. Kulminācija gobelēnkarogu izgatavošanā tika sasniegta XX sv. laikā.

3. Dziesmu svētku piemiņas zīmes

3.1. 1938. gada izstāde — Dziesmu svētku kolekcijas aizsākums

IX sv. laikā Rīgas pilsētas Vēsturiskajā muzejā, tagadējā Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā, pirmo reizi tika sarīkota visu iepriekšējo Vispārējo Dziesmu svētku atcerei veltīta izstāde. Muzeja direktors R. Šņore ar preses starpniecību uzrunāja visus valsts iedzīvotājus, kā arī vērsās pie atsevišķiem cilvēkiem, koriem, biedrībām, ar lūgumu palīdzēt ar materiālu, kas jebkādā kontekstā būtu saistīts ar Dziesmu svētkiem.

Atsaucība bija liela. Muzeja telpās iekārtotā izstāde sniedza vēsturisku pārskatu par Dziesmu svētku rīkošanu un norisi. Apskatei bija izliktas rīkotāju, virsdiriģentu un komponistu fotogrāfijas, biedrību un koru karogi, *dziesmu karos* izcīnītās godalgas, grāmatas, Dziesmu svētku rīkotāju sarakste,

komponistu manuskripti, svētku celtņu projekti, svētku gājienu un koru fotogrāfijas, dziesmu krājumi un iespiestās notis, tautas mūzikas instrumenti, tautastērpi, tērpu zīmējumi, nozīmes un medaļas, piemiņas saktas, svētku plakāti, afišas, programmas, ieejas biļetes un dažādi Dziesmu svētku suvenīri. Pēc izstādes slēgšanas lielu daļu no eksponētajiem materiāliem to īpašnieki uzdāvināja muzejam.

3.2. Karoga piederumi – dziesmu karu godalgas

Kopš I sv. par skaistu tradīciju kļuva labāko koru apbalvošana ar karoga piederumiem — uzgaļiem un sudraba sprādzēm pie zīda lentēm. Uzgaļi lielākoties bija sudrabā kaltas liras — lielās un mazās, kas attiecīgi apzīmēja augstākās un zemākās godalgas. Lira karoga kāta galā lakoniski atklāja dziedāšanas biedrību raksturu un arī no emblemātikas viedokļa bija ideāli piemērota karoga kāta virsotnei.

I sv. *dziesmu karu* uzvarētājiem tika piešķirtas septiņas balvas. Sešas no tām bija karogu piederumi — divi uzgaļi un četras karoga lentes ar sprādzēm. Acīmredzot rīcības komisija uzskatīja karogu par nozīmīgu latviešu dziedātāju kopā saucēju un ar šīm godalgām centās praktiski atbalstīt jaunās dziedāšanas biedrības un korus savu karogu iegādē.

Pirmās vietas ieguvēja — Mazsalacas vk. — karoga sudraba uzgalis ir iespaidīgi liela, telpiska piecu stīgu lira ar zvaigzni galotnē. Uzgaļa aplocē iegravēts veltījums: *I godalga Mazsalacas vīru korim. Dirig. P. Hincenbergs.* Mazo liru (otrā godalga) saņēma cēsinieki. Šī karoga uzgaļa aplocē iegravēts plašs un informatīvi izsmeļošs uzraksts — *Rīgā, no 26 tā līdz 29 tam jūnijam 1873 gadā. II Goda maksa izpelnīta no Cēsu dziedātājiem zem sava vadoņa A. Sēbodē dziesmu karā.* Uzraksts turpinās otrā pusē — *pirmos vispārīgos Latviešu dziedāšanas svētkos, kuri tika izrīkoti caur Rīgas Latviešu biedrību.* Abus karoga uzgaļus izgatavojis Rīgas zeltkaļu meistars P. G. Enērs.

No I sv. karogu sudraba sprādzēm saglabājusies tikai viena — Trikātas vk. piešķirtā. Tai ir barokāla vairoga forma

ar apmalē iegravētu augu motīva ornamentu, augšā — stilizēts kronis. Vidū uzraksts, aizmugurē — metāla stīpiņa lentes izvēršanai un piestiprināšanai pie kāta, meistara zīme *GHS* — Rīgas zeltkaļu meistars G. H. Šmits.

Tradīcija apbalvot korus ar karogu uzgaļiem — sudraba lirām jeb koklēm, kā teica tajā laikā, — un sprādzēm turpinās četros nākamajos svētkos. II sv. karoga piederumus saņem četri labākie kori, III sv. — seši, IV sv. — arī seši.

Jelgavas dziedāšanas biedrības *Lira* vk. IV sv. balva kā par brīnumu pēc Jelgavas pilsētas degšanas 1944. gadā ir saglabājusies. Karoga uzgali no mēģinājuma telpas iznesa ilggadējais kora dziedātājs J. Jansons. *Liras* godalgai ir pat savs brūni pulēta koka futrālis ar zilu samta oderi.

No IV sv. sprādzēm saglabājusies Dundagas jk. piešķirtā. Tai ir klasiska jostas sprādzes forma. Iegarens taisnstūris, plakans, ar noapaļotiem stūriem, aizmugurē stienītis ar trim asām, virspusē izliektām adatām. Meistara marka *EB* — Ēriks Bakstets. Sprādžu lentes pa lielākai daļai ir pazudušas, gājušas bojā. Ir zināms, ka Jelgavas svētkos dāvātās sprādzes tika iesietas zīda lentēs Kurzemes krāsās — zaļš, zils, balts.

Saglabājusies ir 1880. gada Baltijas vāciešu dzsv. piemiņas lente. Tā ir grezna — gaiši zila zīda, augšā sasieta tauriņsējumā, ar sudraba brokāta bārkstīm, izšuvumiem un uzrakstu vācu valodā : *Sängerfest zu Riga 1880. Froher Sang, Ernstes Wort, Unsere Freude, Unser Hort* [Priecīga dziesma, nopietns vārds, mūsu prieks, mūsu balsts].

V sv. bija pēdējie, kad labākie kori kā godalgas saņēma karogu sudraba liras, sprādzes un lentes. Nākamā perioda Dziesmu svētkos šī tradīcija vairs netiek turpināta. Arī V sv. jau dominēja cita rakstura godalgas — gleznas, grafikas. No deviņām balvām tikai divas bija karoga sudraba liras.

3.3. Diriģentu zižļi

Kopš I sv. izveidojās arī tradīcija dāvināt diriģentiem zižļus. Tie pasniegti gan kā *dziesmu kara* godalgas, gan kā pašu koristu

dāvanas diriģentiem koru jubilejās vai citu ievērojamu notikumu piemiņai. Zižļu forma ir tradicionāla, tie gatavoti no melnkoka, ar sudraba apkalumiem. Par dāvinātāju un diriģentu liecina gravējumi uz apkaluma daļas.

Kokneses jk. zizli dāvinājis savam diriģentam, Kokneses muižas skolas skolotājam, kādreizējam Cimzes semināra beidzējam M. Dambim sakarā ar I sv. izcīnīto sesto vietu. Zizlis gatavots no melnkoka, ar greznām sudraba uzmavām galos un vidū — savienojuma vietā. Uzgali rotā miniatūra lira ar trim stīgām. Uzgaļa forma sasaucas ar pirmo piecu Dziesmu svētku balvām — karogu uzgaļiem liras formā. Šo zizli 1973. gadā muzejam dāvinājusi diriģenta mazmeita A. Dambe.

Vairāki līdzīgas formas zižļi ar sudraba apkalumiem glabājas Latvijas Vēstures muzejā. To vidū — II sv. *dziesmu kara* sestā godalga, kuru saņēma Rūjienas vk. un IV sv. sacensību ceturtā godalga, ko izcīnīja Rīgas Mārtiņa bazn. un Pēterburgas Ārrīgas dziedātāju biedrības jk.

III sv. Kroņa Bērzmuižas koris dāvinājis zizli savam diriģentam skolotājam K. Cīrulim. Šo zizli 1888. gadā izgatavojis Rīgas zeltkaļu cunftes meistars Aleksandrs Vilsons. Tas ir samērā masīvs, darināts no melnkoka, ar sudraba uzmavas veida rokturi un konusveida uzgali. Sudraba apkalumus rotā neliels profilējums un gravēts ģeometrisks ornaments.

Diriģenta zizlim, kas dāvināts Jurjānu Andrejam, ir vienkārša forma. Tas darināts no vienāda platuma melnkoka stienīša, kura vienu trešdaļu veido sudraba rokturis. T. Kalniņam zizlis 1926. gadā pasniegts kā LU Prezidiju konventa kora dāvana. Tam ir reljefs sudraba rokturis, zižļa uzgali noslēdz miniatūra stilizēta lira. Greznākais no Latvijas 20.–30. gadu diriģentu zižļiem ir pasniegts T. Reiteram. Tas gatavots no melnkoka stieņa, rokturis no kaula ar baltmetāla pogu galā. Kaula rokturī inkrustēts perlamutra ornaments.

Pirmo reizi pēc vairāk nekā piecdesmit gadu ilga tradīcijas pārrāvuma sudraba zižļus kā Ministru prezidenta balvu diriģentiem pasniedz XXI un XXII sv. Pēc toreizējā kultūras

ministra R. Paula iniciatīvas tie darināti kā T. Reitera zīļa kopijas, un tos izgatavojis metālmākslinieks J. Mikāns.

3.4. Kausi un kannas

It bieži kā Dziesmu svētku balvas tika pasniegti arī sudraba kausi (saukti arī par pokāliem, biķeriem), kannas un citas līdzīgas sudrablietas.

Latvijas Vēstures muzejā saglabātā vecākā balva — sudraba kauss — ir II sv. *dziesmu kara* trešā godalga, kuru saņēma Tirzas jk. Šo pašu svētku pirmo godalgu — sudraba kausu — par svētku programmas dziesmu labāko zināšanu saņēma Rīgas Latviešu dziedāšanas biedrības jk. Kausu dzsv. balvai dāvāja RLB, un tas darināts Vācijā. Trešo godalgu svētku programmas zināšanu sacensībās saņēmis Vietalvas labdarības biedrības jk. Tas ir sudraba kauss, ko izgatavojis Rīgas zeltkaļu meistars Ē. Bakstets. Kausam ir noceļams vāks ar liru.

RLB dāvināto IV sv. godalgai paredzēto sudraba kannu darinājis Rīgas zeltkaļu meistars G. H. Šmits. Pirmo reizi uz balvas gravēta tautasdziesmas četrrinde: *Neveens mani aizrunaja, / Neveens mani aizdzeedaja: / Man mamiņa šupojusi / Lakstigalas šupulī.* Uz kausa vāka aplikatīvi uzlikta RLB nozīme, tā norādot uz dāvinātāju.

V sv. pirmo godalgu — Vācijā izgatavotu sudraba kausu — saņēma RLB vk. Kausam apaļa profilēta pamatne ar pāreju īsā cilindriskā kātā, dziļš konusveida korpuss. Noceļams profilēts vāks, vāka poga — akanta pumpurs. Uz pamatnes un vāka profiliem reljefas akanta lapu joslas. Korpusu dala joslas ar reljefu ornamentu.

VIII sv. laikā RLB dāvāja sudraba kausu Vietalvas Labdarības biedrības korim par piedalīšanos visos iepriekšējos Vispārējos latviešu Dziesmu svētkos. Kauss tika pasūtīts Rīgas dārgmetāla izstrādājumu firmā *H. Bank*.

3.5. Citas balvas

Kā balvas tika pasniegtas arī gleznas, grāmatas, grezni veidoti atzinības raksti. Piem., V sv. Smiltenes dziedāšanas un mūzikas biedrības jk. kā trešo godalgu saņēma R. Zariņa ofortu *Kurbads un sumpurnis*. Savukārt Limbažu saviesīgās biedrības jk. šajā reizē saņēma Atzinības rakstu. Dziesmu svētku komiteja māksliniekam J. Maderniekam bija pasūtījuši trīs atzinības rakstus. Saglabājušies divi neaizpildīti eksemplāri ar kaligrāfiski rakstītu tekstu jūgendstilā: *V VISPĀRĒJO LATVIEŠU DZIESMU SVĒTKU KOMITEJA APLIECINA KA: ...DZIESMU KARĀ IZPELNĪJIES ATZINĪBAS RAKSTU.*

Kā pateicības zīme V dzsv. virsdiriģentam P. Jozuum tika pasniegta vairāk nekā trīs metrus gara lauru vainaga lente no balta zīda muarē ar zelta brokāta bārkstīm. Līdzīgu lenti saņēma arī Alfrēds Kalniņš kā ērģeļu mākslinieks. Šī tradīcija — virsdiriģentiem pasniegt lentēm apvītus ozola vainagus — saglabājas arī vēlāk. VII sv., piem., T. Kalniņš un T. Reiters kā sumināju ma dāvanu dabū turpat vai divus metrus garas lentes Latvijas valsts karoga krāsās.

IX sv. pirmo godalgu lauku koru grupā izcīna H. Medņa vadītais Lazdonas draudzes koris. Prezidenta Kārļa Ulmaņa balva — sudraba šķīvis — šobrīd glabājas Rakstniecības, teātra un mūzikas muzejā. Šo šķīvi pēc A. Dzērvīša meta kalis sudrabkalis A. Naika. Pilsētu koru grupas uzvarētājs — Dubultu draudzes koris — savukārt saņem kara ministra Jāņa Baloža balvu — miniatūru etnogrāfisku sudraba pūra lādi. Lādīti darinājuši sudrabkaļi L. un J. Rīdusi. Lādītei ir atvāžams vāks, eņģēs iestiprināti figurāli rokturi un aplikatīvas ornamentētas joslas, kas imitē lādes apkalumus. Atslēgas caurumā ievietota miniatūra slēdzene. Vāka iekšpusē iegravēti visu Dubultu draudzes kora dziedātāju uzvārdi, sadalīti balsu grupās: soprāni, alti, tenori, basi.

Kā leģenda ir saglabājies stāsts par J. Vītola piemiņas lietu nonākšanu muzeja krājumā. Ap 1946. gadu bankās tiek atvērti emigrējušo personu privātie seifi, un tajos esošie dārgmetāla

izstrādājumi parasti *aizceļo* uz Maskavu. Laimīgā kārtā kāds bankas ierēdnis savlaicīgi informē muzeja darbiniekus, ka atvērts komponista J. Vītola bankas seifs. Operatīvas rīcības rezultātā tā saturs paliek Latvijā. Komponista dzīvesbiedre A. Vītols, viesodamās Rīgā 1980. gada vasarā, apstiprināja, ka muzejā nokļuvušās lietas tiešām ir piederējušas J. Vītolam.

Uzglabāto lietu vidū ir arī karodziņa turētājs — RLB dāvana profesoram 50 darba gadu jubilejā. Savulaik tas atradies uz komponista darba galda un turējis miniatūru I Dziesmu svētku karodziņu.

3.6. Krūšu nozīmes

Mums, dziedātājiem, ikkuram bij savāda sudraba zīme pie krūtīm, kas kā koka lapa izskatījās. (No 1866. gada Rūjienas dzd. dalībnieka, skolotāja K. Alberinga atmiņām)

Dalībnieka krūšu nozīme ir visu Dziesmu svētku neatņemama sastāvdaļa. Tās nelielajā formā ietverta informācija par svētkiem kā konkrētu, vienreizīgu notikumu, kā arī zināmā mērā atspoguļots svētku norises vēsturiskais fons. Svētku laikā krūšu nozīmes turklāt vienmēr bijušas arī dalībnieku identifikācijas zīmes. Tās darinātas no dažādiem materiāliem — zelta, sudraba, baltmetāla, dažas ietvēra krāsainu lenšu rozetes. Pēc piespraustās nozīmes varēja atšķirt dziedātāju no tehniskā personāla darbinieka, diriģentu no virsdiriģenta, rīcības komitejas pārstāvi no goda viesa.

Pieaugot dalībnieku skaitam, sarežģītāka kļuva svētku organizēšana. Jau IX sv. tika lietotas īpašas atšķirības zīmes autotransportam. Dziedātāju autobusiem tika piestiprināta balta lapa ar dzeltenu trijstūri, bet goda viesu transportam — ar sarkanu. Administrācijas transporta atšķirības zīme bija sarkans aplis baltā trijstūrī.

Vispārējos Dziesmu svētkus Rīgas Vēstures un kuģniecības muzeja krātuvē pārstāv 23 nozīmes un 6 medaļas, taču kopumā kolekcija ir daudz plašāka un ietver pāri par 500 medaļu un krūšu nozīmju.

Nozīmīgu grupu veido dažādu biedrību — Rīgas, Jelgavas, Cēsu latviešu biedrību, Cēsu viesīgās biedrības, Straupes dziedāšanas biedrības u.c. — nozīmes, kas netieši norāda uz to apjomīgo darbu, kas svētku labā tika veikts 19. gs. 60.–70. gados.

Ievērojams ir novadu dziesmu svētku nozīmju klāsts — sākot ar atskaņu svētkiem pēc Pirmajiem Vispārējiem latviešu Dziesmu svētkiem un beidzot ar tikko aizvadīto vasaru sarīkojumiem. Krūšu nozīmju lielākā daļa atspoguļo pirmā brīvvalsts laika novadu svētkus, ģeogrāfiski aptverot visu Latviju: Cēsis, Madonu, Straupi, Ugāli, Ventspili, Liepāju, Saldu, Saulkrastus, Aizputi, Balvus, arī Daugavpili liktenīgajā 1940. gadā.

Latvijā 20. gs. 70. gados svētku nozīmītes kļūst īpaši populāras, arī to izgatavošana nav dārga. Krūšu nozīmes mākslinieciskās pašdarbības kolektīviem gatavo ražošanas apvienība *Daiļrade* un lietišķās mākslas kombināts *Māksla*. Nozīmēs, kas atsevišķos gadījumos darinātas no dārgmetāla, iespraužamajā adatā tiek iesista Latvijas dārgmetāla zīme ar proves ciparim un meistara iniciāļi.

Parasti dziesmu svētku nozīmēs tiek izmantoti mūzikas simboli — lira, kokle, *dziesmu kamols*. Zīmi bieži papildina spēka un varenības, drosmes un uzvaras simboli, kas vēsta par dziesmas varu — ozolzari un lapas, zīles, vainagi, lauru zari un lapas, zvaigznes, saules motīvi. Atsevišķās nozīmēs sniegta norāde par svētku norises vietu — attēlota Rīgas panorāma, Kokneses pilsdrupas. Sākot ar 1948. gada Dziesmu svētkiem, kā norāde uz padomju varu ir neiztrūkstošais sirpis un āmurs, zvaigzne, plīvojoši karogi, kā arī tekstuāla norāde, ka tie ir Latvijas Padomju Sociālistiskās republikas svētki.

Dziedātāju vidū dzīvo jauna tradīcija: uz svētkiem ejot, pie tērpa piespraust visu to svētku nozīmītes, kuros tērpa nesātājs pats piedalījies. Pie koristes E. Dekšņas Rucavas novada tautastērpa ņiebura 1960. gadā, piemēram, bija divdesmit dažādas nozīmītes: Pļaujas svētki, 1935; Siguldas

dzsv., 1936; Ziemeļlatvijas dzsv., 1937; IX Vispārējie Dziesmu svētki, 1938; Dobeles dzd., 1939; Inčukalna dzd., 1939; Dikļu dzsv., 1939; Latgales dzsv., 1940; I Latvijas PSR Dziesmu svētki, 1948; 1949. g. dzd.; II Latvijas PSR Dziesmu svētki, 1950; Rīgas 750 gadu jubilejas dzsv., 1951; III Latvijas PSR Dziesmu svētki, 1955; Latvijas PSR Ražošanas kooperācijas padomes dziesmu festivāls, 1957; 1959. g. dzd.; Ogres dzsv., 1960; IV Latvijas PSR Dziesmu svētki, 1960, kā arī kora un jubileju nozīmes.

4. Par svētku dalībnieku tērpiem

4.1. Kas ir latviešu tradicionālais tautastērps?

Mūsdienu materiālās kultūras pētnieki par tradicionālo tautastērpu sauc zemnieku apģērbu, kurš ir veidojies un attīstījies daudzu gadsimtu gaitā un pastāvējis līdz 19. gs. vidum, kad to pakāpeniski nomaina pilsētas modes apģērbs. Latviešu zemnieku apģērbs ar atsevišķiem novadiem raksturīgām īpatnībām, kādu mēs to pazīstam šodien, galvenokārt nāk no 19. gs. otrās puses. Tradicionālā tautastērpa maiņas tempi visos kultūrvēsturiskajos apgabalos nebija vienādi, tādēļ tradīciju un jauninājumu proporcijas dažādos novados bija atšķirīgas. Daudzās vietās vienlaicīgi saglabājās gan senāki, gan jaunāki tērpu darināšanas un rotāšanas paņēmieni.

Līdz mūsdienām saglabātais materiāls ļauj secināt, ka 19. gs. Latvijas lauku iedzīvotāji sadzīvē lietoja ikdienas (darba) apģērbu, ceremoniju (svētku) un svētdienas (t.s. baznīcas) tērpu.

Ikdienas apģērbu parasti nerotāja. Tas bija vienkāršs un izturīgs. To nēsāja gan mājās, gan darbā un darināja no nātna (linu vai pakulu) auduma. Atkarībā no laika apstākļiem un pastāvošām tradīcijām atsevišķos Latvijas novados darba apģērba komplektējums bija atšķirīgs.

Ceremoniju tērps bija grezns kā krāsās, tā rakstā. Iespējams, ka to pēc noteiktām tradīcijām darināja tikai vienreiz mūžā un vilka reti — tikai īpašos dzīves gadījumos — kāzās, kristībās un citos godos. Tērpu glabāja nākamām paaudzēm, tādēļ šai

apģērbā saglabājās daudz detaļu no iepriekšējām paaudzēm, piemēram, jostas, rotātās villaines, saktas, galvassegas. Tajā pašā laikā katra nākamā paaudze tērpu papildināja (vai arī vienkāršoja) ar savam laikam raksturīgām apģērbu detaļām un to rotāšanas paņēmieniem.

Svētdienas tērps bija ar daudz laikmetīgākām apģērba iezīmēm, t.i., modernāks, ar izteiktākām pilsētas modes pazīmēm. Galvenā atšķirība bagāto un mazturīgo cilvēku apģērbā vērojama tikai materiāla kvalitātē un apģērba daudzumā, bet piegriezums un stils bija vienāds.

Pošoties Dziesmu svētkiem, mēs lielākoties tērpjamies greznākajos, t.i., ceremoniju un svētdienas tērpos.

4.2. Tautastērpa pakāpeniskā atdzimšana Dziesmu svētku pirmajā periodā

I sv. vienota kora tērpa nebija. Tradicionālo tautastērpu apzināšana, izpēte un atdzimšana īsti aizsākās III sv. (1888), kad Lejaskurzemes kori ieradās tautastērpos. Skatītāju sajūsma un atzinība bija neizmērojama. Kā viens no mēģinājumiem radīt vienotu kora tēlu jāmin arī Ērgļu labdarības biedrības jk., kas III sv. vajadzībām kora dalībniecēm šuva vienādus baltus priekšautus. Muzejam dāvināto priekšautu darinājusi Ērgļu Vecdzelzskāju māju kalpone A. Līckrastiņa. Jaunais kora tērps redzams III Dziesmu svētku estrādes kopskata uzņēmumā.

IV sv. (1895) tika piešķirta laikrakstu *Baltijas Vēstnesis* un *Balss* balva par labāko tautastērpu. Balva bija skaista kanna, kas gatavota 1892. gadā Maskavā. Uz kannas vāka, korpusa un pamatnes gravētas ornamentālas un ziedu joslas. Uz korpusa gravēta ziedu vinjete, kurā ozollapu vainagā ietverta lira. Otrā pusē uzraksts: *Dižanajiem cetorteem Latvju dzeesmu un muzikas svetkeem par peemiņu uzvaretajai daiļuma ciniņa.*

Pirms V sv. (1910) rīkotāji aicina J. Madernieku izstrādāt paraugus koristu tērpiem. Mākslinieka zīmētajās skicēs redzami uniformai līdzīgi tērpi, kas sastāv no īsiem plisētiem brunčiem, spāņu jaciņām un izšuvumiem izraibinātām blūzēm.

Pret šādiem tērpiem kategoriski iebilda R. Zariņš, tāpēc dziedātājas V sv. palika bez speciāliem tērpiem, dziedot baltās kleitās.

4.3. Tautastērpa godinājums Dziesmu svētku otrajā periodā

Tautastērpu jautājums ir rīkotāju uzmanības lokā jau VI sv. gatavošanas periodā. Pirms šiem svētkiem tika tipogrāfiski iespiesti un atklātņu komplekta veidā koriem izsūtīti nacionālā romantisma stilā gatavotie A. Cīruļa tautastērpu zīmējumu paraugi. Visu Latvijas apgabalu koriem bija paredzēti tērpi ar īsiem brunčiem un baltām blūzēm ar īsām piedurknēm, pāri pleciem segti zaļi vai balti audekla gabali. R. Zariņš iebilda arī pret šo variantu, jo piedāvājumā nebija nekā īsti latviska.

Pirms VII sv. (1931) Dziesmu svētku komisija uzdeva māksliniekam A. Dzērvītim atrisināt šo sarežģīto jautājumu. A. Dzērvītis sastādīja 12 burtnīcas ar dažādu Latvijas novadu tautastērpu aprakstiem, attēliem un darināšanas pamācībām. Vēlākajos gados burtnīcām sekoja fundamentāls Ā. Karnupa un E. Kivickas izdevums *Novadu tērpi* (1939). Rezultātā daudzi VII sv. kori bija tērpti savu novadu tautastērpos, bet labākie no tiem tika īpaši godināti pēc ļoti nopietna *tērpu kara* (t.i., sacensības).

Koru un atsevišķu dziedātāju tautastērpus izvērtēja īpaša Tautas tērpu godalgošanas komisija R. Zariņa vadībā. Apbalvoti tika 12 kori un 37 atsevišķi dalībnieki. Balvas sarūpēja Latviešu Dziesmu svētku biedrība, Valstspapīru spiestuve, RLB, Jelgavas Latviešu biedrība, Izglītības ministrija, Piemineklu pārvalde, KF, kā arī mākslinieks A. Dzērvītis, lietišķās mākslas priekšmetu tirgotavas īpašniece M. Grīnberga, grāmatu izdevējs J. Roze, komponists E. Melngailis. Galvenās balvas pasniedza Valsts prezidents Alberts Kviesis un prezidenta kundze. Uzvarētājiem piešķīra grāmatas (*Latvju tautas dainas*, *Latvju raksti* u.c.) un lietišķās mākslas priekšmetus — kausus, vāzes, saktas, no sudraba un dzintara darinātas rotas.

Valsts prezidenta dāvāto ceļojošo balvu — kokli — VII un VIII sv. saņēma Rucavas mūzikas un dziedāšanas biedrības koris.

Pirms VII sv. notika 3. Lejaskurzemes dziesmu svētki Liepājā. Saglabājusies Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa balva par labāko tautastērpu — sudraba kauss.

Kopā ar balvām pasniegti arī atzinības raksti. Tā piemēram, ar atzinības rakstu, kas VII sv. izsniegts LU kora *Dziesmuvara* dziedātājam Jurim Plato, Latviešu Dziesmu svētku biedrība apliecina, ka balva piešķirta *par skaistu un pareizu tautas tērpu.* Šo R. Zariņa izgatavoto Atzinības rakstu parakstījuši J. Vītols, R. Zariņš, A. Dzērvītis uun citi Tautas tērpu godalgošanas komisijas pārstāvji.

Nākamajos svētkos sacensības par pareizu tautastērpu darināšanu un valkāšanu turpinās, jo ne viss, ko vilka mugurā dziedātāji uz VII sv., bija darināts īsto tradīciju ietvaros. Daudz vēl bija ko mācīties no sirmajām māmuļām, kuras no savām pūra lādēm vēl cēla laukā unikālus agrāku laiku tērpa variantus. VIII sv. rīkotāja — Latviešu Dziesmu svētku biedrība — pasūtīja vairāku uzslavas rakstu izgatavošanu pazīstamajam mākslinieka J. Maderniekam. Neaizpildīts uzslavas raksts *Par rotas raženumu dziesmu svētkos* glabājas Rīgas Vēstures un kuģniecības muzejā.

Tautastērpu skate tika rīkota arī IX sv. Tās mērķis bija izskaust neprecizitātes un pārspīlējumus tautas tērpu rotāšanā un darināšanā. Kļūt par šīs skates laureātu bija liels gods.

4.4. Koru tērpi Dziesmu svētku trešajā periodā Latvijā un trimdā

Trimdā devušies dziedātāji paņēma sev līdzi un svētu glabāja Latvijā 30. gados izvirzīto mērķi — lepnumu par etnogrāfiski pareiziem tautastērpiem. Regulāri koncertējošiem koriem Amerikā, Kanādā un citur bija arī īpaši, visiem dziedātājiem vienādi koncerttērpi. Dziesmu svētkos turpretim katrs nāca ar savu personīgo, atšķirīgo tautastērpu — mantotu, paša darinātu, labākiem šūtpratējiem pasūtītu. Tas bija gods

un gandarījums — no malu malām sabraukušos svētku dalībniekus pārsteigt, sajūsmināt, iepriecināt ar savu individuālo rotu.

Latvijā pēckara gadu smagajos apstākļos reti kuram dziedātājam bija rocība un iespēja tikt pie īstiem, pareiziem (un arī dārgiem) tautastērpiem. Daudz kas no senču mantojuma bija gājis bojā, kopā ar pašiem valkātājiem pasaules vējos izpluinīts. Turklāt dziedātāju un dejotāju pēckara Latvijā bija daudz — tos visus vajadzēja svētkiem sapost.

Materiālajai situācijai pamazām uzlabojoties, radās citi — ideoloģiska rakstura šķēršļi. Visam korim šūt vienādus, stilizētus tautastērpus — labi! Katram dziedātājam vilkt savu tautastērpu vai katram novadam atšķirīgus — tas vairs nav labi, tas jau slēpj sevī nacionālisma dīgļus! Tā pamazām nostiprinājās, pat par aksiomu kļuva uzskats, ka visam korim jābūt ieģērbtam vienādos tērpos. Ieviesās *smukuma pēc* arī dažādas aplamības: vaiņagus lika galvā arī cienījama vecuma kundzes, prievītes sēja ap kaklu, maziem dejotājiem vilka mugurā lielu meitu apģērbu utt.

60.–70. gadu gaitā tērpi kļuva arvien skaistāki, jo talkā tika ņemti profesionāli modelētāji. Daudzviet tie kļuva arī pareizāki, jo padomus prasīja speciālistiem, etnogrāfiem. Jaunu tērpu šūdināšana katram kolektīvam bija liels notikums, kuram ilgi gatavojās un par kuru ilgi priecājās. Turklāt tērpam bija arī vēl cita svarīga funkcija: tas apliecināja piederību noteiktai dziesmubiedru vai dejubiedru kopai.

Viss krāšņums, daiļais un arī ne tik daiļais viskompaktāk vienmēr bijis redzams gājienā. Lūk, fragments no I. Ziedoņa iespaidiem, 1985. gada Dziesmu svētku gājienu vērojot.

Cik noskaņots karogs Noktirnei! *Skaists svētku karogs Dobelei. Daudz skaistu standartu Ogres rajonam. Ventspils* Kaivai. *Lielupei. Engurei. Alūksnei. Bet daudzi vēl iet ar butaforiskām finiera emblēmām. Un tas tik ļoti nesaskan ar daudzu kolektīvu, ļoti daudzu kolektīvu mākslas emblēmām. Un vai tad drīz nesāksies arī īstāku rotaslietu nēsāšana — ne no tautas nama lādes, bet no ģimenes dārgumu lādes?*

Vajadzētu sākt nākt uz svētkiem ar dārglietām, dzimtas skaistlietām. Tas noņemtu uzveduma smaku un piedotu īstumu. Gulbenes rajona vidū iet ordeņnesis — un visi ordeņi īsti. Tas ceļ vērti.

Zemgales zaļums. Lai dzīvo Aspazijas meitenes. Ropažietes rudzupuķu zilas. Bet Baldonei – cik skaisti zils ar tumši brūnu! [..] Kuldīgas vīru koris ar lecīgi zaļām žoķenēm, urā! *arī bravūrīgāk skan nekā citiem.[..]*

Baltā Nīca, smilšu krāsas Grobiņa, Pāvilostas zilraibrūtotie brunči, skaistas jauniņas rucavietes. Zvejnieku Brīvais vilnis *zilbalti pārgreznojis savus zēnus; sīkrūtiņu, sīkstrīpiņu limbažnieces un lillā modernizētās staicelietes.* Teiksmai *brīnumaina gaume. Un* Kurzemīte *iet tumšizaļi, tumšisarkani melnbalta — pagāniska kā Jāņu nakts.[..]*

Un kas tās bija — tās naktszilos ņieburos un svītrainos brunčos? Kad viņas gāja apkārt deju stadionam, aplausi gāja viņām viscauriņ līdzi. Skaisti iet. Nes. Pārstāv.

4.5. Tērpa autentiskuma un identitātes meklējumi turpinās

Pēc 60 gadu pārtraukuma XXII Vispārējos latviešu Dziesmu un XII Deju svētkos tiek atjaunota tradīcija — latviešu tautastērpu godalgošana, rīkojot Tautas tērpu skati. Vēlme piedalīties konkursā ir pat pārsteidzoša — savus tērpus vērtēšanai izvirza 36 kori, 61 deju kolektīvs un 127 individuālie dalībnieki. Konkurss notiek trijās grupās, vērtējot: 1) kora kopskatu, 2) deju kolektīva kopskatu un tērpa atbilstību dejošanai, 3) individuālos tērpus.

Galveno balvu — Vidzemes villaiņu sudraba burbuļsaktu — saņem Madonas raj. Mētrienas pag. sk. *Jūsma* un Alūksnes tautas nama deju kopa *Jukums*. Balvām paredzētās saktas ir darinājis metālmākslinieks K. Burvis, to ietvarus — koktēlnieks Ģ. Burvis. Individuālie tautastērpu skates laureāti saņem medaļas, kuru rotājumā izmantota XXII sv. kopējā zīme — saulīte, kas simbolizē gaismas ratu.

Individuālo dalībnieku grupā tiek izvirzīti vairāki uzvarētāji: K. Labarēvičas Piebalgas tērps (kā labāk saglabātais iepriekšējo paaudžu tradicionālais apģērbs), L. Rašmanes Krustpils, Līvānu, Bārtas un Talsu tērpi (kā precīzākie un rūpīgākie pašdarinātie tautastērpi), I. Kažes Abrenes, Lielvārdes, Kuldīgas, Zemgales tērpi (grupā: *pareizāk komplektētais tautas tērps un tā piemērotība valkātājam*).

XXII sv. skate pierāda, ka mūsdienās ļaudīm ir ļoti liela interese par sava novada tautastērpu, dzimtas saknēm, par latviešu tautas materiālās un garīgās kultūras mantojumu. Tādēļ tautastērpu skate tiek rīkota arī XXIII sv., kur to vērtē etnogrāfijas un tekstilmākslas speciālisti A. Jansone, V. Goba, I. Ziņģīte, L. Ģībiete, M. Grasmane. Skates abas Lielās balvas šoreiz saņem alūksnieši — jau otro reizi Alūksnes tautas nama deju kopa *Jukums* un pirmo reizi Alūksnes jk. *Atzele*. Dejotāji līdzi aizved Alsungas lielo saktu ar akmeņiem, bet dziedātāji — Bārtas lielo saktu. Šo balvu autori arī šoreiz ir mākslinieki L. Burvis un Ģ. Burvis.

Kopumā XXIII sv. Tautas tērpu skate izvēršas sevišķi interesanta arī tādēļ, ka tā ir apvienota ar folkloras uzvedumu *Latviešu kāzas*, kurā piedalās godalgoto tērpu valkātāji. Viņu vidū ir gan kolektīvi — pirmo vietu ieguvēji (Madonas raj. Kalsnavas pag. sk. *Silvita*, Cēsu raj. Straupes pag. deju kopa *Straupe*, Baldones koklētāju ansamblis *Dzitari*), gan individuālo tautastērpu grupas uzvarētāji L. Zēberga un E. Ģībiete, gan aušanas daiļamata meistare M. Kulakova, kuras darinātie Krustpils brunči un jostas ieguvušas augstāko atzinību, gan daudzi jo daudzi citi šīs skates dalībnieki. Viņu pulks patiešam ir iespaidīgs: kopumā XXIII sv. Tautas tērpu skatei pieteikumus bija iesnieguši 52 kori, 63 deju kolektīvi, 52 individuālie pretendenti un 42 aušanas meistari.

5. Dziesmu svētku celtnes Latvijā

5.1. Pirmo reizi – Doma baznīcā un Ķeizardārzā

I sv. koncertiem Doma baznīcā un Ķeizardārzā pēc arhitekta J. F. Baumaņa projekta tiek uzceltas īpašas tribīnes 1000 dziedātājiem. Par Dziesmu svētku norises vietu Ķeizardārzā īsti skaidru ziņu nav. Pēc vēsturnieka A. Jansona hipotēzes, tribīne atradās nevis tur, kur tagad izveidots Dziesmu svētku memoriāls, bet gan dārza ziemeļu malā, vēlāko tenisa laukumu vietā. Ķeizardārzs toreiz bija publisks dārzs ar vairākiem paviljoniem — bufetēm un kafejnīcām, un tā bija labi apmeklēta vieta. Attēli par *īpašu tribīni ar jumtu priekš dziedātājiem un beņķiem priekš klausītājiem* (to bija ap 10 000) nav saglabājušies. Tribīne kā pagaidu konstrukcija, ko vēlāk nojauca, domājams, bija darināta no koka.

5.2. Īpašās celtnes II–V Dziesmu svētkiem

Laikā līdz Pirmajam pasaules karam katriem Vispārējiem Dziesmu svētkiem tiek celta īpaša celtne. Katru reizi pēc svētkiem celtni nojauc, būvmateriālus izmanto citām vajadzībām. II–V sv. ēkās tiek iebūvētas arī ērģeles, kuras izmanto pavadījumiem. Mūsu zemes kaprīzo klimatisko apstākļu, kā arī labākas dzirdamības dēļ, ēkas tiek veidotas kā ar jumtu segtas, sānos nenoslēgtas koka halles. II un III sv. celtņu projektu autors ir arhitekts J. F. Baumanis.

II Dziesmu svētku ēka 2000 dziedātājiem un ap 12 000 klausītājiem tika uzcelta pie tagadējās K. Valdemāra ielas blakus Nacionālajam teātrim (starp tagadējo Arsenāla un K. Valdemāra ielu). Tā bija plaša telpne, ko dēvēja par *svētku pagalmu*. Lielās koka celtnes platība bijusi ap 6500 m^2. Jumts balstījies uz astoņām koka stabu rindām. Aizmugurē noapaļotā dziedātāju estrāde (*stāviens*) bijusi iekārtota iegarenās celtnes vienā galā, daļēji pat ārpus tās. Ēku sedzis lēzens divslīpu jumts, kas vidusdaļā pacelts augstāk, lai tam abās pusēs varētu iekārtot lentveida logus. Nelielā attālumā ap ēku uzcelta augsta, cieša sēta.

Celtnes galvenā fasāde bijusi akcentēta ar ieejas izbūvi — diviem lielākiem un diviem mazākiem torņiem abās pusēs, lielu logu centrā un dekoratīvu dēļu apšuvumu, kurā vietumis iestrādāti tautiska ornamenta motīvi. Neiztrūkstoši elementi bijuši eklektiski noformētajos torņos plīvojošie karogi un uzraksts virs ieejas: *Dziesmu gars lai līgo, kamēr tauta dzīvo!*

III Dziesmu svētku ēka atradās apmēram tagadējās Latvijas Mākslas akadēmijas vietā ar ieeju no K. Valdemāra ielas un O. Kalpaka bulvāra stūra. Ēka bijusi 120 m gara un 70 m plata. Dziedātāju *stāvekļa* priekšā bijusi iekārtota šaura, iedziļināta josla orķestrim.

Tiklab celtnes plānojums ar astoņstabu rindām (pa 4 katrā pusē ar plašāku jomu vidū), kā arī tās ārējais noformējums ir līdzīgs II sv. celtnei. Paaugstināto vidusdaļu fasādē tāpat akcentējuši divi lieli sānu torņi un divi mazāki, starp kuriem bijušas iekārtotas 7 ieejas. Zelmiņu centrā bijis liels trīsdaļīgs logs. Horizontāli logi izvietoti vidusjoma sānos. Dziedātājiem estrādē paredzētas ap 2600 vietas, klausītājiem — 7670 sēdvietas un 9000 stāvvietas. Telpas iekšpuse bijusi nokrāsota gaiši zila.

IV Dziesmu svētku ēku Jelgavā projektē arhitekts K. Pēkšēns. Ēkas vieta bija izraudzīta dzelzceļa stacijas un Šauļu (Dobeles) šosejas malā, tūlīt aiz Annas vārtiem. 72 m garās un 150 m platās koka ēkas galā bija izbūvēta estrāde 5000 dziedātājiem un 25 000 klausītājiem. Atšķirībā no iepriekšējām, eklektiski noformētajām celtņu galvenajām fasādēm, K. Pēkšēns centrālajā daļā bija ieplānojis lielu pusapaļu logu, sānu spārnus aizsedzis ar horizontālām piebūvēm un tradicionālo žogu ap ēku nobeidzis ar vēl zemākiem torņiem. Celtnei visumā piešķirts neoklasicistisks veidols.

Ēkas fasāde bijusi greznota ar Kurzemes pilsētu vapeņiem. Ēkas iekšpusē ieklāta koka grīda. Estrādes priekšā izbūvēta ap 3 m augsta katedra ar laukumiņu diriģentam. Abpus celtnei aiz vaļējām sānsienām bijušas pusapaļas nojumes ar bufetēm

publikai, aiz 80 soļu platās un 50 soļu dziļās estrādes — labierīcības publikai un dziedātājiem.

V Dziesmu svētku ēkai tiek izsludināts konkurss, kurā pirmo vietu iegūst arhitekts E. Pole. Svētku norisei izraudzīts laukums Preču stacijas rajonā starp tagadējo E. Melngaiļa un Hanzas ielu (šodien — Skonto halles vieta). Par ēkas ietilpību maz ziņu. Ap celtni bija pagalms, no ielām norobežots ar nojumēm — restorāniem (bufetēm) un tualetēm aiz estrādes.

Celtnes konstruktīvais un arhitektoniskais noformējums no iepriekšējām ēkām atšķirās tikai detaļās: torņi paaugstinātās vidējās daļas malās bija masīvāki, ar lieliem logiem (projektā tos vainagoja kupoli, kas netika uzcelti), slīpie jumti sānos pret pagalmu atkal bija aizklāti. Estrādes platums šoreiz bija vienāds ar halles platumu, tās noapaļotais pārsegums (*mušelis*), kā agrāk, atradās ārpus pamatēkas. Arhitektūrā saskatāmas racionālā jūgendstila iezīmes.

5.3. Svētku estrādes Esplanādē

Esplanāde tolaik bija neapbūvēts, plašs laukums Rīgā ar gadsimta sākuma liepu stādījumiem. Laukumā notika parādes, Ziemassvētku tirdziņi, ziemā iekārtoja slidotavu.

VI Dziesmu svētku celtnes arhitekts P. Kundziņš atteicās no pirmskara shēmas, kad visi dalībnieki, ieskaitot klausītājus, tika izvietoti zem viena jumta. Tas vairs nebija iespējams svētku plašā vēriena dēļ. Estrāde tika uzcelta tikai dziedātājiem, kuru skaits sasniedza jau ap 6500 cilvēku, bet klausītājiem visā Esplanādes laukuma teritorijā iekārtoja 31 000 solu, rezervējot vēl stāvvietas 9000 klausītājiem.

Estrāde bija 95 m gara un 29 m plata, izbūvēta koka konstrukcijā — liektā formā, pielāgojoties liepu alejas izliekumam pie tag. Mākslas akadēmijas un Valsts mākslas muzeja. Estrādi sedza augsta nojume, abos galos to noslēdza torņveida izvirzījumi. Augstākā kāpienu rinda atradās 10 m virs zemes līmeņa. Zem estrādes izvietoja palīgtelpas dziedātājiem, svētku

administrācijai. Nojumes jumta formu noteica akustiski aprēķini, nodrošinot labu dzirdamību visā laukumā.

Estrādes koka apšuvumā bija iestrādāti tautiskās arhitektūras motīvi. Sānu torņus akcentēja gari, no tautas būvniecības aizgūti koka stabi. Krāsojumā dominēja pelēki, zaļgani un sarkani (nojumes iekšpusē) toņi.

VII un VIII Dziesmu svētku celtņu autors bija arhitekts A. Birzenieks, labs koka konstrukciju un akustikas speciālists. Lai iegūtu lielāku skaņas stiprumu, A. Birzenieks attālākās klausītāju sēdvietas izvietoja uz puslokā izbūvētām amfiteātra veida koka konstrukcijām, kas aizmugurē bija paceltas līdz 5 m virs zemes līmeņa. Uz tām varēja nokļūt arī pa aizmugurē izbūvētām kāpnēm. Dziedātāju estrādes augstums attiecīgi tika pazemināts līdz 3,5 m. Viss komplekss kopumā atgādināja milzīgu apaļu bļodu.

VII sv. estrādē bija paredzētas vietas 12 000 dziedātājiem un 34 000 klausītājiem. Laukuma centrā iepretī dziedātājiem bija izbūvēts paaugstinājums Valsts prezidentam. Estrādi aizmugurē norobežoja uz koka stabiem balstīta arkāde, tās centrā pacēlās 30 m augsts koka tornis karogu izvietošanai. Arhitektoniskais estrādes noformējums bija racionāls; izņemot arkādes lauzīto fasādes formu, nekādi dekoratīvie elementi nebija izmantoti.

VIII sv. estrādē A. Birzenieks atteicās no klausītāju vietu pacelšanas un solus 28 570 sēdvietām ierīkoja laukuma līmenī. Pusriņķa formas estrāde tika veidota 8000 dziedātājiem, taču arhitektoniski tā bija vēl vienkāršāka. Estrādes priekšpuse bija taisna, un skaņu pastiprināšanas nolūkā ap dziedātāju izvietošanai iekārtotajiem pakāpieniem, kas pacēlās gandrīz līdz 9 m, bija novietots slīps skaņu vairogs 12 m augstumā. Nebija tradicionālo torņu, karogu masti bija uzslieti virs vairoga abiem stūriem un centrā. Estrādes garums bija 65 m, platums centrā — 32,5 m.

Esplanādē uzceltā estrādē notika arī divi pirmie **pēckara Dziesmu svētki** (1948. un 1950. gadā). Šī estrāde atkal tika

celta pēc arhitekta A. Birzenieka projekta un visumā atgādināja 1931. gadā būvēto. Estrādes augšpusē bija izveidota uz stabiem balstīta galerija ar lauzītu arkādes formu.

5.4. Devīto svētku estrāde Uzvaras laukumā

Pēc A. Birzenieka projekta celtā IX sv. estrāde bija vislielākā neatkarīgās Latvijas laikā. Tās garums bija 100 m, tā bija līdz 15 m augsta, paredzēta 12 000 dziedātājiem. Plašajā laukumā Pārdaugavā starp Bāriņu un Brīvzemnieka ielām bija iekārtotas sēdvietas 60 000 klausītājiem. Kopā ar stāvvietām laukums varēja uzņemt vairāk nekā 100 000 klausītāju.

Estrāde tika veidota izteikti konstruktīvās formās, sadalot to piecos sektoros ar nojumi, kuru balstīja redzams karkass. Estrādes sānos bija nelieli koka torņi ar karogu mastiem. Lai akcentētu Dziesmu svētku norises vietas atrašanos plašajā, toreiz neiekārtotajā Uzvaras laukumā, arhitekts A. Birzenieks ieeju no Uzvaras bulvāra bija iezīmējis ar vairākiem augstiem karogu torņiem – mastiem (tie atradās apmēram tagadējā Rīgas atbrīvotāju pieminekļa vietā). Laukuma trapecveida forma ar paplašinājumu tuvāk estrādei, garumu pārsniedzot vairāk nekā trīsreiz, akustiski nebija izdevīga. To pasliktināja arī lielais attālums no aizmugures rindām vārtu tuvumā līdz estrādei.

IX sv. estrāde saglabājās vēl pēc Otrā pasaules kara. To izmantoja parādēm. Taču šī vieta ieguva negatīvu auru sakarā ar vācu okupācijas varas pārstāvju sodīšanu 1946. gada 3. februārī (laukumā uzstādīja karātavas un pakāra septiņus vācu okupācijas laika redzamākos darboņus) un Dziesmu svētku sarīkošanai vairs netika izmantota.

5.5. Mežaparka Lielā estrāde

Sākot ar trešajiem pēckara Dziesmu svētkiem (1955) sarīkojumu galvenās norises pārcēlās uz Mežaparku. Estrāde tika uzbūvēta 1950. gadā iekārtotā Kultūras un atpūtas parka ziemeļu daļā. Šī Mežaparka daļa tolaik vēl nebija apbūvēta, priežu mežu šķērsoja vairākas pēc dārzu arhitekta G. Kūfalta

Lieli un mazi rokurokā, vienā solī — uz XXIII Vispārējiem latviešu Dziesmu svētkiem (2003)

Rīgas Latviešu biedrība — seno tradīciju glabātāja, jaunu simbolu dibinātāja

Līgo karoga goda istabā 2003. gada 26. jūnijā

Piemiņas zīmes atklāšana Baumaņu Kārlim Viesturdārzā 2003. gada 6. jūlijā.

Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga un virsdiriģenti (no kreisās) Jānis Puriņš, Romāns Vanags, Gido Kokars

Svētku atklāšana Doma laukumā 2003. gada 29. jūnijā. Valsts prezidente Vaira Vīķe-Freiberga, Ministru prezidents Einārs Repše, kultūras ministre Ingūna Rībena un virsdiriģenti (no kreisās) Sigvards Kļava, Jēkabs Ozoliņš, Arvīds Platpers, Edgars Račevskis, Jānis Zirnis

Pēc garīgās mūzikas koncerta: diriģenti (no kreisās) Māris Sirmais, Roberts Zuika, Imants Kokars, Ausma Derkēvica, komponists Rihards Dubra, aizmugurē Māris Ošlejs

Simfoniskās mūzikas koncerts Latvijas Nacionālajā operā 2003. gada 2. jūlijā. Priekšplānā vijolnieks Gidons Krēmers un diriģents Imants Resnis

Garīgās mūzikas koncerta ievadā Rīgas Domā 2003. gada 29. jūnijā savus novēlējumus tautai izsaka Latvijas augstākā garīdzniecība — dažādu konfesiju pārstāvji

Garīgajā koncertā piedalās apvienotie kori — sieviešu, vīru, bērnu un jauktie. Īpašu iespaidu rada koru stereofonija — sadziedāšanās no četrām debesu pusēm

Gavilē koris *Kamēr...* — pirmās vietas un *Grand prix* ieguvējs — un tā diriģenti Māris Sirmais un Ainars Rubiķis

Tikpat aizrautīgi — otrais pirmās vietas ieguvējs — koris *Balsis* un tā diriģenti Agita Ikauniece un Ints Teterovskis

Virsdiriģenti Ivars Cinkuss un Aira Birziņa — sieviešu un vīru koncerta *Teiksma par latvieti* mākslinieciskie vadītāji

Salaspils jauniešu koris *Tiāde*, saņemot Valsts prezidentes balvu par labāko sniegumu pagastu un mazpilsētu koru grupā

Ragu mūzika visas dienas garumā pūtējorķestru *Dižkoncertā* Doma laukumā 2003. gada 5. jūlijā

Doma laukumā uz īpaši celtas estrādes risinājās daudzi nozīmīgi XXIII sv. sarīkojumi, pulcējot simtiem un tūkstošiem dažādu mākslas žanru cienītājus

Koklītes kokļēja upītes malā... Šoreiz ne vien Kokļu mūzikas koncertā Lielajā Ģildē 2003. gada 1. jūlijā, bet arī Ķīpsalā, Mežaparkā, Rīgas Latviešu biedrībā

Kolosāla aizrautība valda Skonto stadionā 2003. gada 3. jūlijā, kur diriģenta Normunda Šnē vadībā 43 jauniešu kori dzied kopā ar populāriem rokmūzikas solistiem, grupām un jauniešu simfonisko orķestri

Tautastērpu skates dalībnieki Ķīpsalā, kur vairākas reizes skatītājus pulcēja folkloras iestudējums *Latviešu kāzas*

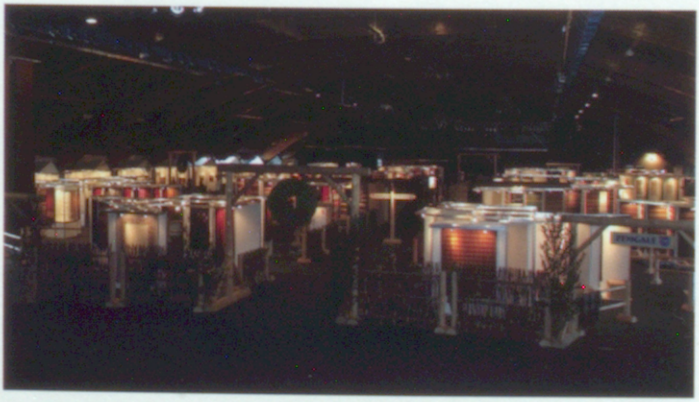

Tautas lietišķās un tēlotājas mākslas izstāde Ķīpsalas Starptautiskajā izstāžu centrā. Daudz atzinīgu vārdu saņēma šī projekta galvenais mākslinieks Mārtiņš Heimrāts

XXIII sv. latviešu tautastērpu skates Lielās balvas — Bārtas lielā sakta (kreisajā pusē) un Alsungas lielā sakta

Folkloras dienā 2003. gada 5. jūlijā Etnogrāfiskajā brīvdabas muzejā skan visu novadu sētas

Es mācēju danci vest līkumiņu līkumiem...

Zeme mūs turēja, gaiss dzīvināja, uguns šķīstīja, ūdens veldzēja. Dzīvite sāka mīties ar nāvīti, dieniņa ar naksniņu. Opačā, mīļš dieviņš, opačā, opačā.

(Nora Ikstena)

Deju lieluzveduma *Mana pasaule* virsvadītāji (no kreisās): J. Ērglis, I. Mažāne, G. Skuja, O. Freiberga, A. Melnalksne, V. Dundure, I. Dreļs, J. Purviņš

XXIII sv. deju lieluzveduma *Mana pasaule* noslēgums *Debesu kalējs*

Gājiena skatītāju mīlestības apliecinājumus saņem Goda virsdiriģenti Roberts Zuika, Imants Kokars, Jānis Dūmiņš

...virsdiriģents Jānis Zirnis — XXIII sv. Noslēguma koncerta mākslinieciskais vadītājs

...kā arī visi gājiena dalībnieki. Visvairāk tomēr — smaidīgie, nenogurdināmie, arī gājiena laikā dziedošie, dejojošie, spēlējošie

Valsts prezidente ar dzīvesbiedru un valdības pārstāvjiem sveic gājiena dalībniekus pie Brīvības pieminekļa. Tur šoreiz ierīkots dziesmu tilts, kuram pāri iet ikkatrs gājiena dalībnieks

Kur citur pasaulē vēl atrast tik varenu, skanošu upi, kas plūst uz Brīvības pieminekli…

Izskan sieviešu un vīru koru koncerts *Teiksma par latvieti*. Uz estrādes (no kreisās) Goda virsdiriģenti R. Zuika, A. Derkēvica, I. Kokars, T. Broka, P.Kvelde, virsdiriģenti A. Platpers, J. Zirnis, A. Birziņa, R. Vanags, J. Ozoliņš. Diriģē E.Račevskis

XXIII sv. Noslēguma koncerts 2003. gada 6. jūlijā: *Dziesmu svētkos ik reizi no jauna atdzimst ideālā Latvija.*

projekta izbūvētas taisnas un lokveida alejas. Estrādes projektu izstrādāja inženieris arhitekts V. Šņitņikovs, piedaloties arhitektēm G. Irbītei un K. Daujātei.

Estrāde dziedātājiem (13 000) tika izvietota laukuma ziemeļrietumu daļā. Atšķirībā no iepriekšējām tā bija celta kā kapitāla būve ar mūra sienām, dzelzbetona stabiem un saliekamiem dzelzbetona pārsegumiem. Ēkas aizmugurē trijos stāvos izbūvēja palīgtelpas dziedātājiem, sporta un izstāžu zāles, izveida arhitektoniski pārdomātu fasādi (ilgus gadus tur atradās LPSR Tautas saimniecības sasniegumu izstāde).

Estrādes liektā forma un uzbūve atgādināja arhitekta A. Birzenieka radīto. Starp diviem karogu torņiem estrādes augšdaļā tika izbūvēts tālu izvirzīts skaņu atstarojošs vairogs, kas aizmugurē balstījās uz arkādes, kāda bija jau Esplanādē. Jaunums bija abpus estrādei slīpi izvērstās atbalstsienas ar masīviem torņveida stabiem galā. Estrādes priekšā tika izveidots paaugstināts deju laukums, uz kura varēja nokļūt pa atbalstsienās izbūvētām divām augstām eliptiskām arkām.

Atbilstoši tā laika ideoloģiskajām nostādnēm estrāde tika dekorēta — nacionālo raksturu izteica skujiņu ornaments skaņu vairoga apakšpusē. Padomju laika simboli — piecstūru zvaigznes tika izvietotas uz stabiem un atbalstsienām. Visspilgtāk *tautu draudzību* raksturoja skulptūru grupas — Lāčplēsis ar krievu spēkavīru aizmugurē un apskāvušās krievu un latviešu jaunavas (tēlnieki Ļ. Bukovskis un V. Albergs) virs sānu torņiem.

Apmeklētājiem bija ieplānotas 30 000 vietas. Klausītāju solus izvietoja plašā vairogveida laukumā, kura aizmugurē zemes uzbērums sasniedza 5 metru augstumu.

Šajā laukumā notika XIII–XIX Dziesmu svētki, kā arī daudzi estrādes koncerti. Trešās Atmodas laikā Mežaparka estrādi izmantoja plašām tautas manifestācijām. 1988. gada rudenī tajā pulcējās ap 200 tūkstošiem dalībnieku.

Gatavojoties pirmajiem atjaunotās Latvijas Dziesmu svētkiem, tika nolemts estrādi paplašināt, lai tajā vienlaikus varētu izvietoties visi dziedātāji (līdz 13 000). Pārbūvi izpildīja pēc arhitektu A. Ģelža un J. Paegles izstrādātā projekta. Estrādes platumu no 85 m paplašināja līdz 146 m. Abpus esošajai estrādei izbūvēja jaunas tribīnes dziedātājiem, nojauca deju grīdu centrā, iekārtojot papildus vietas amfiteātrim. Radikāli mainījās arī estrādes arhitektūra. Masīvās atbalstsienas ar arkām un torņiem daļēji nojauca, to priekšā izbūvēja jaunus skaņu atstarojošus koka vairogus. Tādus uzcēla arī abās pusēs vecajai estrādei virs jaunajām tribīnēm. Izveidoja jaunus karogtorņus. Jaunās formas bija lakoniskākas, mūsdienīgākas, un, zūdot padomju laika simboliem, estrāde ieguva latviskāku noskaņu un izskatu.

Abu sānu spārni diemžēl neveicināja labāku skanējumu, jo dziedātāji atradās pārāk tālu no vidus daļas. Autori bija paredzējuši mainīt dziedāšanas veidu — izmantot vai nu sadziedāšanos, vai vairāk pielietot mehāniskos pastiprinātājus, taču šīs ieceres vēl nav pilnvērtīgi īstenotas.

Šajā, atjaunotajā Mežaparka estrādē notikuši leģendārie 1990. gada Vispārējie Dziesmu svētki un visi nākamie. Te notika arī svētku *Rīgai–800* kopkora koncerts. Tas atšķīrās no iepriekšējiem ar jaunu vizuālu papildinājumu — virs dziedātāju galvām pie nojumes bija piestiprināti ekrāni, kuros varēja vērot gan Latvijas ainavas un simboliskus sižetus, gan arī diriģentus.

6. Svētku norises vietas trimdā

6.1. Brīvdabas sarīkojumu tradīcijas

Brīvdabas apstākļos zem klajas debess ir notikuši gandrīz visi dziesmu dienu un dziesmu svētku sarīkojumi Vācijas nometņu laikā. 1946. gadā Fišbahā pie Nirnbergas — īpaši ierīkotā svētku laukumā, priedulājā nometnes tuvumā jeb *zilo viršu republikā*. Ansbahā — pils parka estrādē, Augsburgā — pils vaļņu ieskautā brīvdabas estrādē, Eihštetē — brīvdabas teātrī ar skaistu skatu uz Donavas upes seno ieleju. Asprātīgi

ir izmantots sporta laukums Nekāras upes krastā Eslingenes 1947. gada dziesmu svētkos: koris izvietots skatītāju tribīnēs, bet skatītāji sēdējuši plašajā sporta laukumā. Tomēr izņēmumi ir arī šajos gados. Baireitas dziesmu diena tiek sarīkota Baireitas operteātrī, kurš savulaik celts pēc Riharda Vāgnera īpaša projekta un izmantots tikai paša Vāgnera operu izrādēm.

Brīvdabas tradīcijas tiek saglabātas Amerikā Garezera dziesmu dienās, jo tās kopš 1967. gada notiek ASV latviešu īpašumā speciāli ierīkotā laukumā — priežu ieskautā atklātā estrādē ar klausītājiem pretējā nogāzē. Kā Latvijā. *Nu gluži kā Vidzemes augstienē vai kaut kur Kurzemē ap Kandavu!* — kā sapņaini teicis ne viens vien Garezera apmeklētājs, kurš jaunībā Latvijas dabas jaukumus baudījis.

Arī dievkalpojumi un svētbrīži notiek tepat — šajā Meža baznīcā, kur virs dievlūdzēju galvām plešas Dieva pasaules zilais debessjums, kolonnu vietā slejas priežu slaidie stāvi, sveču smaržas vietā gaisu pilda saulē sakarsuša meža aromāts. Emocionāli šie brīži ir neaizmirstami.

Lielie dziesmu svētki turpretim gandrīz visi ir notikuši slēgtās telpās. Izņēmumi: Pasaules brīvo latviešu dziesmu diena (1979) Gotlandes salā, Visbijā, kur kopkoncerts noticis Botāniskā parka brīvdabas estrādē, kā arī Sestie Eiropas latviešu dziesmu svētki (1989), kuru kopkoncerts sarīkots Helsingborgas Tautas parka brīvdabas estrādē.

6.2. Latviešu dziesma pasaules lepnākajās zālēs

Kanādas latviešu dziesmu svētku koncerti ir notikuši Meseja zālē (*Massey Hall*), Universitātes arēnā, daudzreiz — Kļavlapas arēnā (*Maple Leaf Gardens*), par ko kādā recenzijā lasāma zīmīga piebilde: *atskaņojuma kvalitāti vēl cēla solīdās telpas.* 1986. gada dziesmu svētku simfoniskais koncerts, piem., notiek Toronto vislabākajā, modernākajā koncertzālē — Tomsona zālē (*Thomson Hall*).

Līdzīgi kaimiņiem, arī ASV Vispārējo dziesmu svētku rīkotāji centušies izmantot katras pilsētas piemērotākās

koncerttelpas: Čikāgā — *Chicago Arena*, Ņujorkā — *National Guard Armory*, Klīvlendā — *Public Auditorium*. ASV Rietumkrasta svētkiem ne reizi vien nolīgtas operteātru telpas, piem., Vankūverā 1972. gadā — Karalienes Elizabetes teātris un 1985. gadā — Orfeja teātra koncertzāle, bet Sietlā 1975. gadā — Sietlas Operas nams.

Londonā latviešu dziesmu dienu un dziesmu svētku sarīkojumi notikuši ne vien Vigmora zālē (*Wigmore Hall*), Kingsveja zālē (*Kingsway Hall*), bet divas reizes arī slavenajā Karaliskajā Alberta zālē (*Royal Albert Hall*).

Nedēļu pirms IV Eiropas latviešu dziesmu svētku sākuma (1977) Londonas pilsētas centra līnijas 100 autobusus grezno Latvijas karoga krāsu plakāts, uz kura uzzīmētas trīs tautumeitas ar vainagiem un uzraksts: *Latvian Song Festival 26–31 July*. Reklāma savu mērķi sasniedz — koncertu noklausās arī daudzi Londonas cittautieši.

No Austrālijas dziesmotajām norisēm telpu sakarā īpaši pieminams 1973. gada Austrālijas latviešu Kultūras dienu kopkora koncerts. Tās notiek tikko kā uzbūvētajā pasaulslavenajā Sidnejas operteātrī, kas ir arhitektoniski oriģināls un iespaidīgs — atgādina peldošu kuģi ar baltu buru. Neparasti un skaisti: dziedot pasaules modernākajā operteātrī, pieminēt to vasaru pirms simt gadiem, kad latviešu būvnieki slēja augšā koka podestus un pakāpienus Rīgas Doma baznīcā un Rīgas Ķeizardārzā Pirmo Vispārīgo latviešu dziedāšanas svētku dziedātāju pirmajam tūkstotim...

Šī atbildīgā attieksme pret telpu izvēli, rīkotāju gatavība maksāt prāvu summu, kā arī dedzīga vēlēšanās pēc iespējas labāk, katriem konkrētajiem dziesmu svētkiem piemērotāk iekārtot un dekorēt skatuvi, — ir tikpat respektējama un apbrīnojama kā grandiozo, vienai reizei paredzēto milzu svētku celtņu būve Dziesmu svētku pirmajā cēlienā Rīgā un Jelgavā.

V nodaļa

SVĒTKU RĪKOTĀJI UN DOKUMENTĒJUMS

1. Svētku rīkotāji

1.1. Nozīmīgākās biedrības Dziesmu svētku pirmajā periodā

Vispārējo latviešu Dziesmu svētku idejas kaldināšanā un I sv. rīkošanā galvenā loma bija 1868. gadā dibinātajai **Rīgas Latviešu biedrībai** (tuvāk skat. I nodaļā, *Priekšvēsture*), kas vēlāk bija arī II, III un V sv. organizētāja. IV sv. rīkotāja turpretim bija **Jelgavas Latviešu biedrība**.

Pēc RLB parauga jelgavnieki savu *māmuļu* cenšas nodibināt jau 1872. gadā, bet atļauju cariskā ierēdniecība šim pasākumam toreiz nedod. Enerģiskais žurnālists un rakstnieks Māteru Juris, pārceldamies uz dzīvi Jelgavā, prot iegūt noteikšanu oficiāli atzītajā, vāciskajā Jelgavas Biškopības biedrībā. Pateicoties viņa prasmei pulcināt biškopju saimē visai plašus tā laika sabiedrības slāņus, vāciešu izveidotā organizācija kļūst par pamatni 1880. gadā *pārkrustītajai* Jelgavas Latviešu biedrībai. Savus ziedu laikus pēc dibinātāja un pirmā priekšsēdētāja Māteru Jura nāves tā pieredz jaunā advokāta — nākamā Latvijas valsts prezidenta Jāņa Čakstes *valdīšanas* periodā (sākot ar 1887. gadu). Par vienu no galvenajiem pasākumiem biedrības vēsturē kļūst IV sv. sarīkošana.

19. un 20. gs. mijas sabiedriski politisko norišu sarežģītībā arī Dziesmu svētku svētā ideja pārvēršas par iekārojamu ēsmu dažādu biedrību un organizāciju materiālā stāvokļa uzlabošanas centieniem. RLB paspārnē intensīvi darbojas Rīgas Latviešu dziedāšanas biedrība (dib. 1879). Lielu popularitāti iegūst Mūzikas un dziedāšanas biedrība *Rota*. Līdz Pirmajam pasaules karam Rīgā pavisam saskaitļojamas 26 (!) dziedāšanas biedrības.

V sv. plānojumi, kas intensīvi virmo jau Rīgas 700 gadu svinību (1901) priekšvakarā, sevišķi ieinteresē priekšpilsētas — t.s. Pēterburgas Ārrīgas latviešu sabiedrību un **Pēterburgas Ārrīgas Dziedāšanas biedrību** (dib. 1883, darbojas līdz Pirmajam pasaules karam). Jaunstrāvnieciski noskaņotā organizācija (tās vadība kādu laiku ir P. Stučkas un pat Raiņa rokās; izcilāko kordiriģentu skaitā — dibinātājs Vīgneru Ernests, vēlāk K. Reinholds, pat E. Dārziņš) kļūst par galveno konkurenti RLB V sv. organizētāju saimei. Kā zināms, RLB pūliņi beigu beigās tomēr vainagojas panākumiem un tā kļūst par svētku galveno rīkotāju.

1.2. Nozīmīgākās biedrības Dziesmu svētku otrajā periodā

Latvijas pirmās brīvvalsts sākuma gados Dziesmu svētku organizēšanas jautājumi sarežģās. Visāda profila biedrības — tai skaitā kultūras (piem., ļoti nozīmīgā Latvijas kultūras veicināšanas biedrība) un dažnedažādas mūzikas biedrības — dzimst pārbagātos daudzumos. Jau 1917. gada aprīlī Rīgā ir nodibināta Latviešu Jaunatnes savienība, kas pēc Pirmā pasaules kara izvērš savu pirmorganizāciju tīklu visā Latvijā. Tā kļūst par noteicošo spēku ne tikai 1922. gada vasaras pirmajos, samērā vērienīgajos Jaunatnes dzsv. Rīgā, bet arī 20. gadu pirmajā pusē, aprūpējot daudzos kopkoru dziesmotos pasākumus Latvijas novados — Skrīveros, Vecgulbenē, Alūksnē, Ēvelē, Bērzaunē, Slokā un citur.

Laikā, kad kaldinās VI sv. projekti, jaunajā Latvijas valstī ir jau savs desmits muzikālu organizāciju. To skaitā: Latvju Komponistu biedrība (dibinātājs un vadītājs Vīgneru Ernests, 1923), virs koru biedrība *Dziedonis* (J. Sieriņš, 1924), LU studentu *Dziesmuvara* (Alfrēds Kalniņš, 1925), Latvju dziedātāju koru diriģentu biedrība (vēlāk — Diriģentu biedrība; priekšsēdētājs G. Klaustiņš) un citas. It visas tās interesējas arī par gaidāmo VI sv. organizācijas jautājumiem. Tomēr ne visām tām šajā darboties kārajā rīkotāju *orķestrī* lemta *pirmās vijoles* loma.

Latvijas 20.–30. gadu Dziesmu svētku kustībā, lai cik sīva nebūtu konkurence un lai cik skaļi neizvērstos savstarpējo nesaskaņu ķīviņi, organizatoriskais saprāts uzvar, pateicoties J. Vītola autoritātei. Viņš kopā ar četriem domubiedriem — Alfrēdu Kalniņu, Jāni Mediņu, E. Melngaili un J. Zālīti 1923. gada 9. decembrī nodibina **Latvijas Skaņražu kopu** (tās protokoli glabājas J. Vītola Piemiņas istabas arhīvā, JVLMA). Viņš arī ir tas, kuru Latvijas mūzikas darbinieki VI–VII sv. vētraino debašu kulminācijā 1930. gada 6. oktobrī LK zālē vienprātīgi ievēl par jaundibinātās **Latviešu Dziesmu svētku biedrības** [Latviešu dziesmusvētku biedrības] priekšsēdētāju.

Abām organizācijām ir noteicošā loma, lemjot Dziesmu svētku repertuāra, programmu mākslinieciskā satura padziļināšanas, kordiriģentu izglītošanas un citus svarīgus kora kultūras attīstības jautājumus. Priekšstatu par šo uzdevumu mērķtiecīgu īstenošanu vislabāk sniedz Latviešu Dziesmu svētku biedrības žurnāls — mēnešraksts *Mūzikas Apskats* (1932–39).

1.3. Svētku organizācijas struktūra Dziesmu svētku trešajā periodā

Trešā perioda svētku organizācijas struktūru pamatos nosaka 1947. gadā pieņemtais lēmums. Šīs struktūras *galva* — Republikāniskā Dziesmu svētku komisija (vēlāk — komiteja, orgkomiteja). Parasti tā ir darbojusies Ministru Padomes priekšsēdētāja vietnieka vadībā, un tās sastāvā vienmēr bijuši vadošie partijas un padomju darbinieki, kā arī dažādu ministriju un resoru vadītāji. Orgkomiteja lielā mērā ir padomju birokrātijas bērns: ja kāda resora priekšnieka nav tās sastāvā, tad uz viņa atsaucību nav ko cerēt.

Sēdēs formāli tiek apspriesti jautājumi, kas iepriekš sagatavoti Kultūras ministrijā, saskaņoti un *pārskaņoti* partijas CK. Ir virkne tādu locekļu, kuru vienīgā funkcija — raudzīties, lai viss noritētu ideoloģiski pareizi. Komiteja kārto ne tikai organizatoriskos jautājumus, bet pārlieku centīgi regulē arī repertuāra

izvēli. Piem., par pārspīlēti lielo cittautu dziesmu un deju klāstu XVII sv. (1977) var *pateikties* tieši šīs komitejas diktātam.

Tomēr nevar noliegt arī orgkomitejas pozitīvo ieguldījumu. Lielu praktisko darbu veic tās ministrijas, kas nodrošina dalībniekus ar transportu, gādā par izvietošanu, ēdināšanu, veselības un kārtības sargāšanu. Daudz konkrētu jautājumu risina pēc lielās komitejas parauga veidotās rajonu un pilsētu Dziesmu svētku orgkomitejas. Tās koordinē savu kolektīvu darbību, rūpējas par ikdienas darba materiālo nodrošinājumu, risina savu rajonu svētku problēmas un gādā par kolektīvu piedalīšanos svētkos Rīgā.

Otra organizatoriskā struktūra, kas tiek izveidota ar Latvijas PSR Ministru padomes 1948. gada 11. jūnija rīkojumu, ir Dziesmu svētku štābs. Tā rokās atrodas viss praktiskais darbs. Štābā ir dažādas grupas, kas ar nelielām atšķirībām tiek veidotas visos svētkos: svētku laukuma pārraudzība; biļešu, programmu un afišu izgatavošana; biļešu, programmu un žetonu pārdošana; mēģinājumu un koncertu organizēšana; brālīgo republiku viesu sagaidīšana; svētku dalībnieku sagaidīšana un izvietošana; kopmītņu grupa; medicīniskā apkalpe; svētku gājiena grupa; kulturālās apkalpes grupa; preses un izziņu birojs; fotografēšanas un filmēšanas grupa; tehniskais birojs; saimnieciskā un transporta grupa.

1.4. E. Melngaiļa Tautas mākslas centrs

Pēckara Dziesmu un deju svētku valstiski stingrā organizācija, gan neiztiekot bez ideoloģiskiem žņaugiem, ļauj saglabāt gadsimta dziesmas tradīciju. Samērā plaši izvērstais k/n un klubu tīkls, kā arī saimniecisko uzņēmumu un sabiedrisko organizāciju atbalsts rada iespēju darboties lielam skaitam tautas daiļrades kolektīvu.

Ir nepieciešama struktūra, kas veiktu organizatorisko un metodisko darbu visos mākslinieciskās pašdarbības žanros, rūpētos par repertuāru, organizētu kolektīvu vadītāju mācības, sniegtu praktisku palīdzību apriņķos repertuāra iestudēšanā.

Šo funkciju veikšanai jau 1945. gadā Rīgā tiek nodibināts Tautas mākslas nams (no 1954. gada — Emiļa Melngaiļa TMN).

Tautas mākslas nama darbinieki kopā ar sabiedrisko aktīvu arvien meklējuši ceļus, kā pēc svētkiem nepieļaut rosmes samazināšanos kolektīvos, kā nodrošināt regulāru darbu arī starpsvētku periodā. Pamazām nostiprinās rūpīgi noslīpēta, pārdomāta sistēma, kurā iekļaujas dažādi salidojumi, koncerti, jaunrades konkursi, regulāras skates u.tml. Nostabilizējas svētku gaitas trīs pakāpes — rajona svētki, zonālie svētki, republikāniskie svētki. Lielo svētku gados Tautas mākslas nama ļaudis vienmēr bijuši arī Dziesmu svētku štāba aktīvisti, galvenie praktisko darbu veicēji sarīkojumu sagatavošanā un īstenošanā.

80. gados Tautas mākslas nams piedzīvo organizatoriskas un strukturālas pārmaiņas, ko atspoguļo arī jaunais nosaukums — *Em. Melngaiļa Tautas mākslas un kultūras izglītības darba zinātniski metodiskais centrs*. Pēc Maskavas ietekmes samazināšanās republikā pieņem lakoniskāku nosaukumu — *Em. Melngaiļa Tautas mākslas centrs*.

90. gadu otrajā pusē Valsts tautas mākslas centrs pārtop par Valsts aģentūru *Tautas mākslas centrs*. Mainās sarīkojumu finansēšanas sistēma. Projektu un mērķprogrammu izvērtēšanā iesaistās Kultūrkapitāla fonds. Izmaiņas skar arī iestādes finansējuma un organizatorisko struktūru. Tiek meklēti ceļi, kā iespējami labāk pārredzēt un reāli palīdzēt tālāk attīstīties šobrīd tik plaši sazarotajai amatiermākslas kustībai.

Kopš 2003. gada jūlija Tautas mākslas centra direktore ir režisore, jau gadu desmitus visciešākajā saskarē ar Latvijas amatiermākslu un Dziesmu svētku kustību esošā Anna Jansone. Dziesmu svētku lietās direktores pozīcija ir nelokāma: tautas mākslas ceļā nedrīkst būt pārrāvumu, XXIII sv. izskanot, jāsāk gatavoties nākamajiem — XXIV. Un vēl: *Dziesmu svētki nav tie, kas tikai paņem naudu. Tie vairākkārtīgi to atdod atpakaļ. Un šāds ieguvums valstij ir lielāks nekā ieguldījums.* (*Dziesmusvētki*, 2003, Nr.10/11)

Literatūra:

J. Rijnieks. Svētku organizatoriskā struktūra / I. Saulīte. Deju svētki Latvijā. Skaitļi un fakti. 1948–1990. — R., E. Melngaiļa Tautas mākslas centrs, 1993. — 7.–11. lpp.

1.5. Dievs, dod tautas darbiniekiem...

Viena no mūsu nacionālajām vērtībām ir milzīgā, pāri par 130 gadu gaitā uzkrātā lielo tautas svētku rīkošanas organizatoriskā pieredze. Tā dokumentēta šobrīd jau arhīvos glabātos materiālos, dzīva pašreizējo darbinieku atmiņā, turklāt arvien no jauna tiek papildināta, katrus nākamos svētkus rīkojot.

Milzu liels ir to cilvēku skaits, kas tā vai citādi ir iesaistīti svētku organizēšanā. Mazu priekšstatu par to dod, piem., ieskats XXII Vispārējo latviešu Dziesmu un XII Deju svētku prospekta grāmatā, kurā nosauktas šo svētku organizācijas struktūras un darbinieku vārdi. Kas tad ir 1998. gada svētku rīkotāju priekšpulkā?

- Svētku rīcības komiteja, kuras priekšsēdētājs ir Ministru prezidents G. Krasts, vietniece — kultūras ministre R. Umblija. Komitejas sastāvā 13 darbinieki, to skaitā arī PBLA pārstāvis A. Cipulis, E. Melngaiļa Tautas mākslas centra vadītājs J. Kurpnieks, Latvijas Dziesmu svētku fonda direktors I. Lucijanovs.
- Dziesmu un Deju svētku Mākslinieciskā padome, kas darbojas kultūras ministres R. Umblijas vadībā. Padomes sastāvā 24 personas, tai skaitā komponisti J. Karlsons, A. Maskats, R. Pauls, diriģenti A. Birziņa, I. Kokars, Jēkabs Ozoliņš, M. Sirmais, J. Puriņš, horeogrāfi J. Ērglis, I. Saulīte, muzikologs O. Grāvītis un citi dažādu kultūras nozaru speciālisti.
- Rīgas pilsētas komiteja, kuras sastāvā 20 darbinieki. Tās vadītājs ir pilsētas domes priekšsēdētājs A. Bērziņš, bet vietnieki domes izpilddirektors A. Grīnbergs, domes Kultūras, mākslas un reliģijas lietu komitejas priekšsēdētāja K. Pētersone, domes Kultūras pārvaldes priekšnieks R. Juraševskis.

• E. Melngaiļa Tautas mākslas centrs, kura vadītājs ir J. Kurpnieks, vietniece — A. Leitāne. Svētku organizācijā piedalās 77 darbinieki, kas vada, plāno, koordinē un īsteno 15 darba grupu visdažādākos uzdevumus.

Tādējādi jau nosauktajās *cepures struktūrās* vien tieši ir iesaistīti pāri par 100 darbinieku. Kur vēl visi tie aktīvisti, kas darbojas koru, deju kolektīvu, orķestru, lietišķās mākslas un tautastērpu sacensību žūrijas komisijās novados un finālsacensībās. Tie, kuri organizē citus šai laikā notiekošos sarīkojumus — atsevišķo kolektīvu uzstāšanos, koncertus, izrādes, izstādes. Tie, kuri rūpējas par svētku pasākumu režiju, mākslinieciskо noformējumu, tērpiem. Tie simtos skaitāmie vadītāji, kuri uz Rīgu no Kurzemes, Vidzemes, Zemgales, Latgales ved savus dziedātājus, dancotājus, spēlētājus. Jo katrā novadā ir savas rīcības komitejas, savi entuziasti, virsdiriģenti un virsvadītāji. Pat aptuveni saskaitot 1998. gada svētku bukleta fotogrāfijās redzamos ļaudis, skaits tuvojas trīs simtiem.

No iepriekšējiem atšķirīga ir XXIII sv. *organizācijas aparāta* struktūra. Šos svētkus veido nevis Tautas mākslas centrs (tobrīd jau Valsts aģentūra), bet īpaša darba grupa R. Vanaga vadībā. Grupā (kopumā — 18 personas) strādā režisors U. Brikmanis, mākslinieks A. Ozoliņš, finanšu un juridisko lietu koordinatore D. Čivle, kā arī vēl 14 citi dažādu organizatorisko apakšnozaru vadītāji un koordinatori. Tāpat kā agrākajos Dziesmu svētkos, darbojas arī Rīcības komiteja un Mākslinieciskā padome. Abas — kultūras ministres I. Rībenas vadībā. Rīcības komitejas darbā (kopumā — 11 personas) savu enerģiju un organizatoriskās prasmes iegulda Rīgas domes priekšsēdētājs G. Bojārs, Nacionālās radio un televīzijas padomes priekšsēdētājs O. Rubenis, izglītības un zinātnes ministrs K. Šadurskis un citas prominentas personas. Mākslinieciskajā padomē (kopumā — 13 personas) aicināti S. Kļava, I. Kokars, R. Pauls, I. Resnis, P. Vasks, I. Saulīte, J. Puriņš un citi dažādu mākslas nozaru izcilākie pārstāvji.

Bez tam visiem galvenajiem XXIII sv. sarīkojumiem tiek izveidotas savas darba grupas. Katrā no tām strādā šī projekta vadītājs, mākslinieciskais vadītājs, režisors, scenogrāfs, programmas koordinators un citas par konkrētā sarīkojuma ieceri un īstenošanu atbildīgās personas. Tā piem., pēc svētkiem daudz cildinātā Garīgās mūzikas koncerta idejas izauklētāji un īstenotāji ir projekta vadītājs M. Ošlejs, mākslinieciskais vadītājs M. Sirmais un režisors U. Brikmanis. Lieliskas atsauksmes guvušā Jauniešu koru koncerta rīkotāju *komandā* strādā L. Pumpura, J. Vaivods, V. Liepiņš, A. Bikše, I. Teterovskis, J. Ranga un D. Paula. Dvēseli veldzējošo Kokļu mūzikas koncertu rada četru prātu enerģija — tā veidotāji ir M. Puriņa, M. Vanaga, A. Jansone un G. Kambars. Divu lielo Mežaparka koncertu veidotāju grupās darbojas A. Ikauniece (abu projektu vadītāja), A. Birziņa, I. Cinkuss, J. Zirnis (programmu mākslinieciskie vadītāji), režisors U. Brikmanis un scenogrāfs A. Ozoliņš.

2. Latviešu Dziesmu svētku bibliogrāfija

Latviešu Dziesmu svētku vairāk kā 130 gadu norises un ar tām saistītie pirmavoti (repertuāra nošu krājumi, programmiņas, raksti latviešu un cittautu periodikā, brošūras, grāmatas, zinātniski pētījumi, foto un kino dokumenti, valsts un privātos arhīvos glabātie materiāli u.c.) ir savos plašumos gandrīz vai neaptveramākā muzikoloģiskās bibliogrāfijas nozare.

Piedāvājam īsu ieskatu tajā.

2.1. Bibliogrāfiskie pirmavoti

Latviešu zinātne un literatūra

Šī bibliogrāfiskā izdevuma aizsācējs ir A. Ģinters (1885–1944). Viņa darba turpinājums — pēc Otrā pasaules kara ik gadus iznākušās bibliogrāfiskās burtnīcas, kurās ir arī šķirkļi *Mūzika; Dziesmu svētki; Dziesmu dienas; Biedrības* u.c. Rādītājos atrodami vairāki desmiti tūkstoši dzsv. tēmai veltītu avīžu un žurnālu rakstu, aprakstu, recenziju, kritiku, polemiku, informāciju, kā

arī ar dzsv. saistīto dzejoļu, stāstu un citu literāro darbu nosaukumi (sākot ar 19. gs. 60. gadiem).

Latviešu dziesmu svētku bibliogrāfijas materiāli

Kādreizējā LNB bibliogrāfa A. Jansona izveidotajā, hektografētā izdevuma veidā saglabātajā (izdevis Kārļa Rasiņa apgāds, 1944) unikālajā rādītājā tematiski sagrupētas un sistematizētas bibliogrāfiskas ziņas par vairāk nekā 1500 publikācijām, kas atspoguļo 1860.–1943. gada dzsv. norises. Te ievietoti arī dzsv. un dzd. kopkora repertuāra nošu krājumu hronoloģiskie saraksti.

Dziesmu svētku simtgade (1873–1973). Literatūras rādītājs.

Brošūras autore ir LPSR Valsts bibliotēkas bibliogrāfe O. Straumīte. Saprotamu iemeslu dēļ pirmsrevolūcijas un it īpaši 20.–30. gadu periodika šajā izdevumā pārstāvēta minimāli. Galveno daļu aizņem pēc Otrā pasaules kara publicēto preses materiālu uzskaite. Bagātīgas ziņas sniegtas par krievu valodā iznākušās periodikas rakstiem. Salīdzinot ar 1944. gada bibliogrāfisko izdevumu, šķirkļu skaits pieticīgāks — 1190.

Mūzikas krātuvē savākto izdevumu rādītājs

Rādītājs (Adelaida, 1989) bibliogrāfiski dokumentē materiālus, kurus triju gadu desmitu laikā Adelaidā, Austrālijā dzīvojot, ir savākuši Ēriks un Margarita Biezaiši. Viņu izveidotās privātkrātuves vērtības tagad ir nodotas Latvijai, Biezaišu fonds šobrīd atrodas Rīgā, Rakstniecības, teātra un mūzikas muzejā. Rādītāja noslēguma daļa — *Dziesmu svētki* — reģistrē Krātuvē atrodamo Latvijas brīvvalsts un Padomju Latvijas laika pirmavotu atlasi. Sevišķu interesi izraisa bagātīgi savāktie latviešu trimdas (1946–89) dzsv. un dzd. izdevumi.

Dažādos avotos izkliedētie materiāli mudina veidot pilnīgāku — Latvijas un ārzemju latviešu muzikālos saietus aptverošu bibliogrāfisko grāmatu. Pašlaik tās meti iezīmēti tikai Latvijas arhīvu, muzeju un bibliotēku kartotēkās. Visplašāk un iespaidīgāk — E. Zemoviča vadītajā Rakstniecības, teātra

un mūzikas muzeja Mūzikas nodaļā, kā arī M. Branča pārzinātajos Latvijas Valsts arhīva kultūras dzīves materiālu krājumos. Tos nemitīgi bagātina tiklab Latvijas, kā it sevišķi trimdas privāto kolekciju īpašnieki, nododot mūsu muzeju, bibliotēku un arhīvu fondos līdz šim vēl nepazītu dokumentu vērtības.

2.2. Dziesmu svētku vēsturei veltītie svarīgākie izdevumi

• Bērzkalns Valentīns. *Latviešu dziesmu svētku vēsture 1864–1940.* — ASV: Grāmatu Draugs, 1965.

Bērzkalns Valentīns. *Latviešu dziesmu svētki trimdā 1946–1965.* — ASV: Grāmatu Draugs, 1968.

Divi vispamatīgākie kapitāldarbi latviešu dziesmu svētku vēstures pētniecībā, kurus vēl šobrīd izmanto muzikologi attiecīgā perioda sīkākas faktoloģijas apzināšanai.

• Grauzdiņa Ilma, Grāvītis Oļģerts. *Dziesmu svētki Latvijā. Norise. Skaitļi. Fakti. 1873–1990.* — R.: Zinātne, 1990.

No JVLMA Mūzikas vēstures un Mūzikas teorijas katedru docētāju vāktiem materiāliem veidots Dziesmu svētku vēstures *īsais kurss*, domāts galvenokārt mūzikas mācību iestāžu jaunatnei — latviešu mūzikas kultūras jautājumu enciklopēdisko zināšanu apguvei.

• Grauzdiņa Ilma, Poruks Arnis. *Dziesmu svētku gara gaita.* — R.: E. Melngaiļa Tautas mākslas centrs, 1990.

I–XX Dziesmu svētku un to konteksta faktoloģijas apkopojums, pirmo reizi sniedzot kopkora priekšnesumā atskaņoto latviešu komponistu darbu alfabētisku sarakstu.

• Grauzdiņa Ilma, Poruks Arnis. *Taisīšu tiltu pār plašu jūru. Latviešu dziesmu svētki pasaulē.* — R.: E. Melngaiļa Tautas mākslas centrs, 1998.

Periodiskā rakstu krājuma *Latvju Mūzika*, trimdas dziesmu svētku *Vadoņu* un dažādu citu pieejamo materiālu lietpratīgs kopsavilkums. Vērtīgs Latvijas muzikoloģijas ieguldījums latviešu trimdas muzikālās kultūras norišu dokumentējumā.

• Grāvītis Oļģerts. *Dziesmu svētku brīnums.* — R.: Valsts tautas mākslas centrs, 2002.

Pēc *UNESCO* pasūtinājuma veidots izdevums — enciklopēdisks Vispārējo latviešu Dziesmu svētku faktoloģijas sakopojums. Sniegti komponistu, virsdiriģentu, kopkora repertuāra saraksti, Dziesmu svētku priekšvēstures un globālās sazarošanās īsi pārskati. Izdevumā ietverts arī teksta variants angļu valodā.

• Krieviņš Juris. *Mani dziesmu svētki.* — R.: Latvijas Vēstnesis, 1998.

70.–90. gadu Dziesmu un deju svētku fotoalbums ar I. Ziedoņa vaicājumiem ievadā, ar O. Grāvīša apceri un komentāriem noslēgumā. Kopā ar mākslinieciski meistarīgu, vēsturiski unikālu J. Krieviņa pussimts fotogrāfiju klāstu tajā atrodamas īsziņas par virsdiriģentiem, komponistiem un daudzām citām attēlos redzamajām personībām.

• *Latviešu kultūras dienas Austrālijā 1951–1970/* sast. V. Dulmanis. — Melburna: Austrālijas Latviešu apvienības KF izdevums, 1971.

• *Latviešu kultūras dienas Austrālijā 1971–1990/* sast. M. Biezaite. — Adelaide: Austrālijas Latviešu apvienības KF izdevums, 1996.

Abas monumentālās grāmatas, dokumentēdamas Austrālijas latviešu kultūras rosmes gadskārtējos saietos, kur sarīkojumu skaitā ir gan gleznu izstādes, literātu priekšnesumi, teātru izrādes, gan arī citi kultūras pasākumi, sniedz ieskatu arī kopkora koncertos.

Vērtīgās grāmatas palīdz icgūt pilnīgāku priekšstatu par latviešu Dziesmu svētku tradīcijas sakuplošanos trimdas diasporā.

• Mediņš Klements. *Latviešu dziesmu svētki (1873–1955).* — R.: LVI, 1955.

Spilgta liecība padomiskās ideoloģijas nekaunīgajiem meliem par t.s. *buržuāziskās Latvijas* svētku vēsturi. Tendenciozs arī tiklab I–V, kā X–XII sv. apskats. Grāmatai tomēr viena

vērtība: tajā pirmo reizi dots plašs, faktoloģiski bagātīgs pēckara gadu Dziesmu svētku (1948, 1950, 1955) un dziesmu dienu (1949) norišu dokumentējums.

• *Seši Latvijas Vispārējie dziesmu svētki 1873–1926*/ red. R. Eglentāls, galvenā raksta autors — V. Peņģerots. — R.: Latvju Kultūra, 1928.

Reti fotodokumenti ar sešu svētku īsiem aprakstiem. Pirmreizēja ir šīs grāmatas otrā puse. Tajā ir sniegtas it visu VI (1926) sv. koru fotogrāfijas. Tiesa gan, bez tajās redzamo koristu atšifrējumiem attēlu parakstos.

2.3. Latvijā notikušo Dziesmu svētku dokumentējums svētku Vadoņos *un albumos*

Vēsturiski autentiskākie atsevišķo muzikālo sarīkojumu dokumentējumi atrodami pirmskara *Vadoņos*, pēckara pieticīgajās brošūrās, turpmāko Vispārējo Dziesmu svētku un īpašo dziesmu svētku *Rīgai–800* albumos. Šo klāstu papildina daudzo novadu dzsv., vīru un sieviešu koru, arī Tautas koru salidojumu paplašināto programmiņu izdevumi.

Dziesmu svētku vēstures pirmā perioda grāmatiņās, it īpaši R. Tomsona (I sv.) un J. Lautenbaha-Jūsmiņa (II un III sv.) aprakstos, līdzās aculiecinieku publicējumiem vislielākā vērtība ir brošūrās sniegtajiem it visu koru dziedātāju sarakstiem. Šo tradīciju turpina otrā perioda četri Vispārējo Dziesmu svētku *Vadoņi*. Īpašu interesi pelna VIII sv. (1933) *Vadonis* — virsdiriģenta un komponista E. Melngaiļa literāri savdabīgās publicistikas iemaņu spilgts piemineklis.

Neskatoties uz dziedātāju skaitlisko kāpumu, ik svētku grāmatiņā viņi visi ir personāli uzskaitīti. Tam šodien dubultvērtība: interesents saņem precīzas ziņas par attiecīgo svētku tiešajiem un netiešajiem sarīkojumiem, pie viena gūstot iespēju iepazīt kopkora sastāvu. Kā izrādās, tad jau kopš pirmajiem svētkiem dziedātāju rindās netrūkst kultūras dižgaru. Piemēram, I sv. dzejnieks Auseklis, nākamie mūzikas klasiķi Jurjānu Andrejs, Vīgneru Ernests; VII sv. J. Ivanovs,

J. Ķepītis, A. Žilinskis un citas topošās slavenības — toreizējie LK studenti.

Dziesmu svētku trešā perioda programmu grāmatiņas (īpaši 1948., 1950. un 1955. gadu izdevumi) savā poligrāfiskajā veidolā, salīdzinot ar latvju trimdas svētku greznajiem *Vadoņiem*, izskatās bēdīgi. Stāvoklis radikāli uzlabojies mūsu dzsv. vēstures ceturtajā periodā — kopš 1990. gada katriem svētkiem tiek veltīts skaists albuma tipa izdevums.

Sākot ar XIII sv. (1960) albumos lasāms koru, deju kopu un pūtējorķestru vienību uzskaitījums pa novadiem un rajoniem. Visu dalībnieku vārdu saraksta publicēšanas tradīcija nav atjaunota. Šāda veida saraksts ar apmēram 25–30 tūkstošiem dalībnieku un organizētāju vārdiem šodien līdzinātos prāvai telefonu grāmatai.

Ļoti vērtīgs Tautas mākslas centra veikums ir nule aizvadītos svētkus rezumējošais izdevums *XXIII Vispārējie latviešu Dziesmu svētki. Skates. Konkursi. Rezultāti* (R: V/A *Tautas mākslas centrs*, 2003). Šajā brošūrā nosaukti visi izstādēs, skatēs un konkursos piedalījušies kolektīvi, minēti to vadītāji. Nosaukti visu žūrijas komisiju locekļi, redzams katra kolektīva skatē un/vai konkursā iegūtais vērtējums punktu izteiksmē. Sniegta arī salīdzinošā statistika — cik koru, deju kolektīvu, pūtējorķestru no katra rajona piedalījušies XX, XXI, XXII un XXIII sv. skatēs, kuri lielmeistari kurā gadā bijuši rajonu koru virsdiriģenti, deju kolektīvu virsvadītāji. Šāda veida lietišķa un atklāta informācija ir teicams ieguldījums Dziesmu svētku dokumentācijas vēsturē.

2.4. Trimdas dziesmu svētku un dziesmu dienu liecības

Dokumentāli sevišķi vērtīgi un, toreizējos bēgļu dzīves apstākļus iedomājoties, īpašas cieņas vērti ir Vācijas nometņu laika (1946–49) izdevumi. Eslingenes dzsv. (1947) veltītā poligrāfiski pieticīgā brošūra, piem., fiksē visas šī vēsturiskā

sarīkojuma norises, ieskaitot estrādē pulcināto koru, to diriģentu un visu 1000 kordziedātāju vārdisko sarakstu.

50.–60. gadu periodā latviešu trimdas dzsv. un dzd. veltītie materiāli savā poligrāfiskajā pirmšķirībā nepārprotami pārspēj okupētajā dzimtenē publicētos svētku prospektus. Turklāt ar speciāliem izdevumiem — greznākiem vai lietišķākiem — atzīmēti tiek it visi sarīkojumi (bet kopš Vācijas nometņu laikiem latviešu mītnes zemēs tādu bijis vismaz 175!). Savā sākotnējā daļā šie *Vadoņi* jau kļuvuši par bibliogrāfiskiem retumiem.

Teicami ir paši jaunākie Amerikas un Kanādas latviešu dzsv. prospektizdevumi, piem., *ASV Rietumkrasta Latviešu dziesmu svētku grāmata* (1998), XII Kanādas latviešu dziesmu svētku programmas plašais izdevums (2001), XI ASV latviešu vispārējo dziesmu svētku *Vadonis* (2002). Šie poligrāfijas meistardarbi var lepoties ne vien ar savu izcili skaisto lielformāta ārieni, bet arī vērtīgo saturu: virsdiriģentu, komponistu, literātu, svētku programmu dalībnieku fotoportretiem un plašām biogrāfiskām ziņām. Arī ar dažādiem vēsturiski informatīviem materiāliem un visu dalībnieku (koru, deju kopu, teātra trupu) kvalitatīvām fotogrāfijām.

2.5. Periodikas bagātības

Vairāk kā 130 gadu laikā dziesmu svētku tēmai uzticamā latviešu periodika šobrīd vairs viena cilvēka spēkiem nav nedz izpētāma, nedz varbūt pat viena mūža garumā izlasāma. Ir pirmavoti, kas noteikti jāiepazīst mūsdienu interesentiem. Tie ir speciālie — ar dzsv. problēmiku saistītie žurnāli: pirmām kārtām Latviešu Dziesmu svētku biedrības mēnešraksts *Mūzikas Apskats* (1932.XI–1939.V; red. Jēkabs Vītoliņš, J. Vītola virsredakcijā), tāpat vairāki citi 20.–30. gadu muzikālie žurnāli, tai skaitā, unikālās iknedēļu burtnīciņas *Mūzikas nedēļa* (1923–29). Interesenti un pētnieki tur var atrast aculiecinieku stāstījumus par latviešu kordziedāšanas kustības sākumiem, par pirmajiem pieciem Dziesmu svētkiem, to dalībniekiem, svētku norises detaļām — arī kurioziem (piem., M. Augusta,

Ā. Ārgala, Bebru Jura, Kaudzītes Matīsa, J. Lautenbaha-Jūsmiņa, E. Melngaiļa, Jāņa Poruka, Straumes Jāņa, Tirzmalietes, J. Vītola, Varaidošu Zandera un vēl daudzu citu kultūras darbinieku autobiogrāfiskos rakstos).

Pēc Otrā pasaules kara speciālie mūzikas izdevumi Latvijā ir retums. Uzmanības vērta vienīgi ar XX sv. sagatavošanas un norises posmu saistītā avīze *Dziesmu svētki* (1989/1990) un no 1997. līdz 2003. gadam Tautas mākslas centra paspārnē iznākušais poligrāfiskā ziņā un amatiermākslas sasniegumu dokumentācijā teicamais paraugs — žurnāls *Dziesmusvētki* (red. D. Lejiņa). Iezīmējas arī visjaunākā izdevuma — žurnāla *Mūzikas Saule* — ieinteresētība Dziesmu svētku problēmikā.

Latviešu trimdas periodikā, blakus kultūras dzīves un dziesmu svētku norišu atspoguļošanā nenogurstošajām avīzēm (*Laiks, Brīvā Latvija, Latvija Amerikā* u.c.) kopkoru sarīkojumu izvērstākie apraksti ir rodami kopš 1968. gada ASV, Kalamazū iznākošajā periodiskajā rakstu krājumā ***Latvju Mūzika***. Šī krājuma astoņu pirmo numuru redaktors bija V. Bērzkalns. Sākot ar 9. līdz pagaidām jaunākajam krājumam *Latvju Mūzika* Nr 29 (2003) redaktora pienākumus ar apbrīnojamu pašaizliedzību veicis R. Zuika. Līdzīgi citiem trimdas izdevumiem, šie rakstu krājumi savā laikā piederēja pie Latvijā aizliegtās literatūras. Tagad tie brīvi pieejami tiklab ārzemju, kā mūsmāju lasītājam.

Apjomā milzīgās periodikas bagātības vēl arvien ir vērts pētīt. Šodienas jaunajiem tās var kļūt par pirmreizēju atziņu avotiem. It īpaši lasot, piem., E. Brusubārdas, J. Cīruļa, E. Dārziņa, V. Dārziņa, J. Graubiņa, Jēkaba Poruka, J. Sproģa, J. Sudrabkalna, Jēkaba Vītoliņa, J. Zālīša un citu profesionālo kritiķu spriedumus par 20 gs. pirmās puses dzsv. koncertu mākslinieciskо līmeni. Dažkārt arī kopkora snieguma un virsdiriģentu traktējuma apšaubījumus. Šie kritiskie aizrādījumi īpaši interesanti tāpēc, ka padomju laikā kritika Dziesmu svētku koncertu vērtējumos skaitījās nepiedienīga. Pēckara gadu svētku aprakstītājiem — dažādas kvalitātes un specialitātes

žurnālistu *armijai* – jebkurus padomju laika Dziesmu un deju svētkus bija pienākums apcerēt tikai jūsmīgos toņos.

3. Dziesmu svētku dokumentējums kino materiālos

Latvijas valsts Kinofotofonodokumentu arhīvā pašlaik glabājas ap pussimts dziesmu svētkiem veltītu kinodokumentu. Par jaunāko laiku sarīkojumiem materiāli ir atrodami arī dažādās privātās kolekcijās.

Īpašu interesi, protams, raisa senākie materiāli. Tie aptver laiku no 20. gs. 20. gadu dziesmu svētkiem līdz Otrā pasaules kara gadu Daugavpils dzsv. (1943) un Rīgas dziesmu svētku (1943) dokumentējumam. Kaut arī to lielākā daļa ir bez skaņas, un skanošā vide ir jāpiedomā klāt katram skatītājam pašam, materiālu vērtība ir unikāla. Te vizuāli atdzīvojas, piem., informācija par Dziesmu svētku 60 gadu atceres svinībām Rīgā 1933. gadā, par Latgales dzsv. 1940. gadā. Te dokumentālajā filmā *Kam drosme ir...* kopā ar režisoru V. Lapenieku pārstaigājam ceļu, kas iets no Pirmajiem līdz Devītajiem svētkiem.

Tipiskā pirmo pēckara gadu gaumē ir veidoti kinožurnāli un dokumentālās filmas, kas Dziesmu svētkus pasniedz obligātajā sarkano karogu un vadoņu portretu mērcē, piepacelti optimistiska diktora teksta pavadījumā. To vidū ir vairāki kinožurnāli ar tekstu krievu valodā, kuru veidošanas mērķis acīmredzot ir ļoti konkrēts — iepazīstināt brālīgo republiku darbaļaudis ar *māsas Latvijas* kultūras sasniegumiem.

Taču kinoarhīvā glabājas arī ne mazums patiešām spilgtu, mākslinieciski augstvērtīgu dokumentālo filmu, kuras veidojuši Latvijas izcilākie režisori un operatori un kas vēl paaudžu paaudzēm kinovalodā stāstīs par 60.–90. gadu Dziesmu svētku norisēm. Lai pieminam tikai dažas kinolentes:

- *Mana dzimtene dzied* — Rīgas kinostudija, rež. I. Masa [par 1960. gada Dziesmu sv.];
- *Rīga dimd* — Rīgas kinostudija, rež. L. Žurgina [par 1970. gada Dziesmu sv.];

- *Prieks* — Telefilma Rīga, rež. E. Ermansons, M. Jurjāne [par Simtgades Dziesmu sv.];
- *Dziesma* — Rīgas kinostudija, rež. L. Gaigals [par Simtgades Dziesmu sv.];
- *Virsdiriģenti* — Rīgas kinostudija, rež. A. Epners [1985. gada Dziesmu sv. virsdiriģentu portreti];
- *Dziesmu vara* [Dziesmas un dziedošās tautas likteņstāsts] — Telefilma Rīga, rež. A. Feldmanis, 1990;
- *Dziedot dzimu* — Telefilma Rīga, rež. Dz. Geka [par 1990. gada Dziesmu sv.].

Saglabājušies ir arī savstarpējai sapratnei, vēstures un tautas likteņu izpratnei tik ļoti svarīgie kinodokumenti, kas stāsta par trimdā notikušajiem dziesmu svētkiem — Hamburgā, Hannoverē, Anglijā, Zviedrijā. No pirmajām Vācijas nometņu laika dziesmu dienām līdz pavisam neseniem Amerikā, Kanādā, Austrālijā tapušiem kinomateriāliem.

Tas viss ir materiāls, no kura varētu izveidot lielisku, informatīvi bagātu, emocionāli izteiksmīgu un vizuāli pievilcīgu Latviešu Dziesmu svētku kinoepopeju.

Pēcvārds

Dziesmu un deju svētku tradīcija Latvijā, Igaunijā un Lietuvā ir Cilvēces mutvārdu un nemateriālās kultūras meistardarbs, *2003. gada 7. novembrī Parīzē UNESCO centrālajā mītnē paziņoja UNESCO ģenerāldirektors Koičiro Macuura, tādējādi apliecinot, ka šī tradīcija turpmāk ir ne tikai Baltijas valstu nacionālās kultūras augstākā vērtība, bet visas starptautiskās sabiedrības atzīta pasaules kultūras pērle.*

Lai arī esam raduši par Nacionālajiem Dziesmu un deju svētkiem runāt reizi piecos gados, starptautisko atzinību šī tradīcija ir guvusi kā ciklisks un nepārtraukts process un pasākumu sistēma. Kā spilgta tautas dzīvā radošā gara izpausme. Kā līdzeklis tradicionālo vērtību godināšanai un nodošanai nākamajām paaudzēm. Un vienlaikus kā ietvars, kurā dzimst jaunrade un ģenialitāte.

No daudziem tradicionālajiem kultūras festivāliem, kuros pirmām kārtām tiek demonstrēta katra kolektīva, dalībnieka individualitāte, Dziesmu un deju svētkus atšķir tiem raksturīgais kopdarbs, kura autors ir visa nācija. Tikai pateicoties šim nesavtīgajam kopdarbam, Dziesmu un deju svētki sasniedz savu augstāko virsotni — mākslinieciski augstvērtīgu daudzbalsīgu kopdziedājumu, kurā savijas līdz pat 20 tūkstošiem dziedātāju balsis un deju lieluzvedumu, kur vienotā krāsu, skaņu un rakstu virtenē plecu pie pleca sadanco tūkstoši dejotāju.

Laika ritumā katra nākamā dziesmu un deju svētku paaudze pārliecinās par šīs tradīcijas daudz dziļāku jēgu un nozīmi. Materiāli netveramu, bet vienlaikus tik pārliecinoši sajūtamu mūsu gara pasaulē, kas stiepjas tālu pāri tikai mākslinieciskas darbības formām. Atskats uz Baltijas tautu liktenģaitām liek mums apzināties Dziesmu un

ASV Vispārējie latviešu dziesmu svētki

I – 1953 Čikāgā
II – 1958 Ņujorkā
III – 1963 Klīvlendā
IV – 1968 Klīvlendā
V – 1973 Klīvlendā
VI – 1978 Bostonā
VII – 1983 Milvokos
VIII – 1988 Indianapolē
IX – nenotiek
X – 1997 Klīvlendā
XI – 2002 Čikāgā

Latviešu dziesmu svētki Kanādā

I – 1953*
II – 1957
III – 1961
IV – 1965
V – 1970
VI – 1976
VII – 1981
VIII – 1986
IX – 1991
X – 1996
XI – 2000

*Visi Kanādas latviešu dziesmu svētki notikuši Toronto pilsētā

ASV Rietumkrasta latviešu dziesmu svētki

I – 1962 Sietlā
II – 1965 Portlendā
III – 1967 Sanfrancisko
IV – 1970 Losandželosā
V – 1972 Vankūverā
VI – 1975 Sietlā
VII – 1977 Losandželosā
VIII – 1979 Sanfrancisko
IX – 1982 Portlendā
X – 1985 Vankūverā
XI – 1989 Losandželosā
XII – 1992 Sietlā
XIII – 1999 Losandželosā
XIV – 2003 Sanfrancisko

Eiropas latviešu dziesmu svētki

I – 1964 Hamburgā
II – 1968 Hannoverē
III – 1973 Ķelnē
IV – 1977 Londonā
V – 1982 Līdsā
VI – 1989 Helsinborgā

Pasaules brīvo latviešu dziesmu dienas

I – 1964 Visbijā
II – 1968 Minsterē
III – 1987 Minsterē

Summary

The chronometer for the Latvian Song Festival has struck 130 years. Since the first time in 1873 till the summer of 2003, people have already come to the Song Festivals 23 times. Moreover, along with 23 *grand* festivals, there have been innumerable other gatherings of singer, dancer, orchestra musicians during this time period: district and regional song festivals, song days, reunions, contests and competitions, and dozens of Latvian Song Festivals abroad — in Europe, the USA, and Australia. As well as Youth Song Festivals in America, Schoolchildren's Song and Dance Festivals in Latvia, the Baltic students' Song and Dance Festival *Gaudeamus*, the Baltic and Nordic Countries Song Festivals. This old tradition, which originated in the first half of the 19th century in many European countries and later was also organized by the Baltic Germans, currently is seen as an elaborate, magnificent fan. The first steps taken in Latvian environment was during the Song days in Dikļi in 1864, which led to the resounding of a full-scale Song Festival in Riga during the summer of 1873. The chiming [ringing] of singing together in Western Europe has long since faded. It continues to resound in the three countries on the shores of the Baltic Sea — Latvia, Estonia, and Lithuania.

An overview of these events is offered in Chapter I, *History*, of the Encyclopedia of Song Festivals. Here the history of these festivals is presented as well as facts and figures of each of the 23 *grand* Song Festivals. This chapter describes all

sections and subsections of early and later-day main festivals. Information about Song Festivals outside Latvia, beginning from the 1946-47 Song days in refugee camps in Germany to the first Song Festivals in America and Australia in the 21st century, is also included. Many exiled conductors and composers whose efforts did not allow Latvian songs to die out abroad are honored; along with the brief biographies of prominent chief conductors of these Song Festivals.

Chapter II of the encyclopedia, *Choirs, Orchestras, Conductors*, is devoted to the Festivals' main performers. Through the prism of *song wars*, the evolution of the tradition of song competitions is presented, prominent choirs, competition winners, are mentioned, clearly acknowledging that only a few of the many respectable groups and their leaders are named. This chapter includes brief biographies of Latvian choral and orchestra conductors — chief conductors of Song Festivals.

The Song Festival repertoire — what is to be sung, played and danced during the preparatory period before each festival — has always been a topical issue. The encyclopedia's Chapter III, *Music*, offers a retrospective view of the whole Song Festival repertoire. Answers to many questions can be found in this chapter. Which Latvian composer's songs have been sung the most? Which songs are sung most often? What has been the trend in folksong arrangements in the repertoire? How has sacred music been reflected in the program? Short fact-sheets reviewing the *golden fund* works of the Song Festivals are presented. The main tendencies of orchestral, folk music ensemble, and dance festival repertoire are also highlighted. The chapter is supplemented with an appendix listing Song Festival composers and their works which have been included in Song Festival repertoire.

Chapter IV, *Places and Things*, highlights accents for the first time in literature dedicated to the Song Festival. This chapter touches upon the area of Song Festivals connected to

architecture, theater, decorative arts, textiles, and other branches of applied arts. Interesting material about festival flags, awards, souvenirs, participant pins and tokens and many other items is described in this chapter. A special section is devoted to the colorful traditional folk costumes of the singers and dancers, currently very popular among the festival audience. Separate articles describe the history of the familiar outdoor amphitheater in Mežaparks, allowing one to imagine the previous constructions [stages] of earlier Song Festivals.

Chapter V, *Festival Organizers and Documentation*, deals with the most significant Song Festival associations and organizations, the extraordinary amount of work involved in organizing such festivals, and the organizers themselves. Also documented is the valuable experience gained over 130 years of Song Festivals, which most likely can not be compared to any other in the whole world, except within the three Baltic States. Only the most significant editions of the exceptionally broad range of Song Festival literature available are highlighted. This list could be a guide to those who wish to delve deeper into the history of Song Festivals with the help of written material and film.

Throughout the material discussed in the encyclopedia a fine thread runs from the *Prologue* to the *Epilogue*. The following questions are answered in the *Prologue*: What is the essence of the Song Festival? What are the cornerstones of this tradition? What forms the foundation of this unique festival? The *Epilogue*, in turn, comments on the wonderful news which reached Latvia in November of 2003, namely, UNESCO's decision to incorporate the Baltic Song and Dance Celebrations as Masterpieces of the Oral and Intangible Heritage of Humanity. Hence, a great honor, international recognition and the obligation to continue the Song Festival tradition.

Die Zusammenfassung

Es sind 130 Jahre vergangen, seit 1873 das lettische Volk erstmals zum allgemeinen lettischen Sängerfest zusammen kam. Im Sommer 2003 wurde das dreiundzwanzigste Fest gefeiert. Neben den *grossen* Veranstaltungen — unzählbare andere Zussammenkünfte der Sänger, Tänzer und Orchestermusiker: Sängerfeste der Landeskreise und Gebiete, Sängertage, Chorwettbewerbe, Dutzend von lettischen Sängerfesten weit ausserhalb der Grenzen Lettlands — in Europa, in Amerika und in Australien. Auch die Sängerfeste der Jugendlichen in Amerika, Sänger- und Tanzfeste der Schuljugend Lettlands, das Sänger- und Tanzfest der baltischen Studenten *Gaudeamus*, Sängerfest der baltischen Staaten und der nordischen Länder. Als einen prachtvollen Fächer sehen wir heute diese alte Tradition, die ihre Idee den am Anfang des 19. Jahrhunderts in mehreren Ländern Europas stattgefundenen Sängerfesten, später — den Sängerfesten der Deutschen des Baltikums entnommen hat. Die ersten Schritte im lettischen Wohnraum hat das Sängerfest 1864 mit dem Sängertag in Dikļi gemacht, weiterhin — mit dem Glockenläuten des ersten allgemeinen Sängerfestes in Riga im Sommer 1873. Längst ist das Gemeinsamsingen in den westeuropäischen Ländern vorbei, aber noch immer bringt es das Volk in den drei Staaten an der Ostsee — Lettland, Estland und Litauen — zusammen.

Eine Vorstellung von allen diesen Ereignissen verschafft dem Leser der erste Teil der kleinen Enzyklopädie des Sängerfestes *Die Geschichte*. Auf ihren Seiten werden sowohl die Vorgeschichte des Festes, als auch Fakten und Zahlen über jedes von 23 grossen Sängerfesten vorgelegt. Dieser Teil charakterisiert alle wichtigsten älteren und neueren Zweige des Festes. Er enthält die Information über die Sängerfeste ausserhalb Lettlands, angefangen mit den Sängertagen in den deutschen Flüchtlingslagern 1946 und 1947 bis zu den ersten Sängerfesten des 21. Jahrhunderts in den USA und in Australien. Ein ehrenvoller Platz wird hier vielen Dirigenten und Komponisten des Exils zugewiesen, deren Bemühungen ermöglicht haben, das lettische Lied in der Fremde zu bewahren; es werden hier die Biographien der bedeutendsten Hauptdirigenten der Sängerfeste dargelegt.

Der II. Teil der Enzyklopädie *Chöre, Orchester, Dirigenten* wird den wichtigsten Personalien des Sängerfestes gewidmet. Durch das Prisma der *Sängerkriege* gibt dieser Teil einen Eindruck von der Entwicklung der Wettbewerbstradition, charakterisiert die bedeutendsten Chöre — die Sieger der Wettbewerbe, mit Anmerkung, dass nur ein kleiner Teil der Kollektive und deren Leiter erwähnt werden. In diesem Teil werden biographische Fakten über die Hauptdirigenten der lettischen Chöre und Orchester zusammengefasst.

Immer aktuell ist das Repertoire gewesen — was singt, spielt und tanzt das ganze Lettland in der Vorbereitungszeit bis zu dem nächsten Fest. Der dritte Teil der Enzyklopädie *Die Musik* gibt einen retrospektiven Überblick über das Repertoire des Festes insgesamt. In diesem Teil kann man Antworten auf vielerlei Fragen finden:

Welche sind die lettischen Komponisten, deren Werke am meisten gesungen werden? Welche sind die von dem Gesamtchor am meisten gesungenen Werke? Welche

Bearbeitungen der lettischen Volkslieder sind am beliebtesten? Was für einen Platz haben die geistlichen Werke in den Konzertprogrammen? Es wird kurze Einsicht in das goldene Repertoire des Sängerfestes gegeben, Wege zur Programmzusammenstellung für Blasorchester, Volksmusikensembles und Tanzfeste. Den Teil ergänzt die Information über die Komponisten der Sängerfeste und ihre Werke, die einen Platz im Repertoire des Festes gefunden haben.

In der dem Sängerfest gewidmeten Literatur wird erstmals ein neuer Akzent mit dem IV. Teil der Enzyklopädie *Raum und Gegenstand* gesetzt. Hier wird das Erbe des Sängerfestes akzentuiert, das mit vielen anderen Kunstrichtungen — mit der Architektur, bildenden und angewandten Kunst, Textilkunst und anderen Zweigen des Kunstgewerbes, verbunden ist. Dadurch findet man eine interessante Übersicht über die Festfahnen, Preise, Andenkenszeichen. Es wird die Entwicklung der schönen Trachten der Tänzer und Sänger vorgeführt, werden die besonderen Bauten des Sängerfestes charakterisiert, die Geschichte der gut bekannten grossen Bühne von Mežaparks erzählt.

Im V. Teil *Organisatoren des Festes und Dokumentierung* wird über die bedeutendsten Vereine und andere Organisationen des Sängerfestes, über die enorme Arbeit und die Vorbereitung jeden Festes und seine Mitarbeiter erzählt. Auch über die in der 130 Jahre langen Zeit angesammelte reiche Erfahrung, der es keine in der ganzen Welt ähnelt. Aus der sehr breiten Bibliographie sind nur die wichtigsten Ausgaben über das Sängerfest hervorgehoben, es ist ein Wegweiser für die Leser, die in die Geschichte des Sängerfestes mit Hilfe von Schrift und Bild sich vertiefen wollen.

Über die ganze Enzyklopädie erstreckt sich ein schlanker Bogen vom Vorwort bis zum Nachwort. In der Einleitung

findet man Antworten auf solche Fragen wie: Was ist der Kern des Sängerfestes? Was sind die Ecksteine dieser Tradition? Was bildet das Modell dieses unikalen Festes? Im Nachwort wird die Nachricht kommentiert, die Lettland im November 2003 erreichte: Mit dem Beschluss von UNESCO ist das Sängerfest ins Verzeichnis von nichtmateriellen Kulturwerte der Welt eingeschlossen. Also — eine hohe Ehre, internationale Anerkennung und Verantwortung, diese Tradition fortzusetzen.

LATVIEŠU SKAŅRAŽI — DZIESMU SVĒTKU KOMPONISTI

Ābele Ādolfs (1889–1967, ASV) — komponists, ērģelnieks, diriģents. Muzikāli izsmalcinātu kordziesmu un simf. miniatūru meistars. Darbi daudz skanējuši dzsv. trimdā. Latvijā kopkoris dziedājis 3 dziesmas, koporķestris atskaņojis 2 skd., t.sk., poēmu *Lāčplēša kaps*. XXIII sv. Garīgās mūzikas koncertā skan sirsnīgi vienkāršā *Lūgšana*. (Skat. arī 87.–88. lpp.)

Ābols Jānis (1955) — pūtēju orķestru diriģents, prasmīgs aranžētājs, komponists. XXIII sv. *Dižkoncertā* rajonu koporķestri atskaņo aizrautīgi draisko tdz. apd. *Es nenācu šai vietā* un populārās melodijas *Meitene zeltene* apd. Skan arī virkne citu autoru darbu J. Ābola aranžējumā pūtējorķestrim. (Skat. arī 156. lpp.)

Aldiņš Mārtiņš (1946) — ASV latviešu mūziķis, dziedātājs, koklētājs, tdz. apd. veidotājs. XXII sv. programmā ietvertā tdz. apd. *Mēnestiņis naktī brauca* korim un dejotājiem savulaik bijusi viena no iemīļotākajām Amerikas latviešu ansambļa *Kolibri* dziesmām un Latvijas kopkorī nonākusi pēc dejotāju iniciatīvas.

Altmanis Alvils (1950) — komponists, klarnetists, saksofonists. XXII sv. pūtēju orķestru skd. konkursā prēmētu darbu autors. XXIII sv. *Dižkoncertā* Zemgales novada koporķestris atskaņo 3 skd., t.sk., poēmu *Zemgale*.

Alunāns Nikolajs (1859–1919) — diriģents, pedagogs, publicists, komponists. Piedalījies LK dibināšanā. V sv. koris dzied 2 dziesmas.

Aperāne Dace (1953) — ASV latviešu komponiste. Organizējusi latviešu mūziķu koncertus Amerikā, piedalījusies radošajās nometnēs Latvijā. Apbalvota ar Triju Zvaigžņu ordeni (2001). Rakstījusi simf., vokāli instrumentālo, teātra, kora mūziku. XXIII sv. apv. senioru koris dzied tdz.apd. *Ziedi, ziedi, rudzu vārpa.*

Arne Ilze (1953) — komponiste, pianiste. Pazīstama galvenokārt kā kordziesmu un tēlaini izteiksmīgas bērnu mūzikas autore. Kopkorī debitē XXI sv. ar dziesmu *Zem viena Jāņu vainaga.*

Barisons Pēteris (1904–1947) — komponists, diriģents. Izvērstu simf. partitūru, kantāšu, jūsmīgi romantisku, harmoniski krāsainu *a cappella* dziesmu autors. Kopkoris dziedājis 8 darbus. *Dziesmai šodien liela diena* kļuvusi par Dziesmu sv. vēstures trešā perioda himnu.

Bašs Mendelis (1919) — komponists, diriģents, t. sk., pieredzējis pūtēju orķestra diriģents, komponists, aranžētājs. XIII sv. pūtēju koporķestris atskaņo *Maršu.*

Baumaņu Kārlis (1835–1905) — publicists, literāts, komponists, 19. gs. latviešu nacionālās atmodas darbinieks. Pirmo latviešu solo un kora oriģināldziesmu komponists. Latvijas valsts himnas *Dievs, svētī Latviju* autors. Kopkoris dziedājis 8 dziesmas.

Bērzkalns Valentīns (1914–1975, ASV) — muzikologs, latviešu dzsv. vēstures pētnieks, komponists, folklorists, rakstu krājuma *Latvju Mūzika* nodibinātājs un redaktors. Trimdas dzsv. daudz dziedātas viņa tdz.apd. Latvijas kopkorī debitē XXIII sv. ar 2 tdz. apd.

Brauns Mārtiņš (1951) — teātra, kino, rokmūzikas komponists. Skaņu un gaismu kompozīcijas *Sapnis par Rīgu* (svētkos *Rīgai–800*) mūzikas autors. Viens no XXII sv. deju uzveduma *Solis laikā* oriģinālmūzikas sacerētājiem. Kopkoris dziedājis 4 dziesmas, kā pirmo — *Saule, Pērkons, Daugava* (XX sv.). Bez tam 2 dziesmas ietvertas arī XXIII sv. Jauniešu koru koncertā.

Broks Aivars (1955) — pianists, mūzikas pedagogs Daugavpilī, komponists, tdz. apd. veidotājs. Debitē XXIII sv. kopkorī ar latgaliešu tdz. apd.

Broks Staņislavs (1926–1977) — diriģents, mūzikas pedagogs Daugavpilī, tdz. apd. veidotājs. (Skat. arī 142.–143. lpp.)

Butāns Pēteris (1942) — pūtēju orķestru diriģents, komponists. Sacerējis orķestra, vokāli instrumentālo, kamermūziku. XXIII sv. *Dižkoncertā* Zemgales novada koporķestris atskaņo maršu *Latgale*.

Cimze Dāvids (1822–1872) — *Dziesmu Rotas* līdzstrādnieks, tdz. harmonizētājs, J. Cimzes brālis. Kopkoris dziedājis 8 tdz. apd.

Cimze Jānis (1814–1881) — pedagogs, Vidzemes skolotāju semināra vadītājs. Latviskā kora repertuāra pamatlicējs, krājuma *Dziesmu Rota* veidotājs (1872–1884), pirmais prasmīgākais latv. tdz. harmonizētājs. Kopkoris dziedājis 14 tdz. apd.

Cīrulis Jānis (1897–1962, Kanādā) — komponists, diriģents, publicists. Sirsnīga, melodiski izteiksmīga ir kopkora iemīļotā dziesma *Maldi*. (Skat. arī 93.–94. lpp.)

Dambis Pauls (1936) — komponists. Viens no radikālākajiem 60. gadu novatoriem latviešu mūzikā. Īpaši izceļami viņa laikmetīgi spilgtie folkloriskie kora cikli. Kopkoris dziedājis 2 dziesmas.

Dārziņš Emīls (1875–1910) — komponists, mūzikas publicists, tautā sevišķi iemīļotu solo un kordziesmu autors. Pārstāv tos jaunromantiķu paaudzes skaņražus, kuri mūzikā par visu augstāk vērtē atklātu emocionalitāti, melodiskumu. Kopkoris dziedājis 11 darbus. Dziesmu svētku simf. programmās vairākkārt ietverts *Melanholiskais valsis*.

Dārziņš Volfgangs (1906–1962, ASV) — E. Dārziņa dēls. Komponists, pianists, folklorists, publicists. Laikmetīgā ceļa gājējs folkloras apdarēs un instrumentālajos oriģināldarbos. Kopkorī debitējis VIII sv. uzreiz ar 5 (!) dziesmām.

Dubra Rihards (1964) — komponists, ērģelnieks, sacerējis daudzu reliģiska satura skd. Gregorisko dziedājumu un renesanses mūzikas valodas elementi tajos īpatni vienojas ar mūsdienu izteiksmes līdzekļiem. XXIII sv. Garīgās mūzikas koncertā skan vokāli instrumentālās kompozīcijas *Processionale* un *Te Deum*, bet Kokļu mūzikas koncertā *Fantāzija-variācijas*. Latvijas Lielā mūzikas balva '2003.

Einfelde Maija (1939) — komponiste. Psiholoģiski piesātinātu, emocionāli blīvu kora, ērģeļu, kamermūzikas un orķestra darbu autore. XXIII sv. Garīgās mūzikas koncertā debitē ar kompozīciju *Ave Maria*. Latvijas Lielā mūzikas balva '1997.

Engelmanis Agris (1936) — komponists, pedagogs Liepājā. Strādājis dažādos žanros. Kopkoris dziedājis 3 darbus.

Feils Alfrēds (1902–1942, izsūtījumā Sibīrijā) — komponists, ērģelnieks. Daugavpils mūzikas dzīves rosinātājs, viens no aktīvākajiem Latgales novada dzsv. (1940) organizētājiem. Kopkoris dziedājis 3 kompozīcijas.

Gailis Daumants (1927–1991) — diriģents, tdz. apd. veidotājs. (Skat. arī 143.–144. lpp.)

Garūta Lūcija (1902–1977) — pianiste, izteikti romantiskas, emocionāli bagātas un harmoniski krāsainas mūzikas komponiste. Kopkoris dziedājis 2 darbus, t.sk., *Mūsu Tēvs* no

kantātes *Dievs, Tava zeme deg*. Šī kopkora lūgsna veidoja XX un XXI sv. noslēguma koncertu augstāko garīgo kulmināciju.

Graubiņš Jēkabs (1886–1961) — komponists, publicists, folklorists. Līdzās E. Melngailim — izcilākais diatoniskā stila un polifonijas meistars tdz. apdarēs korim. Kopkoris iestudējis 12 darbus.

Grāvītis Oļģerts (1926) — muzikologs, latviešu mūzikas vēsturnieks, dzsv. vēstures pētnieks, komponists. Kopkoris iestudējis 7 dziesmas. Koristu īpaši iemīļota un daudz dziedāta ir tdz. apd. *Rozēm kaisu istabiņu*. Triju Zvaigžņu ordenis (1998).

Grīnberga Sniedze (1968)— horeogrāfijas un deju folkloras speciāliste, komponiste. Sacerējusi mūziku 9 horeogrāfiskiem uzvedumiem. Viena no XXIII sv. Deju lieluzveduma *Mana pasaule* mūzikas autorēm (daļā *Zeme*).

Gubene Marija (1872–1947) — komponiste, ērģelniece, publiciste. Trīs Zvaigžņu ordenis (1929). Kopkoris dziedājis tdz. apd. *Es uzkāpu kalniņā*.

Igolnieks Raimonds (1946) — pūtēju orķestru diriģents, pieredzējis aranžētājs, pievērsies arī kompozīcijai. XXIII sv. *Dižkoncertā* Latgales novada koporķestris atskaņo latgaliešu tdz. apd. *Nadūd, Dīvs, veitulam*. Skan arī virkne citu autoru kompozīciju R. Igolnieka aranžējumā. (Skat. arī 158. lpp.)

Īgenberga Elga (1921–2003) — komponiste, pianiste. Daudzu savā laikā populāru lirisku estrādes dziesmu autore. Jau vairāku paaudžu skatītāju simpātijas izpelnījušās dejas ar E. Īgenbergas mūziku, t.sk., *Pie Daugavas* (H. Sūnas hor.). XXIII sv. apv. senioru koris dzied dziesmu *Rīgai*.

Ivanovs Jānis (1906–1983) — simfoniska vēriena komponists, sacerējis 21 simfoniju, daudzus citu žanru orķestra un kamermūzikas darbus. Dziesmu svētku pūtēju koporķestris spēlējis 3 darbus, t.sk. krāšņo poēmu *Rāzna*, bet apv. simf. orķestris atskaņojis simf. tēlojumu *Varavīksne*. XXII sv. laikā

iespaidīgu uzvedumu — ar gaismu partitūras un horeogrāfijas līdzdalību — LNO piedzīvo Ceturtā simfonija *Atlantīda.*

Jermaks Romualds (1931) — komponists. Vienlīdz aktīvi strādājis kora, ērģeļu, kamermūzikas un vokāli instrumentālajos novados, tdz. apd. un reliģiskās mūzikas žanros. Kopkoris dziedājis 7 dziesmas, t.sk., XXII sv. kordziesmu konkursā prēmēto tdz.apd. *Ar savu bērīti*, kokļu ansambļi spēlējuši 2 tdz. apd.

Jērums Alberts (1919–1978, Anglijā) – komponists, diriģents, publicists. Trimdas dzsv. jaundarbu koncertu idejas dedzīgs aizstāvis. Kamermūzikas žanros — modernā ceļa gājējs. Latvijas kopkoris XXI sv. dzied tdz. apd. *Ej, saulīte, drīz pie Dieva.* (Skat. arī 97. lpp.)

Jurjānu Andrejs (1856–1922) — latviešu klasiskās mūzikas pamatlicējs, pirmo simf. un vokāli instrumentālo darbu autors, klasisku paraugu radītājs kora oriģināldziesmas un tdz. apd. žanros. Latviešu mūzikas dzīves visu svarīgāko pasākumu, t. sk., Dziesmu svētku dvēsele. Kopkoris dziedājis 25 kompozīcijas, koporķestri atskaņojuši 5 skaņdarbus. XXIII sv. Jurjānu Andreja darbi ir iekļauti piecu galveno koncertu programmās. (Skat. arī 131.–132. lpp.)

Jurjāns Juris (1861–1940) — mežradznieks, orķestra diriģents. Trīs Zvaigžņu ordenis (1928). Dziesmu svētku koncertos pūtēju koporķestris spēlējis viņa komponētos maršus.

Jurjāns Pāvuls (1866–1948) — vokālais pedagogs, diriģents, komponists, publicists. *Latvju operas* (1913–1915) dibinātājs. Veidojis tdz. apd., sacerējis tautiskas dziesmuspēles. Kopkoris dziedājis 8 tdz. apd. (Skat. arī 133. lpp.)

Kade Jānis (1858–1923) — diriģents, komponists, ērģelnieks. Kopkoris dziedājis 3 darbus. (Skat. arī 132.–133. lpp.)

Kalniņš Aldonis (1928)— komponists. Vokālu un vokāli instrumentālu darbu autors, tdz apd. un lirisku *a cappella*

kordziesmu meistars. Triju Zvaigžņu ordenis (2002). Kopkoris dziedājis 6 dziesmas.

Kalniņš Alfrēds (1879–1951) — komponists, ērģelnieks, publicists. Visu viņa plašo un daudzveidīgo daiļradi caurvij tautiskā gara izjūta; nacionālā iezīmība smalki un gleznaini izpaužas melodikā, ritmikā. Kopkoris un apvienotie izlases kori dziedājuši 18 kompozīcijas; koporķestri spēlējuši 3 darbus. (Skat. arī 135. lpp.)

Kalniņš Imants (1941) — komponists, sabiedrisks darbinieks. Vienlīdz pazīstams kā rokmūzikas, skatuves žanru, kora un simf. mūzikas autors. Daudzu tautā populāru melodiju radītājs. XXII un XXIII sv. pūtēju koporķestris spēlējis *Pūt, vējiņi* — kompozīciju, kura izaugusi no mūzikas tāda pat nosaukuma kinofilmai. Latvijas Lielā mūzikas balva '1997. Triju Zvaigžņu ordenis (1998). Kopkora repertuārā 9 dziesmas. Bez tam 3 dziesmas skan arī XXIII sv. Jauniešu koru koncertā.

Kalniņš Jānis (1904–2000, Kanādā) — Alfrēda Kalniņa dēls. Komponists, orķestra diriģents, ērģelnieks. Daiļrades mantojums plašs un žanriski ļoti daudzpusīgs (operas, baleti, simfonijas, koncerti, kantātes, dziesmas, apdares). Latvijas kopkoris dziedājis 8 kompozīcijas. (Skat. arī 98. lpp.)

Kalsons Romualds (1936) — komponists, orķestra diriģents. Ražīgs visdažādāko žanru darbu autors (opera, simfonijas, koncerts, kamermūzika, vokālie cikli). Trāpīgs muzikālais *portretists*, asprātīgs orķestra instrumentācijas meistars. Latvijas Lielā mūzikas balva '1996. XXI un XXII sv. apv. simf. orķestris atskaņo daļas no svītas *Kāzu dziesmas*. XXIII sv. *Dižkoncertā* Vidzemes novada koporķestris spēlē skd. *Vidzeme*.

Kaminskis Valters (1929–1997) — komponists, himnisko dziesmu meistars. Viens no iecienītākajiem 20. gs. otrās puses amatierkoru repertuāra veidotājiem. Kopkoris dziedājis 17 kompozīcijas. Par vīru koru favorīti kopš XVII sv. kļuvusi *Mūžu mūžos būs dziesma*.

Karlsons Juris (1948) — komponists, dažādu žanru, t.sk., vairāku izvērstu skatuves, simfonisko, vokāli instrumentālo darbu autors. JVLMA rektors kopš 1990. Triju Zvaigžņu ordenis (1998). Latvijas Lielā mūzikas balva '2000. Kopkoris un apvienotais koris dziedājis 4 kompozīcijas, apv. orķestra programmās bijušas 2: XXI sv. — *Ceļš* un XXIII sv. — *Apvedceļš*. 2003. gada svētku atklāšanas koncertā pirmatsk. piedzīvo kantāte *Skani Dziesma*.

Kauliņš Atis (1867–1944) — kordiriģents, ērģelnieks, publicists. Trīs Zvaigžņu ordenis (1934). VII sv. kopkoris dziedājis tdz. apd. *Es izkūlu kunga riju*.

Kažociņš Kārlis (1886–1920) — komponists dziesminieks, kordiriģents. Viņa vienīgā pazīstamākā kordziesma *Kā gulbji* skanējusi četros Latvijas Dziesmu svētkos.

Krūmiņš Aivars (1941) — trompetists, komponists, daudzu asprātīgu pūtējorķestra aranžējumu veidotājs. Dziesmu svētkos skanējuši 5 oriģināldarbi un aranžējumi, tai skaitā parafrāze par *Skroderdienas Silmačos* tēmām un vecmodīgi amizantā Jāņa Mediņa dziesmas *Jūra krāc un vēji pūš* apdare. XXIII sv. *Dižkoncertā* Rīgas raj. koporķestris atskaņo I. Kalniņa *Re, kur muzikanti spēlē* A. Krūmiņa apdarē.

Kulakovs Juris (1958) — komponists, rokmūziķis, grupas *Pērkons* dibinātājs. Raksta teātra mūziku, strādā arī akadēmiskajos žanros. Viens no XXII sv. deju uzveduma *Solis laikā* oriģinālmūzikas autoriem. XXIII sv. *Dižkoncertā* Rīgas novada koporķestris atskaņo skd. *Aeternus*; Jauniešu koru koncertā skan 3 dziesmas.

Kuprisa Anita (1958) — ASV latviešu komponiste, vispusīga atskaņotājmāksliniece, interesantu tdz. apd. un citu žanru darbu autore. Kopš 1990. gada svētkiem par vienu no koru iemīļotākajām dziesmām kļuvusi možā, dzīvesprieka pārpilnā tdz. apd. *Ģērbies, saule, sudrabota*.

Ķeniņš Tālivaldis (1919) — Kanādas latviešu komponists, pianists, diriģents. Viens no ievērojamākajiem 20. gs. otrās puses latviešu simf., vokāli instrumentālās un kamermūzikas sacerētājiem ārpus Latvijas. Ilggadīgs Toronto universitātes profesors, JVLMA Goda profesors. Triju Zvaigžņu ordenis (1995). XXIII sv. Garīgās mūzikas koncertā skan *Introits*, bet apv. senioru koris dzied dziesmu *Mūžam ceļams.*

Ķepītis Jānis (1908–1989) — ražīgs komponists, pianists un kamermūziķis. XVI, XIX un XXII sv. viņa skaņdarbus spēlējis apv. kokļu ansamblis.

Līcīte Paula (1889–1966) — dziedātāja, komponiste, skolotāja. Kopkoris dziedājis 6 dziesmas.

Liepiņš Zigmars (1952) — komponists, pianists, *Radio SWH* izveidotājs (1992). Estrādes, rokmūzikas, vairāku populāru skatuves darbu (rokopera *Lāčplēsis*, opera melodrāma *Parīzes Dievmātes katedrāle* u. c.) autors. Latvijas Lielās mūzikas balva '1997. Triju Zvaigžņu ordenis (2002). Viens no XXII sv. deju uzveduma *Solis laikā* oriģinālmūzikas autoriem. XXIII sv. apv. senioru koris dzied dziesmu *Zelta kauss*; 3 dziesmas iekļautas Jauniešu koru koncertā.

Lūsēns Jānis (1959) — komponists. Talantīgs melodiķis, skatuves, rokmūzikas autors. XXIII sv. pārstāvēts ar kantātes *Dziļā elpa* pirmatsk. Vokāli simfoniskajā koncertā un 2 dziesmām Jauniešu koru koncertā.

Maskats Arturs (1957) — komponists. Romantiķis, kas runā šodienas valodā. Trāpīgas, individualizētas intonācijas meistars. Raksta teātra mūziku, kordarbus, instrumentālmūziku. LKS priekšsēdētājs (1993–96). Latvijas Lielā mūzikas balva '1996, '2001, '2002. Kopkoris dziedājis 2 dziesmas, tai skaitā *Mēs nākam* ar M. Zālītes dzeju. XXIII sv. simf. mūzikas koncertā skan *Tango*, par kuru A. Maskats saņēmis Lielo mūzikas balvu.

Mediņš Jānis (1890–1966, Zviedrijā) — komponists, orķestra diriģents. No dabas īpaši apdāvināts mūziķis, ļoti ražīgs dažādu žanru skaņradis. Līdzās Alfrēdam Kalniņam — latviešu operas pamatlicējs (*Uguns un nakts*, pirmuzvedums LNO, 1921). Trīs Zvaigžņu ordenis (1926, 1935). PBLA Tautas balva. Pūtēju koporķestri spēlējuši 5 darbus. IX un XX sv. kopkoris dziedājis patriotisko dziesmu *Tev mūžam dzīvot, Latvija.*

Mediņš Jāzeps (1877–1947) — komponists, diriģents, pianists, pedagogs. Vecākais no trim brāļiem — komponistiem. Trīs Zvaigžņu ordenis (1928). Kopkoris dziedājis 5 darbus.

Mediņš Jēkabs (1885–1971) — pedagogs, kordiriģents, komponists. LVK rektors (1948–50). Kopkoris dziedājis 13 dziesmas. (Skat. arī 138. lpp.)

Melngailis Emilis (1874–1954) — komponists, folklorists, diriģents, publicists. Kaismīgs vienkāršās tautas garīgo vērtību aizstāvis, tdz. vācējs (pierakstījis ap 5000 melodiju). Latviešu tdz. apd. diatoniskā stila iedibinātājs kora mūzikā. Dziesmu svētkos visvairāk atskaņotais latviešu komponists. Kopkoris dziedājis 41 kompozīciju. Pūtējorķestri spēlējuši 3 darbus. (Skat. arī 135.–136. lpp.)

Mence Selga (1953) — komponiste, talantīga folkloristisko kora opusu sacerētāja. Kopkoris dziedājis 3 kompozīcijas. Sevišķi populāra ir smeldzīgā dziesma *Kur tu biji, bāleliņi.*

Neilands Jānis (1831–1900) — Lielvārdes skolotājs, ērģelnieks un kordiriģents. Viens no agrīnākajiem tdz. apd. harmonizētājiem.

Norvilis Jānis (1906–1994, Kanādā) — komponists, diriģents, ērģelnieks. Tautā populāru patriotisko un sadzīves dziesmu autors (*Daugav' abas malas*, *Daugaviņa puto balti* u. c.). Tdz. apd. diatoniskā stila pārstāvis. Kopkoris dziedājis 8 dziesmas. (Skat. arī 100.–101. lpp.)

Ordelovskis Gunārs (1927–1990) — trombonists, diriģents, komponists, pedagogs. Sevišķi nopelni Latvijas pūtēj-orķestru attīstībā. Veidojis neskaitāmus aranž., apd., dažāda veida pārlikumus tautas instrumentu ansambļiem, lauku kapelām, vokāli instrumentāliem ansambļiem, tautas deju pavadījumam u.tml. Dzsv. skanējušas 16 kompozīcijas pūtēju koporķestrim, apv. kokļu ansambļiem. (Skat. arī 159.–160. lpp.)

Ore Ādams (1855–1927) — ērģelnieks, pianists, komponists. Kopkoris dziedājis 2 dziesmas, t.sk., folklorizējušos melodiju *Daugaviņa māmuliņa.*

Ore Harijs (1885–1972, Honkongā) — pianists, komponists, pedagogs. VI sv. pirmo un vienīgo reizi pārstāvēts ar kantāti *Lauztās priedes.*

Ozoliņš Jānis (1908–1981) — koru un pūtējorķestru diriģents, komponists dziesminieks. Ilggadējs LVK rektors (1951–77). 50.–60. gados daudzas viņa melodijas tautā bijušas patiesi populāras. Kopkoris dziedājis 19 dziesmas, pūtēju koporķestris spēlējis 2 darbus. (Skat. arī 138.–139. lpp.)

Ozoliņš Valdemārs (1896–1973, ASV) — komponists, diriģents. Ļoti iecienīts lirisko dziesmu autors gan 30. gadu Latvijā, gan trimdā. Latvijas kopkoris dziedājis 6 dziesmas. (Skat. arī 102. lpp.)

Palkavnieks Jānis (1909–1992) — LK trompetes un kara kapelmeistaru klases absolvents, pūtēju orķestru diriģents. Pievērsies arī kompozīcijai. Viņa prasmīgi instrumentētie darbi daudz spēlēti koncertos, salidojumos. XXI sv. koporķestrī pārstāvēts ar spoži darināto, asprātīgo kompozīciju *Alutiņš.*

Pauls Raimonds (1936) — komponists un sabiedrisks darbinieks. Augstas klases džeza pianists, talantīgs dziesminieks, daudzu tautā nepārspēti populāru melodiju autors. Kopkoris dziedājis 7 dziesmas, t. sk. kopš Simtgades sv. — dziesmu *Manai dzimtenei.* Triju Zvaigžņu ordenis (1995). Latvijas Lielā mūzikas balvas '1994, '2000. XXIII sv. pārstāvēts piecos sarīkojumos.

Deju lieluzvedumā *Mana pasaule* piedalās kā daļas *Gaiss* mūzikas autors. *Dižkoncertā* raj. un novadu koporķestri atskaņo 8 skaņdarbus — popūrijus, fantāzijas u.tml. par populārām tēmām (*Vella kalpi, Sikspārņa Fleder-mauša šūpļa dziesma, Karnevāls, Nu ar Dievu Vidzemīte, Nekur nav tik labi kā mājās* u.c.). Noslēguma koncertā ovācijas izpelnās tdz. apd. *Sasala jūrīna* ar A. Krauzes solo. Pārstāvēts arī senioru koru koncertā un ar 5 dziesmām — Jauniešu koru koncertā.

Pavasars Helmers (1903–1998, Anglijā) — komponists, diriģents, vijolnieks, mūzikas rakstnieks. Viens no darbīgākajiem trimdas dzsv. dalībniekiem. Latvijas kopkoris un apvienotie kori dziedājuši 3 dziesmas, t.sk. vienu no trešās Atmodas laika populārākajām dziesmām — *Mazs bij tēva novadiņš.* (Skat. arī 102. lpp.)

Plakidis Pēteris (1947) — komponists, pianists. Daiļradei raksturīgs individuāli laikmetīgs rokraksts, kurā sakausēts racionāli askētiskais un romantiskais pasaultvērums. Latvijas Lielā mūzikas balva '1996. Kopkoris dziedājis 7 dziesmas, t.sk. XVIII sv. *Ar dziesmu dzīvībā*, XXIII sv. — *Vasaras vidus dziesmiņa.*

Poruks Jēkabs (1895–1963, ASV) — publicists, komponists dziesminieks. Latvijas kopkoris dziedājis 2 dziesmas.

Prauliņš Uģis (1957) — komponists. Strādā dažādos žanros. Pazīstams galvenokārt kā filmu, teātra mūzikas, estrādes un folklorisku dziesmu autors. XXIII sv. Deju lieluzveduma muzikālais vadītājs, viens no tā mūzikas autoriem (ievadījuma *Likumu dancis*, noslēguma *Debesu kalējs*).

Pūce Valts (1962) — komponists, diriģents. Dziesmu, filmu un teātra mūzikas veidotājs. XXIII sv. pārstāvēts 4 nozarēs. Deju lieluzvedumā *Mana pasaule* piedalās kā viens no mūzikas autoriem (daļās *Zeme* un *Ūdens*). *Dižkoncertā* Kurzemes novada koporķestris atskaņo V. Pūces populārās dziesmas *Ardievu, meitenes* aranžējumu. Kokļu mūzikas koncertā ietverts

cikla *Par lapu* pirmatsk., bet Noslēguma koncertā — noskaņa kokļu ansamblim *Rīta gaismā.*

Ramans Ģederts (1927–1999) — komponists, ilggadējs KS priekšēdētājs. Darbojies gan simf., gan kordziesmas, gan estrādes jomā. Kopkoris dziedājis 4 dziesmas, t.sk. XVIII sv. liriski skaisto *Manas tautas dziesmu rīti.*

Reizniece Ilga (1956) — mūziķe, skolotāja, folkloras speciāliste. Kopš 1981. gada vada Latvijas Lielās mūzikas balvas '2003 ieguvēju — folkloras grupu *Ilģi.* XXIII sv. deju lieluzvedumā *Mana pasaule* daļā *Uguns* iekļauto apd. un oriģinālmūzikas autore.

Rērihs Raitis (1964) — atskaņotājmākslinieks, pūtēju orķestra diriģents, aranžētājs. XXIII sv. *Dižkoncertā* Kurzemes novada koporķestris atskaņo divas daļas no Mazas svītas pūtēju orķestrim, kā arī citu autoru darbus R. Rēriha aranžējumā.

Rijnieks Jānis (1939) — kordiriģents, komponists, muzikāli sabiedrisks darbinieks. Piedalījies daudzu dzsv. organizācijā. Kopkorī debitējis XV sv.

Rozītis Jūlijs (1880–1952) — izcils pedagogs, muzikālās audziņāšanas metodiķis, kordiriģents, tdz. apdarinātājs. Viņa veidotā tdz. *Stāvēju, dziedāju* apd. ir viens no sk. repertuāra zelta fonda darbiem.

Ruduša Vita (1974) — koklētāja, skolotāja. Sacerējusi virkni sabdabīgi interesantu apd. kokļu ansamblim. No tām 4 ir iekļautas XXIII sv. apvienoto kokļu ansambļu programmā.

Rupaine Ilona (1966) — muzikoloģe, mūzikas pedagoģe Rēzeknē. Pievērsusies arī kompozīcijai. XXIII sv. Noslēguma koncertā Latgales daļā skan divas I. Rupaines veidotās apd.

Salaks Artūrs (1891–1984) — pedagogs, folklorists, kokļu speciālists, daudzu tdz. apd. autors. XXI sv. kopkoris dzied apd. *Pērkons veda vedekliņu.*

Salaks Vilnis (1939) — komponists, pedagogs. Īpaši nopelni kokļu mūzikas attīstīšanā, koncertkokles solo un ansambļu repertuāra bagātināšanā. No gandrīz vai nepārskatāmi plašā kokļu skaņdarbu klāsta Dziesmu svētku koncertos kopansambļi atskaņojuši 13 apd.

Skulte Ādolfs (1909–2000) — komponists, ilggadējs Latvijas mūzikas augstskolas kompozīcijas klases mācībspēks. Operu, baletu, simfoniju, monumentālu vokāli instrumentālu un izvērstu kora opusu autors. Triju Zvaigžņu ordenis (1995). Latvijas Lielā mūzikas balva '1999. Kopkoris dziedājis 4 dziesmas.

Skulte Bruno (1905–1976, Ņujorkā) — komponists, diriģents, skatuves darbu un orķestra mūzikas opusu radītājs, ērģelnieks. Ā. Skultes brālis. Trimdas dzsv. daudz dziedātas viņa kantātes un kordziesmas. Latvijas XXIII sv. vīru kopkoris dzied lirisko miniarūru *Aijā*, bet apv. meiteņu koris Doma baznīcā — *Lūgšanu*. (Skat. arī 106.–107. lpp.)

Skulte Rihards (1966) — ASV latviešu mūziķis — komponists, diriģents. Latvijas kopkorī debitē XXII sv. ar apdari *Še dziedāju, gavilēju*.

Stabulnieks Uldis (1945) — komponists, pianists, melodiski pievilcīgu estrādes dziesmu autors un dziedātājs. Komponējis mūziku kino, teātra izrādēm, bērniem, arī kordziesmas. Latvijas Lielā mūzikas balva '1995. XXIII sv. Noslēguma koncertā skan dziesmas *Barons* un *Līgo!*, bet Jauniešu koru koncertā — visā Latvijā pazīstamā *Tik un tā*.

Straumes Jānis (1861–1929) — pirmais latviešu mūzikas vēsturnieks, literāts (pseid. Vaidelaitis). Kompozīcijā un diriģēšanā — autodidakts. Kopkoris dziedājis 2 oriģinālkordziesmas un 3 apd.

Šepskis Oskars (1850–1915) — ērģelnieks, komponists, diriģents, publicists. Vairāku vērtīgu reliģiska satura dziesmu autors. Kopkoris dziedājis 5 dziesmas.

Šmīdbergs Vilnis (1944) — komponists, pūtēju orķestra mūziķis un aranžētājs. Rakstījis simf., vokāli simfonisko, pūtēju orķ. mūziku, kamermūziku. Viens no XXII sv. pūtēju orķestra mūzikas konkursa uzvarētājiem (fantāzija *Līgo*). XXIII sv. *Dižkoncertā* Kurzemes novada koporķestris atskaņo *Kurzemes prelūdiju*, bet Noslēguma koncertā skan *Vēstījums* pūtēju orķestrim.

Tauriņa Iveta (1962) — koklētāja, skolotāja. Teicami pārzinot kokļu mūzikas specifiku, sacerējusi virkni tdz. apd. kokļu ansamblim. Divas no tām XXII un XXIII sv. koncertos atskaņojuši apv. kokļu ansambļi.

Vaivods Juris (1966) — kordiriģents, komponists. Raksta mūziku skatuvei, teātrim, korim; piedalās dažādos muzikālos projektos. Kopkoris dziedājis 4 tdz. apd.

Vasks Pēteris (1946) — starptautisku atzinību ieguvis komponists, simf., instrumentālmūzikas un kormūzikas meistars. Pārvalda laikmetīgās mūzikas izteiksmes līdzekļus un pakļauj tos savām, individuāli rastām un augsta garīguma piepildītām koncepcijām. Herdera balva, Baltijas Asamblejas balva, Latvijas Lielā mūzikas balva '1993, '1997, '2000. Kopkoris dziedājis 3 dziesmas, apvienotais koris — XXIII sv. Garīgās mūzikas koncertā iekļauto *Sanctus*, kas ir daļa no 2000. gada komponētās mesas.

Vecumnieks, Andris (1964) — komponists, simf. orķestra diriģents. Komponējis skd. simf. orķestrim, kamerorķestrim, ansambļiem, solo instrumentiem. XXIII sv. *Dižkoncertā* Latgales novada koporķestris atskaņo Parafrāzi par latgaliešu tdz. *Sazīdieja gaiļapiši*.

Vīgneru Ernests (1850–1933) — diriģents, komponists, pedagogs. Neatlaidīga, spēkpilna personība, nenogurdināmi darbīgs muzikālās izglītības jomā. Kopkoris dziedājis 4 kompozīcijas. Vīru koru zelta repertuāra dziesma *Strauja upe* šodien pazīstamajā variantā pirmo reizi dziedāta III sv. (Skat. arī 132. lpp.)

Vīgners Leonīds (1906–2001) — izcils kora un orķestra diriģents, arī solo un kora dziesmu komponists. Vīgneru Ernesta dēls. *Kalējiņi bāleliņi* kopkorī dziedāta X, XI un XIII sv. Nākamo deviņu Dziesmu sv. programmās L.Vīgnera paša mūzika nav skanējusi. XXIII sv. tā atgriezusies — uzreiz ar 5 kopkora dziesmām. (Skat. arī 139.–140. lpp.)

Vītoliņš Jānis (1886–1955) — komponists un fagotists. Maskavas konservatorijas fagota klases absolvents (1916) un J. Vītola kompozīcijas klases absolvents (1926). Sarakstījis baletus *Ilga* un *Turaidas roze*, simfoniskos darbus, ap 15 darbus pūtēju orķestrim. Vairāki no tiem spēlēti Dziesmu svētku koncertos.

Vītols Jāzeps (1863–1948, Vācijā) — latviešu mūzikas klasiķis. Izcilus personība un augstākā autoritāte visos mūzikas dzīves jautājumos Latvijā pusgadsimta garumā. Daiļradei raksturīga tīra, klasiska tehnika, emocionāla nosvērtība. Kopkoris un apvienotie kori kopumā dziedājuši 28 kompozīcijas. III–VI sv. atskaņoti arī J.Vītola orķestra darbi. Dziesmu svētki bez J Vītola ieguldījuma un viņa klasiskajām svētku dziesmām nav pat iedomājami. (Skat. arī 134. lpp.)

Zaķis Alnis (1931) — komponists, diriģents, vijolnieks. Ilggadīgs estrādes orķestra vadītājs, daudzu vieglās mūzikas orķestra oriģināldarbu un neskaitāmu aranžējumu veidotājs. Kā pūtējorķestra mūzikas komponists debitējis XXI sv.

Zālītis Jānis (1884–1943) — komponists, publicists, izsmalcināti krāsainas mūzikas valodas meistars solo un kora dziesmā. Gara aristokrāts dzīvē un mākslā. Trīs Zvaigžņu ordenis (1926, 1934). Kopkoris dziedājis 8 dziesmas.

Zariņš Marģeris (1910–1993) — stilistiski mainīgs, asprātīgs komponists un rakstnieks. Dažādu žanru darbu autors (operas, baletopera, oratorijas, kantātes u. c.). Ilggadējs KS priekšsēdētājs. Kopkoris dziedājis 12 dziesmas.

Zemzaris Imants (1951) — komponists, pianists. Izsmalcināts, *mazvārdīgs* instrumentālo un vokālo žanru miniatūrists. Debitējis XXII sv. vokāli instrumentālajā koncertā.

Zilveris Valdis (1963) — komponists, pianists, akordeonists. Pieredzējis filmu, teātra mūzikas autors, viens no pirmajiem elektroakustiskās mūzikas speciālistiem Latvijā. XXIII sv. radījis mūziku deju lieluzveduma *Mana pasaule* nodaļai *Ūdens*. Mežaparka koncertā izskan tdz. apd. *Vēja māte*, bet apv. senioru koris Doma laukumā dzied tdz. apd. *Saules meitas vedības*.

Žilinskis Arvīds (1905–1993) — pianists, komponists ar izteiktu liriķa, dziesminieka talantu. Spilgtu bērnu dziesmu un klavierminiatūru autors. Kopkoris dziedājis 8 dziesmas.

1.–23. VISPĀRĒJO LATVIEŠU DZIESMU SVĒTKU KOPKORA UN APVIENOTO (IZLASES) KORU REPERTUĀRĀ IETVERTIE LATVIEŠU KOMPONISTU SKAŅDARBI

Numerācija aiz dziesmām atbilst attiecīgo svētku laikam: 1.–1873., 2.–1880., 3.–1888., 4.–1895., 5.–1910., 6.–1926., 7.–1931., 8.–1933., 9.–1938., 10.–1948., 11.–1950., 12.–1955.,13.–1960., 14.–1965., 15.–1970.,16.–1973., 17.–1977., 18.–1980.,19.–1985., 20.–1990., 21.–1993., 22.–1998., 23.–2003.

* kopkoris skaņdarbu iestudējis, bet no svētku koncerta programmas tas dažādu iemeslu dēļ svītrots

1.	**Ābele Ādolfs** (1889–1967)		
	Lūgšana (V. Sanders), dzied apv. koris	j	23
	Aiz upītes meitas dzied — apd.	j	7, 8
	Trīs meitiņas saderēja — apd.	j	7
2.	**Aldiņš Mārtiņš** (1946) un **Bērzkalns Valentīns** (1914–1975)		
	Mēnestiņis nakti brauca — apd. I. Mežaraupa aranž.	s/p	22
3.	**Alunāns Nikolajs** (1859–1919)		
	Apsveikšanas dziesma, dzied Rīgas kori	j	5
	Divi ceļinieki	j	5
4.	**Aperāne Dace** (1953)		
	Ziedi, ziedi, rudzu vārpa — apd., dzied senioru koris	j	23
5.	**Arne Ilze** (1953)		
	Zem viena Jāņu vainaga (A. Eglītis)	j	21
6.	**Barisons Pēteris** (1904–1947)		
	Arvien vēl sirds	s	21

	Brīnumzeme (J. Akuraters) — kantāte, dzied apv. koris	j/p	21
	Dziesmai šodien liela diena (A. Skalbe)	j	10–22
	Dziesmas lielas lidotājas (J. Akuraters)	j	8
	Dzimtenei (R. Bušs) — kantāte	j/p	9
	Latvijā (J. Akuraters)	j	20, 22, 23
	Melodijas (J. Sudrabkalns)	s	20, 22
	Mūzai (J. Ziemeļnieks)	s	22
7.	**Baumaņu Kārlis** (1835–1905)		
	Daugavas zvejnieku dziesma (F. Brīvzemnieks)	v	1
	Dievs, svētī Latviju (komponista v.)	j, j/p	4–9, 20–23
	[4. sv. ar nosaukumu *Dievs, svētī Baltiju*]		
	Dziesmu prieki (Vītings [Matīss Vītiņš])	v	3
	Latviski lai atskan dziesmas (Lapas Mārtiņš)	v	2, 8
	Mūsu Tēvs debesīs (Mateja evaņģ. 6: 9–14)	j/p	2
	Tēvijas dziesma (Lapas Mārtiņš)	v	1
	Trimpula (Auseklis)	v	2, 16
	Ko gribi, māsiņa — apd.	v	15
8.	**Bērzkalns Valentīns** (1914–1975)		
	Noriet saule vakarā — apd.	s	23
	Meitiņas, māsiņas — apd.	s	23
9.	**Brauns Mārtiņš** (1951)		
	In memoriam, Latvija (A. Slapiņš)	j	21
	Ir mana tauta (U. Brikmanis)	j	23
	Mēs esam sacerēti (J. Peters)	d	23
	Saule, Pērkons, Daugava (Rainis)	j	20
10.	**Broks Aivars** (1955)		
	Zīdi, zīdi, rudzu vuorpa — apd.	j	23
11.	**Broks Staņislavs** (1926–1977)		
	Aiz ezera balti bērzi — apd.	j	18, 22
	Aiz ezera balti bērzi — apd.	j/p	22
	G. Ordelovska aranž., dzied apv. koris apv. koklētāju ans. pavad.		
12.	**Cimze Jānis** (1814–1881)		
	Tdz. apdares:		
	Ej, bāliņi, lūkotiesi	v	4, 7
	Jāņa dziesma — 4 melodiju virkne	v	1
	Karavīri bēdājās	v	1
	Kas tie tādi sijātāji	v	6
	Krauklīt's sēž ozolā	v	3
		j	20, 23
	Kur tu iesi, jauns puisīti	v	20, 22

Līgo dziesmas — 10 melodiju virkne	j	2, 3, 5, 10
[2. sv. ar nosaukumu *Jāņa dziesma*]		
Nu ar Dievu, Vidzemīte	v	1, 2
Pūtiņ pūta	v	6
Rīga dimd [3. sv. jauna redakcija]	v	1, 2, 3
Rīga dimd	j	8, 10, 14, 16, 20
Saules meita kroņus pina	v	1
[melodija *Saulīt vēlu, vakarāi*]		
Teici, teici, valodiņa (J. Neilanda vārdi)	j	19, 20, 23
[23. sv. dzied senioru koris]		

13. **Cimze Dāvids** (1822–1872)
Tdz. apdares:

Div' dūjiņas gaisā skrēja	j	2
	v	3
Kas tie tādi, kas dziedāja	j	1, 4, 5, 8
Kur mājo mana meitiņa	j	1
Līgo laiva uz ūdeņa	v	1
Maza biju, neredzēju	j	1, 3, 5
Meitiņ sēdēj' aiz ūdeņa	j	3
Ozolīti, zemzarīti	j	2
Cimze Jānis un **Cimze Dāvids**		
Saulīt' tecēj' tecēdama — apd.	j	3, 13
[13. sv. ar nosaukumu *Tek saulīte tecēdama*]		

14. **Cīrulis Jānis** (1897–1962)

Maldi (K. Skalbe)	j	7, 20

15. **Dambis Pauls** (1936)

Dzimtenei (V. Ļūdēns)	s	19
Vakars nāca (tdz. v.)	j	22

16. **Dārziņš Emīls** (1875–1910)

Ciānas bērni (Aspazija)	j	21
Lai vētra krāc (P. Lasmanis)	v	10
Lauztās priedes (Rainis)	j	11–16, 18–20
Mūžam zili (K. Skalbe)	v	6, 16, 20, 22, 23
Mēness starus stīgo (Aspazija)	j	5, 7, 9, 10, 14, 16, 19, 23
Mirdzi kā zvaigzne (K. Jēkabsons)	v	14, 21
Nāc man līdz (K. Jēkabsons)	v	17, 23
Nāru dziesma (J. Jaunsudrabiņš)	s	16, 20, 23
Pie tēvu zemes dārgās (F. Šillers, Ausekļa atdz.)	v	20
Sapņu tālumā (Aspazija)	j	6, 8
Senatne (Rainis)	j	6, 12

17. **Dārziņš Vofgangs** (1906–1962)

Birzēm rotāts [Gaiziņš] (K. Jēkabsons)	j	8, 21
Tdz. apdares:		
Es maza meitiņa	j	8
Kas gan to celiņu	j	8*
Rotaļa	j	9
Švāģera meitiņa	j	8
Trīs māsiņas mežā gāja	j	8

18. **Dubra Rihards** (1964)

Processionale (135. [136.] psalms), dzied apv. kori	b, v/p	23
Te Deum (Sv. rakstu vārdi), dzied apv. kori	j, v, s/p	23

19. **Einfelde Maija** (1939)

Ave Maria (Sv. rakstu vārdi), dzied apv. koris	s/p	23

20. **Engelmanis Agris** (1936)

Mūsu atbalss (O. Gūtmanis)	v	19
No zvejnieku soļiem (O. Gūtmanis)	v	20
Trīs miniatūras korim:	j	22
Meža malā deg uguns (I. Rismane)		
Tai rītā (V. Kamara)		
Liepu taka (O. Gūtmanis)		

21. **Feils Alfrēds** (1902–1942)

Atdzimšanai (K. Eliass)	v	9
Div' pļaviņas es nopļāvu — apd.	j	21, 22
Visi ciema suņi rēja – apd., J. Grigaļa aranž.	v/p	22

22. **Gailis Daumants** (1927–1991)

Daugaviņa — apd.	j	12

23. **Garūta Lūcija** (1902–1977)

Jūra, plašā jūra (komponistes v.)	v	14
Mūsu Tēvs (Mateja evaņģ. 6: 9–14) no kantātes *Dievs, Tava zeme deg* [23. sv. dzied apv. jk, vk, sk]	j	20, 21, 23

24. **Graubiņš Jēkabs** (1886–1961)

Līksmības dziesma (J. Medenis) — kantāte	j/p	9
Tdz. apdares:		
Arājiņi, ecētāji	b	10
Dzeltens manis kumeliņis	b	11*
Incīti, kaķīti	j	7
Jauni puiši, jaunas meitas	j	7
Kūko, zelta dzeguzīte	j	9
Laimiņai pavaicāju	j	7
Silmala trīcēja	j	22

	Taisām tiltu pār Daugavu	j	9, 13
	Tek saulīte, tecēdama	s	20, 23
	Trīcēj' kalni, skanēj' meži	j	7, 10, 16
	Ziedi, ziedi, papuvīte	s	13, 21
25.	**Grāvītis Oļģerts** (1926)		
	Dziesma vasarai (tdz. v.)	s	15*
	Ir viena zeme (B. Saulītis)	v	14
	Ļeņina tuvums (M. Rudzītis)	v	15
	Strēlnieku dzīvība sarkanā (J. Peters) — parafrāze par *Mirdzot šķēpiem* tēmu	v/p	18, 19
	Zvejnieku laiva [pirmavotā *Aukle*] (I. Ziedonis)	s	14
	Maza biju, bet jau gudra — apd.	s	14, 16
	Rozēm kaisu istabiņu — apd.	s	18, 20, 22
26.	**Gubene Marija** (1872–1947)		
	Es uzkāpu kalniņā — apd.	j	15, 20
27.	**Īgenberga Elga** (1921–2003)		
	Rīgai (A. Auziņš) — dzied senioru koris	s	23
28.	**Ivanovs Jānis** (1906–1983)		
	Darba spēks (Z. Purvs)	v	14
29.	**Jermaks Romualds** (1931)		
	Latviešu sarkano strēlnieku laukumā (J. Peters)	v	16
	Tdz.apdares:		
	Ar savu bērīti	s	22
	Čuči, guli, līgaviņa	v	23
	Dzied', māsiņa, tu pret mani	s	23
	Es karāi aiziedams	v	20, 23
	Pie Dieviņa gari galdi	s	23
	Puiši, puiši, rudens nāca	j	21
30.	**Jērums Alberts** (1919–1978)		
	Ej, saulīte, drīz pie Dieva — apd.	j	21
31.	**Jurjānu Andrejs** (1856–1922)		
	Dievs, dod mūsu tēvu zemei (komponista v.)	j, v	4, 8, 21
	Gods Dievam augstībā (Lūkas evaņģ. 2:14) [23. sv. dzied apv. koris]	v	4, 23
	Latvijā (Auseklis)	v	4, 5
	Līgojat, līksmojat (J. Janševskis) — kantāte	j, v/p	4
	Lūgšana — *Garīgās kantātes* III d.	j	3
	Lūk, roze zied (A. Līventāls) [3. sv. ar nosaukumu *Līgaviņa kā rozīte*, kopš 8. sv. — E. Melngaiļa redakcijā]	v	3, 8, 13, 16, 19, 22
	Mūsu Tēvs debesīs (Mateja evaņģ. 6: 9–14)	j	5, 7

Nevis slinkojot un pūstot	j	5, 20
(F. Čelakovskis, J. Alunāna atdz.)		
Pateiciet Kungam — *Garīgās kantātes* I d.	j	3
Svētku himna (komponista v.)	v	3, 5
[5. sv. ar nosaukumu *Latvji, brāļi*]		
Tēvijai (komponista v.) — kantāte	j/p	3, 9, 20,
[22. un 23. sv. dzied apv. koris]		22, 23
Uz augšu (J. Poruks)	j	8
Ak, Jeruzaleme, mosties — korāļa aranž.	j, j/p	4, 5, 6, 8
Tdz. apdares:		
Aiz upītes es uzaugu	j	4, 5, 6, 11, 16
Bandinieka rudzi auga	v	4
Ej, saulīte, drīz pie Dieva	j	2
Kur gāji, puisīti	j	7, 22
Kur tu skriesi, vanadziņi	j	10, 15, 20, 23
Liela pulka ģeņģu jāja	v	20
Precēj' mani precinīki	j	7, 21
Pūt, vējiņi	j	5, 6, 8, 10–13, 16, 20, 23
Rindām auga ozoliņi	j	6
Stādīju ieviņu	j	5, 8
Tautiešami roku devu	j	5, 8
Toli dzeivoj'	j	7

32. **Jurjāns Pāvuls** (1866–1948)

Tdz. apdares:		
Ai, zaļāja līdaciņa	j	6
Ej, saulīte, drīz pie Dieva	j	5, 6
Jāju dienu, jāju nakti	v	5
Līgo dziesmas — I virkne [5 melodijas]	j un v	5
Līgo dziesmas — II virkne	j	6, 15, 20
Skaista mana brāļa sēta	j	20
Stādīju ieviņu	b	11
Tas bij' vīris	j	6

33. **Kade Jānis** (1858–1923)

Allelujā (no 150. Dāvida dz.)	v	5
Gavilējiet! (100. Dāvida dz.)	v	3
Neviens putniņš tā nepūta — apd.	v	4

34. **Kalniņš Aldonis** (1928)

Dzimtene, mūzika mūžīgā (Z. Purvs)	d/p	18
Galvas noliecam (M. Bārbale)	j	15
Latgalē (S. Kaldupe)	s	13, 15, 16, 19, 20

	Pavasara vakarā (tdz. v.), dzied apv. koris	j/p	22
	Skani, dziesma (S. Kaldupe)	j	13
	Vīru dziesma (Z. Purvs)	v	14
35.	**Kalniņš Alfrēds** (1879–1951)		
	Bezdelīgām aizejot (Auseklis)	j	18, 22
	Biķeris miroņu salā (J. Poruks)	v	23
	Brīvība (Auseklis)	j	6, 7, 11*
	Darbs un dziesma (Rainis) — kantāte, dzied izlases kori	j/p	6
	Dzimtenē (A. Brigadere)	j	6
	Imanta (A. Pumpurs)	j	5, 8
	Iz 137. Dāvida dziesmas	j	6
	Kas tie tādi spēka vīri (V. Plūdons)	v	9
	Kādi augsti kalni (Rainis)	j	13, 16
	Latvju himna (V. Plūdons)	j	6, 7, 8, 20
	Līgo dziesmas no operas *Baņuta* (tdz. un A. Krūmiņa v.), dzied apv. koris [23. sv. — Līgo skats]	j/p	15, 23
	Līksmošana (J. Jaunsudrabiņš), dzied izlases kori	j	6
	Meža meita (Auseklis)	j	10
	Pastardiena (Rainis) — kantāte, dzied apv. koris	j/p	20, 21
	Romavas ozols (M. Siliņš)	j	6
	Šurp, brāļi (K. Skalbe)	v	15, 18, 20, 23
	Dziedot dzimu, dziedot augu — apd.	j	9, 12, 14, 18, 20, 23
	Mājās eju — apd.	v	13
36.	**Kalniņš Imants** (1941)		
	Dziesma dzimtenei (Ā. Elksne)	j	18
	Jau ziediem rotātas pļavas (E. Veidenbaums), dzied apv. koris	j/p	22
	Lūgšana (K. Skujenieks)	j/p	20
	Ļeņinam (I. Ziedonis)	j	16, 18, 19
	Manu jaunu dienu zeme (Rainis)	j	23
	Pakāpies kalnā (J. Vanags)	j/p	17
	Vārti veras (A. Upīts) — no oratorijas *Rita cēliens*, dzied apv. koris	j/p	23
	Varoni gaidiet (A. Upīts) — no oratorijas *Rita cēliens*	d/p	23
	Zvērests (I. Ziedonis)	j	19

37. **Kalniņš Jānis** (1904–2000)
Cel mani, dziesma! (I. Vīksna) — kantāte, dzied apv. jauniešu koris — j/p — 22
Dziesma brīvai Latvijai (V. Plūdons) — j — 9, 21
Lielā junda (R. Bebris) — v — 23
Tdz. apdares:
Jem iekš rokas [tauriķi savu] — v — 23
Kurš putniņš dzied tik koši — j — 8, 20
Līgo dziesma — j — 21
Redz, kur jāja div' bajāri — j — 7, 23
Sēju jauku rožu dārzu — s — 21
38. **Kaminskis Valters** (1929–1997)
Dziesmai (U. Krasts) — d/p — 18
Dziļie avoti (Z. Purvs) — v — 15
Dzīves dziesma (O. Vācietis) — kantāte — j/p — 16
Himna dzimtenei (O. Vācietis) — j/p — 15, 16
Latvieša ticība (L. Breikšs) — v — 20
Ļeņinam (Z. Purvs) — j/p — 17
Mūžu mūžos būs dziesma (I. Ziedonis) — v — 17, 19, 20, 22, 23
Padomju Latvija (A. Vējāns) — j — 14
Pie savas mātes — zemes (D. Avotiņa) — s — 19
Priedes (A. Skalbe) — v — 13, 16
Savs gaišais kalns (O. Vācietis) — v — 18
Stiprie spārni (A. Skalbe) — v — 14
Svinīgā kantāte (U. Krasts) — j/p — 19
Zvērests (O. Vācietis) — j/p — 15
Bēdu manu, lielu bēdu — apd. — j — 14, 19, 20
Liepa auga ar ozolu — apd. — d — 14
Skan balstiņis rītā agri — apd., dzied senioru koris — s — 23
39. **Karlsons Juris** (1948)
Dainu kalnā (tdz. v.) — j — 22
Mana dziesma (F. Bārda) — j — 20
Skani Dziesma (M. Zālīte) — kantāte, dzied apv. koris — j/p — 23
Ūdens sauca, akmens vilka — apd. — j — 23
40. **Kauliņš Atis** (1867–1944)
Es izkūlu kunga riju — apd. — j — 7
41. **Kažociņš Kārlis** (1886–1920)
Kā gulbji [balti padebeši iet](E.Veidenbaums) — j — 7, 8, 16, 21

42. **Kuprisa Anita** (1958)
Ģērbies, saule, sudrabota — apd. j 20, 23
43. **Ķeniņš Tālivaldis** (1919)
Mūžam ceļams (A. Eglītis) — j 23
dzied senioru koris
Es meitiņa kā rozīte — apd. s 20
44. **Ķepītis Jānis** (1908–1989)
Meklētāji (L. Paegle) v 13
45. **Līcīte Paula** (1889–1966)
Atgūtā dzimtene (A. Balodis) s 11
Aužmāsa zvaigzni karogā (F. Rokpelnis) b 10
Dziesma par Staļinu (V. Lukss) j 10
Ganiņš (Rainis) j 7
Pionieri (P. Sils) b 12
Skani tālu, birztaliņa (A. Krūklis) j 12
46. **Liepiņš Anatols** (1907–1984)
Latvieši gavilē Staļinam (M. Rudzītis) j/p 10
Latvijas PSR himna (F. Rokpelnis, J. Vanags) j/p 10, 11, 12
Meža atbalss (O. Visocka) b 11
Staļinam (F. Rokpelnis) j 11
47. **Liepiņš Zigmars** (1952)
Fināla koris no operas j/p 22
Parīzes Dievmātes katedrāle (K. Dimiters),
dzied apv. koris
Zelta kauss (M. Zālīte), dzied senioru koris j/p 23
48. **Lūsēns Jānis** (1959)
Dziļā elpa (O. Vācietis) — j/p 23
kantāte, dzied apv. koris
Lūgšana no *Diatoniskās kantātes* (L. Breikšs), j/p 22
dzied apv. koris
49. **Maskats Arturs** (1957)
Mēs nākam (M. Zālīte) d 23
Pavasara mūzika (U. Bērziņa un tdz.v.) j 22
50. **Mediņš Jānis** (1890–1966)
Aglonas dievmātei (F. Murāns) — j/p 21
kantāte, dzied apv. koris
Tev mūžam dzīvot, Latvija (V. Plūdons) j/p 9, 20
51. **Mediņš Jāzeps** (1877–1947)
Dziesma Rīgai (V. Lukss) j 10, 11*
Jaunais laiks (Rainis) j 11, 13
Jāņu nakts (P. Rozītis), dzied izlases kori j 6
Sasistā krūze (Rainis) s 11
Svētku kantāte (J. Medenis) j/p 9

52. **Mediņš Jēkabs** (1885–1971)

Kolhoza namdari (A. Krūklis)	j	11
Rozīte (Rainis)	s	10, 15
Tēvu zemei (B. Kasars)	v	10, 16, 17
Varavīksne tiltu slēja (P. Sils)	b	11
Ziedi, mana linu druva (J. Grots)	s	10, 11, 16
Ziedonī (J. Plaudis)	s	13
Zied zeme (V. Lukss)	v	10

Tdz. apdares:

Buļba — baltkrievu tdz.	s	13
Gans — čuvašu tdz.	s	12
Man dziesmiņu nepietrūka	b	10
Rīga dimd	v	15
Sidrabiņa upi bridu	b	10
Staigāja reiz meitene krastmalā — ukraiņu tdz.	b	11

53. **Melngailis Emilis** (1874–1954)

Ai, manu kumeļu (A. Niedra)	v	5
Daba i [un] dvēsele (Rainis)	j	6
Dāvida 19. dziesma (Sv. rakstu v.)	j	7
Dāvida 42. dziesma [*Kā briedis brēc*] (Sv. rakstu v.)	j	5
Dievs, dod latvju zemītei (dainu v.)	j	7
Dzērājpuisis bēdājāsi (dainu v.)	j	5, 6
Jūrnieku dziesma (no Raiņa *Uguns un nakts*)	v	13
Man māmiņa piesacīja (dainu v.)	s	6, 10, 12
Mūsu Tēvs debesīs (Mateja evaņģ. 6: 9–14 komponista latviskojumā)	j	6
Pirmo Dziesmu svētku piemiņai (komponista v.)	j	8
Saki jel, saulīte (M. Siliņš)	j	8
Senatne (Rainis)	j	9, 10, 20
Tautai (A. Pumpurs)	j	9

Oriģinālmūzikas un tdz. apvienojumi:

Bārenītes slavināšana	j	6, 8, 17, 21
Beidzamās rozes	s	13, 16, 20
Jāņuvakars	j	7–9, 11, 12, 14, 16–23
Pūt, vējiņi	j	9
	d	19, 23
Rožudārzs	j	6

Rožulauks j 15
Svešāi zemē j 9, 20
Tdz. apdares:
Ai, kaimiņu zeltenīte d 23
Bij' man vienas rozes dēļ v 6, 11, 20
Cekulaina zīle dzied j 7
Div' dzelteni kumeliņi j 17, 20
Gaismiņa ausa j 14
Jo dziedāju, jo skanēja s 12, 23
Kade pārnāksi, bāleliņi j 11
Karavīra līgaviņa j 9
Kungi brauca Vāczemē j 7
Lokatiesi, mežu gali j 9, 10, 14(d), 17–20, 22
Meitas gula dābolē [ābolā] s 13, 16
Meita sēde kuražās d 15, 19, 20, 22
Nebrauc tik dikti d 15, 18, 20
Ozolīti, zemzarīti s 11
Prom pa ceļu j 7
Pyuti, pyuti [dzied Latgales kori] j 7
Rīgas torņagala zīle j 10, 14, 20
Tautumeita, mellacīte j 7
Tumša nakte, zaļa zāle j 11, 16, 20, 23
Ver vārtus, Mēnesi — leišu daina j 7
Vīrs, kam vara v 6

54. **Mence Selga** (1953)
Kur tu biji, bāleliņi (A. Pilsums) s/p 20, 22, 23
[22. sv. dzied apv. koris]
Neba maize pate nāca (tdz. v.) j 22
Latviešu tautasdziesmu virkne — apd. s 20

55. **Neilands Jānis** (1831–1900)
Balta puķe — apd. v 1, 8
[8. sv. programmā aplami piedēvēta J. Cimzem]

56. **Norvilis Jānis** (1906–1994)
Balsis (J. Miesnieks) j 20
Daugaviņa puto balti (T. Matīss) v 21
Daugav' abas malas [*Mūsu zeme*] (Rainis) j/p 20
Kam drosme ir (K. Ulmanis) j 9
15. maija dziesma (V. Plūdons) j 9
Vakarjunda [*Svēts mantojums*] (L. Breikšs) v 20, 23
Padziedāju, palīksmoju — apd. s 23
Tumsa, tumsa — apd. j 23

57. **Ore Ādams** (1855–1927)

Daugavas zvejnieku dziesma	v	21
[*Daugaviņa māmuliņa*] (F. Brīvzemnieks)		
Kur tu augi, daiļa meita — apd.	j	3

58. **Ore Harijs** (1885–1972)

Lauztās priedes (Rainis) — kantāte, dzied izlases kori	j/p	6

59. **Ozoliņš Jānis** (1908–1981)

Būsim jauni (V. Lukss)	j	12
Dziesma (I. Mežnora)	s	12
Dziesma — draugs (L. Pēlmanis)	b	12
Dziesmas ceļš (B. Saulītis)	v/p	15
Dziesmas mūžs (A.Vējāns)	j	14
Dzimtene (V. Brutāne)	s	14, 17
Ieviņa (G. Selga)	s	15, 16, 19, 20, 23
Migla, migla (J. Vanags)	v	12, 13, 16
[16. sv. ar nosaukumu *Partizānu dziesma*]		
Padomju dzimtenei dziedāsim slavu (J. Vanags)	j	13
Padomju Latvijai (A. Čaks)	s	10
Pie jūras (G. Selga)	v	14
Sidraba pēdās (L. Vāczemnieks)	s	14
Skaista mūsu zeme dzimtā (A. Brodele)	b	10
Sveiciens Padomju Latvijai (J. Sudrabkalns)	j	10, 11, 16
Sveika, dziesma (J. Osmanis)	s	16
Zēnu dziesma (V. Lukss)	b	10
Zvejnieku dziesma (J. Vanags)	j	11, 17
Brāļi mani lieli vīri — apd.	b	11
Dzimtene — krievu tdz. apd.	b	12

60. **Ozoliņš Valdemārs** (1896–1973)

Bērnu dienas (V. Plūdons)	j	7
Dziesmu brīnums (M. Grimma), dzied Vidzemes kori	j	7
Krēslā (F. Bārda)	j	7
Latvija daiļa (J. Sanders)	j	9
Papardes zieds (K. Krūza)	j	6
Man sajāja trīs tautieši (lietuviešu tdz.v. V. Plūdona atdz.)	j	8

61. **Pauls Raimonds** (1936)

Lielais vaicājums (J. Peters), dzied senioru koris	j/p	23
Manai dzimtenei (J. Peters)	j/p	17–20,
[23. sv. dzied jauniešu apv. koris]		22, 23

Manai pilsētai (J. Peters) j/p 16
Pacel galvu, baltā māt' (J. Peters) d 21
Pieci olimpiskie apļi (J. Brežģis) j/p 18
Aiz upītes jēri brēca — apd. j 21
Sasala jūrīņa — apd. j 23

62. **Pavasars Helmers** (1903–1998)
Vasarai (V. Plūdons) j 21
Mazs bij tēva novadiņš — apd. d 20, 21, 23
Ticība (J. Poruks), dzied apv. zēnu koris b(j) 23
[orig. jauktam korim]

63. **Plakidis Pēteris** (1947)
Ar dziesmu dzīvībā (J. Peters) j 18, 20
Svečturi (I. Ziedonis) s 22
Tavas saknes tavā zemē (V. Belševica) j 21
Vasaras vidus dziesmiņa (O. Vācietis) j 23
Visu mūža dienu (J. Peters) s 18
Es bij' meita — apd. s 23
Tumša nakte — apd., dzied senioru koris s 23

64. **Poruks Jēkabs** (1895–1963)
Mežā vasarā (V. Plūdons) s 7
Pavasara dziesma [*Ej projāme, ledutiņu*] (tdz.v.) j 8

65. **Prauliņš Uģis** (1957)
Jāņu nakti negulēju — apd. j 23

66. **Ramans Ģederts** (1927–1999)
Ar dziesmu Rīgā (V. Ļūdēns) j 19
Domas (J. Peters) j/p 15
Kas to Rīgu dimdināja (L. Kamara) j 16
Manas tautas dziesmu rīti (V. Ļūdēns) j 18

67. **Rijnieks Jānis** (1939)
Salaspils virši (K. Sausnītis) s 15

68. **Rozītis Jūlijs** (1880–1952)
Aiz azara augsti kolni — apd. j 13, 20
Stāvēju, dziedāju — apd. s 17, 20

69. **Rupaine Ilona** (1966)
Ezereņi, Lubuoneņi — apd. j 23
Gaismeņa ausa — apd. j 23

70. **Salaks Artūrs** (1891–1984)
Pērkons veda vedekliņu — apd. d 21

71. **Skulte Ādolfs** (1909–2000)
Darbam slava (V. Lukss) j 11
Dievzemīte (A. Pārslietis) v 9
Dzimtenes vasara (G. Selga) s 15, 17
Šodien (A. Skalbe) v 11–13

72. **Skulte Bruno** (1905–1976)
Aijā (T. Tomsons) v 23
Lūgšana (L. Breikšs), dzied apv. meiteņu koris b 23
73. **Skulte Rihards** (1966)
Še dziedāju, gavilēju — apd. j 22
74. **Stabulnieks Uldis** (1945)
Līgo! (O. Vācietis) j 23
75. **Straumes Jānis** (1861–1929)
Pie Baltijas jūras (komponista v. [Vaidelaitis]) v 21
Ūdens meita (komponista v. [Vaidelaitis]) j 3
Tdz. apdares:
Bērīt's manis kumeliņš j 4
Kur tu augi, daiļa meita j 8
Pilna upe baltu ziedu j 7
76. **Šepskis Oskars** (1850–1915)
Motete [*Cik miligas*] (Sv. rakstu vārdi) j 3, 6
Mūsu Tēvs (Mateja evaņģ. 6: 9-14) v 3
Ozianna [*Svēts ir*] (Sv. rakstu vārdi) j/p 4, 23
[23. sv. dzied apv. koris]
–Ak, puķīt, tavu noskumšan' — apd. v 2
Teci, teci, kumeliņi — apd. j 2, 8
77. **Vaivods Juris** (1966)
Tdz. apdares:
Aizalaida sauļeite s 21
Divējādi saule tek d 23
Rīgas dziesmas d 22
Trīs sidraba avotiņi j 23
78. **Vasks Pēteris** (1946)
Ar laiku puķes vīst j 22
(K. de Pontū, E. Virzas atdz.)
Mūsu dziesma (tdz. v.) s 20
Sanctus (liturģijas v.), dzied apv. koris j/p 23
Savā tautā (A. Eglītis) j 23
79. **Veidenbergs E[?] (?–?)**
Uz jūras v 5
80. **Vīgneru Ernests** (1850–1933)
Kā Daugava vaida [*Trimpula*] (Auseklis) v/p 3, 23
Tdz. apdares:
Līgo dziesmas — 6 melodiju virkne
[23. sv. dzied senioru koris] j, v 4, 6, 13, 23
Pūt, vējiņi j, v 4
Strauja upe v. 3, 7, 8, 11, 14, 16, 20

81. **Vīgners Leonīds** (1906–2001)

Ābeļziedā (V. Plūdons)	s	23
Kalējiņi, bāleliņi (R. Blaumanis)	v	10, 11, 13
Kas tie tādi spēka vīri (V. Plūdons)	v	23
Kā sniegi kalnu galotnēs (J. Jaunsudrabiņš)	s	23
Starp divām mūžībām (K. Skalbe)	s	23
Tēvzemes dziesma (V. Plūdons)	j	23
Caur sidraba birzi gāju — apd.	j	11*

82. **Vītols Jāzeps** (1863–1948)

Atmaksas diena (V. Plūdons)	v	10, 15, 20
Beverīnas dziedonis (Auseklis)	j vai j/p	4, 6, 8, 9, 13, 20
Bērzs tīrelī (Vensku Edvarda atdz.)	j	3, 8
Ceļinieks (J. Poruks)	j	5
Dieva lūgums (A. Kažoks)	j	5, 8
Dziesma (F. Plostnieks) — kantāte	j/p	5
Gaismas pils (Auseklis)	j	5–12, 15, 16, 18, 20–23
Gājēja dziesma naktī (V. Gēte, J. Alunāna atdz.) [5. sv. ar nosaukumu *Tu, kas mīti debesīs*]	j	5, 7
Karaļmeita (Rainis)	j	7, 14, 17, 23
Karogs (E.Virza)	j	6
Krīvu krīvs (F. Brīvzemnieks)	v	23
Mana tauta laimdienīte (A. Brigadere)	v	11
Mana tēvija (A. Pumpurs)	v	5, 20
Mežezers (A. Droste-Hīlshofa, A. Ķeniņa atdz.)	v	12, 16, 21, 23
Nakts (Veismanis [Pavasaru Jānis])	v	9
No atzīšanas koka (V. Plūdons) — kantāte, dzied izlases kori	j/p	6
Rīgā pirku sirmu zirgu (tdz. v.)	j	9, 11, 16
Rūķīši un Mežavecis (V. Plūdons)	j	6*
Saule austrumos (T. Zeiferts)	j	23
Saules svētki (F. Bārda)	j	7
Svētī, Dievs, šo zemi dzimto (L. Bērziņš)	j	9
Upe un cilvēka dzīve (K. Barons)	j	7, 19
Zieme|blāzma (L. Paegle) — kantāte, dzied apv. koris	j/p	21, 23
Tdz. apdares:		
Aun, meitiņa, baltas kājas	v	5
Kur, priedīte, tavas skujas	j	5

	Sniedziņš sniga, putināja	v	4
	Trīs jaunas māsas	j	6
83.	**Zālītis Jānis** (1884–1943)		
	Biķeris miroņu salā (J. Poruks)	j	6, 7
	Birztaliņa (K. Jēkabsons)	j	6, 8
	Ceļš uz dzimteni (P. Blaus)	j	7, 9, 20
	Dziesma Tautas vienotājam (V. Plūdons)	j	9
	Kārsēju, vērpēju un audēju dziesma (Rainis)	s	10
	Pie koklētāja kapa (A. Austriņš)	j	7
	Tā vēsma (J. Poruks), dzied izlases kori	j	6
	Varoņu dziesma (A. Austriņš)	j	8
84.	**Zariņš Marģeris** (1910–1993)		
	Dziesma par draudzību (F. Rokpelnis)	j	14
	Dziesma par dzimteni (S. Mihalkovs)	j	14
	Dziesma par partiju (A. Krūklis)	d/p	14, 17
	Kalnā kāpu lūkoties (tdz.v.)	j	13
	no operas *Uz jauno krastu*	d	14
	Ko mēs, brāļi, darīsim (tdz.v.)	v	19
	Līksme (komponista v.)	j	7
	Miera maršs (B. Kuņajevs)	j/p	12
	Noktirne (A. Krūklis) no oratorijas	v/p	15
	Ciņa ar velna purvu		
	Uz jauno krastu (F. Rokpelnis)	j/p	13, 16
	no tāda pat nosaukuma operas		
	Ar kaujas saucieniem (J. Akuraters),	j	12, 16
	M. Zariņa aranž.		
	Kur, puisīti, tu tecēji — apd.	j	8
	Mugurdancis — apd.	j	11, 15
85.	**Zemzaris Imants** (1951)		
	Vairogi (V. Ļūdēns), dzied apv. koris	j/p	22
86.	**Zilveris Valdis** (1963)		
	Saules meitas vedības —	s	23
	apd, dzied senioru koris		
	Vēja māte — apd.	s/p	23
87.	**Žilinskis Arvīds** (1905–1993)		
	Ābeļdārzs (P. Sils)	b	12
	Mana dzimtene jaukā (E. Zālīte)	d	14
	Mūžīgā uguns (L. Vāczemnieks)	j	15
	Padomju Latvija dzied (M. Bendrupe)	j/p	18
	Tdz. apdares:		
	Ai, tu, zaļā līdaciņa	s	14, 16, 19
	[14.sv. ar nosaukumu *Ai, zaļā līdaciņa*]		

Bēda mana, liela bēda	s	13
Lakstīgala kroni pina	j	20, 23
[23. sv. dzied senioru koris]		
Vai, dieniņi, miedziņš nāk	s	15

1.–23. VISPĀRĒJO LATVIEŠU DZIESMU SVĒTKU APVIENOTO ORĶESTRU UN APVIENOTO ANSAMBĻU REPERTUĀRĀ IETVERTIE LATVIEŠU KOMPONISTU SKAŅDARBI

Sarakstā nav ietverti a t s e v i š ķ u orķestru un ansambļu priekšnesumi.

po — pūtējorķestris;
so — simfoniskais orķestris;
to — tautas instrumentu orķestris;
aka — apvienotais kokļu ansamblis.

1. **Ābele Ādolfs** (1889–1967)
   - Lāčplēša kaps — po 8
   - so 20
   - Lustīgā vidzemniece — po 20
2. **Ābols Jānis** (1955)
   - Es nenācu šai vietā — tdz. aranž. — po 23
   - Meitene zeltene — pop. melod. aranž. — po 23
3. **Altmanis Alvils** (1950)
   - Atmiņu valsis — po 23
   - Ave Maria, R. Ašmaņa aranž. — po 23
   - Poēma *Zemgale* — po 23
4. **Bašs Mendelis** (1919)
   - Maršs — po 13
5. **Būmanis Aleksandrs** (1881–1937)
   skat. pie A. Krūmiņa

6.	**Butāns Pēteris** (1942)		
	Marș̌s *Latgale*, R.Igolnieka instr.	po	23
7.	**Dārziņš Emīls** (1875–1910)		
	Melanholiskais valsis	so	21, 22
8.	**Dubra Rihards** (1964)		
	Fantāzija-variācijas	aka	23
9.	**Igolnieks Raimonds** (1946)		
	Nadūd, Dīvs, veitulam — latgaliešu tdz. apd.	po	23
10.	**Ivanovs Jānis** (1906–1983)		
	Svētku uvertīra	po	13
	Svinīgā prelūdija	po	14
	Rāzna	po	16
	Simf. tēlojums *Varaviksne*	so	21
	Ceturtā simfonija *Atlantīda*	so	22
11.	**Jermaks Romualds** (1931)		
	Kas dimd, kas rīb — apd.	aka	22
	Mēs bijāmi duj' brālīši — apd.	aka	23
12.	**Jurjānu Andrejs** (1856–1922)		
	Dziesmu svētku marș̌s	so	3, 5, 20, 22
	[3. sv. ar nosaukumu *Latvju vispārīgo dziesmu svētku marș̌s par latvju tautas dziesmu* Rīga dimd *un* Līgo *motīviem ar Baumaņu Kārļa* Dievs, svētī Latviju *beigās, lielam orķestrim saskaņots (1880), op. 1. Rīgas Latv. biedr. Mūz. komisijas īpašums.* 23. sv. ar nosaukumu *Latvju vispārīgo Dziesmu svētku marș̌s*, M. Grūtupa aranž.]	po	14, 23
	Latvju tautas brīvlaišana	so	4, 5
		po	8, 13
	No svītas *Latvju dejas*:		
	Ačkups [*Ačkops*]	so	4
		po	10, 16, 22
	Jandāls	so	3
	Tūdaliņ, tagadiņ	so	3, 5
13.	**Jurjāns Juris** (1861–1940)		
	Gaviļu marș̌s	po	4
	Svētku marș̌s	po	8, 16

14. **Kalniņš Alfrēds** (1879–1951)
Karodziņu polonēze po 8, 10, 19
Mana dzimtene aka 18
Pie Staburaga so 5
15. **Kalniņš Imants** (1941)
Pūt, vējiņi po 22
Re, kur muzikanti spēlē, po 23
A. Krūmiņa apd.
16. **Kalsons Romualds** (1936)
Svīta *Kāzu dziesmas* so (3 daļas) 21
so (2 daļas) 21
Koncerts vijolei ar orķestri so 22
Vidzeme po 23
17. **Karlsons Juris** (1948)
Simfoniskā poēma *Ceļš* so 21
Apvedceļš po 23
18. **Kotovs Vjačeslavs** (1909–1979)
Vediet mani, kur vezdami — apd. aka 18
19. **Krasnopjorovs Sergejs** (1900–1961)
Latgales [Latgaliešu] polka — apd. aka 18, 19
20. **Krūmiņš Aivars** (1941)
Jautrās skroderdienas po 19, 20
(parafrāze par A. Būmaņa mūziku
R. Blaumaņa lugai *Skroderdienas Silmačos*)
A. Krūmiņa aranž.
Jūra krāc un vēji pūš — Jāņa Mediņa dziesma po 22
no k/f *Zvejnieka dēls*
A. Krūmiņa aranž.
Parafrāze po 21
Retro po 20
Sens valsis *Brūklenājs*, A. Krūmiņa apd. po 21
21. **Kulakovs Juris** (1958)
Aeternus po 23
22. **Ķepītis Jānis** (1908–1989)
Daina aka 16
Nāk rudentiņis — apd. aka 19
Spīdēj' manis vainadziņis — apd. aka 22
Šūpļa dziesma aka 16
23. **Mediņš Jānis** (1890–1966)
Ārija no Pirmās svītas po 18
so 20, 22
Divi ievadi po 6

	Dzimtene	po	6
	Dancis	po	6
	Jūra krāc un vēji pūš, skat. pie A. Krūmiņa	po	22
24.	**Melngailis Emilis** (1874–1954)		
	Galēja gaita	po	6
	Spēlēju, dancoju	po	6
	Karavīra līgaviņa	po	6
25.	**Ņicovs Aleksandrs**		
	Rīga dimd	po	8
26.	**Ordelovskis Gunārs** (1927–1990)		
	Cel mani pār par Daugavu (maršs *Jelgava*)	po	20
	Deju svētkos	aka	15
	Divas latviešu dejas	po	16
	Kursīšu valsis	po	23
	Lielā Tēvijas kara dziesmu popūrijs	po	19
	Malienas malā	aka	18
	Maršs *Riga sveic*	po	23
	Mērdzenes taurētāji	po	17
	Papriekšzīmīga pažarnieka polka	po	22
	Panākšņi dancoja — apd.	to + koris	18
	Sanāca tautiņas	aka	16
	Sanāk draugi — tuvi, tāli	aka	19
	Sprigulītis un grābeklītis — apd.	to + koris	16
	Svētku mūzika	po	18, 23
	Svētku mūzika koklēm	aka	15, 16
	Tautas kadriļa	po+dejotāji	21
	Zeme rīb, tautas jāj — apd.	to + koris	16, 18, 19
27.	**Ozoliņš Jānis** (1908–1981)		
	Aicinājums	po	15
	Valsis no svītas *Zelta rokas*	po	14
28.	**Palkavnieks Jānis** (1909–1992)		
	Alutiņš	po	21
29.	**Pauls Raimonds** (1936)		
	Bāreņa lūgums, J. Ābola aranž.	po	23
	Jautrās dzirnas, H. Eglīša instr.	po	23
	Karnevāls, G. Rozenberga instr.	po	23
	Mūzika Ā. Alunāna lugai *Džons Neilands* A. Krūmiņa aranž.	po	20
	Meža gulbji, muzikāla poēma V. Kokamegi apd.	po	22
	Rūdolfa smaids	po+dejotāji	21

Nekur nav tik labi kā mājās —
popurijs R.Igolnieka aranž. po 23
Nu ardievu, Vidzemīte — tdz.
R.Paula sakārtojumā, D. Grozova aranž. po+dejotāji 21, 23
Sikspārņa Fledermauša šūpļa dziesma, po 23
A. Cepīša aranž.
Vella kalpi, A. Krūmiņa instr. po 23
Zvejnieku svētkos po 23

30. **Plakidis Pēteris** (1947)
Intrada klarnetei un orķestrim so 21

31. **Pūce Valts** (1962)
Ardievu, meitenes, R. Rēriha aranž. po 23
Cikls *Par lapu* (I. Ziedonis) aka + koris 23
Rīta gaismā aka 23

32. **Rērihs Raitis** (1964)
Maza svīta pūtēju orķestrim, III, IV d. po 23

33. **Rijnieks Jānis** (1939)
Tautas svētki po 15

34. **Ruduša Vita** (1974)
Tdz. apdares:
Kur, tautieti, vakar biji aka 22
Peliņš brauca, ratiņ' čīksta aka 23
Pyut, pyuti, viejeņ aka 23
Sārabumbals aka 23

35. **Salaks Vilnis** (1939)
Viena pati mums māsiņa (tdz. v.) aka + koris 23
Tdz. apdares:
Ai, jaunais diever' aka 22
Dieti, dieti, jaunas meitas aka 22
Diždancis aka 22
Dziedāj' tautu tīrumā aka 22
Līgo, laiva, uz ūdeņa aka 22
Mēnestiņš nakti brauca aka 18
Nīcas dancis aka 22
Padziedi, mazputniņ aka 23
Skan balstiņis rītā agri aka 18
Strauja, strauja upe tecēj' aka 23
Ūdentiņš, akmentiņš aka 22
Zīlīt' skaisti padziedāja aka 23

36. **Skulte Bruno** (1905–1976)
Balāde par kareivi, kas neatgriezās so 21

37. **Šmīdbergs Vilnis** (1944)

Kurzemes prelūdija	po	23
Koncerta maršs	po	22
Svētku fantāzija *Līgo*	po	22
Vēstījums	po	23

38. **Tauriņa Iveta** (1962)

Spoža zvaigzne notecēja — apd.	aka + koris	22,23
Maza tautu istabiņa — apd.	aka	23

39. **Vasks Pēteris** (1946)

Cantabile per archi	so	20

40. **Vecumnieks Andris** (1964)

Sazīdīja gaiļapīši — parafrāze par latgaliešu tdz. R. Igolnieka instr.	po	23

41. **Vītoliņš Jānis** (1886–1955)

Otrā latvju rapsodija	po	8, 10
Latvju deju svīta	po	11
Latvju rapsodija	po	15

42. **Vītols Jāzeps** (1863–1948)

Simfonijas trīs daļas	so	3
Valse grotesque [partitūra autora iznīcināta]	so (stīgu)	4
Simf. tēlojums *Līgo*	so	5
Polonēze	po	6
Sēru maršs	po	6

43. **Zaķis Alnis** (1931)

Lai skan!	po	21

44. **Zilveris Valdis** (1963)

Varbūt polka?	aka	23

PERSONU RĀDĪTĀJS

Ābele Ādolfs (1889–1967), komponists, diriģents — 41, 42, 77, 81, 86, **87–88**, 114, 173, 190, **255, 272, 289,** XXVII, XXVIII
Āboliņš Ziedonis (1926), kordiriģents — 82, 84, 87, **88**
Ābols Jānis (1955), pūtējorķ. diriģents, komponists — 58, 59, **156, 255, 289,** 292
Abts Francis (1819–85), vācu komponists — 187
Adamoviča Vija (1941), kordiriģente — 87, **88**
Ādamsons Rihards (1924–98), pūtējorķ. diriģents — 74, 126, 127
Adāviča Ieva (1945), horeogrāfe — 58
Akerberga Ilze (1953), komponiste — 86
Akulis Jānis (1949), pūtējorķ. diriģents — 127
Akuraters Jānis (1876–1937), rakstnieks — 273, 287
Albergs Valdis (1922–84), tēlnieks — 225
Alberings Ansis (1925–99), kordiriģents — 118
Alberings Kārlis (? – 1936), skolotājs, kordziedātājs — 211
Aldiņš Mārtiņš (1946), tautas mūz. darbinieks, komponists — 61, 86, 195, **255, 272**
Aldiņš Pēteris (1953), tautas mūz. darbinieks, M. Aldiņa brālis — 86, 189
Aleksandrs II (1818–81), Krievijas imperators no 1855. gada — 34
Alka Brigita (1942), kordiriģente — 87, **88**
Altmanis Alvils (1950), komponists — **255, 289**
Ādolfs Alunāns (1848–1912), dramaturgs — 292
Alunāns Juris (1832–64), dzejnieks, atdzejotājs — 277, 286
Alunāns Nikolajs (1859–1919), komponists, publicists — 38, 113, **256, 272**
Amoliņš Leons (1937), diriģents, komponists — 117, 118, 119, 120, **163**
Ancāns Artūrs (1979), kordiriģents — 125
Andersens Arilds, norvēģu mūziķis — 128
Andrups Jānis (īst. v. Jānis Andriņš; 1914–94), sabiedrisks darbinieks — 82, 85
Aperāne Dace (1953), komponiste — 86, **256, 272**
Apinis Andrejs, mākslinieks — 200
Apkalns Longīns (1923–99), komponists, publicists — 82, 86, **89**, 189

Apsīte Marga (1945), horeogrāfe — 56, 58, 59, 62, 71
Apša Ausma, lietišķās mākslas meistare — 199
Ārgals Ādams (1851–1937), kordiriģents, mūzikas publicists — 112, 243
Arne Ilze (1953), komponiste — 60, 80, 81, **256**, **272**
Aruma Taisa (1940), horeogrāfe — 58, 59
Aspazija (īst. v. Elza Pliekšāne; 1865–1943), dzejniece — 185, 274
Astra Gunārs (1931–88), nacionālās pretestības kustības dalībnieks — 141
Ašmanis Raitis (1964), pūtējorķ. diriģents — 62, 127, 128, **155–156**, 196, 289
Augustinovičs Jevgeņijs (1954), kordiriģents — 121
Augustins Vaclovs, lietuviešu mūziķis — 122
Augusts Mārtiņš (1860–1935), publicists — 242
Auseklis (īst. v. Miķelis Krogzemis; 1850–79), dzejnieks — 172, 177, 178, 240, 273, 274, 276, 278, 285, 286
Austriņš Antons (1884–1934), dzejnieks, rakstnieks — 287
Austrums Jānis (1912), kordiriģents — 77, 87, **89**, XXVIII
Auškāps Kārlis (1947), režisors — 68, 195
Auziņš Arnolds (1931), dzejnieks — 276
Avotiņa Daina (1926), dzejniece — 279

Babeths Mareks, vācu mūziķis — 121
Bagāta Valda (1968), koklētāja — 130
Bakstets Ēriks (?–1904), sudrabkalis — 207, 209
Balaško Ilona (1951), kordiriģente — 62
Balodis Andrejs (1908–87), dzejnieks — 280
Balodis Jānis (1881–1965), militārs un valsts darbinieks, ģenerālis — 210
Balodis Uldis (1930–92), kordiriģents — 117, 118
Baltakmens Raimonds (1927), zootehniķis, kordziedātājs — 141
Banders Pēteris (1906–62), kordiriģents — 77, 87, **89–90**, XXVIII
Bārbale Marta (1933–2003), dzejniece — 277
Bārda Fricis (1880–1919), dzejnieks — 279, 283, 286
Barisons Pēteris (1904–47), komponists — 42, 45, 142, 167, 169, 170, **183**, 188, **256**, **272–273**
Barons Krišjānis (1835–1923), folklorists, rakstnieks — 15, 131, 287
Barušs Jānis (1921–84), kordiriģents — 87, **90**
Bārzdiņš Haralds (1956), pūtējorķ. diriģents — 62, 127, 128, **156**
Bašs Mendelis (1919), diriģents, komponists — 74, 127, 191, 194, **256**, **289**
Baštiks Eduards (1906–92), ārsts, kordiriģents — 83, 86
Baštiks Viktors (1912–2001), komponists, diriģents, E. Baštika brālis — 78, 83, 86, **90**, 186, 188, 189
Baumane Aija (1932), horeogrāfe — 56, 58, 59, 60, 62, 68, 69, 70, 71
Baumanis Jānis Fridrihs (1834–91), arhitekts, RLB priekšnieks (1872–75) — 32, 33, 220

Baumaņu Kārlis (1835–1905), komponists, literāts — 8, 33, 34, 35, 37, 63, 74, 112, 167, 169, 177, **180-181**, 186, 187, 197, **256**, **273,** I, II, XXXV
Bebris Raimonds (1891–1940), militārs darbinieks, dzejnieks — 279
Bebru Juris (Juris Bebris; 1859–1951), pedagogs, rakstnieks — 112, 243
Beijermans Karls Teodors (1816–ap 1893), sudrabkalis — 202
Beinerts Kārlis (1953), kordiriģents — 79, 120, 126
Belinskis Elmārs (1961), horeogrāfs — 60, 69, 70
Beloglāzovs Jānis (1955), diriģents — 87, **90–91**
Belševica Vizma (1931), dzejniece — 284
Bendrupe Mirdza (1910–95), rakstniece — 288
Bendrups Viktors (1925), kordiriģents — 57, 79, 87, **91,** XXV
Berino Haralds (1906–82), komponists — 86
Berklavs Eduards (1914), valsts un sabiedrisks darbinieks — 48
Berķis Arvīds (1906–74), diriģents — 87, **91**
Berliozs Hektors Luijs (1803–69), franču komponists — 190
Bērziņa Ilga (1935), kordiriģente — 62
Bērziņš Alvis (1952), kordiriģents — 62, 126
Bērziņš Andris (1951), valsts un sabiedrisks darbinieks — 234
Bērziņš Ivars (1954), kordiriģents — 57, 59, 119, 123, **148,** XXV
Bērziņš Ludis (Ludvigs Ernests; 1870–1965), mācītājs, dzejnieks — 287
Bērziņš Tālivaldis (1918), kordiriģents — 62, 194
Bērziņš Uldis (1944), dzejnieks — 280
Bērzkalns Valentīns (1914–75), muzikologs, komponists — 38, 43, 48, 63, 77, 86, 238, 243, **256**, **272**, **273**
Bēthovens Ludvigs van (1770–1827), vācu komponists — 187, 193
Bētiņš Jānis (1830–1912), diriģents — 30, 34, 35, 36, 37, 38, 64, 112, 113, **130–131**, 132, III
Biezaite Margarita (1921), arhivāre — 79, 86, 237, 239
Biezaitis Ēriks (1911–94), arhivārs, sabiedrisks darbinieks — 79, 237
Bigača Antra (1964), dziedātāja, operas soliste — 79
Bikše Aigars (1969), tēlnieks, scenogrāfs — 236
Bīlenšteins Augusts (1826–1907), mācītājs, valodnieks — 26
Birnbaums Vilnis (1962), horeogrāfs — 60
Birzenieks Aleksandrs (1893–80), arhitekts — 223, 224, 225
Birziņa Aira (1968), kordiriģente — 62, 122, 123, **154**, 234, 236, XXXIX, XLVIII
Bitīte Lelde (1969), pūtējorķ. diriģente — 129
Blaumanis Rūdolfs (1863–1908), rakstnieks — 191, 286
Blaus Pēteris (1856–1930), dzejnieks — 287
Blehs Leo (1871–1958), diriģents — 106, 139
Blomherts Bastians, nīderlandiešu mūziķis — 128
Blumbergs Ilmārs (1943), scenogrāfs, grafiķis — 199
Bļinovs Valentīns (1928), horeogrāfs — 51

Bobkovics Artūrs (1885–1959), diriģents — 39, 72, 113, 114
Bojārs Gundars (1967), valsts un sabiedrisks darbinieks — 235
Bomiks Arvīds (1940), muzikologs — 141
Bortņanskis Dmitrijs (1751–1825), krievu komponists — 186
Brancis Māris (1947), mākslas zinātnieks — 238
Brandavs Aleksandrs (1970), kordiriģents — 125
Brants Jānis (1934), kordiriģents — 117, 118, 119
Brauns Mārtiņš (1951), komponists — 58, 81, 183, **184**,196, **257**, **273**
Breģis Valdis (1928), kordiriģents — 118
Breikšs Leonīds (1908–42), dzejnieks — 279, 280, 282, 285
Brežģis Juris (1935–2002), dzejnieks — 284
Brīdaka Sarmīte (1956), kordiriģente — 62
Briede Vija (1934–87), muzikoloģe — 142
Brigadere Anna (1861–1933), rakstniece — 278, 286
Brikmanis Uģis (1956), režisors — 63, 235, 236, 273
Briņķis Edgars (1975), kordiriģents — 126
Brīvzemnieks Fricis (īst. v. Fricis Treilands; 1846–1907), folklorists, literāts — 176, 273, 283, 286
Brodele Anna (1910–81), rakstniece — 283
Broka Terēzija (1925), kordiriģente — 57, 59, 60, 62, 116, 119, 120, 121, **149,** XXIV, XLVIII
Broks Aivars (1955), komponists, pianists — 63, 124, **257**, **273**
Broks Jānis (1944–83), pūtējorķ. diriģents — 127
Broks Staņislavs (1926–77), diriģents — 49, 50, 51, 52, 53, 55, 116, 117, 118, **142–143**, 175, **257**, **273,** XXII
Brože Ruta (1953), kordiriģente, komponiste — 79, 86, **92**
Brugmane Aija (arī Vintere-Brugmane; 1944), kordiriģente — 87, **92**
Brusubārda Ernests (1880–1968), kordiriģents, mūzikas kritiķis — 92, 243
Brusubārda Ernests II (1941), kordiriģents, kritiķis, E. Brusubārdas dēls — 81, 87, **92**
Brusubārda Ernests III (1963), diriģents, E. Brusubārdas II dēls — 59, 81, 87, **92–93**
Brutāne Valija (1911–90), dzejniece — 283
Bukovskis Ļevs (1910–84), tēlnieks — 225
Bula Dace (1960), literatūrzinātniece — 17
Būmanis Aleksandrs (1881–1937), jurists, žurnālists — 191, 289, 291
Buņķis Aivars (1954), kordiriģents — 191
Burīns Pērs, zviedru mūziķis — 122
Burvis Ģirts (1962), tēlnieks — 218, 219
Burvis Laimonis (1929), metālmākslinieks — 218, 219
Bušs Rūdolfs, literāts — 273
Butāns Pēteris (1942), komponists, diriģents — 127, **257**, **290**

Butkēvičs Jānis (1964), horeogrāfs — 60

Cabulis Bruno (1954), kordiriģents — 62, 73
Cakars Oļģerts (1924), mācītājs — 86
Ceki Karlo (1903–84), itāļu pianists, diriģents — 105
Cepītis Andrejs (1958) pūtējorķ. diriģents, aranžētājs — 127, 293
Cepītis Imants (1933–93), kordiriģents – 50, 51, 52, 53, 54, 56, 73, 116, 117, 118, 119, 120, **143,** XXII
Ceplenieks Gints (1976), kordiriģents — 125
Cilne Daira (1944), kordiriģente — 57, 87, **93**, XXV
Cimze Dāvids (1822–72), J. Cimzes brālis un līdzstrādnieks — 34, 36, 168, 169, 170, **172**, **257**, **274**
Cimze Jānis (1814–81), pedagogs, tdz. harmonizētājs — 26, 30, 31, 33, 34, 36, 56, 112, 131, 168, 169, 170, **171**, 180, **257**, **273–274**, 282, II
Cinkuss Ivars (1969), diriģents, dziedātājs — 62, 122, 123, 125, **154**, 236, XXXIX
Cinovskis Alfrēds, režisors — XXIV
Cintiņš Oļģerts (1935–92), ērģelnieks, diriģents — 120
Cipulis Arturs (1922), kordiriģents, sabiedrisks darbinieks — 234
Cirķelis Teofils, sabiedrisks darbinieks — 201
Cīrulis Ansis (1883–1942), lietišķās mākslas meistars, gleznotājs — 215
Cīrulis Jānis (1897–1962), komponists, mūzikas rakstnieks — 41, 79, 86, **93–94**, 243, **257**, 274
Cīrulis Kristaps (1845–1940), ērģelnieks, kordiriģents — 208

Čaikovskis Pēteris (1840–93), krievu komponists — 190
Čaks Aleksandrs (īst.v. Aleksandrs Čadarainis; 1901–50), dzejnieks — 283
Čakste Jānis (1859–1927), jurists, pirmais LV prezidents (no 1922) — 37, 41, 181, 229
Čelakovskis Františeks (1799–1852), čehu dzejnieks — 277
Čerņeckis Semjons (1881–1950), krievu komponists, pūtējorķ. diriģents — 190
Čivle Diāna (1966), muzikoloģe, juriste, kultūras darbiniece — 235
Čurļonis Mikalojs Konstantins (1875–1911), lietuviešu komponists — 177

Dainis Jūlijs (1902–76), pūtējorķ. diriģents — 126
Dakers Nikolajs (1902–86), skolotājs, kordziedātājs — 43
Dambe Alīna, Mārtiņa Dambja mazmeita — 208
Dambis Mārtiņš, skolotājs, kordiriģents — 112, 208
Dambis Pauls (1936), komponists — 56, 80, 122, 124, **257**, **274**
Danovska Baiba (1935), kordiriģente — 125
Daņiļevičs Agris (1963), horeogrāfs — 60, 68, 70

Dārziņš Emīls (1875–1910), komponists, mūzikas kritiķis — 38, 40, 41, 44, 46, 52, 113, 167, 169, 170, 171, 177, **179–180**, **185,** 230, 243, **258**, **274**, **290**
Dārziņš Volfgangs (1906–62), komponists, E. Dārziņa dēls — 42, 43, 86, 170, 173, 182, 243, **258**, **275**
Daugulis Arvīds (1879–1955), pianists — 100, 140
Daugulis Ēvalds (1958), muzikologs, tautas mūz. kapelas vadītājs — 58, 81, **157**, 195
Daujāte Karīna (1926–95), arhitekte — 225
Daukste-Strautniece Monika (1963), kordiriģente — 87, **94**
Davidone Ramona (1974), koklētāja — 130
Dekšņa Emīlija (1884–1960), kordziedātāja — 212
Deķis Krišs (1918–84), kordiriģents — 115
Derkēvica Ausma (1929), kordiriģente — 52, 53, 54, 56, 57, 59, 60, 62, 73, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 124, 143, **146–147,** XXII, XXIV, XXXVI, XLVIII
Deruma Biruta (1959), koklētāja — 130
Derums Ēriks (1953), kordiriģents — 120
Dimante I., žurnāliste — 74
Dimiters Kaspars (1957), folkmūziķis, literāts — 280
Dīriķis Bernhards (1831–92), žurnālists, RLB priekšnieks (1868–70) — 33
Donass Arvīds (1914–98), horeogrāfs — 49, 70
Doniks Donats (1962), horeogrāfs — 58
Dorns Heinrihs (1804–92), diriģents — 28
Dovgjallo Georgs (1931), komponists, aranžētājs — 194, 195, 196
Dreiberģis [Dreibergs] Jānis (1854–1932), kordiriģents — 40, 180
Dreiblats Edvīns (1928), kordiriģents — 115, 118, 119
Dreimanis Jānis (1909–63), kordiriģents, komponists — 115, 117
Dreimanis Manzars (1933), kordiriģents — 82, 87, **94**
Dreimanis Vitolds (1933), pūtējorķ. diriģents — 127
Dreļs Ilmārs (1966), horeogrāfs — 60, 62, 69, 70, XLV
Droste-Hīlshofa Anete fon (1797–1898), vācu dzejniece — 286
Drozdova Guntra (1961), mūziķe, aranžētāja — 196
Drulle Elga (1932), horeogrāfe — 50, 51
Dubra Rihards (1964), komponists — 63, **258**, **275**, **290,** XXXVI
Duks Sergejs (1902–73), diriģents — 114
Dulmanis Voldemārs (1908–89), literāts — 86, 239
Dūmiņš Jānis (1922), kordiriģents — 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 59, 60, 62, 117, 118, 119, 120, 121, **141–142,** XXII, XXIV, XLVI
Dūmiņš Jānis, virsdiriģents nometņu dziesmu sv. Vācijā — XXVIII
Dunajevskis Izaks (1900–55), krievu komponists — 190
Dundure Vaira (1953), horeogrāfe — 62, XLV
Dzelzkalns Kārlis (1852–1931), skolotājs, kordiriģents — 112

Dzērve Herberts (1927), pūtējorķ. diriģents — 47, 126
Dzērvītis Arvīds (1897–1942), lietišķās mākslas meistars, etnogrāfs — 25, 210, 215, 216
Dziļuma Inga (1957), kordiriģente — 121
Dziļums Edvīns (1955), kordiriģents — 121

Eglentāls Roberts (1887–1971), literāts — 38, 240
Eglītis Andrejs (1912), dzejnieks — 101, 189, 272, 280, 285, XXXI
Eglītis Ēriks (1961), komponists — 124
Eglītis Hermanis (1933), pūtējorķ. diriģents — 54, 56, 74, 127, **157,** 292
Eihe Vitauts, kordiriģents — 114
Einfelde Maija (1939), komponiste — 63, 124, **258, 275**
Eizenberga Inta (prec. Cērmane; 1950), kordiriģente — 121
Eliass Kārlis (1899–1985), dzejnieks — 275
Elksne Ārija (1928–84), dzejniece — 278
Enērs Pēteris Gustavs (1825–80), Rīgas zeltkaļu meistars — 206
Engelmanis Agris (1936), komponists — 56, **258, 275**
Epners Ansis (1937–2003), kinorežisors — 245
Erenštreits Jānis (1942), kordiriģents — 57, 59, 60, 73, 123, **149,** XXIV, XXV
Ērglis Jānis (1962), horeogrāfs — 59, 60, 62, 68, 69, 70, 234, XLV
Ermansons Egīls (1940), kinooperators, rakstnieks — 245
Everse Aija (1937–2002), kordiriģente — 119
Ezeriņa Valija (1926), kordiriģente — 62
Ezeriņš Andris (1947), horeogrāfs — 59, 60, 70
Ezernieks K., skolotājs, kordiriģents — 113

Feils Alfrēds (1902–42), komponists — 43, 86, **258, 275**
Feldmanis Andrejs Edvīns (1939) , kinorežisors, kinooperators — 245
Freiberga Olga (1947), horeogrāfe — 62, XLV
Freimane Ērika (1911–60), kordiriģente, komponiste — 86, **94–95**
Freimanis Eižens (1906–68), komponists, pianists — 86
Fūrmane Lolita (1958), muzikoloģe — 30

Gaigals Laimons (1922–90), kinorežisors, kinooperators — 245
Gailis Aivars (1960), kordiriģents, D. Gaiļa dēls — 125
Gailis Daumants (1927–91), kordiriģents — 47, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 72, 116, 117, 118, 119, 120, **143–144**, 150, 258, 275, XXII
Gailis Māris (1951), valsts un sabiedrisks darbinieks — 76
Gailis Viesturs (1955), diriģents, D. Gaiļa dēls — 59, 119, 120, 123, **151**
Gailīte Zane (1952), muzikoloģe — 144
Galeja Daiga (1960), kordiriģente — 62
Galiņš Pēteris (1930), kordiriģents — 87, **95**

Garanča Anita (1949), dziedātāja, kordiriģente — 120
Garančs Jānis (1948), kordiriģents — 119, 120, 121
Garklāvs Dionisijs [Dāvis] (1825–1907), kordiriģents, ērģelnieks — 112
Garūta Lūcija (1902–77), komponiste, pianiste — 50, 83, 101, 186, **258–259**, **275**, XXV
Gēblers Ernsts Frīdrihs, vācu komponists — 187
Gedulis Guntars (1952), diriģents, komponists — 86
Geidene Irēne (1922–87), kordiriģente — 115
Geka Dzintra (1950), kinorežisore — 245
Gercāns Jānis (1923), pūtējorķ. diriģents — 74, 127
Gēte Johans Volfgangs (1749–1832), vācu dzejnieks — 286
Gipmanis Modris (1937), horeogrāfs — 58
Gliers Reinholds (1874 [pēc vecā st.] –1956), krievu komponists — 191
Gļinka Mihails (1804–57), krievu komponists — 190, 191
Goba Vija (1952), tekstilmāksliniece — 219
Goluba Guna (1930), muzikoloģe — 132
Grasis Ojārs (1935), horeogrāfs — 58, 60, 62, 70
Grasmane Maruta (1941), daiļamata meistare — 219
Graubiņš Jēkabs (1886–1961), komponists, folklorists — 41, 42, 114, 132, 134, 169, 173, **174-175**, 188, 243, **259**, **275**
Grauzdiņa Ilma (1948), muzikoloģe — 86, 238
Grāvīte-Delle Velta (1908–90), pianiste, kordiriģente — 86
Grāvītis Eduards (1957), kordiriģents — 59, 60, 121, 123, **152**
Grāvītis Oļģerts (1926), muzikologs, komponists — 44, 50, 53, 55, 73, 74, 75, 121, 134, 137, 143, 145, 147, 160, 169, 175, 234, 238, 239, **259**, **276**
Grēza Ludvigs (1878–1937), pūtējorķ. diriģents — 40
Gricēvičs Harijs (1921), mākslinieks — 201
Grigalis Jānis (1943), tautas mūz. darbinieks, diriģents — 58, 59, 60, 119, 120, 122, **157**, 194, 195, 275
Grigule Ārija (1932), kordiriģente — 119
Grimma Marta (1901–83), dzejniece, tulkotāja — 283
Grīnberga Mērija, lietišķās mākslas priekšmetu tirgotāja — 215
Grīnberga Sniedze (1968), tautas mākslas speciāliste, komponiste — 196, **259**
Grīnbergs Andris (1943), valsts un sabiedrisks darbinieks — 234
Grīnvalds Eduards (1908), mūziķis, aranžētājs — 194
Grosvalds Fridrihs (1850–1924), jurists, sabiedrisks un valsts darbinieks, RLB priekšnieks (1886–1919) — 36, 38
Grots Jānis (1901–68), dzejnieks — 281
Grozovs D., mūziķis, aranžētājs — 293
Grudulis Jānis (1946), kordiriģents — 122, 123
Grūtups Jūlijs (1908–81), pūtējorķ. diriģents — 126, 127
Grūtups Māris (1938), pūtējorķ. diriģents — 290

Gružāne Valentīna (1911), skolotāja, Reitera kora dziedātāja — 137
Gubene Marija (1872–1947), ērģelniece, komponiste — 51, 113, **259**, **276**
Gūtberga Ingrīda (1934), ērģelniece, kordiriģente — 81, 87, **95**
Gūtberga Karīna (1932), pianiste, ērģelniece — 95
Gūtmanis Olafs (1927), rakstnieks, dzejnieks — 275

Ģeibaks Mintauts (1929), žurnālists — 74
Ģelzis Andrejs (1954), arhitekts — 226
Ģībiete Elīna, XXIII sv. tautastērpu skates uzvarētāja — 219
Ģībiete Lia (1948), māksliniece — 219
Ģinters Augusts (1885–1944), bibliogrāfs, literāts — 236

Haidns Jozefs (1732–1809), austriešu komponists — 187
Hakens, muižkungs Vidzemē — 203
Hankens Kore, norvēģu mūziķis — 121,122
Heimrāts Mārtiņš (1955), mākslinieks — XLII
Hendelis Georgs Frīdrihs (1685–1759), vācu komponists — 113, 187
Hincenbergs Pēteris (1832–1904), ērģelnieks, kordiriģents — 112, 206
Hītelis J. A., karogu darbnīcas meistars Leipcigā — 197, 198
Hruščovs Ņikita (1894–1971), padomju valsts un komunistiskās partijas darbinieks — 48,72

Igaunis Gunārs (1965), mūziķis, aranžētājs — 196
Īgenberga Elga (1921–2003), pianiste, komponiste — 194, 195, **259**, **276**
Igolnieks Raimonds (1946), pūtējorķ. diriģents — 58, 59, 60, 62, 127, 128, **158**, **259**, **290,** 293, 294
Ikauniece Agita (1971), kordiriģente — 62, 123, 125, **154**, 236, XXXVIII
Ikstena Nora (1969), rakstniece — 69
Ileoja Ene, igauņu mūziķis, diriģents — 122
Ilstere Tikla (prec. Langa; 1904–83), komponiste, kordiriģente — 77, 86, 94, **96**
Inzelbergs Eižens (1838–93), ērģelnieks, kordiriģents — 112
Irbīte Gunta (1930), arhitekte — 225
Ivanovs Jānis (1906–83), komponists — 50, 191, 240, **259–260**, **276, 290**

Jākobsone Ilga (1920), kordiriģente, pedagoģe — 74
Jankavs Andrejs (1847–1942), publicists — 112
Jansens F. Gustavs (1831–1910), vācu komponists — 187
Jansone Aija (1958), vēsturniece, etnogrāfe — 219
Jansone Anna (1950), režisore — 67, 233, 236, XXIV
Jansone Teiksma (1957), koklētāja — 130
Jansone-Grīnberga Angelika (1948), kordiriģente — 62
Jansons Aleksandrs, vēsturnieks, bibliogrāfs — 220, 237

Jansons Andrejs (1938), diriģents, obojists, komponists — 57, 81, 86, **96–97**, 193, XXXII
Jansons Jānis, Jelgavas vk. *Lira* ilggadējs (1927–44) dziedātājs — 207
Jansons Jānis (1938), pūtējorķ. diriģents — 127
Janševskis Jēkabs (1865–1931), rakstnieks — 276
Jaunsudrabiņš Jānis (1877–1962), rakstnieks, gleznotājs — 274, 278, 286
Jēkabsons Kārlis (1879–1946), rakstnieks, dzejnieks — 274, 275, 287
Jermaka [Baltābola] Irēna (1943), kordiriģente — 119
Jermaks Romualds (1931), komponists – 52, 58, 61, 80, 130, 169, 171, 176, **260**, **276**, **290**
Jēruma Inga (1943), žurnāliste, A. Jēruma meita — 97
Jērums Alberts (1919–78), komponists, diriģents — 60, 78, 82, 84, 86, 88, **97**, 108, **260**, **276,** XXX
Jofe Elhonons (1928), muzikologs, sitaminstrumentālists — 142
Johansons Kārlis, skolotājs, kordiriģents — 112
Johansons Pāvils (1947), skolotājs, dzejnieks, mūziķis — 86
Jonkus Mārīte (1958), kordiriģente — 122, 123
Jozuus Pauls (1873–1937), kordiriģents, ērģelnieks — 38, 39, 40, 41, 42, 113, 114, **133**, 181, 210, VII
Juraševskis Rolands (1949), horeogrāfs, sabiedriskais un kultūras darbinieks — 60, 234
Jurjāne Ada (1923), kordiriģente — 62
Jurjāne Maruta (1945), kinorežisore — 245
Jurjāns [Jurjānu] Andrejs (1856–1922), komponists, diriģents, folklorists — 35, 36, 37, 38, 41, 44, 45, 66, 80, 112, 113, **131–132**, 134, 167, 169, 170, 171, **172–173**, 181, **185**, 186, 187, 188, **189**, 190, 191, 193, 208, 240, **260**, **276–277**, **290,** V
Jurjāns Juris (1861–1940), mežradznieks — 42, 112, 113, 190, **260, 290**
Jurjāns Pāvuls (1866–1948), dziedātājs, diriģents, komponists — 38, 40, 41,113, **133**, 169, 170, 173, **260**, **277**

Kade Jānis (1858–1923), komponists, ērģelnieks — 36, 37, 113, 131, **132–133**, 187, 260, **277**
Kaijaks Jānis (1931), diriģents, komponists — **163**
Kaktiņš Daumants (1929), kordiriģents — 121
Kaktiņš Jānis (1827–1901), ērģelnieks, kordiriģents — 112
Kaldupe Skaidrīte (1922), rakstniece — 278
Kalna Inga (1972), dziedātāja, operas soliste — 80
Kalnājs Arnolds (pirms kara – Berkholcs; 1906–75), kordiriģents, komponists — 77, 81, 86, **97–98**, 114, 189, XXXI
Kalniņa Dita (1970), dziedātāja, operas soliste — 80
Kalniņa Inga (1963), pūtējorķ. diriģente — 129
Kalniņš Aldonis (1928), komponists – 49, 51, 168, 184, **260–261**, **277–278**

Kalniņš Alfrēds (1879–1951), komponists, ērģelnieks, diriģents — 24, 38, 39, 40, 41, 44, 45, 47, 49, 51, 98, 113, 115, **135**, 140, 168, 169, 170, 171, 173, **174-175**, 177, 181, **182**, 190, 193, 210, 230, **261**, 264, **278**, **291**, VIII, XIII
Kalniņš Imants (1941), komponists, sabiedrisks darbinieks — 52,54,58,121, 169, 191, 193, **261**, 262, **278–279**, **291**
Kalniņš Jānis (1904–2000), komponists, diriģents, Alfrēda Kalniņa dēls — 24, 41, 42, 47, 76, 81, 86, **98**, 169, 173, 182, 189, **261**, **279**
Kalniņš Juris (1847–1919), skolotājs, žurnālists, kordiriģents — 112
Kalniņš Krišjānis (1847–85), advokāts, RLB priekšnieks (1875–85) — 35
Kalniņš Teodors (1890–1962), kordiriģents — 41, 42, 43, 45, 46, 47, 49, 114, 115, **137**, 143, 147, 208, 210, X, XVIII
Kalpiņš Voldemārs (1916–95), žurnālists, valsts un sabiedrisks darbinieks — 65
Kalsone Irēna (1933), dziedātāja — 82
Kalsons Romualds (1936), komponists, diriģents — 82, **261**, **291**
Kamara Laimonis (1934–83), dzejnieks — 284
Kamara Vaira (1952), dzejniece — 275
Kambars Guntars (1959), mākslinieks — 68, 236
Kaminskis Valters (1929–97), komponists — 49, 50, 51, 54, 168, 169, 170, 175, **176**, 177, 183, **184**, 188, **261–262**, **279**
Kariks Edgars (1955), mūziķis, kordiriģents — 79, 87
Karlsons Juris (1948), komponists — 58, 61, 121, 124, 176, 234, **262**, **279**, **291**
Karnups Ādolfs (1904–73), etnogrāfs, arheologs — 215
Kasars Bernhards (1905–81), dzejnieks — 281
Kasparsons Reinholds (1889–1966), mākslinieks — 204
Kaudzīte Matīss (1848–1926), rakstnieks — 36, 243
Kaufelds Juris (1950), pūtējorķ. diriģents — 127
Kauliņš Atis (1867–1944), komponists, publicists — 41, **262**, **279**
Kaža Aiga (1973), kordiriģente — 62
Kaže Ingrīda, XXII sv. tautastērpu skates uzvarētāja — 219
Kažociņš Kārlis (1886–1920), komponists — 41, 42, 169, **185**, **262**, **280**
Kažoks Augusts (1863–93), dzejnieks — 286
Keičs Jānis (1950), diriģents — 120
Kenlijs M. H., Čikāgas pilsētas galva — 80
Kerubīni Luidži (1760–1842), itāļu komponists — 29
Kirke Gunārs (1926–93), grafiķis — 198
Kivicka Elga (1905–70), etnogrāfe — 215
Kivila Ināra (1948), kordiriģente — 120, 121
Kivils Jānis (1944), kordiriģents — 118, 120, 122
Klāns Pāvils (1912–79), publicists — 100
Klaustiņš Gustavs (1880–1937), kordiriģents — 114, 230

Kleins Bernhards (1793–1832), vācu komponists — 187
Klingenbergs Aivars (1939), tautas mūz. darbinieks — 58, **158**
Klišāns Arvīds (1934), mežradznieks — 80
Klišāns Mārtiņš (1967), kordiriģents — 122
Kloppe Arturs (1958), tautas mūz. kapelas vadītājs, aranžētājs — 195
Klotiņš Arnolds Laimonis (1934), muzikologs — 15, 17, 132, 135, 140
Kļava Sigvards (1962), kordiriģents — 57, 59, 60, 62, 121, 122, 123, **150**, 235, XXIV, XXV, XXXV
Kļaviņa Dzidra (1924–86), kordiriģente — 117
Kļaviņš Dzintars (1928), muzikologs — 195
Kļaviņš Juris (1944), kordiriģents — 57, 59, 60, 80, 82, 121, 122, 123, **150**
Kodājs Zoltāns (1882–1967), ungāru komponists — 177
Kokamegi Vilis (1946), tautas mūz. darbinieks, pūtējorķ. diriģents — 56, 58, 59, 75, 127, **158**, 192, 194, 195, 196, 292
Kokars Gido (1921), kordiriģents — 51, 52, 53, 54, 56, 57, 59, 60, 62, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, **145–146,** XX, XXII, XXXV
Kokars Imants (1921), kordiriģents — 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 59, 60, 62, 80, 82, 101, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, **144–145**, 234, 235, XX, XXII, XXXVI, XLVI, XLVIII
Kokars Juris (1958–90), kordiriģents, I. Kokara dēls — 82, 120, 121
Kokars Uldis (1962), kordiriģents, I. Kokara dēls — 82, 120
Kornets Jānis (1855–1931), skolotājs, kordiriģents — 112
Košs Ferdinands (1871–1939), pūtējorķ. diriģents — 40
Kotovs Vjačeslavs (1909–79), komponists — 291
Krasinska Lija (1911), muzikoloģe — 132
Krasnopjorovs Sergejs (1900–61), tautas mūz. darbinieks — 129, 291
Krastiņš Arvīds (1919–89), kordiriģents — 115, 116, 117
Krasts Guntars (1957), valsts un sabiedrisks darbinieks — 234
Krasts Uldis (1927), dzejnieks — 279
Kraulis Harijs (1935), kordiriģents — 119
Krauss Klemenss (1893–1954), austriešu diriģents — 106
Krauze Ance (1979), mūzikas skolotāja, dziedātāja — 266
Kravalis Jānis (1933), kordiriģents — 118
Krēbs Rūdolfs (1834– ?), skolotājs, kordiriģents — 112
Kreicbergs Jānis (1864–1948), publicists — 38
Kreicbergs Kārlis (1921), kordiriģents — 116, 117, 118, 119
Krēmers Gidons (1947), vijolnieks — XXXVI
Krenberga Dita (1968), flautiste — 79
Krieviņš Juris (1933–2000), fotomākslinieks — 239
Krisbergs Augusts (1912–81), pūtējorķ. diriģents — 47, 49, 50, 51, 74, 126, **159**
Kristapsons Māris (1953), pianists, komponists, publicists — 86
Krišjāne Meta (1905–58), kordiriģente, pianiste — 79, 87, **98–99**

Kronīte Astra (1952), kordiriģente — 59, 79, 87, **99**
Kronītis Jānis (1943), pūtējorķ. diriģents — 127
Kronvalds Atis (1837–1875), publicists, valodnieks — 26
Kronvalds Kārlis — II
Krūklis Alfrēds (1921), dzejnieks — 280, 281, 287
Krūmiņš Aivars (1941), aranžētājs, komponists — 191, **262,** 289, **291,** 292, 293
Krūmiņš Artūrs (1879–1969), arhitekts, operas *Baņuta* libreta autors — 278
Krūmiņš Pauls (1892–1965), vijolnieks, diriģents — 65
Krūza Kārlis (1884–1960), dzejnieks — 283
Kudiņš Leons (1939), pūtējorķ. diriģents — 127
Kūfalts Georgs Frīdrihs Ferdinands (1853–1938), dārzu ainavu arhitekts — 224
Kulakova Maija (1961), daiļamata meistare — 219
Kulakovs Juris (1958), komponists — 154, 196, **262, 291**
Kundziņš Pauls (1888–1983), arhitekts — 222
Kunileids Aleksandrs (1845–75), igauņu mūzikas darbinieks — 30
Kuņajevs Boriss (1922–89), krievu dzejnieks — 287
Kupčs Māris (1966), diriģents — 121
Kupers Emīls (1877–1960), diriģents — 100
Kuprisa Anita (1958), komponiste — 58, 86, 176, **262–263, 280**
Kurpnieks Jānis (1950), mūziķis, kultūras darbinieks — 61, 234, 235
Kuškēvics Ernests (1889–1980), pūtējorķ. diriģents, komponists — 40
Kvelde Pauls (1927), kordiriģents — 54, 56, 57, 59, 60, 62, 80, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 126, **147–148**, 194, XXV, XLVIII
Kviesis Alberts (1881–1944), valsts un sabiedrisks darbinieks, LV prezidents (1930–36) — 215, XII

Ķeniņš Atis (1874–1961), dzejnieks — 131, 286
Ķeniņš Tālivaldis (1919), komponists, pianists, A.Ķeniņa dēls — 58, 79, 80, 86, 189, **263, 280**
Ķepītis Jānis (1908–89), komponists, pianists — 49, 193, 194, 195, 241, **263, 280, 291**
Ķeris Ernests (1913), baptistu draudžu koru diriģents — 83, 87
Ķikusts Vitālijs (1943), pedagogs, diriģents — 129
Ķirsis Guntars (1965), kordiriģents — 62, 121, 123, **155**

Labarēviča Kristīne, XXII sv. tautastērpu skates uzvarētāja — 219
Lapas Mārtiņš (1846–1909), rakstnieks, žurnālists — 273
Lapenieks Vilis Jānis (1908–83), kinorežisors — 244
Lapiņa Ieva (1974), koklētāja — 130
Lapsiņš Uldis (1929), muzikologs, komponists — 194

Lasenbergs Juris (1945), tautas mūz. kapelas vadītājs — 81, 195
Lasmane Laima (1942), kordiriģente — 118, 119
Lasmane Milda (1890–1976), horeogrāfe — 45, 46, 47, 49, 50, 51, 70, 71, 195, XXI
Lasmanis Pāvils (1866–1923), žurnālists, rakstnieks — 274
Lastovskis Valdis (1953), pūtējorķ. diriģents — 127
Lautenbahs-Jūsmiņš Jēkabs (1847–1928), rakstnieks, publicists — 18, 38, 240, 243
Lazarēviča Helēna (1928), kordiriģente — 126
Leidens N., diriģents ASV — 105
Leitāne Aija, kultūras darbiniece — 235
Leitāns Ansis (1815–74), žurnālists, rakstnieks — 31
Leitis Ludvigs (1917–83), kordiriģents — 115, 117, 119
Lejiņa Dagmāra (1948), žurnāla *Dziesmusvētku* redaktore — 243
Lembergs Aleksandrs (1921–85), horeogrāfs — 49, 50, 51, 54, 56
Lesiņš Knuts (1909–2000), publicists — 86, 135
Lēvenšterns fon, dzimtskungs Vidzemē — 203
Līcīte Paula (1889–1966), komponiste — 41, **263**, **280**
Līckrastiņa Anna (1870–1926), kordziedātāja — 214
Līdaks Kārlis (1893–1942), diriģents, komponists — 86
Liepiņš Anatols (1907–84), komponists — 45, **280**
Liepiņš Harijs (1927– 98), aktieris — 141
Liepiņš Valdis (1966), režisors — 68, 236
Liepiņš Viesturs (1939–97), kordiriģents — 118, 119
Liepiņš Zigmars (1952), komponists — 61, 79, 196, **263**, **280**
Lietiņš Kārlis (1908–79), kordiriģents — 86
Lindemanis Haralds, kordiriģents — 77, 87, XXVIII
Lindenberga Vita (1942), muzikoloģe — 30, 137, 146
Lindenbergs Jānis (1941), kordiriģents — 119
Linga Igors (1966), režisors — 69
Lipska Anda (1964), kordiriģente — 62, 123, **155**
Līventāls Ansis (1803–78), dzejnieks — 185,276
Lubaus Bernhards (1861– ?), skolotājs, kordirģents — 113
Lucijanovs Igors, Dziesmu svētku fonda direktors — 234
Lukss Valdis (1905–85), dzejnieks — 280, 281, 283, 285
Lūriņš Valdis (1951), režisors — 69
Lūsēns Jānis (1959), komponists — 61, 154, **263**, **280**

Ļatošinskis Boriss (1895–1968), ukraiņu komponists — 177
Ļeņins (īst. v. Vladimirs Uļjanovs; 1870–1924), padomju valsts un komunistiskās partijas darbinieks — 19, 45, 50, 51
Ļūdēns Vitauts (1937), dzejnieks — 274, 284, 287
Ļvovs Aleksejs (1798–1870), krievu komponists — 180

Maculēvičs Artūrs (1959), pūtējorķ. diriģents — 62, 127, 128, **159**
Macuura Koičiro, UNESCO ģenerāldirektors — 246
Mačs Vilfrīds (1907–68), pūtējorķ. diriģents — 126
Madernieks Jūlijs (1870–1955), lietišķās mākslas meistars — 204, 210, 214, 216, IX
Madrēvičs Juris (1941), mūziķis, aranžētājs — 194
Magone Imants (1936), horeogrāfs — 55, 58, 59, 60, 62, 70, 71
Mailīte Inese (1958), māksliniece — 200
Mailītis Ivars (1956), mākslinieks — 69, 200
Maksiņa Vizma (1955), kordiriģente — 57, 59, 60, 81, 87, **99,** XXIV
Māliņa Lauma (1972), kordiriģente — 125
Marnauza Māra (1963), kordiriģente — 123, 124, 125
Māršaus Ernests (1907–79), dziedātājs, publicists, diriģents — 79
Martinsons Māris (1964), pūtējorķ. diriģents — 127, 128
Masa Irina (1917–91), kinooperatore, kinorežisore — 244
Maskats Arturs (1957), komponists — 61, 63, 124, 234, **263, 280**
Māters [Māteru] Juris (1845–85), rakstnieks, žurnālists — 229
Matīsa Fanija (1917), kordiriģente — 87, **99**
Matīss Tālis (1904–84), dziedātājs, dzejnieks — 282
Matrozis Ilgvars (1938–87), kordiriģents — 56, 118, 119, 120, **148**
Mažāne Ilze (1954), horeogrāfe — 59, 60, 62, 70, 71, XLV
Medenis Jānis (1903–61), dzejnieks — 275, 281
Mediņa Marija (1921–91), mūziķe, Jēkaba Mediņa meita — 138
Mediņš Jānis (1890–1966), komponists, diriģents — 24, 43, 106, 135, 182, 190, 191, 231, 262, **264, 280, 291-292**
Mediņš Jāzeps (1877–1947), komponists — 40, 47, 185, 188, **264, 280–281**
Mediņš Jēkabs (1885–1971), diriģents, komponists — 45, 46, 47, 50, 51, 115, **138**, 169, 170, 177, **264, 281,** XVIII, XX
Mediņš Klements (1907–87), kordiriģents — 48, 239
Medne Ilze (1974), muzikoloģe — 124
Mednis Haralds (1906–2000), diriģents — 44, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 57, 59, 60, 72, 114, 115, 117, 118, 119, 120, 121, **140–141**, 178, 210, XV, XXII, XXIV, XXV
Megi Pauls (1953), igauņu diriģents — **163–164**
Melbārdis Alberts (1922–61), kordiriģents — 115, 116
Melgaile Ārija (1926), kordiriģente — 118
Melnalksne Arta (1968), horeogrāfe — 62, 68, 69, 70, XLV
Melngailis Emilis (1874–1954), komponists, diriģents, folklorists — 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 47, 50, 51, 114, **135–136**, 167, 169, 170, 171, **173-174,** 177, **179**, 185, 186, 188, 190, 195, 215, 231, 240, 243, 259, **264**, 276, **281–282, 292,** XII, XIII
Meļķis Valdemārs (1917), kordiriģents — 92
Mence Selga (1953), komponiste — 58, 61, 80, 124, 185, 264, **282**

Mendelszons-Bartoldi Fēlikss (1809–47), vācu komponists, pianists — 187, 190,
Merijs-Meri Aigars (1978), kordiriģents — 125
Mežaraups Imants (1958), komponists, diriģents — 81, 82, 84, 86, **100**, 272
Mežinska Antoņina (1923), kordiriģente — 117, 118, 119
Mežnora Indra (1909–92), dzejniece — 283
Miesnieks Jonāss (1896–1975), rakstnieks — 282
Miezītis Zigurds (1933), horeogrāfs — 58, 62, 71
Mihalkovs Sergejs (1913), krievu dzejnieks — 287
Mikāns Jānis (1947), metālmākslinieks — 209
Millers Ferijs (1953), kordiriģents — 30, 120
Millers Harijs (1957), tautas mūz. kapelas vadītājs — 195
Milzarājs Jānis (1897–1983), kordiriģents — 115
Miškins Vītauts, lietuviešu mūziķis — 124
Mocarts Volfgangs Amadejs (1756–91), austriešu komponists — 187
Morica Ausma (1940), kordiriģente — 119
Mucenieks Alberts (1904–72), pūtējorķ. diriģents — 127
Muižnieks Andris (1945), pūtējorķ. diriģents — 127
Muižnieks Bernhards (1868–1940), kordiriģents — 114
Muktupāvels Valdis (1958), tautas instr. mūziķis, etnomuzikologs — 196
Murāns Francis (1915–2001), rakstnieks, tautsaimnieks — 280
Mūrniece Zanda (1970), horeogrāfe — 60
Mūrnieks Andrejs (1962), kordiriģents — 121, 124, 125
Musorgskis Modests (1839–81), krievu komponists — 136
Muške Vija (1927–88), muzikoloģe — 134
Naika Arnolds (1908– 91), sudrabkalis, metālmākslinieks — 210

Neiburga Dace (1971), UNESCO darbiniece — 247
Neikens Juris (1826–68), rakstnieks, mācītājs — 30, 64
Neilands Jānis (1831–1900), skolotājs, kordiriģents — 34, 56, 112, 264, 274, 282
Neimane Dace (1942), kordiriģente — 62
Niedre Anitra, kordiriģente — 121
Niedra Andrievs (1871–1942), rakstnieks, politisks darbinieks — 281
Norītis Arvids (1902–81), vijolnieks, diriģents — 82, 87, **100**
Norvilis Jānis (1906–94), komponists — 43, 79, 81, 86, **100–101**, 169, 182, **264, 282–283,** XXX
Nuss Balduins, vācu ērģelnieks, pedagogs — 176

Ņicovs Aleksandrs, komponists — 292

Ogļezņeva Jeļena (1953), kordiriģente — 120
Okolo-Kulaks Aleksandrs (1906–89), komponists, diriģents — 86

Olvūds Ralfs, angļu mūziķis — 124
Opeskins Marks (1953), diriģents, komponists — 57, 82, 84, 87, **101,** XXIV
Opincāns Aivars (1952), kordiriģents — 125
Ordelovskis Gunārs (1927–90), diriģents, komponists — 48, 50, 51, 52, 53, 54, 56, 57, 58, 74, 75, 127, **159-160**, 191, 192, 193, 194, 195, **265**, 273, **292,** XXII, XXIII
Ore Ādams (1855–1927), ērģelnieks, komponists — 23, 36, **265, 283**
Ore Harijs (1885–1972), komponists — 40, 86, **265, 283**
Osmanis Jāzeps (1932), dzejnieks — 283
Ošlejs Māris (1964), kordiriģents — 236, XXXVI
Ošs Jānis (1890–1937), tautas deju vācējs, rakstnieks — 66, 70
Ozoliņš Aigars (1970), mākslinieks, scenogrāfs — 200, 235, 236
Ozoliņš Ēriks (1923), kordiriģents — 79, 86, **101**
Ozoliņš Jānis (1908–81), diriģents, komponists — 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 74, 115, **138-139**, 168, 169, 170, 185, 191, **265, 283, 292,** XVIII, XXII
Ozoliņš Jēkabs (1945), diriģents — 59, 60, 62, 120, 121, 124, 126, **152**, 234, XXXV, XLVIII
Ozoliņš Valdemārs (1896–1973), komponists — 40, 43, 81, 86, **102, 265, 283**
Ozols Jēkabs (1863–1902), diriģents, komponists — 113, 114, 177
Ozols Kārlis (1905–94), trompetists, diriģents — 126
Ozols Uldis (1954), horeogrāfs — 58, 59
Ozols Vilis (1923), horeogrāfs — 51, 54, 56, 58, 59, 60, 62, 65, 70, 71, 195

Paegle Juris (1944), arhitekts — 226
Paegle Leons (1890–1926), rakstnieks — 280, 287
Paeglītis Andris (1935), kordiriģents — 119
Palestrīna Džovanni Pjerluidži (ap 1525–94), itāļu komponists — 187
Palkavnieks Jānis (1909–92), pūtējorķ. diriģents — 265, 292
Pārslietis Augusts (īstā v. Vecmanis Augusts), dzejnieks — 285
Paškovska Gunta (1944), kordiriģente — 62, 121, 122, 124, 126, **155**
Paula Dace (1980), kultūras darbiniece — 236
Paula Rūta (1954), muzikoloģe — 140
Pauls Raimonds (1936), komponists, sabiedrisks darbinieks — 52, 54, 60, 63, 81, 121, 168, 169, 172, **183–184**, 192, 195, 196, 209, 234, 235, **265-266, 283–284, 292–293**
Pavasars Helmers (1903–98), komponists — 58, 77, 78, 82, 83, 86, **102**, 135, 176, 189, **266,** 284
Pēkšēns Konstantins (1859–1928), arhitekts — 221
Pelēkais Gunārs (1940), skaņu inženieris — 194
Pēlmanis Laimons (1914–90), dzejnieks — 183

Pelše Arvīds (1899–1983), padomju valsts un komunistiskās partijas darbinieks — 48
Pelše Rūdolfs (1880–1942), mākslinieks, keramiķis — 25
Peņģerots Visvaldis (1897–1961), publicists — 43, 240
Peters Jānis (1939), dzejnieks, publicists — 172, 183, 184, 273, 276, 283, 284
Pētersone Karīna (1954), kultūras darbiniece, politiķe — 234
Pētersons Ingus (1959), dziedātājs, operas solists — 79
Pētersons Kārlis, skolotājs, kordiriģents — IV
Pētersons Pēteris (1923–98), režisors, RLB priekšsēdētājs (1993–98) — 58, XXIV
Petrausks Albins, lietuviešu mūziķis — 121
Pilsums Agris (1957), dzejnieks — 282
Pismennaja Ludmila (1927), kordiriģente — 121
Plakidis Pēteris (1947), komponists, pianists — 55, 60, 79, 121, 124, 169, 176, 177, **266, 284, 293**
Plato Juris, *Dziesmuvaras* kordziedātājs — 216
Platpere Rita (1953), kordiriģente — 125
Platpers Arvīds (1948), kordiriģents — 60, 62, 120, 121, 124, 126, **153,** XXXV, XLVIII
Plaudis Jānis (1903–52), rakstnieks, dzejnieks — 281
Plostenieks Fridrihs (1870–1952), dzejnieks — 286
Plostniece Gunta (1942), diriģente, dziedātāja — 83, 87, **103**
Plūdons [Plūdonis] Vilis (īst. v. Vilis Lejnieks; 1874–1940), dzejnieks — 182, 278, 279, 280, 282, 283, 284, 286, 287, VIII
Pole Ernests (1872–1914), arhitekts — 222
Pommers Andrejs (1904–80), diriģents — 78, 87, **103**
Pone Gundaris (1932–94), komponists, diriģents — 86
Pontū Klods de (1530–1579), franču dzejnieks — 285
Porietis Jānis (1953), komponists — 195
Poruks Arnis (1949), kordiriģents — 86, 119, 238
Poruks Jānis (1871–1911), dzejnieks — 243, 277, 278, 284, 286, 287
Poruks Jēkabs (1895–1963), komponists, mūzikas kritiķis — 41, 77, 86, 243,266, **284**
Poss Heinrihs, vācu mūziķis — 122
Prauliņš Uģis (1957), komponists — 63, 196, **266, 284**
Prēdele Zane (1981), muzikoloģe — 133
Preiss Hugo (1814–62), diriģents — 28
Priede Bruno (1918), horeogrāfs — 45, 46, 47, 70, 195
Priedīte Līga (1936), kordiriģente — 120
Priekule Astrīda (1947), kordiriģente — 62
Pūce Valts (1962), komponists — 196, **266-267, 293**
Pugača Skaidrīte (1955), kordiriģente — 62, 126
Pūķis Kārlis (1889–1968), diriģents, vijolnieks — 114

Puķītis Ziedonis (1958), pūtējorķ. diriģents — 129
Pumpura Lija, kultūras darbiniece — 236
Pumpurs Andrejs (1841–1902), dzejnieks — 178, 181, 186
Pumpurs Arnis (1945), mākslinieks — 199
Purene Īrisa (1942), pianiste, kordiriģente — 87
Puriņa Mārīte (1957), diriģente, kultūras darbiniece — 236
Puriņš Jānis (1960), pūtējorķ. diriģents — 59, 60, 62, 69, 127, 128, **160**, 234, 235, XXXV
Purviņš Jānis (1971), horeogrāfs — 60, 62, 69, 70, XLV
Purvs Arvīds (1926), diriģents, komponists, publicists — 57, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 86, **103-104,** XXIV, XXX
Purvs Ziedonis (1923–89), dzejnieks — 276, 277, 278, 279
Putniņš Kaspars (1966), kordiriģents — 121, 124

Račevskis Edgars (1936), kordiriģents — 51, 52, 53, 54, 56, 57, 59, 60, 62, 80, 116, 117, 118, 119, 120, 121, 122, 125, **146**, 184, XXII, XXXV, XLVIII
Radziņa Ilga (1936), kordiriģente — 118, 119, 126
Rainis (īst. v. Jānis Pliekšāns; 1865–1929), dzejnieks, dramaturgs — 24, 179, 184, 230 273, 274, 278, 280, 281, 282, 283, 286, 287
Raja Solveiga (1944), dziedātāja, operas soliste — 79
Ramaekers Henijs, nīderlandiešu mūziķis — 128
Ramans Ģederts (1927–99), komponists — 51, 56, **267, 283**
Ramats Eduards (1888–1983), dziedātājs, kordiriģents — 77, 87, **104**
Raminš Imants (1943), mūziķis, komponists — 86
Ranga Jānis (1942), fagotists, orķestra mūziķis — 236
Raslavs Jānis (1941), pūtējorķ. diriģents — 58, 59, 127, **161**
Rašmane Lilita (1961), daiļamata meistare — 219
Rebāne [Liberte-Rebāne] Amanda (1893–1981), dziedātāja, operas soliste — 24
Rebhūns Andris (1938), kordiriģents — 119
Rebiņa Andra (1969), koklētāja — 130
Reinholce Ilze (1972), kordiriģente — 125, 126
Reinholds Jānis (1882–1938), diriģents, komponists — 39
Reinholds Kārlis (1852–1901), kordiriģents — 230
Reiters Daumants (1938), kordiriģents — 118
Reiters Teodors (1884–1956), diriģents — 39, 40, 41, 42, 43, 78, 81, 114, **136-137**, 208, 209, 210, X
Reizniece Ilga (1956), mūziķe, folkloriste — 195, 196, **267**
Rents Juri, igauņu mūziķis — 121
Repše Einars (1961), valsts un sabiedrisks darbinieks — XXXV
Rērihs Raitis (1964), pūtējorķ. diriģents, komponists — 129, **267, 293**
Resnis Imants (1949), diriģents, čellists — **164**, 235, XXXVI

Rībena Ingūna (1956), valsts un kultūras darbiniece — 63, 235, XXXV
Rīduss Jānis (1894–1973), sudrabkalis — 210
Rīduss Leonīds, sudrabkalis, J.Rīdusa brālis un līdzstrādnieks — 210
Rieksta Velta (1928), kordiriģente — 119
Rijnieks Jānis (1939), diriģents, komponists — 51, 111, 191, 234, **267, 284, 293**
Rikmanis Uldis (1938), horeogrāfs — 58
Rimskis-Korsakovs Nikolajs (1844–1908), krievu komponists — 134, 178
Rinka Johanna (1893–1982), horeogrāfe, tautas deju speciāliste — 66, 70
Rinks Kristiāns Henrihs (1770–1846), vācu komponists — 186, 187
Rismane Ilga (1937), dzejniece — 275
Rīsmane Iveta (1964), kordiriģente — 121, 124, 125
Ritere Zane (1939), kordiriģente, pianiste — 79, 87, **104**
Ritmane Brigita (1947), komponiste, diriģente — 82, 86, **105**
Ritmane Lolita (1962), komponiste, diriģente — 81, 82, 86, **105**, 189
Ritmanis Andris (1926), dzejnieks, sabiedrisks darbinieks — 82, 105
Rokpelnis Fricis (1909–69), rakstnieks — 280, 287
Roze Jānis (1878–1942), grāmatizdevējs — 215
Roze Jānis Staņislavs (1823–97), gleznotājs — 32
Rozenberga Gunta, rokdarbniece — 200
Rozenbergs Gunārs (1947), komponists, aranžētājs — 194, 292
Rozīte Maruta (1940), kordiriģente — 119
Rozītis Jūlijs (1880–1952), pedagogs, komponists — 49, 54, **267, 284**
Rozītis Pāvils (1889–1937), rakstnieks — 281
Rubecs Aleksandrs (1838–1913), krievu mūziķis, folklorists — 176
Rubenis Ojārs (1955), žurnālists, sabiedrisks darbinieks — 235
Rubiķis Ainārs (1978), kordiriģents — 125, XXXVIII
Ruduša Vita (1974), koklētāja, komponiste — 194, **267, 293**
Rudzītis Jānis (1909–70), literatūrkritiķis — 137
Rudzītis Meinhards (1910–66), dzejnieks — 276, 280
Rudzītis Pēteris (1944), pūtējorķ. diriģents — 59, 60, 127, **161**
Rudzutaka Sarma (1957), kordiriģente — 125
Rugēvica Agnese (1967), čelliste — 80
Rūja Alfrēds (1923–2002), horeogrāfs — 70,195
Rulle Gaida (1959), diriģente — 82, 84, 87, **105**
Rullis Voldemārs (1908–83), diriģents — 79, 87, **106,** XXX
Rūmnieks Valdis (1951), rakstnieks, RLB priekšsēdētājs (kopš 2002) — 14
Rupaine Ilona (1966), muzikoloģe, komponiste — 63, 124, 176, **267, 284**
Rupainis Antons (1906–76), rakstnieks, diriģents — 95
Rutups Haralds (1922), diriģents — 87, **106**

Sabulis Arnolds (1901– ?), pūtējorķ. diriģents — 127
Sakārne Arta (1968), horeogrāfe — 60

Sakss Imants (1918–91), mūz. publicists, komponists — 79, 86
Salaks Arturs (1891–1984), komponists, folklorists — 60, 267, 284
Salaks Vilnis (1939), komponists — 80, 194, 268, **293**
Salmanis Egons (1965), pūtējorķ. diriģents — 129
Salmiņa Elvīra (1923–94), kordiriģente — 117
Salmiņa Rota (1942), kordiriģente — 123
Sams Viktors (1919–93), muzikologs, komponists — 194
Sanders Jānis (1858–1951), mācītājs, literāts — 283
Sanders Visvaldis (1888–1979), teologs, komponists — 272
Sarma Pēteris (1940–97), kordiriģents — 119
Saulīte Ingrīda (1935), horeogrāfe — 50, 51, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 67, 68, 71, 234, 235
Saulītis Bruno (1922–70), rakstnieks — 276, 283
Sausnītis Kārlis (pseid. Pēteris Ēteris; 1911–98), žurnālists, satīriķis — 284
Savkovs Nikolajs (1922), pūtējorķ. diriģents, aranžētājs — 50
Segliņš Alfrēds (1905–82), pūtējorķ. diriģents — 49, 126, **161**
Selga Gunārs (1929–86), dzejnieks — 283, 285
Sergejevs Sergejs (1949), pūtējorķ. diriģents — 127
Sieriņš Jānis (1889–1975), kordiriģents — 114, 230
Siliņa Elza (1895–1988), dejas vēsturniece, baleta kritiķe — 66
Siliņš Matīss (1861–42), dzejnieks, etnogrāfs — 278
Siliņš Mārtiņš (1900–81), sabiedrisks darbinieks — 281
Sils Pēteris (1908–53), dzejnieks — 280, 281, 288
Simonovs Jurijs (1941), krievu diriģents — 165
Sirmais Māris (1969), diriģents — 60, 81, 122, 123, 124, 125, **153-154**, 234, 236, XXXVI, XXXVIII
Skalbe Arvīds (1922–2002), dzejnieks — 183, 273, 279, 285
Skalbe Kārlis (1879–1945), rakstnieks — 109, 180, 274, 278, 286
Skride Arnolds (1927), kordiriģents, sabiedrisks darbinieks — 121
Skrjabins Aleksandrs (1872–1915), krievu komponists — 193
Skuja Gunta (1963), horeogrāfe — 60, 62, 69, 70, XLV
Skuja Mefodijs (1916–59), kordiriģents — 115
Skujenieks Knuts (1936), dzejnieks — 278
Skujiņš Jānis (1890–1963), koru un pūtējorķestru diriģents — 42
Skulte Ādolfs (1909–2000), komponists — 43, 115, **268, 285**
Skulte Bruno (1905–76), komponists — 63, 81, 86, **106-107**, 189, **268**, 285, 293
Skulte Rihards (1966), komponists — 61, 86, 268, 285
Skutāne-Piese Ilga (1924), kordiriģente — 62
Slapiņš Andris (1949–91), kinooperators — 273
Slaucītājs Leonīds (1899–1971), ģeofiziķis, mūziķis — 86
Slišāne Emīlija (1938), kordiriģente — 117, 118, 119, 120
Smilga Jānis (1953), pūtējorķ. diriģents — 129

Spalva Rita (1953), horeogrāfe — 58, 60, 68
Sproģis Jūlijs (1887–1972), komponists — 243
Spura Alfrēds (1928–2001), horeogrāfs — 55, 56, 60
Stabulnieks Uldis (1945), dziedātājs, komponists — 63, 268, 285
Stade Farhads (1970), diriģents — 122
Stalte Helmī (1949), folkloriste, sabiedriska darbiniece — 196
Stalts Dainis (1939), folklorists, sabiedrisks darbinieks — 196
Staļins (īst.v. Josifs Džugašvili; 1878 vai 1879–1953), padomju valsts un komunistiskās partijas darbinieks — 44, 48
Stepāne Ināra (1955), kordiriģente — 126
Straumes Jānis (pseid. Vaidelaitis; 1861–1929), komponists, publicists — 36, 113, 177, 243, **268, 285**
Straumīte Olga, bibliogrāfe — 237
Strode Irēna (1921), horeogrāfe — 50, 195
Stučka Pēteris (1865–1932), revolucionārās kustības, padomju valsts un komunistiskās partijas darbinieks — 230
Stumbre Silvija (1925–87), muzikoloģe — 136
Stumbrs Jēkabs (1909–43), tautas deju vācējs, publicists — 66, 70
Sudņika Silvija (1945), kordiriģente — 121, 122
Sudrabkalns Jānis (1894–1975), dzejnieks, publicists — 243, 273, 283
Sūna Harijs (1923–99), horeogrāfs — 49, 55, 56, 58, 59, 60, 70, 71, 194
Svenne Kaspars (1911), kordiriģents — 79, 87, **107**
Svešņikovs Aleksandrs (1890–1980), krievu kordiriģents — 177

Šadurskis Kārlis (1959), valsts un sabiedrisks darbinieks — 235
Šakare Ilze (Šakara-Ristameca; 1944), mūziķe, diriģente — 82
Šeļegovska Alda (1957), kordiriģente — 121, 122
Šēnfelds Eduards (1907–90), komponists — 86
Šepskis Oskars (1850–1915), komponists, ērģelnieks — 35, 112, 131, 186, 187, **268, 285**
Šillers Frīdrihs (1759–1805), vācu rakstnieks — 274
Šķepasts Ārijs (1961) kordiriģents — 124, 125
Šmate Sandra (1963), kordiriģente — 122, 123, 124
Šmīdbergs Vilnis (1944), komponists — 192, **269, 294**
Šmits Georgs Heinrihs (1814–93), Rīgas zeltkaļu meistars — 207, 209, VI
Šnē Normunds (1960), diriģents, obojists — 62, 79, **165, XXXXI !!!**
Šnēfogts Georgs (1872–1947), diriģents — 101
Šņore Rauls (1901–62), arheologs, numismāts — 205
Šņitņikovs Vladimirs (1913–96), arhitekts — 225
Šostakovičs Dmitrijs (1906–75), krievu komponists — 191
Šrāmeks Johans (1814-74), diriģents — 29
Štaidlers Martins, austriešu mūziķis — 124
Štāla Ilze (1962), kordiriģente — 124

Šteina Baiba Rasma (1940), horeogrāfe — 56
Šteins Gastons (1930), kordiriģents — 119
Šteins Rūdolfs (1934–1983), diriģents, aranžētājs — 118, 195
Šteins Uldis (1935), horeogrāfs — 55, 56, 58, 59, 62, 70, 71
Štrauss Osvalds (1927), horeogrāfs — 51, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 71
Šturms Arnolds (1912–99), komponists, flautists, publicists — 86
Šūberts Francis (1797–1828), austriešu komponists — 187
Šulbergs Artis (1959), mūziķis, aranžētājs — 196
Šulcs Harijs(1922–92), kordiriģents — 118
Švehs Ernests (1819–98), skolotājs, ērģelnieks, kordiriģents — 30, 112

Taktakišvili Otars (1924–89), gruzīnu komponists — 53, 177
Tālberga Ieva (1976), kordiriģente — 125
Tamošūns Mindaugs (1934), lietuviešu komponists — 191
Tangijeva-Birzniece Helēna (1907–65), baletmeistare, horeogrāfe — 45, 50
Tauniņa Dzintra (1966), koklētāja — 130
Tauriņa Iveta (1962), koklētāja, komponiste — 130, 194, **269, 294**
Teterovskis Ints (1972), kordiriģents — 123, 124, 125, 126, 236, XXXVIII
Tiltiņa Aiga (1961), kordiriģente — 125
Timmermane Vita (1966), kordiriģente — 79
Tirzmaliete (1876–1942), rakstniece — 243
Toma Velta (1912), dzejniece — 201
Tomsons Rihards (1834–84), publicists, agronoms, RLB priekšnieks (1870–71) — 29, 33, 34, 35, 38, 198, 240, III
Tomsons Teodors (1909–88), dzejnieks — 285
Tons Edgars (1917–67), diriģents — 47, 50, **142**, 143
Torgāns Jānis (1942), muzikologs — 30, 131
Trubeckaja Irina (prec. Veisbārde; 1938–96), kordiriģente — 118, 119
Turunens Kaari, somu mūziķis — 121

Ūdris Jānis (1905–63), kordiriģents — 77, 87

Ulmanis Kārlis (1877–1942), Latvijas valsts darbinieks, agronoms — 43, 114, 210, 216, 282, XIV
Umblija Ramona (1950), mākslas zinātniece, kultūras darbiniece — 234
Upīts Andrejs (1877–1970), rakstnieks — 278, 279
Uškāns Artūrs (1966), mūziķis, aranžētājs — 196

Vācietis Ojārs (1933–83), dzejnieks — 279, 280, 284, 285
Vāczemnieks Laimonis (1929–98), dzejnieks, rakstnieks — 283, 288
Vāgners Rihards (1813–83), vācu komponists — 227
Vainovskis Arvīds (1910–88), kordiriģents — 115

Vaivods Juris (1966), komponists, diriģents — 60, 61, 79, 122, 176, 236, **269, 285**
Valce Ilze (1964), kordiriģente — 125
Valdmane Rasma (1940), kordiriģente — 119, 120
Valdmanis Ferdinands (1910–98), trombonists, kordiriģents — 77
Valters Ēvalds (1894–1994), aktieris — 141
Vanadziņš Nikolajs (1892–1978), ērģelnieks — 97
Vanaga Māra (1961), koklētāja — 130, 236
Vanags Jūlijs (1903–86), rakstnieks — 278, 280, 283
Vanags Romāns (1960), kordiriģents — 59, 60, 62, 121, 124, 126, **152-153**, 235, XXXV, XLVIII
Varaidošu Zanders (īst. v. Aleksandrs Vēbers; 1848–1910), publicists — 243
Vārpa Māra (1955), kordiriģente — 87, **107**
Vasks Pēteris (1946), komponists — 58, 80, 235, **269, 285,** 294
Vecumnieks Andris (1964), komponists, diriģents — 128, **269, 294**
Veidemanis Teodors, kordiriģents —112, 113
Veidenbaums Eduards (1867–92), dzejnieks — 185, 278, 280
Veidenbergs Ed[uards], fagotists, komponists — 38, 285
Veikšāns Donāts (1946), pūtējorķ. diriģents — 127
Veismanis Jānis [Pavasaru Jānis](1867–1913), dzejnieks — 286
Veismanis Andris (1965), diriģents, dziedātājs — 62, **165**
Vējāns Andris (1927), dzejnieks — 279, 283
Vensku Edvarts (īst. v. Edvarts Skujenieks; 1855–97), dzejnieks, publicists — 286
Vēriņa Sofija (1929–94), muzikoloģe — 134
Vēriņa Vita (1960), pianiste, muzikoloģe — 140
Verners Arturs (1922–90), muzikologs — 139, 143, 144, 145, 146, 147, 148
Verro Einars (1960), kordiriģents, dziedātājs — 79
Veselis Jānis (1896–1962), rakstnieks — 189
Vīgnere-Grīnberga Malvīne (1871–1949), dziedātāja — 23
Vīgners [Vīgneru] Ernests (1850–1933), komponists, diriģents — 26, 36, 37, 40, 41, 131, **132**, 139, 168, **173**, 177, 230, 240, 269-270, 285-286, V
Vīgners Leonīds (1906–2001), diriģents, komponists — 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 57, 59, 60, 74, 81, 103, 115, 117, 119, **139–140**, 142, 169, 171, 205, 270, 269, **286,** XVIII, XXII, XXV
Vigupe Biruta (1963), kordiriģente — 125
Vikmanis Elmārs (1907–1960), diriģents — 115
Vikmanis Valdis (1915), diriģents — 52, 74, 117, 118, 120, 127, **162,** XXII
Vīksna Ingrīda (1920), rakstniece — 76, 189, 279
Vīksniņš Artūrs (1944), pūtējorķ. diriģents — 127
Vīķe-Freiberga Vaira (1938), folkloriste, Latvijas valsts un sabiedriska darbiniece — 111, XXXV

Vilks Pēteris (1957), pūtējorķ. diriģents — 62, 127, 128, **162**
Vilsons Aleksandrs, zeltkalis, meistars Rīgas Proves palātā (1882–1903) — 208
Viļumanis Aleksandrs (1942), diriģents — 62, **164**
Vinokurovs Valentīns (1950), pūtējorķ. diriģents — 128
Virza Edvarts (1883–1940), rakstnieks — 285, 286
Visendorfs Māris (1956), pūtējorķ. diriģents — 128
Visocka Olga, dzejniece — 280
Vite Gunta (1953), kordiriģente — 123, 124
Vītings (Vītiņš Matīss; 1795–1861), žurnālists, dzejnieks — 273
Vītola [Vītols] Annija (1890–1982), dziedātāja, Jāzepa Vītola dzīvesbiedre — 55, 211, VIII
Vītoliņa Ārija (1956), lietišķās mākslas meistare, tekstilmāksliniece — 199, 200
Vītoliņš Andris (1931), ērģelnieks, komponists — 86, **107–108**
Vītoliņš Jānis (1886–1955), komponists, diriģents — 24, 42, 190, **270, 294**
Vītoliņš Jēkabs (1898–1977), muzikologs, folklorists — 43, 114, 132, 242, 243
Vītols Daumants (1907–86), kordiriģents — 78, 87, **108**, 114
Vītols Jāzeps (1863–1948), komponists, diriģents — 36, 37, 38, 39, 40, 41,42, 43, 44, 48, 55, 73, 77, 80, 89, 90, 94, 97, 100, 102, 106, 109,112,113, 123, 132, 133, **134,** 135, 167, 169, 170, 171, **177–178**, 185, 188, 190, 193, 210, 211, 216, 231, 242, 243, **270, 286–287, 294,** VIII, XIII

Zaborovska Anda (1977), koklētāja — 130
Zaķis Alnis (1931), vijolnieks, komponists — 270, 294
Zālīte Elīna (1898–1955), rakstniece — 288
Zālīte Evita (1969), dziedātāja, soliste — 80
Zālīte Māra (1952), dzejniece, publiciste — 58, 263, 279, 280
Zālītis Jānis (1884–1943), komponists, kritiķis — 40, 41, 42, 114, 169, 231, 243, **270, 287**
Zandberga Sandra (1962), kultūras darbiniece — 130
Zandersone Vizma (1955), kordiriģente — 121
Zariņš Marģeris (1910–93), komponists, literāts — 41, 47, 56, 117, 137, 169, 170, 175, 194, 195, **270, 287**
Zariņš Rihards (1869–1939), grafiķis, tautas mākslas popularizētājs — 210, 215, 216
Zēberga Līga, XXIII sv. tautastērpu skates uzvarētāja — 219
Zēbode Augusts (1844–87), skolotājs, ērģelnieks — 112, 206
Zeiferts Teodors (1865–1929), dzejnieks, literatūrkritiķis — 286
Zelča Irēna (1951), kordiriģente — 121
Zeltkalns Valdis (1942), kordiriģents — 120, 122, 123
Zemovičs Elmārs (1938), obojists, muzeja darbinieks — 237
Zemzaris Imants (1951), komponists — 61, 271, **287**

Ziedonis Imants (1933), dzejnieks, publicists — 184, 185, 217, 239, 276, 278, 279, 284, 293
Ziemeļnieks Jānis (1897–1930), dzejnieks — 273
Zilberts Ventis (1947), pianists — 80
Zīle Indriķis (1841–1919), kordiriģents — 34, 35, 36, 37, 38, 112, 113, **131,** III
Zilveris Valdis (1963), komponists — 63, 124, 176, 196, **271, 287, 294**
Ziņģīte Ilze (1947), etnogrāfe — 219
Zirnis Jānis (1944), diriģents — 57, 59, 60, 62, 80, 117,118, 119, 120, 121, 122, 123, 124, 125, **151**, 236, XXIV, XXV, XXXV, XLVI, XLVIII
Zīrups Jānis (1940), pūtējorķ. diriģents — 75
Znutiņš Edgars (1969), kordiriģents — 122
Zobens [Zobena] Lilija (1950), diriģente, dziedātāja — 57, 59, 60,82, 87, **108,** XXIV
Zuika Roberts (1913), kordiriģents — 57, 59, 60, 62, 77, 78, 81, 82, 83, 87, 94, **108-109**, 243, XXIV, XXX, XXXVI, XLVI, XLVIII

Žagata Uldis (1928), horeogrāfs — 51, 52, 53, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 67, 68, 70, 71, 195
Žilinskis Arvīds (1905–93), komponists — 47, 49, 50, 115, 169, 175, 182, 194, 195, 241, **271, 288**
Žukovs Mihails (1901–60), krievu diriģents — 46
Žurgina Laima (1943), kinorežisore — 244
Žvarte Ilze (1970), koklētāja — 130

KUR UN KAD?

Vispārējie latviešu Dziesmu svētki Latvijā

I	– 1873 *	IX	– 1938	XVII	– 1977
II	– 1880	X	– 1948	XVIII	– 1980
III	– 1888	XI	– 1950	XIX	– 1985
IV	– 1895 Jelgavā	XII	– 1955	XX	– 1990
V	– 1910	XIII	– 1960	XXI	– 1993
VI	– 1926	XIV	– 1965	XXII	– 1998
VII	– 1931	XV	– 1970	XXIII	– 2003
VIII	– 1933	XVI	– 1973		

*Visi Vispārējie Dziesmu svētki, izņemot IV, ir notikuši Rīgā

Dziesmu dienas un dziesmu svētki Vācija nometnēs

1946 – dziesmu dienas Fišbahā, Baireitā, Ansbahā, Eihštetē, Augsburgā, Gēstahtā, Hānavā
1947 – dziesmu svētki Eslingenē
1948 – dziesmu dienas Fišbahā, Lībekā, Rotveilē

Dziesmu dienas Anglijā

I – 1949 Londonā un Līdsā
II – 1950 Lesterā un Londonā
III – 1951 Londonā, Lesterā un Bredfordā
IV – 1954 Mančestrā un Lesterā
V – 1958 Lesterā un Bredfordā
VI – 1961 Bredfordā un Lesterā
VII – 1967 Lesterā un Bredfordā
VIII – 1971 Lesterā
IX – 1975 Lesterā

ASV Vispārējie latviešu dziesmu svētki

I	– 1953 Čikāgā	VII	– 1983 Milvokos
II	– 1958 Ņujorkā	VIII	– 1988 Indianapolē
III	– 1963 Klīvlendā	IX	– nenotiek
IV	– 1968 Klīvlendā	X	– 1997 Klīvlendā
V	– 1973 Klīvlendā	XI	– 2002 Čikāgā
VI	– 1978 Bostonā		

Latviešu dziesmu svētki Kanādā

I	– 1953*	V	– 1970	IX	– 1991
II	– 1957	VI	– 1976	X	– 1996
III	– 1961	VII	– 1981	XI	– 2000
IV	– 1965	VIII	– 1986		

*Visi Kanādas latviešu dziesmu svētki notikuši Toronto pilsētā

ASV Rietumkrasta latviešu dziesmu svētki

I	– 1962 Sietlā	VIII	– 1979 Sanfrancisko
II	– 1965 Portlendā	IX	– 1982 Portlendā
III	– 1967 Sanfrancisko	X	– 1985 Vankūverā
IV	– 1970 Losandželosā	XI	– 1989 Losandželosā
V	– 1972 Vankūverā	XII	– 1992 Sietlā
VI	– 1975 Sietlā	XIII	– 1999 Losandželosā
VII	– 1977 Losandželosā	XIV	– 2003 Sanfrancisko

Eiropas latviešu dziesmu svētki

I	– 1964 Hamburgā	IV	– 1977 Londonā
II	– 1968 Hannoverē	V	– 1982 Līdsā
III	– 1973 Ķelnē	VI	– 1989 Helsinborgā

Pasaules brīvo latviešu dziesmu dienas

I	– 1964 Visbijā	III	– 1987 Minsterē
II	– 1968 Minsterē		

LIETOTIE SAĪSINĀJUMI

ALA — Amerikas Latviešu apvienība
apd. — apdare
apr. — apriņķis
apv. k. — apvienotais koris
aranž. — aranžējums
bazn. — baznīca
bk. (vai b) — bērnu koris
dk. (vai d) — dubultkoris
dzd. — dziesmu dienas
dzsv. — dziesmusvētki
instr. — instrumentācija
jk. (vai j) — jauktais koris
JVLMA — Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmija
k/f — kinofilma
k/n — kultūras nams
KD — [Latviešu] Kultūras dienas [Austrālijā]
KF — Kultūras fonds
KS — Komponistu savienība
LK — Latvijas Konservatorija
LKP CK — Latvijas Komunistiskās partijas Centrālā komiteja
LKS — Latvijas Komponistu savienība
LLA — Latvijas Lauksaimniecības akadēmija
LNO — Latvijas Nacionālā opera
LNSO — Latvijas Nacionālais simfoniskais orķestris

LPSR — Latvijas Padomju sociālistiskā republika
LU — Latvijas Universitāte
LVK — Latvijas Valsts konservatorija
LVU — Latvijas Valsts universitāte
MS — mūzikas skola
MV — mūzikas vidusskola
N. b. — Nopelniem bagātais
pag. — pagasts
pav. (vai p) — pavadījums
PBLA — Pasaules brīvo latviešu apvienība
pirmatsk. — pirmatskaņojums
RPI — Rīgas Politehniskais institūts
RPIVA — Rīgas Pedagoģiskās izglītības un vadības augstskola
RLB — Rīgas Latviešu biedrība
RTU — Rīgas Tehniskā universitāte
simf. — simfoniskais
sk. (vai s) — sieviešu koris
sv. — svētki (piem., XX sv. — XX Vispārējie latviešu Dziesmu svētki)
Tautas m. — Tautas mākslinieks (goda nosaukums)
Tautas s.m. — Tautas skatuves mākslinieks (goda nosaukums)
tdz. — tautasdziesma (ja bez papildvārda, tad domāta latviešu tautasdziesma)
TK — Tautas konservatorija
univ. — universitāte
VAK — Valsts Akadēmiskais koris
vk. (vai v) — vīru koris
ZA — Zinātņu akadēmija

LATVIJAS NACIONALA BIBLIOTEKA
0304064451

OBLIGĀTAIS
EKSEMPLĀRS

N M-2
13451

Šī ir pirmā un pagaidām vienīgā Dziesmu svētku enciklopēdija.

Tiesa, Mazā, tomēr gana ietilpīga, jo paši Dziesmu svētki aizvadītajos 130 gados ir izvērsušies skatam un domai pat grūti aptveramā plašumā.

Šī grāmata sniedz enciklopēdiskas uzziņas par Dziesmu svētku galvenajām norisēm un tajās iesaistītajām galvenajām darbības personām: koriem, orķestriem, to virsdiriģentiem, Deju svētku gaitu un virsvadītājiem, komponistiem un Dziesmu svētku repertuāra *zelta fondu*, svētku dažādajiem zariem un atzariem.

Līdzās informācijai par Latvijā notikušajiem svētkiem lasāmas ziņas par latviešu dziesmu svētku aktivitātēm ārpus Latvijas, par šo svētku ievērojamākajām personībām, komponistiem, diriģentiem.

Nozīmīga vieta ierādīta arī ar Dziesmu svētkiem saistītajai *taustāmo lietu* pasaulei. Lasītājam tiek piedāvāta interesanta informācija par Dziesmu svētku karogiem, piemiņas lietām, balvām, tautastērpiem un to darinātājiem, kā arī par Dziesmu svētku īpašajām celtnēm un svētku dokumentējumu bibliogrāfiskajos materiālos.

Materiāla izkārtojumā (grāmatas sastādītāja ir muzikoloģe Dr. art. I. Grauzdiņa) enciklopēdisko uzziņu šķirkļi savijas ar plašāko norišu aprakstiem. Tieši tāpat kā pašos svētkos, kur atsevišķo dalībnieku balsis ieplūst mūsu visu kopējā Dziesmā.